Le 7. 7bre 1668. antoine velloun a été a la queste avec le p. anselme
et on luy donné 4# p. trente jours ouvriers, sans excepter les festes.
p. Le couvent ne luy doit rien jusques au jour present 27. 7bre ——

PHILOSOPHIA · HERMETICA ·

Die Handschrift enthält einen weitschweifigen alchimistischen Tractat von Petrus Bonus Lombardus aus Ferrara, der seiner Zeit grossen Ansehens genoss und gewöhnlich 'Margarita pretiosa novella' genannt wird. Er schrieb denselben in Pola in Istrien (nicht Austria, wie irthümlich in der Schlussbemerkung steht) im Jahre 1338, als neue Bearbeitung eines früheren Werkes, das er 1323 in Trau (Dalmatien) über denselben Gegenstand verfasst hatte.

Es existiren zahlreiche Copien der 'Margarita' in den Bibliotheken, und wurde dieselbe 1702 von Manget in Paris im 2ten Bande seiner Bibliotheca chymica, so wie später im 5ten Bande seines Theatrum chymicum veröffentlicht.

Die vorliegende Copie scheint nach dem Wasserzeichen des Papiers (Stierkopf mit Mondsichel zwischen den Hörnern) in Spanien geschrieben zu sein und dürfte nach der Form der Schrift dem Ende des vierzehnten oder dem Anfange des fünfzehnten Jahrhunderts angehören. Die Handschrift ist ziemlich deutlich geschrieben, auch meistens correct, doch wegen sehr zahlreicher Abkürzungen oft nicht leicht zu lesen.

Das Werk ist voll theoretischer Speculationen, welche die grosse dialektische Gewandtheit des Verfassers, aber auch grossen Mangel an Beobachtungsgabe beweisen. Es gibt nach ihm sieben alchimistische Geister, nämlich 4 erster Ordnung (Quecksilber, Schwefel, Auripigment & Ammoniaksalz) und 3 zweiten Ranges (Vitriol, Magnes, Calamina), aus deren Verbindung mit den Metallen der Stein der Weisen gemacht werden soll.

Als Beweis der sophistischen Spielerei des Verfassers mag angeführt werden, dass er im ersten Kapitel die Realität der Alchemie durchaus in Abrede stellt, dagegen im 2. Kap. durch eine umgekehrte Argumentation darzulegen versucht, dass sie dennoch eine wirkliche und reelle Kunst sei.

Auf der Rückseite des letzten Blattes steht eine Bemerkung in Katalanischer Sprache. Ich habe dieselbe nicht genau & vollständig lesen können, ersehe aber, dass sie keine Beziehung auf den Inhalt des Manuscripts, oder seine Herkunft enthält. So weit ich sie verstehe sagt ein gewisser Johan la Borya de Mossats (?), dass er am 21. Sept. 1532 in die Apotheke ("botiga") des Mestre Anthonia Laurens (?) in "la vila de Prats (?, doch giebt es noch heute einen solchen Ort in Catalonien) kam, und 25½ "liuras" per Monat verdiente, was er als "bueu paga" bezeichnet.

press

Auf einem vorn vorgebundenen und dem Einbande aufgeklebten Blatte steht die folgende Notiz in französischer Sprache: "Le 7 Septembre 1668 Antoine Velloun a été à la queste avec le R Anselme, et on luy donné (donnait) 4 livres pour trente jours ouvriers, sans compter les fettes (fêtes). Le convent ne lui doit rien jusques au jour présent, 27 Septbre."

Damals befand sich die Handschrift in einem französischen Kloster, und hatte schon den jetzigen Einband.

Uebrigens hat der Buchbinder an vielen Stellen die Randglossen theilweise beim Beschneiden angegriffen.

Ah

Despagne

Incipit margarita nouella com
posita per magistrum bonum
lombardum de ferraria philo
sophicum excellentissimum.

In quid bonus
bonus lombardus de fer
raria phie ... entia realia
sunt in tripliti gradu sm phm
metha. Quia aut sunt con
iuncta motui et materie et de
ipsis est scientia naturalis. Aut
sunt coniuncta materie et separa
ta a motu. et de istis est mathe^ca.
Aut separata a motu et materia
et de istis est metha^ca. i. diuina
¶ Sed de separatis a mā et coniunc
tis motui non est scientia cū tale
ens ee omo sit impossibile ¶ Cum
igitur scīa alkimie sit de ente rea
li coniuncto motui et matie neqz
sub metha^ca. i. diuina continetur
quia non ē de ente reali separato
a motu neqz de ente reali separato
a materia sicut sunt intelligentie
¶ Oz igr̄ nc̄cio qz sub naturali phi
losophia ponatur cū ipsa sit de ente
reali coniuncto motui et matie.
¶ Similr̄ entia nālia cernunt
sibi matiam detminatā ut simi
tas nasum et visus oculum et
ideo sine sua matia et sine sub
iecto non possunt intelligi ¶ En
tia aut mathe^ca nō cernūt sibi
matiam detminatam ut linea
triangulus numerus quia talia
entia possunt ee in qualibz mā
¶ Entia autē me^ca. i. diuina
cum careant matia nulla sibi
cernunt matiam que sit spiritualia
intelliguntur ¶ Cum igr̄ ars al
kimie sit sub parte nalis phie, cū
libro de mineralibus subalternet^r oportz
nc̄cio qz cernat sibi matiam detmina
tam ¶ Et quia intentio artis al
kimie est sequi natura oīa et per
omia ut faciat sdē aurū quod ipa
que et qualis erit matia apud na
tura talis necessario erit apud ar
tem, cū de potentia matie detmiate
extrahat formā suā et nō de mia
aliena. ¶ Si autē fuerit matia
nō eadem sz quodam modo similis
sm genus erunt generata nō eadē
sz similia sm genus et nō sm spem
et formā omo. ¶ Cum igr̄ matia sit
una et detminata omo apud nām
et nō multiplex igr̄ nc̄cio illa una
eadē matia detminata erit similr̄
apud artē alkimie et nō multiplex
¶ Cū igr̄ matia sit. hec aut mā
est argentū viuū sm oēs phos nā
nales qz alkimistas. igr̄ et apud
artem alkimie matia erit similit
ar. vi^m. ¶ Et quia matia nō pduat
se ipam in ee ad formā et genera
tionē sz ab agente ppio diri
gitur et informatur, tūc nc̄cio oportz
qz istud argentū vi. qd ē matia diri
gatur et informetur a suo agente
proprio ad fine intentū nāe. qui est
generatio metallorum et auri et aliorum
quorumdā que nūc relinquo ¶ Hoc
aut agens est sulphur sibi in pro
prijs minerijs coniunctum hns illud
ar. vi^m a ppria vtute coagulare et
digerē p calorem naturalē. minerale
sm phos nales. ita ut in fine digonis

nimio aliquod ingratum ex eo beat te
nerare et ultimo aurum ¶ Videtur
igitur nimio quod illud idem agens esse de
beat apud artem communem ar. vi. ut
dirigat dirigat et informet illud ar.m
vi. ita ut in fine digestionis et complemento
ponet idem aurum omnino sicut facit natura.
¶ Ex eo nimio quod oportet quod idem ar. vi. et idem
sulphur quod subicitur operationi nature
subiciatur etiam omnino operationi artis
et non aliud quantumcumque simile videatur
secundum genus et apparentiam ¶ Nisi enim
hec essent subiecta artibus nostris impossibile
esset hec ars omnino veruntamen modus agen
di digerendi et informandi artis est
diversus a naturali et similiter organum
sive locus et tempus sed equipollent ad
eundem ultimum finem. ¶ Propter quod
sicut natura generat aurum ex illa materia
sic ars generat formam auri eliciendo
ex illa materia cum qua forma omne me
tallum cum sit sibi materia per conflationem
convertitur in purissimum compositum s. aurum
¶ Omnis enim forma adveniens materie
sue disposite informat eam nimio. cum
actus activorum non sint nisi in paciente
disposito. ¶ Qui igitur laborant in mi
neralibus extraneis extra intentionem
nature. et in vegetalibus et partibus suis
et animalibus et partibus suis et sup
fluitatibus in vanum laborant quia alte
rant alterationibus vanis et extraneis
non disponentibus ad formam quare non
transformantur cum in talibus materialibus
et agentibus nulla sit similitudo proportio
nec dispositio. per esse informans metalla in
perfectam informam auri nisi forte mate
riam primam i. proximam materiam inter
ea que dicta sunt. ¶ Sic igitur patet
quod ars ista est naturalis quia consistit

in principiis naturalibus et effecti
bus. et est imitatrix nature et eius
sequella et ex parte eiusdem materie
et eiusdem forme omnino tam acciden
talis quam substantialis cuiuscumque modi.
¶ Propter quod in examinationibus
nullum iudicium ignis pertimescit qua
lecumque sit illud sed quiescit in eo
et gaudet ipso sine sui diminutione
et immutatione aliqua sicut mi
nerale purissimum et purificatum
quod in experientia vere patet. Si
enim desisteret in examine aliquo
non esset idem cum minerali ¶ Prop
ter quod sicut in forma que est
res divina non est mixta proporci
sit neque falsitas neque malitia sed
pura veritas in iudicio ignis abs
que ulla iniquitate sic et in com
posito cum compositum contrahat
suum esse tale a forma esse tali etc.

Capitulum primum hic ponitur
modus speculativus huius artis.

Omnis ars et omnis scientia aut
est de rebus aut de accidentibus
et proprietatibus rerum aut de
utrisque et eorum universalibus abstrac
tis sunt et fiunt et res quippe
finite sunt. ¶ Accidentia autem que
ingeniose considerantur in rebus
sunt infinita numero in potentia.
¶ Et eorum quedam sensualia
aut intellectu cognoscibilia. Similiter
in entibus rationis hoc idem esse vide
tur. Ad eas autem introeuntibus quasi
omnia facilia videntur et occur
runt dubia quasi omnia facilia
et pauca et levia. ¶ Cum autem
maturantur in eis et radices et

profunditates occultas prius intellige
memint emergunt dubia fortia et
obscura plurima que fine nō habet
Et hec est causa q̄re artiū et sciarū
finis est et infinitū. ¶ Et locus
eorū que dicunt̄ ad finē nō infinitū
ut dicitur p̄mo politicorū ¶ Et
omīs sciā et ars inferior accipit a su
periori suū sbm et continet̄ sub eo et
ɔtrahit ad se. accipiendo de sbo q̄ntum
sibi sufficit. ¶ Ideo plures artes et
scie p̄nt contineri sub una et sibi
subalternari. propt̄ diuisas cōsidera
tiones accidentiū diuisorū in eodem
subiecto. Et sic omīs sciā inferior
q2 accipit principia credita a sibi
superiori eleuatur ad ea. et illa ad
alia sibi superiore. quousq̄ p̄ncipia
oīm sciarum eleuent̄ sm ordinem
ad phiam p̄mā que methaᵃ nuncu
patur. et ibi ē status. et ibi ortus
et p̄ncipiū. ¶ Et omīs quidē artes
exordiū et originē contrahunt a
scijs et manat ab eis siue mediate siue
immediate ¶ Scientiarū et enim
p̄ncipiū est intellectus speculatiuus
aut practicus. et eis subalternari vide
tur omīs uel sm quid ul' simpliciter
¶ Et sic ista sciencia subalternat̄
transmutationi rerū sicut ars
vitrorum et saliū artificialiū sub
alternat̄ alquimie. ¶ Et ars seu ps
animalis partim subalternat̄ arisme
tice et ptim astrologie ¶ Et ars
edificatoria geometrie et pti astro
logie et musica arismetice ¶ Sed
artiū q̄ sunt de ente rōnis p̄ncipiū
ē intellectus speculatiuus ¶ Et sicut
p̄ncipiū nature ē intelligencia. Ita
p̄ncipiū rōnis ē intellectus speculatiuus q2

omīs ars et sciā est in rōne. Ideo prin
cipium artis et sciencie ē intellectus
¶ Et quia intellectus semp ē verorū
io omīs ars et sciā est verorū. Si
igr̄ ponimus alquimiā de gñe sciarum
ul' artiū nccio ponemus esse ea verorū
¶ Ipā enī subalternat̄ libro methaᵉ
aut libro de mineralibus [illegible] et p se
et libris de mineralibus libro methe
et proprie q̄rto. ¶ Et si sciā subal
ternans ē uā nccio. et subalternata
dicimus uera. ¶ Principia enī priora
semp sūt cā ueritatis aut falsitatis pos
teriorum et ortorū a p̄ncipijs et nō
eqūso. Nam p̄ncipia atestantur
ortum et eqᵒ ¶ Similiter q̄ habent
ordinē ad inuicē sm prius et posterius
qualia sunt priora in vero et falso
talia sūt et posteriora. ¶ Quorū igr̄
p̄ncipia et p̄misse. et priora uā sunt
nccio et q̄ sm ordinē ɔseruntur ɔ q̄rū
falsa falsa et quorū sophistica sophiᵃ
¶ Propter quod nā. semp ē uerax
et principia eius et opa eius tū ipā
oriat̄ ab intelligencia. et intellige
ncia ab eē dīno. In quo ūitas omīs
relucet. et aquo ueritas omīs manat
Cum ipm sit ipā ueritas ¶ Cum
igr̄ nō possumus dicere flām neq̄ so
phisticā igr̄ nec arte nec sciam igr̄
alquimiā dicemus omīo vera. ¶ Et si
falsa et sophistica occurrant trac
tabitur de eis in arte illa ul' sciencia
nccio ut cognoscant̄ et euitent̄ q2
ɔtrariorū eadē est disciplina. et aliter
nō posset fieri perfcā doctrina ¶ Que
autē nulla ueritatē omīo hent̄ sz solū
apparentiā et fantasiā sicut ars lapidū
preciosorū artificialiū nō dicet̄ omīo

artes neque sciencie nisi abusive. quia principia
falsa sunt. item non naturalia. propter quod
in sciencarum et artium serie non nominantur
neque illis subalternantur omnino. ¶ Est ergo
alquimia primo et per se de rebus que dicuntur
metalla et accidentibus eorum et proprie
tatibus prout ingeniose possunt admi
nicule artificialiter transformari et per
fici ministrando arti ut sequatur naturam
¶ Et istius principium videtur intellec
tus utrumque scilicet speculatiuus primo et practi
cus secundo. ¶ Pars enim que docet mo
dum investigationis est speculatiua. sed pars
que docet quid sit ministrandum vere
dicitur practica sive operatiua sicut est
veraciter in sciencia medicine. ¶ Racione
autem forme dicetur naturalis quia sequitur
naturam non tamen in forma substantiali quam accidentali
et secundum hoc dicetur ars ministrans nature
item naturalis non autem methaphysica. quia non est
factiua nec de ente. Racionis quia non
de enti intellectuali sed reali sicut est
sciencia medicine. ¶ Amplius tamen aduer
tendum est quod naturalis philosophia in sciencia minera
lium docet de metallorum cognicione scilicet
quid sint secundum eorum substantiam et quod
sint numero. et ex quibus principiis sint
et qualibus quomodo sint et ubi sint. et
de eorum generacione. et eorum adinvicem
transmutacione. et natura in suis mineris
et de locis mineralibus diuisis in quibus
generantur quomodo in locis in toto debeat dici
vnius. ¶ Et secundum sui propositi sibi exi
gentiam scilicet in quantum sunt subiecta soli
operi nature ondit quecumque dicta sint
speculatiue in generali et speciali declarando
omnem operationem nature in eis non applican
do ad operacionem artis tamen hoc non sit de
consuetudine ipsius. Ars autem alkimie tamen
ei subalternetur quantum ad hanc partem.

mineralium recipit omnia hec credita
ab ipsa ¶ Et ponit investigacionem
et ulteriorem super illa eadem et altiorem
perscrutationem et penetrat usque ad
ultimas profunditates. et primas radi
ces illarum rerum tum ultimata de arti
culatione operationis nature in illis. ita ut
de nature archanis in generatione et trans
formatione predictorum nil remaneat quin
sit cognitum secundum eorum occultum et
manifestum. ¶ Et hec consideracio
omnino est necessaria arti alquimie quia sine
ipsa impossibile est ut sciatur utrum
possint sequi naturam vel non. ¶ Qua
consideratione habita quia visum est ea arti
ei quod possit sequi naturam in generata
est humano ingenio mirabili ac
diuino. simul unitis sequi naturam
in eorum transmutatione. Et tales
sciencie sunt de rebus et eorum accidentibus
et proprietatibus ¶ Sed ars fosso
ria que fodit ferrum considerat loca
in quibus generatur et reperitur et ipsius
electionem et purificationem a sordibus
suis per cuius bonitatem et maliciam
¶ Non autem considerat ex quibus et
quantis et qualibus nec ex quibus principiis
sit nec modum mixtionis et generationis
ipsius tum hoc sit de consideratione sciencie
superioris. ¶ Hanc autem sequitur ars
que per malleorum ictus et percussiones fer
ra ignita extendit in virgas diuer
sas in magnitudine et paruitate ¶ Et
hanc sequuntur artes plurime accipi
entes de suo sicut sibi sufficit
¶ Unde quedam ars facit anchoras pro
nauibus quedam vomeres quedam forpices
quedam enses et gladios. quedam ferrum
equis. quedam galleas. quedam clauos
et quedam grossis filis exilibus extendit

ex quibus quedam acus ad consuendum
quedam hamos ad pisces. quedam lon
cas et sic plurime artes conseruntur ad
idem subiectum secundum genus et quedam variantur
secundum diversam acceptionem ipsius in eis
scilicet considerando accidentia varia et
diversa in ipso subiecto. ¶ Et iste
artes sunt de accidentibus diversis con
sideratis in rebus eisdem. ¶ Similiter
dicimus in metallis aliis et in ligno
quia infinita sunt accidentia que per
artes considerantur in rebus. ¶ Similiter
in entibus racionis talis diversitas ac
cidencium reperitur omnino sicut patet in
gramatica dyaletica et retthorica
que sunt de tali ente. ¶ Similiter
subiectum sciencie mineralis et partes eius subalter
nantur naturali philosophie et est sciencia vera
quia oritur ex principiis veris et sub
alternatur naturali philosophie ¶ Et sicut
ad scienciam de anima sequitur sciencia ve
getabilium et de sensu et sensato sompno
et vigilia et de animalibus et de
sanitate et egritudine et de intel
lectu et intelligibili et de morte et
vita et de iuventute et senectute
propter diversitatem anime et diversita
tem potenciarum eius. ¶ Et ad scienciam
de mineralibus subalternatur sciencia
alkimie propter diversitatem metallorum
et transmutationem ipsorum adinvi
cem in suis mineriis et trasmuta
cionem suorum principiorum diversam
factam a natura in generacionibus
diversarum rerum in quibus ars mira
bilis admirata cognata est sequi
naturam in transmutacionibus metallorum
et sibi hoc nomen scilicet alquimia ven
dicavit ¶ Si igitur sciencia mineralium
est vera igitur et sciencia alquimie est

et in lapide et lana et in ligno.

vera omnino et eius partes sequentes eam.
Et sic de omnibus partibus et scienciis
¶ Causa autem [illegible] eorum que dicta sunt est
solum quia debemus intelligere quod omnes
artes et sciencie subalternate quecumque
descendentes sint et in fine sunt vere quia
oriuntur ex principiis veris igitur et ars
alquimie est ab hoc inicio vera. ¶ Cum
autem a principio introitus ad hanc artem
incepissemus gustare aliquid fuit
nobis statim visa facilis sicut fere omnibus
accidit prima facie qui intrant ad eam
et dubia valde pauca. et levia que
quasi spernebamus occurrebant nobis ¶ Sed
cum valde ultius gustaremus percepimus
quod eramus decepti et fueramus tamquam
pueri lactantes ignorantes masticatorum
durarum rerum. et defficilium et non po
tentes et sicut etiam iuvenes impru
dentes nolentes ambulare per semitas
senum. et sapientum credentes scire que
nesciunt et senes et antiquos sapien
tes reputant ignorare. ¶ Conversi igitur
vidimus quod oportet senum consilio nos penitus
adherere et ab eo non recedere. et tunc
ceperunt emergi dubia multa plurima
et difficilia et obscura que cotidie nos
molestant ad solutiones inveniendas
tam speculando quam operando et quanto magis
studemus et inquirimus tanto magis
de novo occurrunt ¶ Sic enim spera
mus finem huius artis verum attingere
posse divina bonitate et clemencia pre
posita et sua gratia revelante si sit
verax. ¶ Amplius dicimus quod sicut res
se habent ad esse ita se habent ad intelligi
et cognosci et per consequens ad significari
ideo ex hoc triplex modus in rebus re
pertus est scilicet modus essendi modus intel
ligendi et modus significandi ¶ Et

¶ Et quia ueritas nichil aliud e q adequacio intellectus ad res ipas ideo intellectus cognoscendo res capit res put sunt et uerificatur de reb ipis Vn dr 2o methaphi q eade sut pncipia rerum essendi et cognoscendi ¶ Et qz conceptus rerum intellectui non sufficiunt nisi exprimant Io modi significandi consequunt illos ut in tellectus applicet concept suos ad res ipas exprimendo q significt et Io intellectus incomplexum intellect semp e uerum. ¶ Ab opposito igr patz si intellectus cognit cognoscit res non put sunt q tunc e inadequacio et obliquitas intellectus ad res ipas ergo nccio modus intelligendi no est uerus sz est falsus et hent se ambo isti intel lectus sicut hitus et puacio ¶ Prop terea intellect obliquus abusiue dicit intellectus et ob hoc quia caremus nomine propo eius ad exprimendu ipm ¶ Si igr intellectus siue mod intelli gendi est inequalis et falsus igr et mod significandi nccio. ¶ Cum igr ee rerum semper sit ueru de se go intel lectus qui sup eas fertur directe semp erit uer quia res directe intelligit et cognoscit put sunt igr et mod signi ficandi necessario erit uer si autem oblique et false go obliqu et falsus igr et modus significandi obliqu z fls nccio et ueritate priuatus igr et ppones ex eis composite simil se habebunt qz ab eo q res est ul non e oro dicit uera ul falsa ¶ Si igr primum arte alqime realit esse uera igr et hanc ue ritate habenda et cognoscenda oz q intellect sup eam directe feratur ¶ Et fertur sic intellectus et mod intellige di est uerus igr et modus significan di oio uer et qz ens et ueru in unu conuertuntur ut pz ex go me nccio ut intellectus est modus intelligendi q uno modo sup al quimiam feratur igr et modus significandi realr erit unus ¶ Plu ribus igr modis et infinitis queunt intellectum sup ipius cognitio nem obliquari et deuiare ab intel lectu et cognitione istius ueritatis et unitatis sicut in opantib et suis opabilibus cotidie pz ¶ Vn uult phs 2o ethic q bonum et rectum uno solo modo fit malu aute et obliqu modis infinitis a puncto deuiat et recedit ./ Et hec est una ex causis potissimis qre ars alkimie apud ignorantes dr fca et sophistica ¶ Ponunt se eni adiudicandu de eo in quo no hent potenciam iudicandi cum sint priuati in eo mo eendi modo intelligendi cognoscendi et modo significandi et de hoc ipius inua riabili unitate nam unusquisqz bn iudicat de hiis q cognoscit et eorz est bonus iudex ut dr pmo ethic go oppoitu null bn iudicat de hiis que no cognoscit nec eoru perit est bonus iudex que no cognoscit precium cu iudiciu opabiliu in opibus censetur. Vnde dt phs 8o politic unu enim q defficilium aut et impossibiliu e eos qui no communicauerut opibus iudices fi studiosos ¶ Et est sciendu q ars ista quasi sola inter omnes mundi utitur nominib pprijs et extraneis

infinitis et allegoriis et enigmatibus
et methaforis equiuocationibus et
inuolacionibus i. intimationibus et
presop et parabolis et prouerbiis tam
practici practice quam speculative cum ipsa
omnes artes et scientias ad se trahat
et ministrat se eis ¶ Propter quod
nimio difficilius est valde et occulta
nec non ardua et tenebrosa sicut
patebit in tractatu investigationis
ipsius. ¶ Et eius principium videtur
etc. ¶ Notandum est super hoc pas
su quod ratione eius quod primo occurrit
intellectum practicus intellectus pre
cedit speculativum s. ratione ordinis
et doctrine tractande ut possumus
devenire per investigationem in cognitionem
tionem veram et rectam operationem
ipsius speculativus precedit practicum et hoc
est commune in operabilibus ¶ Que
enim priora sunt intentione et men
te posteriora sunt in doctrina et
modo operandi ¶ Habita autem doc
trina speculativa et modo operandi
pervenimus ad opus ultimo et non
aliter ¶ Est tamen sciendum quod specu
lativus intellectus et practicus
secundum modum predictum dicuntur sic largo
modo et improprie ¶ Dicitur autem
proprie intellectus speculativus qui
versatur circa philosophiam theoricam i.
speculativam practicus qui versatur circa
philosophiam practicam i. moralem ¶ Unde
dicitur 2o ethicorum quod intellectus spe
culativus est secundum scientie et ignorantie
practicus autem veritatis et vitii ideo per
intellectum speculativum dicitur quis
sciens et ignorans per practicum dicitur
bonus et malus ¶ Propter quod
finis scientie speculative proprie

est veritas practice vero opus ut dicitur
2o metha. ideo speculativus est in affirmatione
et negatione practicus autem in electione
et fuga ut patet 8o ethicorum ¶ Et hoc modo
intellectus practicus non precedit specu
lativum nec econverso sed ambo equaliter
dividunt intellectum et continentur sub
intellectu ¶ Et hoc modo philosophus divisit
philosophiam primam in divisione in activam et contem
plativam dicit sic 8o et 11o metaphysice con
templativam i. speculativam sive theoricam
in naturalem mathematicam et metha. naturalem
et metha. que est theorica. Et alibi
divisit activam i. practicam sive mora
lem in monosticam i. ethicam yconomicam et
politicam ¶ Omnes autem alie que dicuntur
practice non dicuntur active sed practice i.
factive ideo artes sunt habitus actuum
solum ut dicitur 6o ethicorum earum enim
operatio transit in materiam exteriorem et
facit formas artificiales et hoc proprie
artibus mechanicis pertinere videtur aut
sunt factive i. ministrantes nature
et sequitur forma naturalis non artificialis
ut est ars medicine et alquimie
¶ Propter quod sanitas introducta per
artem medicine non est artificialis ut
habetur 7o metaphysice quia ibidem dicitur sic quedam
fiunt ab arte et casu ut sanitas quia
in ea est aliqua pars que est principium
motus generationis quedam ab arte solum
ut domus quia in eius materia non est
principium motus generationis sed in alio
propter quod quedam erunt sine habente
arte ut sanitas quedam vero non ut domus
ideo dicitur 4o eiusdem quod potestas edifica
tiva non existit in edificato sed potius
artis medicinalis existit in sanato
sed non in quantum sanatum Unde in 4o
eiusdem dicitur quod principium motus in activis

et factiuus est in agente et faciente ex teriori in naturalibus autem est in se ipis ¶ Cum enim principium motus generationis in materia alquimie sit intrinsecum quamuis administratio sit extrinseca quia ipsa est naturalis et non factiua nec actiua ¶ Et quamuis potencia artis edificatiue non sit in edificato et potentia artis medicinalis sit in sanato. In quantum sanatum est. et hoc idem est quia sua potencia fundatur in forma speciali que datur infunditur et permiscetur metallo sanato et permanet sicut perfectibile cum suo perfectibili cum principium generationis et transmutationis sit intrinsecum ¶ Hec enim potentia transmutationis et virtus non est nature solius cum non reperiatur in rerum natura nec artis solius cum non sit forma artificialis Sed opus nature precipue ministratur et dirigitur ab arte voluntate diuina

Capitulum secundum de modo practico generali huius artis.

Postquam ergo declarauimus secundum rationem modum speculatiuum generalem ueritatis istius artis. nunc modum practicum generalem narremus. qui est eius finis in cuius adquisicionis ars seruit et ministrat nature. ¶ Dicimus quod loquendo secundum naturam rerum et rationem que ex eorum natura propria potest elici ad cognitionem essentie cuiuslibet rei quod non procedunt nec generantur aliqua nisi ex suis principiis proximis et unionis ut patet ex 1° methaphisice ¶ Non quod naturalia nisi ex principiis naturalibus nec artificialia procedunt nisi ex principiis artificialibus procedunt nec generantur ¶ Dico autem principia partes rerum et elementa proxima suorum compositorum esse ex quibus sunt uel fiunt uel manent ¶ Unde dicit philosophus 8° politicorum. ¶ Eorum que stantium sunt partes constantie sine quibus totum non erit et quod admodum principia in se sunt diuersa sic et principiata. ¶ Ex diuersitate quod principiorum nature accidit diuersitas naturalium similiter etiam est in scientiis et in artibus ¶ Ubi quod deficiunt principia nimio defficit processus et generatio eorum quod uidentur uidere posse oriri a principiis que ex eis non potest esse natura neque scientia neque ars. ¶ Igitur ubi reperiuntur principia nature et scientie et artis ibi dicitur posse esse scientia ars et natura quod et naturalia specialia et artificialia que ab illis possunt oriri ¶ Quia quod principia aliter prima nature mineralia in generatione corpum metallorum apud sapientes reperiuntur et possunt subici regimini et ministrationi artis alquimie quod possibile ut ab eis procedant siue generentur res metallice ¶ Sunt autem principia eorum aut materia aut forma aut compositum ab eis. quod videtur per arte alquimie esse possibile aliquod generari ex illo sed non materia neque compositum siue perfectum siue imperfectum cum ipsa sint subiecta soli operationi nature ut alibi iam ostendimus quod forma naturalis ex illis principiis mineralibus nature videtur posse generari ab arte alquimie. sed ministrati nature quod generatio talis forme quod nullo modo uisa est pertinere posse nature soli. Cum ipsa nusquam visa

fuerit generata in aliqua mineralium quod arti alquimie pertinere videtur. Et quoniam principia mineralia corporum metallorum sint eadem vel omnino similia apud artem et apud naturam tamen ea que procedunt et generantur a principiis sunt diversa sed tamen tendentia ad unum finem scilicet quia sicut natura generat ex suis principiis mineralibus principalia corporum metallorum mineralia ex quibus facit compositum perfectum et imperfectum. Ita ars alquimie ex eisdem principiis corporum metallorum elicit et generat formam compositi perfectam ut perficiat composita imperfecta ad unum finem scilicet ad aurum. Neque est mirandum si ex eisdem principiis mineralibus corporum metallorum ars generat aliud quam natura scilicet ars formam et natura compositum quia eo modo quo regimen artis est diversum et regimen nature in eisdem principiis et etiam simile eodem modo et principiata ex illis procedencia vel generata erunt diversa et similia nimio. Nam omne quod fit nimio fit ex ente in potentia scilicet propinqua et sic quod erat in potentia fit in actu ab aliquo existente actu. Et quia hec principia sunt in potentia ut ex eis fiat compositum vel forma igitur secundum diversitatem agentis generabitur forma vel compositum. Generatio autem talis forme scilicet nude a materia sua perfectibili et composito est difficile inquisitionis et considerationis igitur et de difficillime operationis ut habeatur opatum igitur et tota ars difficillime inventionis ut talis finis consequatur. Si igitur ars alquimie perfecte ministraverit nature modum agendi in principiis naturalibus et mineralibus corporum metallorum videtur quod principatum precedit et generatur omnino ex eis scilicet elixir quod est forma auri. Quod quidem proiectum super imperfecta metalla sicut super materiam faciet compositum quod est aurum scilicet ex eorum commixtione et sic non. In principiis autem non naturalibus sicut sunt reliqua mineralia hiis autem nature contrariis sicut sunt animalia et vegetabilia et eorum partes et que ab eis procedunt quis erit qui possit sequi naturam in agendo aliquod naturalium metallorum scilicet materiam formam aut compositum tamen nullus antiquorum sapientum potuerit hoc nec voluerit. Et sit procul dubio a ratione, veritate et ex principiis et intentione nature semotum omnino et quantumcumque et quomodocumque et qualicumque ingenio unusquisque voluit ministrare nature. Sic simile esse videtur in entibus rationis unde constructiones sillogissimi argumentationes omnes et ornatus et ordines tractandi et loquendi non nisi ex suis principiis et proximis et univocis et elementis suis procedere possunt non autem ex extraneis et alienis. Unde maxima pars in acquisitione omnium artium et scienciarum et omnibus introeuntibus informari a principio veris principiis secundo dicitur primo ethicorum videtur enim plus quam dimidium totius esse principium et multa manifesta fiunt per ipsum eorum que queruntur. Amplius omnium rerum cognitio nostra incipit a confusis et indeterminatis et completur in cognitione earum

que sunt distincta et determinata scilicet
i cognitione causaru et principiorum
ipsaru reru et earu ex quibus ipa res
constituitur Propter quod prior e cogni
cio totius quam suarum partiu quia no pt
fieri pfca cognicio reru nisi resolua
tur usque ad sua principia ex quibus
constant et hoc est uerum in omnibus
naturalibus scienciis et artibus ¶ Co
gnicio enim hominis prius occurrit nob
post resoluitur in ptes suas quousque
ultimo ueniamus in cognitione suaru
causarum et suoru principiorum et
suaru ptium ex quibus constat usque
ad elementa sua et ibi completur per
fecta cognicio hominis et sm natura
p se et sm morale p se et sm mechanica
p se et sm theorica p se. ¶ Similiter
constructio sillogissmi et ornatus loquendi
occurrit nobis primo post soluitur in
ptes suas ordinate usque ad sua principia
et elementa ex quibus constat similiter
et cognicio domus se het ¶ Propter
quod dicit phs primo ethico politi
corum ad cognoscendum quid sit ciui
tas necesse est compositum usque ad incomposita
diuidere cum hec minime ptes totius
sint et ciuitatem ex quibus componitur
consideratis uidebimus etc. ¶ Eandem est
sciam i. sententiam ponit ar^is primo
phisicorum et hec e cognicio et doctrina
resolutiua ¶ Est et alia que dr
compositiua s. que componit quecumque
illa diuisit incipiendo a principiis et
elementis et sit ad composita
et sic ars ista procedit ¶ Cognicio
ergo natura reru uera necesse sumenda
e a na reru et principiis sibi propriis
no alienis ut pz p phm primo de aia

quia eadem sunt principia reru essendi et
cognoscendi ut dr 3o methaphisice
¶ Cognicio enim equi no sumitur
a cognitione lapidu nec principiorum
lapidu sed cognitione principiorum
equi similiter et in aliis ¶ Videtur
ergo ex eis quod cognicio auri et aliorum
metallorum circa que uersatur
sciencia alquimie et ceterorum mineraliu
cum primo occurrat nobis sit confu
sa et indeterminata igitur si uelimus
eam distinctam et determinatam oportet
quod resoluamus eam in sua principia
et elementorum ex quibus constant quia
ab eis habent esse suum ergo ab illis
eorum pfca sumitur cognicio et
ex eis procedamus ad composita
ad habendum pfectam noticiam co
positorum s. metallorum ¶ Si ergo
uolumus aliquid opari i transmu
tacionibus corpum metallorum s.
ut pficiamus omnia ipa in auru
Cum hoc fieri minime possit absque
cognitione suorum principiorum et
suorum ptium ex quibus constat ergo oportet
necessario habere certam et determinatam
cognitionem principiorum suorum et
suaru partium. ¶ Et quia nulla res
pficitur nisi ab eo quod sue nature
est igitur oportet metalla transmutari
et pfici ab eo quod sue nature est cum
ab extraneis sit impossibile sic enim
facit sapiens natura cum igitur no
reperiatur in uniuerso aliquid quod sit
de ipsorum natura sic eorum propria
principia que sunt apud naturam ex quibus
constant sicut notum e in ipsis et in
suis mineriis ergo per illa eadem principia
transmutabuntur et pficietur apud
arte sicut apud natura et no ab

extraneis a naturalibus sicut vera apud nam. ¶ Sed cum scientia mineralium det nobis confusam et indistinctam cognicionem principiorum nature in generatione corporum metallorum, quia dicit quod sunt sulphur et argentum vivum et non dicit articulate hec principia, ideo opportuit hanc artem omnino habere distinctam et determinatam cognicionem corporum scilicet qualia sint illa principia et quomodo sint et qualiter se habeant in mineriis metallorum et quomodo omne metallum ex eis fiat et quomodo ad invicem transmutentur et quomodo et quare tendunt ad unum finem. Ita ut eisdem principiis vel omnino quasi similibus possit sequi naturam, de articulando omnia hec ad ultimam simplicitatem quod scientie mineralium pertinere omnino videtur. ¶ Aliter enim impossibile esset ut ars hec posset finem quem desiderat adipisci quia natura in generatione corporum metallorum observat modum unum quendam agendi determinatum in illis principiis, opportuit omnino artem illum modum agendi investigare et ipsum observare igitur possibile est quia aliter non posset sequi naturam. ¶ Et quia natura generat compositum et ars format ex eisdem principiis, ideo quanta est similitudo eorum et eadem regiminis, non tamen debuit regimen artis et nature esse omnino idem, postquam generata non sunt eadem. ¶ Postquam igitur ostendimus in hoc tractatu introductorio generaliter modum introductionis ad artem alquimie tam speculative quam practice secundum illud quod videtur possibile esse de veritate ipsius credenda et pluribus validis rationibus repugnantiam patitur. Idcirco disposuimus ipsum exquisitissime ventilare et componere tractatum novum prolixum qui discutiat utramque partem per modum exquisitum ostendat cognoscere partem veram qui intitulabitur pretiosa margarita quia secundum ordinem iste precedit sicut prefacio vel sicut et preambulum. ¶ Donec enim memoria fuerit oportet introgare et respondere invicem ut dicit philosophus 3° rethorice.

Hic incipit tractare margarita. Et primo ponit divisionem generalem totius libri et colligantiam capitulorum quam habet a principio usque ad finem

Postquam complevimus dei sancte gratia misericordie excelsi et gloriosi cum difficultate non modica scribere secundum distinctionem congruam et ordinem librum istum diligentibus inquirere secreta et ardua archana dei nature, ideo ne quis temerarie presumat eum compositum esse a casu sive fortuna et absque ordine assignabimus divisionem ordinariam capitulorum et colligantiam quam secundum ordinem habent a principio usque ad finem. Cui autem cura et mens fuerit atque discretio poterit quodlibet capitulum dividere et separare in partes suas et partes in particulas secundum exigentiam capituli quam curam illi relinquimus. ¶ Fuit enim visum nobis hoc esse conveniens quia propter magnam prolixitatem compositionis huius tractatus fuisset difficile posteris ipsum dividere ordinate et divisum in unum colligere. ¶ Dividitur igitur liber iste in duas partes in prima ponit prohemium in quo dat intencionem suam

nombre ...

causam intentionis et eam processus.
¶ In secunda prosequitur intentum
Ibi et quia nos. ¶ secunda dividitur in
quatuor partes In prima arguit ad
questionem ¶ In secunda dat solucionem
generalem ibi. In hac admirabili.
¶ In tertiam specialem ibi quoniam quidem
dispones ¶ In quarta concludit omnia
dicta in fine ibi quia finis ¶ prima
dividitur in duas In prima arguit ad
partem negativam In secunda ad affirma
tivam Ibi ad contrarium autem ¶ Secunda
pars in qua ponit generalem solucionem di
viditur in duas. Quia primo tenendo
cum affirmativis rationibus dictis af
firmat et dicit in genere hanc artem
esse veram ¶ In secunda reitato agreditur
et incipit probare eam veram ibi postquam
determinavimus et abreviavimus pars
prima dividitur in duas quia primo facit
quod dictum est dicendum questionem diffi
cilem esse et causas difficultates eius
et modus introductionis eius investi
gando veritatem ipsius ¶ Secundo ostendit
modos omnes et causas difficultates
istius artis introducendo amantem
eius ad semitam per varias auctoritates
philosophorum ibi dicimus gratio ¶ Ista pars
dicimus gratio dividitur ¶ Sed est primo
sciendum quod sicut quelibet scientia et ars
alia est de se una non multiplex cum
sit unius generis subiecti quamvis partes
in quibus dividitur sint plures et di
verse et instrumenta et adminiculatia
sint plura et diversa. quibus fit
introitus ad completam doctrinam fiendam
f sit et ista ¶ Et quia non sit
completa nec perfecta doctrina nisi a
periantur introitus et meatus cum

suis clavibus quibuslibet digne in
trare volentibus ad illuminandas
tenebras et reserandas difficulta
tes veterum exutes In tertiis et pro
positionibus suis ¶ Jo hec omnia
dilucide aperire cupientes dicimus
quod hec pars dividitur in tres ¶ In
prima ostendit omnes modos difficulta
tis istius artis quibus fit impedi
mentum cuiuslibet intranti ad hanc
artem ut verum adipiscatur finem ipsius
¶ Secundo exponendo quod dicit dixit
tractat de quibusdam magnis obscu
ritatibus pertinentibus magis ad
speculationem huius ibi narravimus
sufficienter ¶ Tertio tractat de
quibusdam obscuritatibus aliis perti
nentibus potius ad practicam et opera
tionem ibi. postquam narravimus eto
¶ Secunda pars scilicet narravimus suf
ficienter dividitur in sex partes.
¶ In prima nequis putat hanc scien
tiam esse multiplicem et diversis modis
et diversis rebus operationem suam
impendere ostendit unam esse tantum
modo per omnem modum ¶ In secunda ostendit
scientiam hanc et eius operationem
partim esse naturalem et partim divinam
Ibi amplius ars hec ¶ Tertio
ostendit hanc scientiam non per sapien
tibus omnibus esse propter errorem qui
in complemento operis ibi cum natura
lia et eorum cause ¶ Quarto
ostendit causam quare sit obscure scripse
runt eam plurimi et quibus data
sit et quibus non. Ibi. nunc dicimus
et vere ¶ Quinto ostendit quod
philosophi texerunt eam mistice in
omnibus artibus et scientiis et

et q eorum lapis simulat9 est oi
bus rebus mundi et soluit opinio
nes antiquorum quas aristotil' qsi
vbique probat ibi antiquissimi phorum
noh ¶ Sexto improbat sophisticas os
tendo artem ee leuē breuem et
nobilē ibi modum aut ¶ Illa ps
postq̄ narrauim9 diuidr in 4or
ptes in pma tractat de fermento
quid sit et quomo° ingrediat' in
gpo͞ni lapidis phorum et similiter
de corpe anima et spu quid sint
et quomodo ibidē ingrediantur .s.
in gponem lapidis phorum et quia
diximus ¶ Tercio tractat de ty
riaca et veneno quid sint et quo
ingrediantur in gpo͞m lapis phorum
.s. de coagulo quoque ¶ Sequitur
illa pars qm quidē dispones i qua
incipit solo͞m in spali ¶ Sciend
est q non potat soluē argumētis
nisi precognitis que dicta sunt et
simil'r que dicenda sunt nec introi
tus etiam apiri ad artē ¶ Solu
enim geber int' phos quos vidim9
hui9 artis inuenim9 tradē modū
inuestigandi et intrandi ad artē
i suma sua q̄uis valde difficilē
ibi enim ibi em̄ tenet stillum
et ordinē tradendi scienciā alqui
ime p modū doctrine tam specula
tiue q practice ¶ Suū autem
librum de inuestigacōne pfectionis
quem dicit precedere illum librū
no vidim9 ¶ Diuidr aūt hec
pars in tres ptes ¶ In pma soluit
maiorē ptem argumentorum In
sa quia vltima ratio phi videba'
difficilis solucionis cū quibusdam

alijs ptermittit queda naturalia
nimio precognoa ad illorum solo͞m et
post soluit ibi ro͞m aut vltime
¶ Tercio tractat de modo gnōnis aurj
et aliorum metallorum ex suis primis
principijs sm nām et quomodo ars
dz sequi naturā hec ibi Cum omnis
generacō ¶ Pma pars diuiditur i
4or quia primo soluit quartedecime
ro͞m ibi. ex argumētis ¶ Secundo
roborat solo͞m quartedecime rationis
tractando de materia propetatib9 et
passionibus metallorum ibi dixim9 4o
¶ Tercio ex dictis mouet quandam
dubitacionem et remouet ibi dubi
tabunt tamē aliqui ¶ Quarto ex
dictis mouet alia dubitacionē et re
mouet soluendo rōnes ibi Amplius
ydonee ¶ Illa pars .s. ratio͞m autem
vltime diuidit' in tres quia p̄mo
facit q dictum est 2o ex dictis mo
uet q̄dam dubitacionē et remouet
ibi. Dubitabit aūt aliqs ¶ Tercio
ex dictis mouet alia dubitacionem
et soluit ibi Adhuc autē ¶ Illa ps
cum omis gnacio diuidr in tres quia
p̄mo ut omnia dca comprobent' re
ducit ea ad nāles causas ostendendo
in generali quod dictū est et soluendo
alias rones ¶ 2o ondit hoc idem
in spali .s. quando et in quib9 deter
minate ars potest et debet sequi.
natām demonstrando signa artis quo
sint similia signis nature i generacōe
ista ibi dicemus denuo q ¶ Tercio
roborat hec dicta aproporcione et simil'r
ondens similitudines pulcherimas de
coras et mirabiles de gnone fetus ex
vtroque spmate et auis ex ouo gpando
gno͞m auri et lapidi phorum ex sul'

et argento vi. ad quomodo illorum ibi.
quia locus assumptus a simili etc.
Hic enumerantur viginti sex capitula
et quid in eis continetur et est totalis
divisio et sufficiens totius huius tractatus et
questionis prima. Que est utrum ars alchimie sit
omnino apparens et existens aut solum apparens et non existens.

Capitulum primum in quo dispu
tat et probat artem alchimie
non esse veram. Capitulum secundum in
quo disputat et probat artem alchimie
esse veram. Capitulum tertium in quo
ponit determinationem generalem quam
declarat post et ostendit causas et
modum processus et tali solutione questionis
istius. Capitulum quartum ostendit
omnes modos et causas difficultatis
istius artis. Capitulum quintum
in quo ostendit quod hec ars sit tantum
unita non solum quo ad naturam
sed per omnem modum. Capitulum sextum
in quo ostendit quod hec ars partim sit
naturalis et partim divina et quod per ipsam
philosophi antiqui fuerunt vates et futurorum
miraculorum divinorum. Capitulum septimum
in quo ostendit errorem omnium desidantium
recte operari qui est in fine operis scilicet in compo
sitione elementorum et quod hec ars non
est pro omnibus sapientibus. Capitulum
octavum in quo ostendit quomodo ars
inventa fuit et quibus data sit et
quibus non et quare sic obscure scrip
serunt eam philosophi. Capitulum nonum
in quo ostendit hunc lapidem simula
ri omnibus rebus mundi et quot et
que sunt nomina eius et quod philosophi huius
scientie tetigerunt eam cum omnibus aliis
scientiis et solvit opiniones antiquo
rum quas aristotiles in physica repro
bat. Capitulum decimum in quo re
probat sophisticos et deceptores et
contradictores et ostendit artem de
se esse brevem et levem et nobilitatem
et veritatem eius ostendit. Capi
tulum undecimum de fermento et modis et
conditionibus et proprietatibus eius
et confusione quam facit secundum philosophos
huius artis. Capitulum xii. in quo
tractat de elementis et reprobat er
rantes in istis elementis et ostendit
quomodo in omni re sunt quatuor eleme
nta et quod ad hoc ut res consistere pos
sit oportet quod equaliter in illa re consistant
et quod alterum alteri non dominetur sicut
in auro et in lapide nostro philosophico etc.
Capitulum xiii. in quo ostendit quid
sit tyriaca et venenum in hoc la
pide secundum philosophos huius artis. Capi
tulum quartumdecimum in quo ostendit
quid sit coagulum et quid lac in lapi
de philosophorum et quid masculus et quid
femina secundum antiquos philosophos. Capi
tulum quintumdecimum in quo probat
hanc artem esse veram tripliciter scilicet primo
auctoritatibus 2o rationibus tertio
a simili et exemplis. Capitulum
sextumdecimum in quo solvit rationes
contrarias dictas cum questionibus incidente
tibus et notabilibus. Capitulum decimum
septimum incidentale in quo ex
dictis probat quod sulphur sit pars
materialis cum ar. vi. auri et lapidis
philosophorum. Capitulum decimum octa
vum in quo premittit rationes dicentium
sulphur esse pars materialis ipsius
lapidis et post ad ipsas respondet
concludendo quod solum ar. vi. est pars
materialis lapidis ipso ipsius abiecto
omni sulphureo extrinseco tamquam cor
ruptibili. Capitulum decimum nonum
incidentale in quo probat quod sulphur

solum sit materia lapidis phorum secundum
antiquos phos et solvit ¶ Capi
tulum vicesimum in quo premittit quedam
ad solutionem ultime rationis phi et alia
rum non solutarum. prius loquens de
actu et potentia et perfectio et imp
fectio in rebus et solvit rationem.
¶ Capitulum vicesimum primum in quo
probat es et ferrum non posse conver
ti in aurum per lapidem phorum ponens
rationes ad quas respondet et ponit
notabilia que exiliit expressissis
¶ Capitulum vicesimum secundum incidenta
le in quo probat metalla imperfecta
non conversi in aurum an non in mine
ris et solvit ¶ Capitulum vicesimum
tertium in quo tractat de principiis
metallorum in generali et eorum ge
neratione et transmutatione ad
metalla secundum naturam ostendens quo
ars potest sequi naturam et solvit
ex his rationem decimam octavam et
decimam nonam ¶ Capitulum vicesi
mum quartum de principiis metallo
rum in speciali et metallorum generatione
secundum intentionem nature et de signis
generationis ostendens quomodo ars simili
modo debet sequi naturam et similibus
signis et similibus principiis in gene
ratione lapidis. ¶ Capitulum vicesimum
quintum de similitudinibus et generationis
fetus ex spermate et sanguine me
struo et avis ex ovo comparando ge
neratione auri ex sulphure et
ar. vi. et lapide phorum ad generationem
ipsorum ¶ Capitulum vicesimum sextum
et ultimum in quo imponens finem
tractatui concludit et epilogat
vera esse que dixit ¶ Significat

postremo indicat ex agregato huius compositionis
quod plura notabilia scripsit in mar
ginibus istius libri quod post continuavit
in textu. ad declarandum quorundam
dictorum maiorem que sub certo numero
sigillavit per capitula infrascripta
ad hoc ne aliquis estimet quod alius ad
didit aut scripsit ad ¶ Sunt autem
in universo omnia 29 in prohemio notabi
lia 2° in capitulo 21° ¶ Et si que alia
superaddita fuerint huius actoris non
esse censentur ¶ Et quia quilibet
sapiens tenetur addere in scientia quod
deficit ut vult tholomeus in centilo
quio ideo composuimus tractatum hunc
mirabilem cum notabilibus dictis quia
ignotus erat modus investigationis et
investigationis et inquisitionis ve
ritatis scilicet huius compositionis et istius occul
te artis. Unde phus primo ethicorum
dicit omnis ars est apponere quod de
ficit. Unde et artium scientia sunt adi
tamenta etc. neque deficiebat de esse
artis omnino sed solum modum investiga
tionis et introductionis illis qui eius
veritatem et finem desiderant adipisci
¶ Neque similiter ob perplexitatem tran
simus metham cum natura eius hoc
requirat ut patet procedendo suis locis
¶ Unde aristotiles primo ethicorum disci
plinati enim est in tantum certitudi
nem inquirere secundum unum quodque genus
in quantum natura eius recipit ¶ Docet
etiam similiter difficilium et occultorum
magne facultatis et speculationis
auctorem plura et difficiliora quam sciat
et in opus ponere et elicitur ex verbis
phi in 6° ethicorum ¶ Propter quod

quis ab operacione recta et finali ad
huc usque simus suspecti et immunes
tamen occulta difficilia et ardua ad ipsius
introitum et inuestigacionem apium(?)
¶ De quibus enim nescimus tamen accipi
mus estimacionem quandam ut dicit philosophus
2° rethorice. Hic intitulatur questio
principalis huius artis.

Quia consueuit non solum apud
antiquos speculatores et in
quisitores ueritatis archanorum nature
sed eciam apud nos inquiri et dispu
tari ¶ Utrum ars alquimie ministrans
nature sit omnino apparens et existens aut
solum apparens et non existens ideo gracia huius
ipsam inquiramus et disputemus non
superficialiter ut consueuerunt sed profunde
et exquisite ualde ita ut quilibet doc
tus racionem cognoscat que pars tenenda
sit et utrum ipsius operacioni uel non
debeat insudare. ¶ In istius tamen questionis
omnis difficilem et obscuram ueritatem
eliciendo et anexorum suorum que cum
ea insurgunt sepius dubitauimus te
poribus antelatis donec nunc uisum
est nobis ut ipsius inuestigacionem et
dubitatorum solucionem aggrediamur
quod predecessores sic non fecerunt.
¶ Unde philosophus hunc modum inquirendi
ueritatem in rebus insinuans in principio
3(?) methaphisice sic dicit ad literam ¶ In
est autem inuestigare uolentibus primo
opere bene dubitare ¶ Posterior enim in
uestigacio priorum est solucio dubita
torum soluere enim non est ignorantis
uinculum sed mentis dubitacio hoc dicere
demonstrat. ¶ In quantum enim dubitat
in tantum ligatus est passus enim
utrumque procedere ad quod est ante ¶ Propter
quod oportet difficultates omnes speculari
prius harumque causas et quia queren
tes sine dubitacione primo similes sunt
quo ire ignorantibus et adhuc neque
cognoscit quando quesitum inuenit
aut non. ¶ Finis enim huic est non
manifestus predubitanti uero ma
nifesta amplius necesse est habere
ad iudicium enim que audiuit ue
lut aduersariorum et dubitancium
omnes rationes etc. ¶ Dicemus de
nuo quod non conuenit demonstrantem
descendere de genere in genus nec
ascendere ut dicit philosophus primo pos
teriorum ¶ Quelibet enim sciencia habet
proprium genus et subiectum de quo proprie
passiones demonstrantur per suas
dignitates et principia ¶ Similiter pas
siones debent ostendi de subiecto tamen
primo et per se insunt et non de a
lio ut uult idem. ¶ Unde subalter
nans sciencia et generalis ostendit
passiones generales de subiecto generali que
primo et per se insunt ei ¶ Subal
ternata autem et specialis hoc idem facit
de subiecto suo speciali unde passiones
linee in quantum linea geometra os
tendit linee autem uisuales in quantum
uisuales perspectiuus et non conuertitur
¶ Per quod patet quod declarantes aliquid
in aliqua sciencia debet scire passiones
subiecti sui primo insunt et dignita
tes et principia in illa sciencia et ex
hiis declarare et non cum communibus
et extraneis ¶ Similiter est in arti
bus et hanc eandem formam declarat
nobis auicenna in medicina canonis primo
tractatu 2° de subiectis medicine ¶ Ex

quibus liquide innotescit quod non
pt phus nalis in quantum naturalis
nec phus mineralium hanc inues
tigare qom ¶ Solus ergo alq
mista quia pho de mineralibus sub
altnatur in mete me^te hic e po
tens inuestigare tu solus de hoc
dubitet et sciat tanq sue ppie
gsidasiois ¶ Forsitan etiam quod me
thaphisice ptinet inuestigatio
hec. sz no similr sicut naturali
tu quod plurimi sapientes no bn
dubitantes nec ydonee sz insup
ficie inuestigantes disputauert
et determinauerunt ea. ¶ Quida
vera omo et quida sophisticam
iudicauerunt quorum nullus sciuit
nec potuit hoc aggredi etiam si
bn iudicauerit ¶ Quida etiam
alkimistarum sicut geber et
morienus i suis voluminibus al
qmie ipam disputauert tanq
potentes hoc. sed valde breuiter
et obscure arguentes ad parte
negatiuam et soluentes ¶ Ad
affirmatiua aut solu quedam
exemplaria adducentes et smo
nibus tipicis et figuris affirma
tes et docentes arte ee omo vera
¶ Nos igitur cum alqmia aliqua
tu tminis eius et dictis sapie
tum viditoru veteru nichilo ius
hanc dubitatione cu auxilio
dei aggredientes sicut decet ex
istimaui explanare prolixe ope
remur apiemus ea ordinatis capi
tulis distinguendo ¶ Quia
gsueuit et ¶ Notandu quod cum
sbm alicuius artis ul scie et eius

ppe passiones fuerint note et mani
feste omnibus aut plibus sapientibus no
egent inuestigatione et probatione
postea declaratione vltimo aut ex
pimentatione si fuerit finis eius ad
opus quod expimentu tone ctificat pre
cedentem. ¶ Cum igitur sbm huius art
sis sit uerum ul falsum siue ignotum
et manifestu cum suis propiis passionibus
et exiciunt apud plurimos sapientu
ntrio eget inuestigatione pbatione
et declaratione ut ueritas medullitus
discnatur. ¶ Et si quid contra
hoc appentie ul falsitatis occurrat
discusiatur et reprobetur quia vna
queque scia ars et medicina siue sit siue
no het in sui doctrina propias dubi
tationes et responsiones sine quibus
no pt fieri uera doctrina. ¶ Est
aut artiu triplex genus ut dr 2o
phi.c quia aut e dispositiua me aut
effiens forme aut vsualis ¶ Sub
hijs aute no ponitur alqmia cum ipa
no sit metha^ra quod si concedatur ipa
erit dispositiua et effitiens simul no
aut vsualis ¶ Ipa enim ueraciter docet
cognoscere matiam que e de intentione
nature omis alias excludendo et pcipit
sub illam modu disponis et informa
tionis sm disponem me quod totu cognos
cit bnus artifex et efficit et potest
vti. ¶ Et io sunt et alie artes ab hijs
no absolute i. artifitiales sz poti^us na
turales sicut ars medicine et ars pla
tationis et insitationis plantaru et
vsifur. et vitrorum quia ex pte ministra
tionis sunt artes ex pte aut forme st
naturales quia quorumcumque forme et opa
tiones sunt nales. ipa sunt a natura.

et ars alquimie talis est ¶ Et est
aliud genus artium de non entibus i rec
nata s. de entibus factis ab intellectu
sicut gramatica .logica. et rethorica
et sub hoc genere non est hec ¶ Et
quia in omnibus artibus speculacio et
investigacio conpositi precedit nimio ideo
hic tractatus precedit omnes ¶ Spe
culancium enim intellectus finis est ve
ritas quam nunc inquirimus et primo
practicum vero ad opus quod consequitur
ut patet 2° methaphysice et sexto ethicorum.
quod post consideracione quia posterius non ab
solvitur apriori ¶ Et quia cuiuslibet
artis et sciencie finis est et infinitum
et eorum que sunt ad finem non infinitum
ut dicitur primo poli[ticorum] ideo hic tracta
tus nimio prolixus fuit ¶ Unde philosophus
hunc modum etc. ¶ Unde notandum quod
philosophus primo de anima docet hunc eun
dem modum investigandi et racio est
quia sicut devenimus ad cognicione
cause redditur difficilior. Unde in secundo
posteriorum dicit de eo querunt omnes
questiones quo cognito cessat omnis
questio ¶ Hoc autem quod queritur est ca
sive medium ut ibi dicit ergo cognito
medio conpositis huius artis cessabit
questio. ergo solum apud scientes ipsum
aut per investigacione appropinquantes
ad ipsum quod ista cessat. ergo apud
ignorantes ipsum quod non cessat conpositus
tamen incongrue et inutiliter cognoscentur
ipsam diffinire et determinare quia non
potest aliquis conpositum aliquam determinare nisi
cognoscat cognoscat medium primo
aut per investigacione appropinquat ad
ad eius cognicione ¶ Videtur similiter
irracionabile aliquid se ponere in opus
eius nisi investigacione cause sive
medii precedente ¶ Est autem ca
sive medium multiplex s. intelligi
bile reale sive sensibile naturale et arti
ficiale ¶ Et quia cuius est dubi
tare eiusdem est investigare ergo al
quimiste pertinet hec investigacio
¶ Prius eciam est operacio et non
alterius. ergo investigacio et dubitacio
¶ Non ergo ignorantes hoc temera
rie ex erupto prorumpant affirma
do vel negando artem hanc cum
hoc non possint nisi dubitacione
congrua precedente ad quam investi
gacio censetur ¶ Ultimo vero
operacio propria si sit possibilis quantum
qualis operacio et talis investigacio
conprobatur ergo et talis dubitacio
¶ Qui enim dubitat bene investi
gat bene ergo operatur et qui male
male in impossibilibus rebus impossibile
autem non investigant etc.
Capitulum primum in quo dis
putando probat artem alquimie non esse veram
Est quia mos antiquorum fuit
arguere primo destructive
ergo sequitur ¶ Quicumque ignorat
certam et determinatam quantitatem
uniuscuiusque elementorum in aliquo
mixto ignorat efficere illud mixtum
Sed alquimiste ignorant hoc in
metallis et eorum componentibus
ergo etc. Maior est nota cum talis no
ticia sit determinata et certa solum
quo ad naturam et non quo ad nos nisi
valde confuse et in comuni et hoc in
omnibus mixtis Minor ex hiis nota
videtur cum metalla et eorum componencia
sint de genere mixtorum certa que

alquimiste laborat ¶ Iste quicunque
ignorat determinatam proporcionem
elementorum ad inuicem quemuis admis
tionem et modum mixtionis eorum et
digestionis quibus adipiscitur forma
mixti ignorat componere illud mixtum
sed alquimiste sunt huiusmodi ergo et cetera
Maior patet ex hoc quod vna queque res
in specie habet formam suam specificam ad
quam sequuntur ueritates proprietates
et operationes determinate per quam for
mam ab omni alia specie separentur et
formam habet sequitur determinatum
modum mixtionis proportionis et
digestionis in debitis mensuris elemen
torum quia ratione materie et contrarieta
tis materie et qualitatum materie species non
separantur a specie sed ratione forme sub
sequentis ut dictum est. minor patet
quia hec sunt nota soli nature non
solum in metallis et eorum componentibus
sed in omnibus naturalibus modo autem
confuso et communi sunt quoquomodo lon
ginquo nota arti. Talis autem cognicio
non est uere sufficiens ut ars sequa
tur naturam. ¶ Item quicunque igno
rat proprium instrumentum nature quo
mediante agit in materiam ad intro
ductionem forme in aliquo mixto igno
rat efficere illud mixtum sed alqui
miste sunt huiusmodi ergo. maior
patet cum nullum agens siue naturale
siue artificiale agat siue instrume
tis propriis et determinatis materia non
est. quia natura in generatione cuiuslibet
rei agit cum calore digerente et al
terante modificata tanquam cum instrumento
sic natura cuiuslibet rei exigit sic

sit res huius calore in actu ut in anima
libus perfectis siue in potencia ut in
rebus aliis. Unde in generatione auri
et argenti et aliorum metallorum agit
in cauernis terre profundissimis cum ca
lore quod suauissimo et temperatissimo
per minas multiplicato digerente al
terante subtiliante et inspissante tal
is autem calor penitus ignoratur a nobis qua
non est calor solis neque ignis absolute
sed calor quidem ex hiis miro modo
mixtis et [illegible] confusus ¶ Item illud
ad cuius generationem non sufficit vita non
potest fieri per artem sed ad generationem me
tallorum non sufficit vita ergo. maior est
nota quia omnis generatio et corruptio
certo tempore mensuratur. Vnaqueque
enim res habet tempus perfectum in gene
ratione ad receptionem forme proprie
per quam recipit esse completum. minor patet
tempus enim generationis et perfectionis auri
et argenti secundum naturam ponitur apud
alquimistas esse in millibus annorum
sicut ponit geber in summa sua et
rasis in libro perfecti magisterii ¶ Cum
ergo nullus homo tale spacium attingere
possit primo vix centum annorum spacium
attingit fatuum videtur dicere quod per artem
alquimie fiat uerum aurum et argentum
¶ Et si ad hoc rendere vellent quod
abreuiant tempus quia quod natura facit
in millibus annorum cum calore suaui et
temperato nos facimus mense vno aut
breuiori tempore aut longiori cum calo
re ignis forti quia tantum facit forte
agens in breui tempore quantum debile agens
in longo. ¶ Et quia ars imitatur naturam
et eius opera acceleret et festinat. di

i. Nota quod dicit cum calore quod suauissimo et temperatissimo.

¶ Iste dicit totum conti
nens quod sit principalis
materia nature que generat
metalla in mineris
secundum principia nature ¶ Cum
ergo huiusmodi cuiusque rei
principium materie debita
sumat effectum finis
inde laudabilis compro
batur et prius dicitur
quod ignoratis principiis

contra sbrequentia ignoratur ergo a contrario cognitis cognoscuntur.
et in primo ethicorum dicitur quod qui sit principium alicuius rei sit fere
vsque ad fines eius a principiis ergo et mediis huius cum perfectione sic
est inchoandum et ea cum effectu debito consummanda et inde finis
laudabilis succedat et consumatio operis gloriosa. ¶ Sunt autem princi
pia huius scientie famose eadem que sunt naturalia in metallis metallica at
principia sunt ista super que natura fundatur in suis actionibus in ipsis
fondis materia autem principalis corporum metallorum in suis mineris
de qua generantur [illegible]

sul. appellamus no tn in na. sua put sunt in mineris suis creata
q in locis suis ubi gnant. nullu metallu inuenit. s3 pocius ista
ma. e queda sba tre nalr adeo et aia creata hus in se nam et
sbam istoru duoru .s.
sul. et ar. vi. ex ista
enim tali sba ul ma
ex his duobus creata
gnatur et creatur qda
sba subtilis fumosa .i.
sbamus alys in visceri
bus tre et venis mine
ralibus et ibi ggregat.
et decoquunt. et detine
tur et deinde quiemes
al' adueniens virtus
mineralis sup ipam
fumosa sbam al' ma
tiam ipam ggelat
secu et vnit secum
illa virtus vnione i
sepabili et firma p
decoctione nalem mi
nere et tempata no
solu in plimo vtusq
s3 plimo vtusq ita
q nec humiditas nec
sba predca ar. vi. a
sicco .i. a pdca sba
sulphuris nec siccum
ab humido possunt
de ceto abinuice sepa
rari. Et his patz
q in metallis st. in .or
elemeta nalr et q
st homogenea et q
inch aliud e uel st
q fumi subtilissimi
p decoctione nalem
virtute mineali i suis
mineriis con bibi
gelatum et fixum
et in nam metalli
altati et 9usum et
mutatu et illud hu
midum e radicale i
metallis no 9sumit. ab igne nec sepatur sic humidu de la
pidib9 sepat. in calcinatione q3 humidu de lapid e volatile
et fugiens ab igne ~~...~~ s3 humidu metallor e fixu et pma
nens in igne ¶ In gnatione metallor sba sulphuris pdicta
se ht p modu agentis. sba vero ar. vi. se ht p modu pacientis
et sic pz q sul. est pat minalu ar. vero viui e mater. .
instrualis seu assu
Et sic aqua et ignis in hac scia sunt agentia que p decoctio
nem tempata et gtinua p magisteriu huius scie pueniunt. ad opta
... ...iunt. et opationes huius

tinus q impo^le est ut hoc fatiat et
specialr in metallis qui metalla sut
ex fumis subtilissimis resolutis ab ar.^to
viuo tn sba sulphuris a calore sicco et
tempato humido. In cauinis tre pfun
dissimis htibus humiditate que hu
miditas gstituitur cu terea tenuissima
tempat. et inspissat. ¶ Calor aut
tempat9 illos fumos quoluendo resol
uens subtilians al' sublimas et inspis
sans usq ad locum altius refrigery
illa humiditate resuat digit sub
tiliat et inspissat que e ca metallice
fusionis et sic conuertit. in metallu.
¶ Si q tempus decoctionis abreuia
re uoluerint in illa ma q. p excessu
caloris ignis et sic dissipabut humi
ditate aque q est ca metalli
ce fusionis. q no gnatur forma spe
cifica metalli qre soluo nich ualet
¶ Item ubi deficit loc9 proprius
gnationis deficit eius gnatio. s3 in
arte alqmie est sic q maior patet
quia sicut locus facit ad 9serua
tionem rei. sic ad gnonem. Vnde
dicit porri9 q locum e pncipiu ge
nerationis sicut pz. ¶ Et plato
munimit natura naturas loca tre
virtutibus ut in eis sigillent. pro
prietates diuse ut in plantis. et in
rebus alys quales merent. scdm
gen9 suu et hoc e veru inducendo
in singulis. tam animalib9 q vege
tatib9 et mineralib9 propt quod
no vbiq locorum gnant. uegetabi
lia quelz nec mineralia qlibz nec
animalia quelz nec simile hitant
propt diusam nam locorum sicut dis.

ponit na. naturas precepto et or
dinacione gliosi dei minor exha
bitis no e expientia. quia sua
digones decoctiones mutationes
fatiut in locis extraneis abinte
tione nature. s. in vasis vitreis
lapideis et metallicis et figulosis
na. aut in sinu tre propo ipa ef
ficit ¶ Item effectus qui st ne
solius non possunt fieri ab arte
s3 gnatio metallor e effect9 nate
solius q. sc. Ma. est no. quia
generatio et corruptio sut a pn.o
intrinsico ¶ Pncipiu autem
intrinsecu est natura q efficit
formas sbales in rebus ¶ Ars aut
e pncipiu extrinsicu que solum
in supficie opatur p modu altatio
nis simile quia natura gnat res
p mixtione elementor. talis aut
mixtio est solum ex ope dei bene
dicti et sum et ope nature vt
dicit galienus. primo de compler
tionibus minor pz tn metalla
fiant a pncipio extrinsico. s. aia
p gnonez et corruptione mediate
mixtione ¶ Item si illud de quo
magis videtur inesse et no inest
nec illud quod min9 s3 in debilibus
mixtionib9 videt. magis q ars
possit sequi nam. et no pot q.
multo min9 in fortib9 maior patz
p locum a maiori minor e ssui
manifesta qa p. facile ul' difici
le corruptione rei arguim9 for
tem ul' debile mixtionem eius
vn equ9 caius pistis et omne
viuens facile corrumpi pt q.

sunt debilis mixtionis aurū et
argentum de difficili q° sunt for
tis mixtionis. Cum q° in gnone
equi et piscis qui sunt debilis mix
tionis nō possit ars sequi naturā
q° nec in gnone eorum q sunt
fortis mixtionis auri et argenti
¶ Item impossibile ē unā spem
in aliam transmutari sȝ metalla
dicit spē q° maior ē nota p phm
9° metheo°. minor pȝ qa nō hent
easdem propetates nec opaciones
q° p 9ns nec formas Conveniunt enim
solum in genere quod ē ēē metal
lum sicut homo et equs conveniut
in hoc genere. quod ē animal sȝ
p proprias dras unū ab alio sepat°.
¶ Sicut q° ex homine nō fit
equs nec econuerso sic ex metallo
uno non fit aliud nec eq°. ¶ Itē quicū
q ignorat pma pncipia mouentia
et ad generacoem introductionem
forme in aliquo mixto ignorat ef
ficere illud mixtū sȝ alqmiste sūt
huiusmoi q° etc. Maior ē nota quia
pma pncipia mouentia ad gnonē
et introductionē forme in una
quaq re. sunt stelle et cor°. super
celestia p motū et lucē ut vult
phus li° celi et mundi et libro de
causis proprietatū elemētorū. ¶ Spa
em sūt que pmo mouet mota ab
intelligenciis ad nām gnacionis et
corrupcionis pficienda ad sperum
9seruacionē et ab hiis dat° forma
et pfectio et hoc fit in istanti. s.
cum puenerit una stella aut plu
res ad situm determinatū i firma
mento. Et ex influencia celi det°
minata introducit forma et in istanti
et in momento minor pȝ in gfessione eorum
et absq confessione ¶ Ignorat enim
determinatos situs et aspectus planeta
rum a quibus datur forma auri et
argenti in materia determinata q° hec
ars friuola est et vana. ¶ Itē sicut
se het ars ad naturā ita artificialia
ad naturalia sȝ ars nō ē idē q natā
nec pot esse q° artificialia nō erunt
idē q naturalia nec ēē possunt q° au
rum artificiale et naturale nō sūt idē
Maior est nō. minor pȝ quia natura
informat 9positum in istanti ars aūt
successiue et natura pmo supponit
materiam ars aūt facit eā ut dicit°
2° phi°. ¶ Similr quia omē arti
ficiatum est opus desideratum et volū
tarium sicut eligibile et volitum sicut
pȝ ex sexto metha°. et variat°. Idē
opus pluribus modis iux° voluntate
artificis ¶ Natura aūt ē ordina
ria et unius modi sp. aurū artificiale
nō erit idē q naturale ¶ Itē facilius
est res destruere q construere sȝ aurū
destruere nō possumus ut ipius for
substancial° corrumpat°. q° nō potit
ta cito 9strui sicut dicit Maior et
minor note sūt ad sensum ¶ Item ab
expiencia hoc pȝ quia mos phorum
est sine inuidia scias discipulis suis
et posteris aliis in scriptis tractare
vel oretenus Sȝ nullū antiquorum
phorum in arte ista repim° fecisse hoc
q° vr q ipam ignorauerūt. q° vr
ars hec impo°lis videmus enim i aliis
sciis unūquēq phorum visum ēē q quid
sciuit in aliqua sciencia uere tradē.

quia phi vere desidant in scia sibi re
liquos similari, dt phs 2o metha
sapientes posse docere ¶ Cumia ergo
sm cartas antiquas et fabulas extra
neas poeticas et — derisorias queda
ficta et ubar plena ambagib9 in
quibus mendacia plura et errores
sit in ope nro apparuerut ideo satis
pz ex hoc — hant arte no ee vera
pmo q dctus est eoru sequaces erro
res sup illos multiplicat cotidie et
in infinitu extendut ¶ Ite ad ocu
lum hoc videmus tamdiu em est
a sapientib9 antiquis et phis cum
summa industria pquisita et no
inuenta q si eius inuencio eet pos
sibilis iam dudu adinueta esset.
¶ Simlr a regib9 et pncipib9 in
finitum thesauru possidentib9 et
magnoru phorz copiam hentibus
et inquisita et inuenta qnus eam
desiderauerint et expensas plurias
imposuerint sicut omnib9 appet
go inanis vr ars ista ¶ Ite ad
hoc fortius ex dictis eoru dicunt
em q est lapis vnus solus in arte
maiori qui fit albus et rube9 sm
q ipi volunt prepare qui metalla
mollia indurat ut saturnu et ioue
gutendo in auru et argentu et me
talla dura mollificat ut es et ferru
gutendo in auru et argentu et ar
gentu viuu coagulat cotendo in
auru et argentu Sz contra eos sic
argu impossibile e alicui9 vni9
rei duas opaciones ee gtrarias p se
Sz hic lapis e solu vnus ergo et. minor
patet ex hoc qz in vniusciu q rei
sit forma vnica tm et pfco vnica
tantu sit similr erit vnica opacio
pcedens ab vna forma ut pz ex 2o
de gnatione. Sz si sint due opa
tiones contrarie procedentes ab vna
forma opportebit necio q vna illaz
opacionu pcedat ab alia forma per
se et pmo alia aute p accns et
cario. quia impossibile e duo gtria
eqliter eidem in esse Minor pz cum
enim sm eos hic lap sit vnic9 vni
ca etia erit eius forma et p gns
vnica eius opacio p se et pmo ab
ipo procedet ¶ Quo go ee potit
q queda metalla mollificet et qda
induret p se et pmo ab ipo pcedet
no vr hoc esse possibile go vider q
vnu faciat p se et aliud p accns
et sic quide no erit veru auru ns
argentu postq mutatu est p accns
siue q mollificatu est siue q in
duratu est ¶ Videm9 em q aq
no hz potencia talefaciendi pmo
et p se nec ignis similr hz vnu p
se et primo et aliud p accns et ca.
¶ Vel opportebit eos ponere q sint
duo lapides in arte alquimie quoz
vn9 indurat p se et colorat et alr
mollificat et colorat qd est gtra
eos quia dicunt ee tantu vnum
¶ Et similr quia qualis erit di
uersitas lapidum int se talis erit
et diusitas formaru introducta
rum ab eis in metallis go no erit
eade forma introducta in hoc auro
et in illo nec in argento hoc est i
illo ¶ De mutacione aut coloru
q fiat pmo albus et post rube9 et
q alijs coloribus multiplicib9 colo
retur sm q volunt prepare coce

dimus utique quia videmus possibile
ee tres et maxime minales liquo
factiuas p decoctione et admixte
mixtione posse mutari de colore in
colore sz facere illas duas opaões
contrarias impossibile reputandu
¶ Item si illud de quo magis vider
messe nõ inest nec illud de q' minus
sz magis vr q ars alqmie possit re
periri in rebus propinqs sbe auri
et argenti et nõ reperitur g° nec re
periet' in remotis g° nec in remo
tissimis g° nusq̃ maior nõ est p
locu a maiori minor pbatur quia
res ppinque auri et argenti sunt
q sunt eiusdē matie et nature cu
eis quod cognoscit' ex hoc q sunt
eoru pncipia ul' ex eisdē pncipijs
et q3 omē simile pmixtione et li
quefactione qua aliquod ex eum
nõ inuenim' res quasdā mirabiles
q dnr fons metallorū ex quibus
metalla cgnata sunt tamq ex pn
cipijs et in ipis ingredi et sunt
argentu viuu et sulphur et ex qb'
metalla omia originē exerut sic
pz ex q° metheo' et p alquimis
tas est etiā auri pigmētu et sal
armoniac' sps ¶ Sz auripig
mentu est de natura sulphuris
sal uõ armoniac' de natura salis
et sicut sapo metallor' dr a quib'
dam cu̾ius nõ sit de natura eor'
Sunt aut et alij spus sarij
.s. marcasita magnesia et thucia
.s. marcasita et magnesia st spus
sū a natura comixti de sulphure
et argento vi. ¶ Tucia aut e
fumus metallor' subtilis resolut'

ab eis que omia sunt aut pncipia me
tallorū aut ex eisdē pncipijs sicut q
sal armoniac' ¶ Sunt g° alqmisti
spus .s. q° pncipales videlz argentu
vi'm et sul' auri pigmētu et sal ar
moniac' et tres sarij et compositi
.s. marcasita magnesia et thucia
sulphur tn̄ et ar. vi. sunt sic elta
et pimu optinent pncipatu ¶ Ex
dcis g' nl aliud volum' nisi q
sola metalla et spus quia unum in
aliud ingreditur et se inuice cõbibut
et insistent' in cõflatione et st adm
iuicem sicut pncipia et pncipiata
quia ipa sola in matia et nã pro
pinquitate hre vident' g' aut ex
metallis ipis aut ex spibus lapide
istum colligere nce est aut p eor'
cõmixtione ul' plurium ul' ex uno solo.
¶ Sed ex ipis metallis hoc impo'le
vr quia sm phos alqmie hic lap
se hēt ad metalla sicut forma ad ma
tiam et sicut anima ad corp' sz g° oz
esse ipm sbe subtilissime. Cum ergo
metalla sint sbe grosse p totum nõ
vr ex eis posse eliti ¶ Ideo dicit ge
ber in summa sua ca° de pparatione
saturni. ¶ Redeuntes g' in nos met
ipos torquentes inuice se cogitationu
meditationis afflictionib' respeximus
a pfectione corpa diminuta i pfundo
sue nature feda existē et nl in eis
fulgidū inueniri tū in eis sm natus
nõ sit. sicq ex illis sbam fulgida
eliti nõ contingit. ¶ Similr nec
ex corporibus pfcis .s. auro et ar^to
quia de ultimo cu pfectu est nõ
eget pfici ¶ Et similr quia non
sunt ad finē aliu ordinata. et si

Nō

vo du dicit substan subtili

Dicant q hec corpora calcinat et soluunt
distillant et coagulant et mltas alias
pparaciones faciant ita quod illud q
est corpale et grossum fit spuale et sb
tile et post altant metalla cu ingssu
coru et faciunt uere auru et argentu
¶ Dicimus q eor experimenta e fir
missime contra eos quia qle sit opus
coru ignis declarat. ¶ Queciqz
eni altauerut p ignis violencia et
veru urentiu examinatione euanes
cunt et no pmanent fantastice q
st altata ¶ Simlit nec spiritus
hoc posse fieri vidr quia p experien
ciam iuuenerut spus posse figere et
no fugere. qmus eorum na sit fugitiua
ab igne s3 ipos no fixos viderut in
vtilit corporib9 i adhere q2 in igne
no pseuerant ymo fugiut paulatie
ab eis et ipa corpora relinquut immuda
magis q prius ul' quqz eleuat cor
secum in fumu et euanescut simul
Ipos aute fixos est impossibile ingre
di. quia aut no fundunt cu sint
trea lapidea ut saxum. Et sic no
ingrediunt nec insrent et p 9ns
no altant aut fundunt fusione vi
trificatoria ¶ Sic omis res vltio
combusta et incinata que post p forte
igne fit vitrum et nullu vitrificatu
ingreditur metalla qm fusio metalli
ca fit p 9seruacione humiditatis
naturalis argenti viui in metallo.
¶ Fusio aut vitrificatoria fit ex vl
tima confusione consumpcione radi
calis humiditatis viuiuscuiusqz rei
adustibilis que ex adustione incinera
tur et io fere ex cinere cuiusl3 rei
potest fieri vitrum ¶ Propt quod
nos videm9 q cu stagnu et plumbum
fuerint calcinata p igne et 9busta q
post ad igne congruu conuitunt in
vitrum. sicut faciunt qui vitrificat
vasa figuli. et io est impo[le] q tale
vitru nec etiam aliquod aliud reuer
tatur in metallu ul' infusione me
tallica cum sit cosumpta radicalis
humiditas argenti viui que erat
ca metallice fusionis sm pte et
sm alia ptem derelictam sit conuer
sa in humiditate vitrea ¶ Ex
quib9 etia dictis patere pot q ser
mo quorumda ydiotaru ignorancium
pncia nature dicenciu q vitru pot
fieri malleabile sic metallu est in
anis na illa eade humiditas. que
est causa metallice fusionis e etia
ca malleacionis et extenciois sub
malleo p omne dimensione Cum
g in vitro et in re quacuqz vitifica
ta illa. talis humiditas no repiat
aut consumpta sit. tunc sic impos
sibilis est reductio vitri et vitrifica
te rei ad sbam metallica sic etiam
et ad malleacione ¶ Nulle enim
res de mundo hent humiditate tale
ut metalla aut si hnt habent ea
digestam ut elementa metallorum
aut aliomodo tinnata p suas for
mas. ut marcasita. antimoniu et
alia similia qm diuersitas formaru
facit illa eade humiditate hitudine
diuersimode tinnata et diuersimode
passibile. Et hoc accidit propter
diuersam proporcione mixtionis
suor elementor propinquor copo
nenciu put regunt a celestibus
qmuis elta sint eade ¶ Similiter
hoc p3 p aliud quia sicut propieta
tes et proprie passiones cuiuml no

reperiunt extra genera sua. Cum igitur extensio per omnem dimensionem sub mallei percussione sit propria passio huius quod est metallum. quia soli metallo proprie convenit quia alicui alteri rei de mundo non conveniet aut si conveniunt vitro sit artificiose preparato ut dicunt oportebit eos nimio illud vitrum confiteri esse metallum et sub aliqua specie metalli scilicet quod sit aut ferrum aut aurum aut es aut aliquod aliud quod est omnino falsum aut oportebit eos dicere quod non sit propria passio metalli quod similiter est falsum et omnino contrarium. Similiter quia ex propriis passionibus metalli est quod in conflatione metalli omnia ad invicem commiscentur propter ipsorum similitudinem in materia propinqua vitrum autem et quelibet res vitrificata non commiscetur in conflatione metalli sed supernatat sicut oleum et omnis pinguedo aque. Ergo hoc vitrum artificiosum non commiscebitur sed supernatabit quod si commisceretur non diceretur vitrum sed metallum et esset in numero alicuius metallorum quod est omnino falsum. ¶ Similiter quia si aliquid aliud quam metallum esset dignum habere hanc proprietatem et propriam passionem dictam dignius esset illud quod sua humiditate participat quam quod aliena. sicut est marcasita magnesia. tuchia. antimonium sed hec non habent. ergo multo minus vitrum et quelibet res vitrificata cum sint exspoliata humiditate tali ¶ Et propter hanc singularem et specialem humiditatem sic digestam que est causa malleationis et liquefactionis accidit ut lapidi nigro confricando metalla abradendo adhereant quod non potest accidere marcasite nec sibi similibus quanto magis minus vitro. ¶ Et propter hanc eandem causam ex quadam similitudine in specie humiditatis fit ut argentum vivum metallis adhereat omnibus marcasite et aut et sibi similibus non. quanto magis minus vitro sive artificiosum sit sive non. Omne similiter vitrum et vitrificatum funditur comminuitur et frangitur tamen post ignitionem subito in aere frigido infrigiatur ut aqua. ¶ Nullum autem metallorum hac passionis participatione participat propter causam dictam. omnis preterea ymago sive sit exclusa sive exarata fieri potest in frigidis metallis et talis et per sculpturam et per incisionem. In vitro autem non nisi sit ignitum vel liquefactum et ex hoc tantum per sculturam quod est tantum propter humiditatem diversam in tali passione recipienda. Soli ergo metallo et omni semper hec propria passio malleandi inesse videtur. ¶ Diversificantur tamen metalla inter se in malleatione fussione ignitione et reliquis passionibus secundum diversitatem sue divisionis et sulphuris mixtione. Vitra autem inter se diversificantur in cita et tarda fussione et perspicuitate et opacitatione et coloratione diversa secundum magis et minus et aliis suis passionibus secundum diversitatem sue cineris et diversis materiis adustarum ¶ Similiter metalla cum liquefacta sunt sunt de natura argenti vivi et sicut lapis supernatat

Argento viuo · sic similiter supernatant
metallis liquefactis et non cedunt
sed vitrum liquefactum cedit eis propter
sui viscositatem et aliena tenositate
non est tamen aliquid liquabile preter
metalla quod habeat passionem nisi vitrum
ignitum et liquefactum propter viscositate
sua actuale magna. ¶ Infratum autem
non propter ipsius privatione actuale
metallo enim infrato aut ignito valde
maior infest viscositas quam liquefactio.
¶ Propterea in malleatione ipsius ex
tenduntur partes in liquefactione aut
separantur si expendantur in vitro aut
est extra. Quicumque igitur operans fecit
opus vitrificatum aliquod casuale ab
ipso manum suspendat et finem sibi
imponat. ¶ Sic igitur patet quod spiritus
vitrificati non ingrediuntur quia non
alterant. Similiter igitur per ipsorum commix
tione ex dictis causis hoc fieri non
posse videtur. Cum igitur in substantia magis
consimili et affini substantie metallorum hec
ars reperiri non videtur. quod per quas nec
in remota quia nec in remotissima quia
nusquam. ¶ Item quia videntur dicere
se non generare metalla de novo sed
solum quod imperfecta sunt perficere dicentes
perfecta solum aurum et argentum reliqua
autem imperfecta dicimus hoc esse non
posse quoniam omnis natura que habet
esse in aliqua rerum naturalium permane
te est completa per suam formam sub
stantiale completiua potius enim
corrumpuntur et cito quam permaneat prop
terea non permanent sed materia stagni
plumbi eris et ferri habet esse in eis
eorum esse sic permanente sicut materia
auri et argenti. quia materia est completa
in eis per sua forma substantialem completiua
potius enim corrumpuntur et cito quam
permaneat propterea non permanent
abortiui fetus quia nondum habent
forma completiua aut quia forte
organorum non habent complementum
deservientium sue forme. Similiter
in seminibus abortiuis hoc idem se habet
quia non permanet nec speciem multi
plicant cum careat ipsa. Similiter
et in aliis / maior non est ad propositum.
¶ Videmus in stagnum et plumbum
reliqua per se habere permanentia in
natura. sicut aurum et argentum per se
hoc autem non esset nisi essent completa
per sua forma substantiale falsum
quod dicunt hec metalla esse perfecta
et illa imperfecta et ex hoc habet
esse conuertibilia in illa et ordina
ta ad illa. Non igitur magis ordinatum erit
ordinatum nec magis conuertibile
stagnum in aurum quam econverso. ¶ Item
quecumque multiplicantur a natura
in sua specie per continuam generationem et
perseuerantia sunt completa per sua for
mam substantialem sed metalla ista que
dicuntur imperfecta sunt huiusmodi
sicut aurum et argentum maior ostensa
nota quia nulle res naturales de
mundo aliter natura multiplicantur
nisi compleantur per sua forma sub
stantiale. minor patet ad sensum Non
igitur Non igitur hec dicuntur imperfecta me
talla illa vero perfecta sed potius hec
nobilia, illa vero ignobilia. ¶ Igno
bilia autem non sic nobilitari ut
creduntur. non enim videmus capram
nobilitari in equum nec equum

In homine . g° nec illa metalla igno
bilia sic nobilitant' ut dicunt
no g' conuitent' hec metalla in
illa propterea quia sint impfcta a
pfcta sicut dicunt ¶ Item quincq
no disponunt' aliqua ultima dis
positione no possunt hre eandem
forma sbalem et spcifica Sed
auru et argentu alquimicu no
disposnuntur . eadem ultima dis
posione ut nale . minor pz . quia
forma sbalis siue specifica e que
ultimo adueniens disponit rem
ultima dispone et ipam complet
ubi g' no erit eade ultima dis
positio no erit eade forma sbalis
et specifica . g° nec eade spes minor
pz ad oculu . quia ars fundit me
talla ad igne et imponit suas
medicinas extiores informantes
ultimo . hoc aut no facit natura
¶ Item quorumcuqz gnacioes no
st eade . ipa no st eadem ut dicit
phs . 1° thopicoru . sz gnacio auri
et argenti a natura et ab arte no
e eade . g° nec gnata erunt eade
Similit et de corruptione . Ide
e argumentu . g° ars alquimie
no e uera sz fantastica . maior
et minor st p se note . ¶ Item de
de entib' a fortuna no pt esse
ueritas nec sciencia . sz alquimia
e huiusmoi . g' maior pz p phm
pmo posteriorum q dicit q omis
scia e de necijs et perpetuis et
in corruptibilib' et impossibilib'
alr se hre . talis aute no vider
alqmia . quia si uere nam sequit'

hoc erit ul frequent' ul' semp quia
naturalia talia sut ut dr . 2° phi
minor pz quia raro . pmo ratissime
accidit hoc ut ipi confitent' . s . quia
artifex imitet' uere nam . 2 . ne aut
raro contingunt fortuita st ut dr
2° . phisicor ¶ Item in fine quarti
metheor sm translatione uetam
alqmia . uera expsse negat . sed ca
sophistica fantastica affirmat q'uis
quida dicant illa uba fuisse avi
cenne qui ipa addidit . quod no cre
dimus quia aure sue eple in pncip°
qua facit de hac arte ad astende
korhia phm allegat de hac contra
dictione dicens sic et fuit sma
qua affirmat alquimia pficientes
una reru quib' ille q uoluntate et
sciam cohopatur plurimu gtradicit
et illoru sniam anullauit . Unde
sic inquit phus ad lram ¶ Sciat
textus aut semp alquimiste spes
uere mutari no posse sz similia illis
facere possunt et tingere rubeu citri
no ut uideatur auru . Et album
tingere colore que uolunt donec sit
multu simile auro aut eri . possut
quoqz plumbi immudicias absterge
uerumptn semp erit plumbu . et si
uideat' argentu sz obtinebunt in eo
qlitates aliene ut errent in eo hoies
ut qui accipiunt sale . et sale armo
niacu cetium qz dra specifica aliq°
tollat' . ingenio ego no credo possibile
et no est q una complexio reu'tat'
i alia quia ista sensibilia no st dre
quib' pmutat' spes . sz sut acciden'a
et propetates dre coru no st cognite

Cum non non sit differentia cognita quo sciri potest utrum tollatur vel quo tolli possit sed expoliatio accentuum ut saporis coloris ponderis vel saltim diminutio non est possibilis quia contra hoc ratio non consistat. Ceterum proportio compositionis istarum specierum non erit in omnibus eadem. hoc quod in illa permutari non potest nisi forte in primam reducantur materiam et fit in aliud quod prius erat permutantur hoc autem per solam liquefactionem non fit. sed accidunt ex hoc res quedam extranee etc. ¶ Propter hec autem verba plurimus risus et conatus est probare artem alquimie non posse esse secundum veritatem puram et certam sed solum secundum fantasiam et deceptionem. Et ex dictis suis quinque eliciuntur rationes. quarum prima sumitur ex parte accidentium quorum et est talis. Quicumque mutat res secundum accidentia solum non mutat eas de specie in speciem. sed alquimiste sic mutant metalla. igitur maior est nota. quia differentia specierum admittitur est secundum formam. sed differentia secundum accidentia est individuorum in eadem specie minorem probat metalla in eadem specie. minorem probat metalla enim differunt specie admitture quia non habent easdem formas. sed habent quedam similia accidentia in colore pondere et aliis accidentibus. Talis autem mutatio in accidentibus est alteratio et non transmutatio. Unde quamvis abstergant immunditias plumbi et ipsum coloret ut videatur aurum vel argentum. tamen secundum formam substantialem est plumbum ut prius quia in eo sunt qualitates alienae introducte et non forma alia. Et propter hec accidentia alienantur homines aspicientes et errant. Et dicunt ipsum esse aurum vel argentum cum tamen in rei veritate non sit sicut qui aspiciunt salem communem et salem armoniacum quia enim utrumque habet naturam salis et conatant in generibus salis credunt ob hoc esse idem cum tamen differant specie. ¶ Secunda ratio sumitur ex parte corruptionis forme preexistentis et est talis. Quicumque non transmutant rem per corruptionem forme substantialis et specifice preexistentis non transmutant eam in aliam speciem. sed alquimiste hoc non faciunt. igitur ista ratio fere reducitur ad primam et probantur maior et minor sicut in prima. ¶ Tertia ratio sumitur ex parte veri iudicii. scilicet quod non possimus vere cognoscere et iudicare utrum sint vere transmutata in aliam speciem vel non et est talis illud quod est nobis ignotum in aliqua re non potest sciri utrum per aliquod artificium possit tolli vel non vel quo tolli posset ab illa re. sed differentie specifice metallorum sunt huiusmodi. igitur maior est nota. quia de ignotis existentibus non potest fieri scientia neque ars nec modus ad introducendum vel corrumpendum ea in re minor similiter patet quia differentie specifice in rebus naturalibus metallis sunt ignote nobis non solum in metallis sed etiam in naturalibus rebus omnibus preterquam forsan in homine que aut nobis sunt nota in eis sunt accidentia et proprietates et passiones solum quia subiacent sensibus nostris ideo hec corrumpere scimus et alia

introducere. Sed nos possumus de cognos
cere et iudicare in metallis mu
tatis utrum vere sint mutata in
aurum vel non quoniam unusquisque bene
iudicat de hijs que cognoscit. et eorum
est bonus iudex ut dicitur primo ethicorum.
¶ Quarta racio sumitur ex parte
mixtionis et proporcionis insen
sibilium in composito et est talis.
Quecumque non habent eandem proportio
nem mixtionis et insensibilium in
composito non possunt eandem esse specie
sed metalla mutata per alquimiam sunt
huiusmodi. ergo maior est nota. quia debi
ta proporcio mistionis et insensibilium
in composito mixto admixtione dispo
nunt mixtum ad talem formam deter
minatam sequentem ad illam determinatam
proportionem et non ad aliam per quam
differtur ab alijs. ¶ Minorem
supponit probatam ex prius dictis
cum hac ergo tali ignorancia quomodo
efficiet ars hec verum aurum et verum
argentum. ¶ Quinta racio sumitur
ex parte materie prime mediante qua
fit omnis generacio et corrupcio
et trasmutacio de specie in speciem debet
reduci in materiam primam id est nudam a
forma prima ut illa ad quam dis
posita erat introducatur. sed al
quimiste non sic faciunt. ergo ma
ior est nota. quia reducendo rem in ma
teria sua prima fit generacio et cor
rupcio. non aliter quia talis motus
est ad formam substantialem et hic talis
motus proprie dicitur mutacio. ut dicitur
quarto phisicorum. et non motus in alte
racione aut et augmento et diminu
cione est proprie motus ut ibi
dicitur. ¶ Propterea generacio est de non subiecto
in subiectum et corrupcio econtra. et sunt ambo
in oppositione contradictoria ¶ Re
liqui autem motus semper sunt de subiecto in
subiectum. et in contraria oppositione. Minor
patet ad oculum. non enim reducuntur
metalla in materiam primam ergo nec ge
nerant nec corrumpunt sed solum al
terant. ¶ Liquefaciunt enim metal
lum ad ignem et ipso sic existente metallo
proiciunt suas medicinas prius per arte
alquimie factas alterantes ipsum ut similetur
auro et argento. ¶ Per solam enim
liquefactionem non reducuntur in materiam
primam sed accidunt res quedam extranee
et fantastice ergo quia non faciunt me
tallum primo nudum a sua forma quo
potest in aliam speciem trasmutari nul
lomodo. ¶ Et si vellent dicere quod
suas medicinas et suum lapidem philosophorum
faciunt proprie per generacionem et corrup
cionem et proporcionem mixtionis et
mixtorum determinatam et trasmutet
speciem in speciem cum hoc trasmutant
metalla de specie in speciem. Dicimus quod
quamvis faciant suas medicinas per ge
neracionem et corrupcionem et propor
cionem mixtionis et mixtorum determi
natam et trasmutet speciem in speciem
tamen per proiectionem ipsarum super metalla
conflata in igne non accidit corrupcio
et generacio alterius metalli. ergo per
gnis nec mutacio speciei in speciem sed
alteracio sola. quoniam non expoliat ma
teriam nec denudat a forma sua prima
sub qua erat. ergo aut oportebit
ponere duas formas substantiales in eadem
materia quod est impossibile aut

oportebit poni hanc introducta ac
cidentale. ig(itu)r et idem metallu(m) ut p(ri)us
¶ Vel possumus alit(er) formare hanc
r(ati)one(m) ultima(m)/ quia possent dic(er)e q(uod)
ph(ilosoph)us no(n) accipit ibi ma(teri)am p(ri)mam
put est s(ub)i(ectu)m g(e)n(er)ationis et corruptionis
s(ed) intelligit ma(teri)am p(ri)ma(m) i(d est) propin
qua(m) ad susceptione(m) forme i(n) aliq(ua)
sp(eci)e. ¶ Unde p(ri)ma ma(teri)a hominis
est sp(er)ma et sanguis mestru(us) simi
liter in alijs q(uia) (ei)us plurimu(m) ma(teri)e
p(ro)pinque sint nobis ignote ¶ Ar
guitur ig(itu)r sic nulla res pot(est) trans
mutari i(n) alia(m) spe(cie)m nisi reducat(ur)
i(n) ma(teri)am p(ri)ma(m) ex qua g(e)n(er)at(ur) illa
res. s(ed) alquimiste no(n) sic faciunt/ ig(itu)r
etc. / Maior e(st) no(ta). deffitiente enim
ma(teri)a p(ri)ma propinqua alicui
rei defficit/ et g(e)n(er)atio illius rei q(uia)
no(n) introducunt(ur) forme nisi de po
tentia mat(er)ie determinate. Mi(n)or
p(atet) p(er) ipsos. quia ma(teri)a propinqua
auri et argenti et alio(rum) metallo(rum)
e(st) argentu(m) vivu(m) et sulphur ut p(atet)
ex 4(o) metheo(rorum) et p(er) om(ne)s ph(ilosoph)os al
quimie s(ed) ipsi p(er) solam liquefactione(m)
no(n) reducu(n)t nec reduc(er)e possu(n)t illa
q(ue) tra(n)smutare intendu(n)t i(n) ar(gentum) vi(vum) et
sul(phur). ig(itu)r nu(n)q(uam) uere transmutat me
talla admiuic(em) s(ed) sophistice ¶ Na(m)
si ex aliq(ui)b(us) re(bus) deb(e)t fieri homo ut ex
carnib(us) et olerib(us) que comedu(n)t(ur). et
ex alijs cibis/ o(porte)t p(ri)us q(uod) fiat san
guis. et ex illo sanguine sp(er)ma.
Ita si aliq(ua) metalla debe(n)t fi(er)i auru(m)
et argentu(m) o(porte)t p(ri)us q(uod) fiant arge(n)tu(m)
vivu(m) et sul(phur)/ Et hec ratio no(n) sic
vid(etu)r (con)sona dictis ph(ilosoph)i ut prima.

¶ Vel possum(us) dic(er)e q(uod) accipit pro
ma(teri)a prima quatuor elementa
q(uia) omne mixtu(m) g(e)n(er)at(ur) ex ipsis
et in ipsis est om(n)e mixtu(m) in pote(n)
tia confusa cum sint ma(teri)a p(ri)ma
mixtorum omniu(m) et hoc modo
ex quib(us) fit quib(us) ¶ Et pot(est) for
mari ratio et probari p(ri)ncip(ale) sic ut
in ratione precedenti dictu(m) est
q(ua)uis hec ratio no(n) videat(ur) (con)sona
re dictis ph(ilosoph)i. Et si adhuc vellet
dicere metalla no(n) differre sp(eci)e s(ed)
solum p(er) accidentia queda(m) ut plu
res estimat. etia(m) sicut sanu(m) et
egrum/ Un(de) sicut homo eger p(er)
solum motu(m) al(ter)ationis fit sanus
absq(ue) motu g(e)n(er)ationis et corrup
tionis. Ita metalla egra p(er) sola(m)
al(ter)atione(m) accidentiu(m) cor(r)umpentium egri
tudine(m) facientiu(m) in ipsis remotione(m)
sanant(ur) et p(er)ficiunt(ur) et remanet
auru(m) et argentu(m) veru(m)./ Dicimus
q(uod) posito hoc incidu(n)t in magnum
incovenie(n)s. s(cilicet) q(uod) o(porte)t eos ponere om(n)ia
metalla e(ss)e auru(m) actu. quod e(st) impo(ssibi)le
Et ratio e(st) quecu(m)q(ue) dru(n)t solu(m) s(ecundu)m
accidentia h(ab)ent nec(essari)o eande(m) forma(m)
s(ubstantia)lem actu/ Si ig(itu)r ita e(st) ut di
cunt o(porte)t eos nec(essari)o (con)fiteri omnia
metalla egra h(abe)re eande(m) forma(m)
s(ubstantia)lem cum auro et argento/ ig(itu)r
plumbu(m) et es et metalla reliqua
sunt actu auru(m) et arge(n)tu(m) ¶ Et
quia quecu(m)q(ue) h(ab)ent p(er)ictus eande(m)
forma(m) s(ubstantia)lem actu cu(m) p(ro)p(ri)etas et
p(ro)p(ri)a passio immediate p(ro)cedat a for
ma s(ubstanti)ali/ Ideo o(porte)t q(uod) omnia metalla
h(ab)eant easde(m) p(ro)p(ri)etates et passio(n)es
actu cu(m) auro. sive sint active sive

passiue sz hoc nō hz quia neqȝ tol
lerant examinationē ignis omēm
ut aurū · g° ipa nimio dicūt spē ꝛ
nō accidente solū Oz q g° p motū
gnationis et corruptionis trāsmu
tent et nō solum altationis sct
hoc nō faciūt · g° fantastice trās
mutat ¶ Et si adhuc ipi vellet
dicere ꝯfitemur q omnia metalla
st actu · aurū et hent formā sba
lem auri actu · nō tn̄ est nēe ut
heant easdē propetates et passiones
actu omni auro · qz egritudo ipsorum
hoc occultat sicut verbi grā · Si
quis em homo laboret epilencia ul
appo̅ia aut mania aut frenesi pla
num ē q nō pt excere opationes
homis · Similr mulier cū patitur
suffocationē matricis · aut sincopim
oms tn̄ hent formē sbalem hois
actu nō tn̄ proprietates et passio
nes homis hent actu · nec eas ex
cere pnt nec actiuas nec passiuas
¶ Similr nō sic dicim⁹ posse eē
in metallis egris q sunt actu
aurū et hent sbalem formā auri
actu · Sed eorum egritudo ipsorum
propetates et passiones occultant
ut nō actu appeant opacōes auri
vel argenti et io sic homo eger
adhibita medella p altatione sola
fit sanus et manz idē homo forma
liter ut p⁹ · sic et in metallis p ar
tem alquimie posse fieri ē estimā
dum · Dicim⁹ eos loqui ut mente
captos et ueritatē nālium penitus
ignorare · qz tale dicam nō possūt
metalla admiure hre ¶ Et
ratio hui⁹ ē quecuqȝ hent eandē
formā sbalem actu · puenerunt in fini
gnatione ad tmī mot⁹ in quo acqrit
forma sz metalla reliqua pt aurū
et argentū nō puenerunt ad illū ter
minū motus ad quē puenit aurū et
argentū · g° nō het actu formā auri
et argenti · Minor ē nō · quia nō acq
ritur nec gnatur · forma sbalis i aliq
re nisi in tmīno mot⁹ In toto enim
motu precedūt dispones habilitates
ad formā suscipiendā et in tmīno ge
neratur forma · g° nō pnt altari in
eē propetates et passiones q sequnt
formā aliquā nisi res q st i tmīno
mot⁹ ¶ Nō enim pot hrē aliquis
ppetates et propās passiones homis
nisi sit informatus forma hominis
Similr et in alijs · Minor patz ad
sensum qm tmīn⁹ mot⁹ ē in expolia
tione sulphuris ab argento viuo fra
digone · hec aūt inest soli auro et
argēto · ymo prope et pse auro soli
sicut in determinatione ostendem⁹ ·
¶ Cum g° cetera metalla nondū sint
expoliata ab ipō · g° nondū puene
runt ad illū tmīnū mot⁹ quamuis
sit in ḡtia potentia ordinaria ad
ipm g° nō possunt in esse nec occul
tari in eis propetates et proprie
passiones auri et argenti propterea
quia sunt egra ¶ Sed homo san⁹
et eger fuerūt et sunt i tmīo mo
tus et acquisiuerūt formā p qua
sunt homines · Io hent propetates
et passiones q possunt inesse homi
sine p se sine p accidens in sint in
eis · et possūt manifestari et occul
tari i in eis · nō aūt sic in metallis
Falsum g° dicunt quidā sapiētes

nales talia insuper fine confidantes · s ·
q alquimiste opant · sicut phi me
dicorum qui dant g° medicinas digesti
uas et purgantes humores corruptos
et post medicina confortatiua et
fiunt sani quia sensus e in hys et in
illis · ¶ Sic g° g · ars ista et opa
tio eius friuola et vana et impo^bis
videtur · quia siue ponat metalla
admiuice differre spe siue accidente
hec ratio ponit tam arte q̃ eius
opatione impossibile ¶ Alie adhuc
rationes adduci pnt sz quia dicte
sufficere vident · ideo silemus eas ·

Capitulu secundu i q° disputado pbat p racones hanc arte ee vam

Ad contrariu aute arguentes
dicim⁹ · pmo sm aristotile po
postioru q pmo qrim⁹ de re si est
et scientes si est querim⁹ q e · alr
tn manifesta sunt simul vtraq nuq
tn cognoscit · ipm si quid est an ipm
si est nich est querere · ¶ Qua ppt
dicim⁹ q volentes ostendere de hac
arte si est oz q simul ostendamus
quid e · Et causa est hec qz t'mini
quibus · ostendit · si est sic sut idem
cu t'minis quib⁹ ostendit · quid est
¶ Quamuis illi eide t'mi sint de se
pores ad inuestigandu si e q q sm
com g° nuq pot vere probari si a h ·
ars sit nisi simul ostendat · q sit
quequid · no tn conuertit · ¶ fere n ·
me · cuiuslz com's ostendentis de
hac arte si est nimo ostendit q mo
q est et eciã quid est · Simlr et
i cambus negatiuis ostendunt · nega
tiue · ¶ Et io phi huius artis no
lentes ostendere manifeste sz occulte
de hac arte quid est difficile accidit

pbare · s · q est ¶ No facto em mani
festo quod positum e difficile e argue
vt dr 8° thopi · ¶ Simlr qa
vix probari pnt que similia sut
pncipys et pxima · cu pncipia
pbari non possint ¶ Non enim
gtingit plures inuenire rones cu
sint pauca me^a ut Ibidem dicit ·
¶ In hac aut arte pncipia et pn
cipiata usq ad vltima sit valde
pxima et no sunt diffinita sic
manifesta ut in determinacõe pa
tebit · ¶ Et nisi differant · pn
cipia posita difficile est arguere
et o fortasse omo impo^le ut ibide
dr · ipa em vtitur nominib⁹ alienis
et obscuris semp ut infra patebit
absq diffinicione ipoz vera ·
¶ Arguimus g° sicut e impossibile
Omne impfectu e incopletu qd
alteratur sm ad vsus pfcam rem
eiusde g'nis et completa a suis co
ponentib⁹ et pficientib⁹ · pot eciã
magis et iterum magis et p g'ns
maxie · s · vsq ad vltimu cu trans
mutatione ei⁹ in re pfcam et com
pletam eiusde g'nis · sz metalla
impfcta sunt huiusmoi In arte
alquimie · i gpa^ne ad auru et ar
gentu · g° ars alqmie e possibilis
Maior est nota p phm 2° de
g'natione et corruptione et pmo
methe · et 1° thopi · qua si
simpliciter ad simplr et magis ad
magis et p g'ns maxie ad maxie
vt ibi dicit · ¶ Vnde dicim⁹ q
transmutatio alicui⁹ rei i alia no
fit nisi ordinate no fit em nisi
alteratione paulatiã et ordinaria
pcedente quia natura no facit

·j· saltus ut p3 2° phi^x s3 q̄m omnib9
suis opacionibus ordinata· et id
dicit ibidē· nēce est em p̄mo fieri
semen et facto semine nō statim
fiūt animalia s3 p ꝓcessum tem
poris et ordinate fiunt animalia
Et in 16° de animalib9 dic· nos
dicim9 q̄ aīalia cibatiua ē p̄nci
piū in semine animalis potencia
et nō actu· anq̄ cibus adueniat
et faciat opacione aīe q3 in p̄nci°
videt̄ q̄ conceptū omē viuat sic
viuūt arbores qn̄ nutrimētū fit
a sanguie mestruo et cū creuerit
erit in eo anima sensibilis p qua
dicit̄ animal· s3 cōpletū erit in
vltimo suple in anima rationali·
¶ Similit in plantis semib9 et
rebus alijs hec videmus qa mot9
nature oms sūt ordinati et regu
lati· usq ad fine· Maior patz ad
ssm· videm9 em alqmistas cotidie
face altacione metallor impfc
rum vers9 pfca cū suis cōponen
tibus et sufficientib9 altatis
ymo etiā cū pluribus ex eis q̄uis
sit penitus vanū et demū q̄uis
valde paucissim pficere sciant
Et quidē plus et quidē uō min9
altant· et quidē forci9· quidē uero
debili9 ¶ Cum a g^x al ad vltimo
altatum sequit̄ introductio forme
future dispoite p gnacione et cor
rupcione· g° vltimo altando me
talla sic generabr forma futura
·s· auri et argenti· s3 prope auri·
g° possibilis ē conuersio et mutacio
metallor impfor et incōpletoru
p arte alqmie i veru aurum et
argentu ¶ Volentes aute eunde p
simile q̄ ita sit accipiūt exemplum
a pho in 2° methe^x c. 1° de corpib9
mineralib9 et de attramētis ¶ Natu
em in minera attramentor generat
attrameta in quib9 ē virt9 ferri uel
eris sat nata· ¶ Et q̄uq in minijs
illorū p modū stillicidij et fumosita
tis· vnde dic ibidē q̄ attrameta gēe
punt vim mineralib9 aliquor cor^m
liquabiliū· Et quod cepit vim fer
ream erit rubeū ul' croseu ut colcat̄
Ex aut cepit vim erea viride ut
calcantū aliorr aut corpū metal·
¶ Quorū causam dicim9 qa aq̄
mineralis transiens p venas mine
dissoluit digerit et consicet sul
phureitate q̄dam subtilitatis eor
cū sba subtili lapidū mine cum
quadā virtute salsuginosa et aluiosa
et fluit et stillat inde paulatim·
Et ista mixte p uirtute mine co
inscientur altant̄ et digerūt̄ et
se inuice altant et altant̄ quousz
ex ipis p ꝓcessum tempis p coagu
lacione generatur attramentū in
fimo mot9· quia tota mat̄ia cōposi
cionis atramentor est ex sba tenuis
sima sulphuris salis et lapidum
cū virtute aliquorū corporū liq̄
biliū resoluta ut dicit phus· Et
dico q̄ ibi est etiam vt9 aluminosa
q̄ in sapore ma^te· patet cū ibi sit
ponticitas ¶ Ars aūt cum ipa sit
imitatrix nature ut dr 2° phi^x et
et 4° metheo^x assumit ibi sbam
eris ac ferri· Et scm ingenium
artis ministrat natē sicut expedit
Et facit ut sulphureitas aluiosa

cū rubedine ac viriditate florescat
p9 solvit distillat congelat et recti
ficat pluries ingeniose sicut vult
prinscendo cū eis quecunq͂ prinscret
nā· ita ut ī tinnio mot9 gnant̄ omo
ī omīb9 ꝓpetatib9 et passionib9 et
operationibus tam activis q͂ passivis
q͂ discin possunt in mineralib9 attra
mentis· testificat̄· nob aut hoc ph's
ibidē qui dicit q͂ ista duo attramēta
.s. calcatum et colcatar· p arte fieri
c͂ ī corpori pnt· Similr̄ experiētia
alquimistarꝫ demōstrat hoc ad ocu
lum ut scimus et vidim9· Similr̄
scimus q͂ in constātinopolim lapides
quodā minera calcinat post ī aqua
solvūt et decoqūt in vasis donec
fiat alumē q͂ dr̄ alumē de rocha
et de alap· ¶ Si g͂· ars ministra
do nature gnat res minerales q̄les
nā· sola in suis mineriis omo in
brevi tempore· et in alio loco et pt
determinatū modū q͂titatis cōpone
tiū et mixtionis et ꝓportionis quia
hec st̄ nota soli nature et natura
metit̄· hec omnia absq͂ considatiōe
artis· et ars cognoscit propinqua
māam ex qua facit nā et modū
agendi· eodē mō erit possibile arti
q͂a cognoscit matiam auri et argēti
ꝓpinquā et modū s͂m quē opatur
in ipis natura ut sumat matiaꝫ
ꝓpinq͂ et agat imitando nāam ī illa
matia· scꝫ in alio loco ut gnet idē
aurū et argentū penit9 sic est
nāle de minera hūs omīs q͂ ꝓprie
tates passiones et opationes omo ut
illud quia nisi herent dr̄as omnes
nō eēt idem cum ī illo Et nisi scire .i.
.i. mus māam ꝓpinqua et modū agendi
nē nūq͂ possem9 ꝓvenire ad arte
vn̄ ph's ꝓmo phi͂c· dicit sic em
cōpo͂· cognoscere arbitram9 cū cognos
ex quib9 et q͂tis sit et in 4°· metheo͂re
ita cognoscimus vnū quodq͂ ꝓpt
quid et quid sit si matiam et cam
hu͂erimus· neq͂ video cōm q͂ coar
temur propt hoc salere artem
alqmie omīo nō esse verā ¶ Sed
tamē ad remotionē cuiusdā dubij
potentis insurge͂ sciendū ē q͂ ars
alqmie aliū modū assumit ī gene
ratione auri et argenti· et alium
ī gnatione attramētorꝫ semp tn̄
imitando nāam· ¶ Nam sicut aurꝫ
et argentū drūt ab attramentis
Ratione matie· forme et mīne et
etiā modi agendi s͂m nāam ita etiā
quemes vr̄ ut s͂m artē et opatio
nem alqmie drānt in eisdē in ge
neratione tamē auri et argenti
nā fere tenet eundem modū scꝫ in
generatione calcanti· et colcatar
ars similr̄ respicit nāam ex q͂ mā
illa facit etiā· et modū opandi et
quia videt modum opandi in eis
fere eundē et nō diversificari q͂u
nisi s͂m genus· Quia calcantū
fiunt de nā minere eris Et col
catar de natura minere ferri· ita
et ars diu͂sificat ea nec plus nec
minus ut natura Sed sic natura
asumit modū valde diu͂sum in
hijs et in illis similr̄ rōne mē·
Et io nō valeret argumētū si
diceret̄· quia nā nō tenet eundē
modū in gnone auri et argēti sic
in attramentis· io q͂uis faciat

attrameta no tn faciet auru et ar
gentu. Solutu est eni ex dictis
et ca diusitatis agendi in hys
et in illis est quia in generibus
attramentoz no reperitur aliquid
inpfectu qd egeat pfci p artem
sz sunt omia pfca qmuis quedam
sint alys meliora sicut in omnib9
rebus de mundo reperitur qa in
eadem spe vnu meli9 alio reperitur
qre attramenta de nouo cpomim9
z efficimus metalla aut no set
solum inpfca repta pficim9 ppt ca
ars generat forma si vult generare
auru. In attrametis aute no
forma sz cpoitu oz qd diusi mo
agendi csurgat nrio. Ite ex
hiis aliam alia rone formare
possumus forte et tale. Si cogs
cere cam matiale detinata et
propinq in aliquib9 corporib9 mi
neralibus liquabilib9 et modu age
di q ex intentione ne. csistit in
illis est totalis ca imitandi nam
vt faciamus eade mineralia liqbi
lia pemit9 ut na. g9 simile et i
alys minalibus liquabilib9. sed
sic est in quibusda. g9 maior pz
p locu apporcione. Na eodem
modo quo cognitio ma. detinate
et ppinq. et moi agendi ne. deter
minati se het ad vnu quia cfert
nob modu possendi omio imitari
nam in illo ul no eodem mo se de
bet habere ad alia minerabilia
liquabilia proporcionalr aymor
e nota. p phm in exeplo attrame
torum predicto. qa g9 in auro et
argento q sunt minalia liqbilia
sicut et attrameta et homogenea p
totum magis cognoscimus matiam
detinata ppinqua. s. argentu vi
nu sulphure coagulatu et modu age
di qui ex intentione ne. csistit. quia
cu calore suauissimo digerit p sua
uit decoquit argentu viuu cum
sulphure sibi conmixto et in fine mot
sepat de conmixto sulphur. et hoc
prope in auro. g9 simile erit pole
vt imitemur natura in generacoe
auri et argenti. Et si querat. qre
in sulphure et arsenico cu sint mine
ralia liquabilia et cognoscam9 maz
quia sunt pinguedo tre no etiam
possum9 imitari natura. Respo
dem p nunc dca. s. quia matiaz pro
pinqua et detinata no cognosci9
nec inuenire possumus nisi i cpue
et cfuse valde. quia sunt pingue
do tre. et hoc no sufficiunt arti. quia
no qualiscuqz pinguedo tre. ymo
talis pinguedo appriata et detim
nata ad hoc et no ad aliud zc.
Modu aute agendi in eis satis
cognoscim9 qua propt si matiam
predicta repimus cu forte modum
agendi satis sciamus vtiqz sciremus
ea formare p arte et sequeremur
nam nature sm modum cnomis
attramentoz sz no metalloz. Est
aute potissima ca ut natura no
possit generare aliquid simile al
teri no repire al no repiendo maz
simile illi ut dr phus pmo celi et
mundi. qn dicit qd celu est factum
et tota ma sua. nec est ex ea ex
se aliquid. et io non pot fieri celu

318

aliud. Unde dicit ibi quoniam omnis sba conposita ex matia no est possibile ut sit ex ea alia similis qu no est similis matia a similis illi materi ex q componitur Quoniam eni naturalium compat ad ppa matiam tu ipa sit radix eoru et sba ex pma natura et q hz in reb perpetuari ut dr 2o phis. Modo dico q sicut carencia matia e potissima causa in aliq re ut no generetur alia sibi similis. Ita e inuento materie eiusdem debz ee potissima ca. ut possit gnari alia res simil illi quia si oppo in opposito et propositum in pposito. ut dr 9o et 6o tho. nam si negatio est ca negationis et affirmatio erit ca affirmationis ut dr pmo posterioz. Sic q apud natura accipitur potissime potentia essendi et no essendi ad simile alti ex pte materie sic simile erit i arte sequente natura. Quia q ars recipit matiam illa eande auri et argenti que e omnino nature q ex pte materie ars erit possibilis Simile etia ex pte agentis sicut ostensum e in ex attramentorum Et itum quia ars approximat illi matie agens naturale sz aliter q na. quia no ut auru ul argentu vel aliud metallu gnet sz forma auri et argenti solam ex illa ma eade elicit ut in determinatione patebit. Ergo alio agente utitur s. igne tu qua fere omnia metalla impfta conflata ad igne pficit i momento. Et quia eiusdem e cognoscere matiam et forma ut dicitur

2o phisicoz. et 1o. metha. neqz est pmo propt matiam tm. sz propt formam ut dr xi. de animalibus quia no est inuenta matia nisi propt forma tu etia in artificialibus q naturalib et ambo propt compositum et compositu ppt operatione ut dr 2o. colliget. Jo cum ad alquimista spectet considare matiaz et alioz metalloz ad eunde etiam spectabit considare forma ipsoru et cognoscere qua si no cognosceret forma auri. sicut matiam nuq vere posset sequi natura quib cognitis debitus mod agendi in debita matia ex solis causa gnandi forma ex ma illa. Et dr solum forma q coniuncta metallis impfectis sicut me. stati sit compositum s. auru. Et hoc satis pz in opationib sophistice qz suas medicinas de spibus et corporibus fa que sunt in compatione ad impfta metalla sicut forme ad mam cuius forma sit sophistica solz altans solu et no transmutans et nullu mixtu de mundo conuertit metallis. In hoc adduximus auctoritatem istam qtra nos nunc. Et Jtum adducemus alias cu insurget sequentes ritum phi et stillum in 2o. celi et mundi qui dicit oz q qui vult inquirere rem et de ea pscrutari ut contradicat sibi contradictione sana qenti aptationi rei quesite et post hoc facere. quando inquirit et scit oms dras illius generis. Et Jtum in eodem dicit. na quando aliquis inuenit ueritates puras subtiles sufficientes oz tunc ut laudet.

Inventor earu et remuneret. Et
Item in eode dicit. Cu g° inquiri
mus om̄s theoricas et soluim⁹ eas
solucione pua subtili sic conuenit
auditori ut vehemes sit gaudiu
eius et delectetur p pectus eius etc
¶ Et si de metallis imp̄fis querat
quare no possum⁹ ea informare p
arte imitando nam postq̄ facimus
pfca cu heamus matiam et pci
sum modu agendi sic imp̄fectis
et sint liquabilia ut pfca. Na
si possum⁹ generare res pfcas multo
magis vr q imp̄fcas maxie eiusde
gnis pfectum cum sint sicut via
et semita et mediu ad pfca et
no possit fieri transitus de ex
tremo ad extremu nisi p mediu
¶ Dicimus q na no expolliat
metalla imp̄fca omnino a sulphu
re sicut auru solu sicut indeter
minatione ondemus primo diuid
dimittit quande pte sulphuris
adherente in eor commixtione
diu̇sam in vno et in alio p qua
et imp̄fca sut et dissimulata
ab auro et argento. ministrere
aut hanc ptem sulphuris deter
minata in eis et diu̇sam i q̄tita
te et qualitate penit⁹ ignoram⁹
Sz no ministere sulphur absolute
q̄uis geber dicat ca° de sublia
tione mercurij et ca° de coagula
tione q accidit ista fieri p non
recta depuratom ar^ti viui a sul
phure hoc aute usq nunc ignoro
¶ Sz quia expoliato ar. vi. a
sulphure sibi gmixto q̄d ipsum

decoxit totale est possibilis. Ita vt
remaneat argentu viuu puru solu
mortificatu. Io possibile e ut imite
mur nam ut faciamus veru auru
et argentu. no dico tn q impossibi
lis sit mixtio ex remanencia sulphu
ris in decoctione cu argento viuo
ymo e ncia in magisterio decoctionis
vsq ad complemetu decoctionis sm
q̄titate et qualitate diu̇sam mixto
ar. vi. sm cpressum dicetu ¶ Ex
diu̇sitate possibile e forte q illa
medicina mutet metalla imp̄fecta
adinuice. ut omnia fiant l es aut
plumbu. ¶ Sed q hoc studiose
possit attidere iuxta voluntatem
artificis no cognosco. Sed rconabilr
cognosco q tota expoliacio est stu
diosa iuxta voluntate artificis quo
ad oculu ppendi pot ¶ Similit
cu ars no intendit nec possit ge
nerare omo aliquod metallorz de
novo sz solum imp̄fca pficere In
congruu et irrationabile vr ut per
fecta intereat pficere qz neq natura
hoc facit in suis mineris. Similr
nec vnu imp̄fcm in aliud imp̄fectu
qz nec natura hoc facit nisi satur
num in Ioue. quod tn ignotu est qa
imp̄fca sint in via et semita ad
forma pfcorum no eo⁹ absq transi
tu alicui⁹ imp̄fcoru ad aliquod imp
fectum primo. ¶ Et q̄uis natura
gnet ex suis primis pncipijs absq
transitu p dispositiones et semitas
alicui⁹ illorum. no tn vr michi q
ars possit seq nam realit s. ut generet
elixir tale ut q commutat metallu.

aliquod in es aut saturnu et Iouem ul' marte sz fit sm anologia q no credo artem transire p illas dispoes et seruitas tales realit sz q possit occultare in argento viuo sulphur tale et tm et tale ad suum elixir cponendu q talis conersio et muta tio fiat et sit pz soluto ¶ Sz est aduertendu q argentu q p alqmia fit est meli9 et puri9 et pfectius minerali Et ratio est qm alqmicu e ab omi sulphurea sulphure sup fluitate mundatu Mierale aute quodcuq sit illud hz sulphureita tem alicui9 adherentis cmixtione Et hoc e ca qre sulphur ingredit ct adhurit ipm . et ob hoc in igne minuit ¶ Cum aut illud sul p ingenium artis etia incoris auf fertur remanet puru simile csi auro . et de cetero no minuit cu sul adhurens no ingrediat in ipm aurum aut alquimicu e equale minerali . quod iam ad ultima pfec tione deuenit, ut e auru . obradias i . purissimu . ¶ Dixi aut q iam ad ultima pfectione deuenit pter auru ab illius colore remissu hoc em tale . et si heat forma pfectam auri tn accidentia sequentia forma ut color totalis no sunt omo cpleta in ipo Et quia na in illo pfco po suit ultimos gradus pfectionis ult quos no possit transit9 . Io similit aliquis ult trascendere no conatur cu sit impo ¶ Est g utrumq eque pfcm qnus possit ars colorare sun eode colore magis intenso qua

na suu sicut vult et mins sz qa hoc ez deuiare arecto tramite ne et intentione ipius pfca et no cet simile opacionib9 mineralibus Ideo ars colorat in gradu nature . ¶ Cognoscere g hec duo pncipia in na scilz matiam determinatam cpinqua est al' et pcisum modu agendi qui ex intencione nature csistit in illa matia dirigit et ex tollit artem ut omo sequat naz et hoc prope in liquabilib9 mine rabilib9 ut dictum est . Ubi autem unu illoru pncipioru aut ambo defuerint impossibile erit artifice imitari nam sine illa pncipia sciri possunt et heri sine no ¶ Igno rans g pncipia nature no adhere at huic arti qm potius erit sophis tica q alquimista . na p illorum cognitione artifex deuenit in cogni tione pncipiorz artis et sine cogni tione illorz est impossibile ut geb in phemio sue dicit ¶ Scias carissime fili q pncipia nalia in ipo ignorauerit Iam multu remotus est ab arte . qm no het radice uera sup qua sua fundet Intencione . Omnis g labor eius in vanu et indespacione adducens et in inopiam . ¶ Cum g ita sit expsse pz veritas cuiusda de quo no est fca mencio scilz . quia impole est p artem pciosos lapides veros fieri ut nales nec gemas cu ambo illa pncipia ibi deficiant q st natu re pncipijs impossibile e magis intenso artem sequi nam qa ignit sumitur alia pncipia s . deuia ab in

tentione principiorum nature. ergo fa
ciunt alia opa diuersa ab opibus
nature et sophistica. quia quorum
principia sunt diuisa oz opera esse
diuisa ¶ Sumunt autem in illa ar
te vitrum vel cristallum quod inge
niose fundunt et ingeniose colo
rant ab extraneis rebus exterioribus
¶ Naturales aut lapides preciosi
non sunt facti fusibiles a natura
ab arte. aut sic violando nam
et reducendo eos ad formam aut
sbam vitri. et tunc non sunt quod
prius erant ¶ Et similiter introdu
cit colores et diuersitates colorum
de potentia materia ab intrinseco
danti neque sumunt naturam per mam
vitrum sicut isti. sz materiam qua
dam ex quatuor elementis commixta
quam ignoramus precise. Que ambo
principia si sciremus adhuc desistere
mus in generatione illorum lapidum. s.
quia nullo modo possemus imitari
nam nature. Et tra est qa non
sunt res liquabiles. et io hanc ra
tionem quam fecimus solum minera
libus liquabilibus ad aptamus
vt patuit et non alijs. Et si non
possimus imitari naturam in hijs
quorum nam propinquam habemus
et ignoramus modum agendi vt
in generatione marcasite. magnesie
thuthie. et antimonij. quorum ma
e argentum viuum et sulphur inclusum
in hijs lapidibus in quibus igno
ramus vtrumque. ¶ Et si dicatur
quod imitamur naturam in generatione
mineralium liquabilium ut lapidum

quia ex terra dissoluta cum aqua ars facit
lateres crudos quos in fornace cum di
gestione decoquitur assatura in lapi
des. ergo non solum in mineralibus liqua
bilibus ars imitatur nam ut dictum
est sz etiam in non liquabilibus ¶ Res
pondemus quod quamuis ars ministrando
nature lapides generet istos non tamen
na sola generat tales alicubi nusquam
visum enim est nam aliquorum lapidum
naturalium omnino simile istis artificialibus
nec conueniunt cum naturalibus aliquibus
in genere diuersitatis enim proprietatum
et passionum hoc declarat. ¶ Item
possibili posito in esse nullum sequitur
impossibile. sz ponendo artem alkimie
esse veram omnino imitando nam omnino
ponitur possibile. ergo nullum sequitur
impossibile. ergo ars alkimie est possi
bilis. Maior pz ex hoc quod possibile
et impossibile sunt in contraria oppone
vt dicit phus in 2o. periarmenias
posito aut vno contrariorum remouetur
relicum et io dr 1o. phi. c. gnti. n.
nullum inconueniens sequi oz et dr
in 8o. eiusdem similiter si ponamus possi
bile esse. nullum impossibile accidit
Minor pz sic quia metalla imperfecta
et argentum viuum sunt in potentia
propinqua ad aurum et argentum quo
ad nam et in propinquiori quo ad
artem ergo cum sic possibile est per artem et
per naturam reduci in actum illum aliter
enim esset frustra talis potentia quod
totum declarabitur in determinatione
vbi opa na in mineralibus et eorum
adinuicem transmutationibus ostul
tis cum instantia ueracit arquimus

Adhuc etiam probari possit maior per antedicta de attramentis quia per scrutatio super substantiam eorum secundum natura et eorum similiter secundum operationem et administrationem artis directa super eandem materiam naturalem valde confert ad probandum hanc artem esse ueram et ostendit eam apte possibilem.

Item quorumcumque cause sunt propinque similes et eadem et modus mixtionis idem. ipsa sunt vel esse possunt de facili idem. sed metallorum omnium cause propinque sunt huiusmodi ergo. maior patet per philosophum primo celi et mundi qui dicit quod cause similes et eadem sunt similes similibus causatis. Et in 10. de animalibus dicit quecumque habent easdem causas habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus causarum. Materia enim ipsorum est una scilicet que dicta est. similiter agens est unum scilicet sulphur accensum calore suaui mixtum argento viuo. Similiter forma est una ad quam ordinatur scilicet ad forma auri. ut ostendetur. Similiter finis est unus sicut et forma. Similiter quemmodum in modo mixtionis patet quod funduntur ad ignem et inuicem permiscentur sola et sub mallei percussione per omnem dimensionem extenduntur quod est magnum signum et probabile quod sint similia. et adinuicem ordinata ad unum finem ultimum antedictum. propter quod marcasita et sibi similia quamuis ex eisdem causis sint saltem proximis tamen quia modus admixtionis est valde diuersus preductas non sustinent passiones. Et tamen non videntur ordinata ad finem illum. Item omne indigestum ordinatum ad digestionem et omne impurum habile ad purificationem potest complete digeri et depurari. sed metallorum imperfectorum quedam sunt indigesta et impura ut Iupiter et Saturnus Et quadam impura tantum ut venus et mars et sunt habilia ad indigestione et purificatione completa. ergo ipsa possunt digeri. et purificari complete. sed complete digestum et depuratum est esse aurum et argentum. et proprie aurum. ergo possunt ipsa conuerti in aurum et argentum. Minor patet per philosophum 4o. metheororum capitulo de digestione optesi et eplesi qui dicit quod tum indigestionem patiuntur scilicet molusim que contrariatur eplesi et statesim que contrariatur optesi est ex indigentia caloris. Et si calor digestiuus sufficiens exhibeatur decoquuntur et digeruntur complete finis enim digestionis est natura ut ibi dicitur et generatio forme in materia fit in fine digestionis Et cum in omni digestione sit aliqua superfluitas oportet quod per digestionem fiat separatio eius quia calor homogenea congregat et segregat etiam homogenea [etherogenea] ut ibidem dicitur et 2o. de generatione unde calor digerens res indigestas generat nouam speciem propter quod dicit philosophus 4o. metheororum capitulo quod simplex generatio et simplex corruptio et simplex permutatio harum virtutum scilicet calidi et frigidi est opus digestionis et generant cum sint vincentia materiam scilicet humidum et siccum. Calor

relinquit . . . digestionis

Nota

i. etiam extior equipolet nali Iuvando ipm ut complete digat et citius et melius ¶ Vn dicit phus 4o methe. quotiens enim digerit. matia ?ple tur et fit et pncipiu ?pletionis a ca lore propo accidit q̄ms p aliquod extu. adminiculanu ?pleatur q ad modu cibus ptm digitur p bal nea et alia simlia et principiu est cāsalitas que in ipo est. Et dicit auicena ca. de signis cōplectionu q cu calor nalis fuit debilis sumēdo res extiores calefacientes Iuvat ambo se Inuicē calefaciendo ¶ Ppt quod videm9 in maturacione fruc tuu q deficiente calore extiori .s. solis nō maturant. fruct9. a mor pz q digo et indigo in metallis et al est optesis et statesis ut dic 4o. methe. cap. de corpibus mine ralibus optesim aute passum est auru solum ex completa actione calorisānō digerunt. nec depurat. ?plete. Ita etiam q ar. quemdam statesim passum est in ?pacione ad aurū ¶ Si q. calor digōis opte sim ?plete exhibeatur eis p artem vt Iuuet nalem calorē digesta et depurata ?plete erunt. q. erunt auru ¶ Sz talis calor pz sit ex hiberi ymo locus etiā sm phm ibidē qui dicit ?sic et nichl differt in organis naturalib9 sive artificiali bus. Si autē propt eandē causā vniusa erunt. Et post dic optes q. et optesis fiunt quidā arte sicut quia sic dicim9 vlr spes iste et nā et passiones similes siquidē fiunt cetum Innominabiles Imitat. em

relīq autem metalla sta tesim exm digentia ca loris.

ars nām. Sic q. fit genera. metalli noui ex alio metallo et transmuta. trāsformacione p digōnem ?pletā in organo artificiali quiā qd incipit gnare ad p digōnem debet complē. illud. p digōnem quiā agens dispo nit ad formā et dat formā. hec aut est nā sive sola sive auxiliata p arte. nō autem ē necē q in eodē nō loco et maxime in minalib9 li quabilibus. vt patuit nonne videmus plumbum aurū et metalla omnia gnari in minijs a nā. ex suis pncipijs que sunt sul. et argentū viuū. Sz necē est pmo ?gelacione istorū pncipiorū adinuicē fieri ad gene racōm omniū metallorū taliter vt fiat ex eis quedā vera medicina q sit sicut via et transit9 amolliāe argenti viui ad duritiē metallorū maleabilē ¶ Hec aut medicina vera sit coagulata et nō depurata ē ex qua propt diusam digōem et diusam hitudinē et pportionem miscibiliu ? in quanto et quali et loco et tempe gnatur omē metallū diusum propt fine diusū. Qui fines omīs ordinant. et terminant. ad vnū in nā ad hanc verā medi cinam et nō depuratā. etiā conat. digerere et de purare talē matiam cum calore ignis ut ex ea eliciat formā auri cū qua omnia metalla pficiat in aurū cū ordinata sint a nā. ad huc finē. propt qd sicut differt forma quā gnat ars aco posito quod gnat nā. q̄ms ad vnū finē vltimū ordinent. Sic que

materia illa qua recipit
a recipit, et avis qui regit
... ad instar ... ut ...
hec segni potest naz ut
... testat in sidma sua

.i. forte metallorum

mens ut ut regime artis differat
a regime nature. no in materia / Sz
i digone et calore. loco tempe et
hitudine et pporcione insibilium
Videtur. g° q digo et locus et ortus
gnonis metallorum .s. auri cu alys
circustantys sit pemt' possibilis
apud arte. ¶ Si g° digestio q
ad modu dictu est et locus sive
organu artificiale equipollet nali
g° nccio quo ad digonem et locum
ars alqmie est possibilis. Et cu
digo compleatur a calore nali intrin
seco / et calor extrinsecus equipollet
nali iuvando ipm / g° calor extior
i alqmia iuvabit nalem / ut gplete
digat metalla q impfca st et in
digesta. g° ars alquimia e nccio
est possibilis ¶ Item quicquid e
i medio motus ad aliqua forma
suscipienda pot duci ad timinu
motus nisi impediatur. Sz metalla
impfca sunt huiusmoi / ¶ Auru
aut in tmio mot'. g° maior est
nota quia extris in pmcio mot'
est in po^a ad timinu mot' multo
magis qm est in medio motus cu
mediu magis ppinquu sit extre
mis q extremum extremo. Unde
phus 2° et 8° metha^ce dicit q ad
fit ex aliquo duplicat aut tanq
ex medio et impfco fit extremu.
¶ Confitemur satis q p sium elix
debent transmutare impfca ad
pfca q sufficient digant i multo
tempore sive pauco / Quoniam
omnis digo requirit sibi tempus
sufficiens / sz cu qm inuenit pfec

cione eius sup impfca liquefacta
ut pficiantur cum hec digo gple
tiva digens impfca fiat i momé
to aut in parva hora valde / vide
q sit tempus sufficiens talis diges
tionis gpletiue impfcorum. Qua
re talis transmutacio nulla erit
sz forte erit altacio similis ei et
al' ei. et nos respondem' q digo
solius s auri et talis e completa
aliorum aut metallorum incopleta.
et impfca in diuisis gradibus imp
fectionis ¶ Et differt valde
digo auri a digone elixiry. quoniam
digo auri est sicut compositi et
sufficiens sibi soli. propter quod
si cu aliquo indigestione gmiscea
tur in conflatione no pot dige
rere illud. nec de sua digone sibi
gferre ut transformet illud i auru
¶ Sz digo elixiry ... est sicut
forma et no solu sibi soli suffi
ciens. sz exuberans ut diffundi.
et extendi et multiplicari pos
sit p alia ppter quod si cu aliquo
indigorum commisceatur in gflacone
extendit digonem suppflua qua het
usq ad timinu certi numeri / tali
ut ex ambab' fiat gpo^m .s. auru
ex ma. et forma in momeuto / sed
~~in sufficienti tempore~~ ul' parva
hora valde ¶ No tame in tali
pfectione fit digo in momento sed
in sufficienti tempe / Iam fca est
in ipo elixir. qm ad igne inge
niose dequoquebatur. ¶ Propter
quod digo suppflua et habun
dans ipius elixiry et indigestio

impfioꝝ que dicunt᷑ semi digesta
hent proporcione admiiciem in
tertis numeris et ponderibꝰ quibꝰ
obſuatis fit aurū purissimū in
momēto / ¶ Si enim de impfis
debet exhi forma sua .s. auri
egerent digone omō in tempore
sufficienti sed hoc nō est — sic
ymo forma diga ut dictum est
associat᷑ mē et fit aurū purū
Et id aurū alqmicū nō plus hēt
de potencia transmutandi ul' mīꝰ
sicut mīnale cū sint compaia
¶ Et si de argento viuo obiciat᷑
q nō sit semi digestū ut illa a.
sꝫ omō crudū et indigestum quō
g° in tali momento pficietur ut
illa / dicimus q tota pfectio con
sistit in solo argento viuo ut in
detiminatione ondemꝰ expsse / q re
cū impfa pficiunt᷑ / expoliant᷑
omō a sulphure corūpente et
solū argentū viuū eoꝝ pficitur
ī aurū in ipō momento ¶ Cere
q cū eoꝝ argentū vi. sit expolia
tum sit eiusdem nate cum isto
et equso. et eodem mō recipiunt
digōm et pfectione equalr. s. qa
diffunditur et mltiplicat᷑ p ipa
elixir. et pficit et complet ea in
eodē momēto ul' tempe equalit
¶ Ite quicq ē in tmino motus
ad aliqua forma suscipienda pt
duci ad tminū motꝰ nisi impe
diatur / Sed metalla impfca st
huiusmoi aurū aut in tmio motꝰ
Maior ē nō. quia si exns ī motꝰ
principio ē in potencia ad tminū.

Nota verbum expoliat

in medio non in termino

mlto magis qui est in medio motꝰ cū
mediū magis ppinquū sit extnis
q extremū extremo / vn phus 2°
et 8° methace aliquid fit ex aliq°
dupliciter aut tanq ex medio et
imperfecto fit extremū. ut pfertum
vt ex puero vir / aut ex vno extmo
aliud extremū. / ut ex aqua aer. /
Minor pbabitur infra in detiminacōe
vbi ostendemus ar. vi. et sul᷑ esse
pncia metalloꝝ omī et ex isto. in
pncipio motꝰ aurū aut in tmino
motꝰ et reliq metalla ī me° ymo
iuxta fine motus. ¶ Ite omne q
ē in potencia ordinaria ad aliqua
forma sicut ad fine potest deduci
ad finem illū. sꝫ metalla impfecta
sic sunt in compa cione ad auꝝ g°
et. / Maior ē nota. quia ad hoc
vt aliq res recipiat forma oꝫ q sit
in potencia ordinaria ad ea natura.
cū ducit res de poa ad actū sm
ordinē. sic et ars. Minor pbabitur
ī detiminacione ¶ Ite in hijs q hūt
simbolū et conuenientia in matia
facilis est (legere) admiiere pmutaō z
transitꝰ / sꝫ metalla sunt huiusmoi.
g° / sꝫ congruentꝰ ē. ut impfcū pmu
tacio fiat ad pfectū q e g°. / g° ma
ior pꝫ p phm / 2° de generatione
vbi ostendit. q elementa q tantū
in vna qualitate diant᷑ et in alia
conueniunt facilius propt simbolū
possunt conūti q que in ambabus
contrariant᷑. s. in passiua qa ignis
ē siccus et aer. humidus. Ignis aut
et aqua nō sic facile admiicem
transmutant᷑. quia in ambabꝰ qua
litatibus contrariant᷑. s. in actiua.

Nota q ꝗ hūt simbolū et conuenencia in mati facilit ē eoꝝ ad inuicem pmutacio et trasit

et passiva. quia aq̄ frā est et hu
mida et ignis calidus et siccus. vn̄
dicit ibidem q̄ facilius ē vnū q̄
multa transmutare. Et tā trans
mutationis ipsorum admiure ē quia
valde modicum distant amā. pma
ex qua gnata sunt cum mā matia
pma recipit digonem dionem et
pticipacione in ipā quatuor eleta
Vnde ppinquitas vltima in matia
pma est maxima tā. ut vna res
i alia facile tnsmutet. minor satē
pz quia metalla omia satis sunt
ex eadē matia pma ppinqua q̄ est
sulr et ar. vi. et propterea sola co
flatione admiurē pmisent. vn̄
qualis est proporcio et simbolum
elementorum admiurē ppt matiaz
pma ex q̄ constant i trāsmutatoē
talis etc. est metallor. ¶ Propt
quod dicit hermes trimegest⁹ q̄ ge
neratio trāsmutaº et gnsio metal
lorū admiurē est sicut elemētor.
¶ Similr locor ppinquitas in
quib⁹ sīt multa. ¶ Veruptame
hec similitudo sic differt quia ele
mentū nō ē ad aliud ordinatū sic
impfcm ad pfectum. quia vnum
quodqz p se in sua spē est i vltima
pfectione. Jo nō transmutatr. vnū
ad ad aliud ut pficiatr. sz ut perpetue
tur immūdo gnatio et corrupcio
continua et recipta et similit mix
torū. Sed secus est in metallis qa
solū vnū int cetā metalla ē pfectū
et completū scilz aurū ad quod oīa
alia ordinantr. tanq̄ ad finem.
¶ Sic g. elta sic admiurē trans
mutantur ppt quemenciā ad qlitate

et quia puim distant amā pma
ex qua sunt nec ē vnū ad aliud
ordinatū sic impfectū ad pfectū
q̄to magis erit hoc in metallis in
quibus est qua. sī totalis gentia
¶ Sic eīm couemiunt i matia q̄
eorum matia ē eadē pemt⁹ et
eodē modo digu siue sic maneat
siue uersus siue aurū altentur
quod non sic est in elementis. Et
ppenditur hoc visu. quā i qflatoē
et ante et post qflatione videntur
similia i sua matia pma et pxia
predcā. g. ualde qforma et habi
lia ad vltima forma. ¶ Similit
nullū mixtor est quod sucet naz
ppam matie sue pme et ppinque
et actiuia et propetates ab exor
dio eius usqz ad informatione qle
cunqz nisi metalla sola quod pz
in liquefactione. ¶ In elementis
aut nō sic magna eīm ipor. dcā
appet in visu et auditu tactu
gustu et odoratu neqz an ipsorum
mixtione admiurē nec in mixtiōe
nec post nec ante trāsmutatione
ipsorum hent similitudine illam
quā metalla hent nec illo modo
misentr. admiure. Jo nō debent
hrē tā bona transmutatione ad
miurē sicut metalla. ¶ Eorum
eīm trāsmutaº est sicut de cōtrio
i qtrariū. quia dominatū trans
fertr. in transmutas. et dominans
metallorū aut est sicut impfcū
nequiens pfectū al' requirens p
fectum. ¶ Quia ars g. alqmie
het simbolū et couemenciā in
metallis. videt et vidit ea trans

mutari ana. in suis mineris versus
auru et fieri aurum. Io ars in
gemata est sequi nam mo mirabi
li extra mineras ut ea trasmutet
i tale auru sicut facit na sola.
¶ Sufficiant g° nunc hee rones
affirmantes artem alqmie ee vaz
qmis nuq audiuimus alique af
firmatiam nec in scripturis aliq
rum viderimus. quia semp osue
tudo fuit facere rones ad hanc
arte destruendu ad ostruendum
aut nemo osuevit. propt diffi
cultate. Et hanc difficultatem
apponimus nuc et sufficienter et
bn. Et forte in determinatione si
otingat addemus alias. ¶ Opte
sim aute pasum e auru. ¶ No
tandu est q digo optesis et oppom
eius .s. molinsis dicit elixato et
fit calido et humido exhendo de
ma. que digitur multu de humido
nali. Cu aut no oplet hoc digo
dicitur molinsis Sz digo optesis
et eius oppositu q est statesis
dr assatio. et fit calido et sicco
cu osuatione humidi nalis me.
q dirigit ut dr 4° methe. ppt
quod assa sunt humidiora elixis
ut ibi dr. ¶ Cum g° metalla
sup diga et indiga consuatione
ppie humiditatis afro ogelate
acaliditate et siccitate sulphu
ris q est inflamabil et assatiua
p longa tempora q caliditas est
mulcebris et suavis. ppt assatio
ne leuissima ad oseruatione tal
humidi. Io fra al fra sut liqua

bilia acalido igneo. g° nctio coagula
ta afro aqueo. Quod si assatio fuis
set rigida et aspra et fortis dissipa
set humiditate nalem an tempus
aut aliud que metallu generasset
in brevi tpre valde. sicut forte e ma
gnesia et marcasita ppt quod no li
quant sicut metalla qmis sint ex
similibus pncipijs. ¶ Quecuq uo
coagulentur p puatione humidi
.s. aerei. aut p puatione calidi q st
coagulata p puatione humidi liqua
tur afro aqueo ut vitru et sal q a
acalido igneo ut glacies plumbum
et auru coagulata st enim afro
aqueo. omia g° coagulant et soluut
nctio acotrarijs. ¶ Non g° vr
digo et indigestio que in metallis
fit eptesis et molinsis. ¶ Adhuc
vr peius michi q quida ponunt au
rum passum ee digom q pepensis
dr. Cuius oppositum dr emothes.
¶ Hec em digestio et indigestio
prope e infructiferis ut dr 4° me
the. aur aut et metalla reliq
no sunt ex illis sim methafora aut
dicunt supfluitates i corpibus aia
lium esse passa pepensim et eius op
positu ubi dr. vn catarru z vrine
secessus et apata et flegma dutur
diga et indigesta istis nominibus cu
propa nomia no sint eis imposita
Sed auru et alia metalla no sut
talia digo aut alimenti i corpibus
animaliu similat eplesi ut ibi dr
¶ Ex quod pz q no solu ars assimila
tur nature sz etiam na. arti. Unde
si natura deberet facere domu faceret

eam sicut ars. Et si ars debet facere naturalia faceret ea sicut natura hoc autem est propter finem ut dicitur secundo phisicorum propter quod ibi dicitur omnino quidem aliqua ars perficit que natura non potest operari. alia vero imitatur. Causa autem forte quia ars quare ars imitatur. nam videtur quia sicut natura est opus intelligentie et ab ea dirigitur sicut a cognoscente sic et ars est opus intellectus et ab eo dirigitur sicut a cognoscente quare sic agit propter finem ¶ Sicut ergo intellectus imitatur intelligentiam et econverso sic ars imitatur et econverso. ita quod ab arte refulget opus intelligentie et influxus et econverso intelligentia enim et mente divina sunt ydee omnium naturalium ¶ Intellectu autem ydee omnium artificialium ¶ Quare cum intellectus recipiat ab intelligentia de ydeis artificialium secundum quod est possibile sequitur quod ars imitetur. nam et econverso et quod ars perficiatur aliqua que non natura et econverso iuvando se. Capitulum 3m in quo ponit determinationem generale et declarat post et ostendit causas et modum processus de totali solutione istius questionis.

In hac admirabili excellenti et divina et occultissima arte. questio que de ipsa fit. scilicet utrum sit omnino apparens et non existens. aut solum apparens et non existens est valde difficilis quamvis prima fronte propter dicta phisici et alias intermixtas rationes que pluribus facilis videatur. non enim facilis est apud nos. Eam tamen quia pro et contra disputavimus exquisite convenienc videtur ut etiam ipsam exquisite elucidamus et veritate determinemus ¶ Modicum autem admirandum occurrit quod nulla ars et scientia probat suum subiectum esse nec probare potest sed de ipsa presupponit quia est et quid significat ut dicit primo posteriorum et similiter xi metaphysice a philosopho. unde phisicus 2o phisicorum ostendens quod ea que nota sunt non possunt probari sed debent presupponi dicit quod ridiculum est probare naturam esse secundo dicimus et in artibus quasi ante sola ista eget hoc. hoc etiam est subiectum eius scilicet transmutatio metallorum omnium in verum aurum et argentum per ingenium artis ¶ Considerat enim metalla et sibi similia etiam non solum in se et in relatione ad sua principia et ad suas causas et proprias passiones et transmutationes eorum a natura in suis mineris in verum aurum et argentum ut liber de mineralibus sed etiam prout trasmutantur a natura similiter extra mineras per artis ingenium et ministrationem. unde ars hoc querit propter difficultatem inquisitionis eius et ignorantium hominum coacta de subiecto suo si est et quid est sive quid significat et hoc habito utrum sit verum vel non quia talis erit ipsa similiter ¶ Ideo unde dicitur 2o posteriorum quoniam medium est sensibile et non sentimus quoniam natura impossibile est scire quid est ignorantes si est ut ibidem dicitur. Et quia diffinitio est forma diffiniti ut dicitur 4o metaphysice secundo huius gratia exponens nos sic aliquam diffinimus

quid e alquimia.

Alqmia e scia qua metallorum pn
cipia cause propetates et passiones
omniu radicit cognoscunt. et qua
impfta et ipleta mixta et corrup
ta sunt in veru auru trasmutant.
Ex qua subtilr pot colligi q
hec sciencia proporcionat et sub
alternat libro de mineralibus nalis
phie sicut sciencia medicine —
— libro de sanitate et egritudie
nalis phie Nam sicut medicina
qtrahit subiectu comune illius ad
corpus humanu tm. tam theo q
practice sic et hec qtrahit genus
sbm coe istius ad metalla tm. tam
theo q practice Jo hec sciencia e
opativa sicut medicina et forma
nali in sbo naturali introducta a
natura p ministratione artis ut i
illa set agens naturale s. ignis m
debito qpprimat quis ages arti
ficiale s. voluntas illud regat mo
dificet et coaptet in suis propriis
organis cum sedulitate usq ad
tempus prorsus stabilitu et pre
finitu. verumptn medicina duas
ptes het s. conservativa sanita
tis et curativa egritudinis het
aute het curativa i. qpletiva Et
differt valde hec curativa ab
illa quia illa durate eade forma
sbali sanitatem inducit et non
eguit hac pte qservativa ut illa
qz metalla no sunt sic disposita
vt vivencia nec sic formata in
forma una Amplius difficulta
tes huius questionis in duobus cop
hendit generibus pmo specula
tionis s. propt sapientes diusa

tionis intuitu opinantes. Et maxime
quia hec questio ab antiquo semper
habuit rones ad destruendu q plures
ad qstruendu aut nullus fore dedit
iuvamen nisi forte actoribus et exempl
Vidimus g magnos phos et sapietes
qtraria de hoc adinvicem opinari Et
ubi discordant sapientes nimio magis
arguit difficultates in illius rei cogni
tione sicut elicit ex verbis phi in
pmo de anima et sicut dicit gallienus
i qmento pmi amphorismorum Scdo prac
tice hec questio manet difficilis s. in
expiencia et opatione Nam cuius
cumq artis veritas et expiencia ad
oculu debz videri Vn phus 3o celi
et mundi dicit q completu artis et
qpletu nature est p rem sensibilem
cadente sub visu et sic p sensu visus
iudicamus in opibus artis et nature
Quia g pura veritas no videt
in opibus huius artis sz sophistica
solum st et fantastica que cotidie
vnr Jo arguut ab effectu ea no ee
vera Et quia vident altaciones
magnas et fortes versus auru et
argentu non completas arguut ex
hoc alias posse compleri et p qns
artem veram posse esse Si eni
nulla altatio in eis fieri videret
tunc nulla eet questio compellitur
tunc nimio utraq pars qfiteri alta
tiones predictas fieri posse Vn quasi
possumus dicere. quod dicit phus pmo
phic q omnes antiqui absq rone pn
cipia nature qtra tamq ab ipa veri
tate coacti posuerunt quis ignora
rent principia ipa et quibus contra.

rietas in eet. Sic eodem mo cognit
ambe ptes dice et ponere has alta
tiones in metallis fieri posse qius
transmutatione altaciones sequente
vltimas ignorent fere oms no eni
diceret ars si sophistica eet tantu
qm ars imitat nam. Et sic natura
no e sophistica in opibus suis sic n
ars. ¶ Cum g alquimia ponat
i numero artiu no videtur sophisti
ca. Et cu artista ipius no repiatur
aliqs g nec ars erit cu sint sicut
relatiua. Io diuisi diusa senciut no
tn est standu utrq iudicio aliqu
contraria iudicantiu quia oz alte
rum iudiciu ee corruptu .s. ex pte
sensus ul intellectus. et illi iudicio
no est acquiescendu ut dicit phus
xi metha. ¶ Si g questio istius
artis est ita difficilis. quid dicem
de ipius inuencione et inuestigacoe
repienda posito q sit va. ¶ Dico
g q ars alqme est oino appens et
exns et natura imitas faciens pe
nitus idem auru et argentu sicut
est inniale. ¶ Quod enim qmine
rali deficit in aliquo no e ide cum
eo et hoc in capitulis sequentibus
ostendemus apte sm quod e pole
apud volentes intelligere. Et rones
oms tam aristotl. q aliorn euiden
tissime destruem et ostendemus
eas veritate aliqua no gtinere sed
appencia solam qius difficilem.
¶ Unde dr A. ethicor. si eni solua
tur difficilia et assumant pbabilia
ostensum vtiq erit sufficient. Et
in eode no solum oz veru dicere sed

et causam falsi. hoc eni gfert ad
fidem. g in ipius opacione e insu
dandu. sed solum ab habente inge
nium calidu et sublime et pspicuu
et valde profundu et contra nega
tes sua principia no pot quis dis
putare ut pz ex pmo phi. Con
tra aut gfitentes pnca et propt
ignorancia concludentes fla dispu
tari pot ut pz ibide ex pmo phi.
Et sicut ex bonis pncipiis gcludu
tur fla. ¶ Ideo contra confitentes
pncipia et propt ignorancia gclu
dentes falsa digirim ntam dispu
tacionem et qstionis solucione.
¶ Verumptamen ad cognicionem
veritatis istius qonis pmo seqmur
auctoritate et vba antiqru phor
in hac parte famosoru ut introit
fiat apptus hiis qui i hoc ignorat
et reliquis ostendendo semp quom
intelligim eos. et dubia plura mo
uendo que cum qone insurgunt et
recte soluendo et rones nras assi
gnando semp que ad quodcuq quod
dicim credere nos inducunt. ¶ Se
cundario aut .s. in solucione vltie
ronis phi roborabim omnia dicta
pus ronibus nalib tunc veridicis
penit inherentes. ¶ Amplius ut
veru fatear dico q quicuq veri
tate alicui artis uel scie. aut alic
difficultatis in illa radicit videre
intendit debet cognoscere terminos
in illa arte et dras ppias et quid
dicatur p nome ¶ Si hoc eni
ignorauerit radice et veritatem
qua qrit aut disputare intendit
nullom ppendit. Sed arguet ex

extraneis et ignotis et p sillogizab[t] se ipm et in hac ignorancia stabit et quiescet sz impossibile e ex ignotis pvenire ad nota. Jo vidim[9] plures sapientes hui[9] artis tmos ignorates hanc questione investigare nolentes arguentes ex extraneis hanc arte no esse vera et sic in fine concludut detmiat ignorant.

¶ Unde phus in pnti[o] xi[o] de animalibus hanc insinuans sentenciā dicit sic ¶ Ex opacioe auditorum docti est iudicare sup sermones dicentis et locutiones loquētis utru inveniat[r] in smone suo veritas aut erret[r] et forte e doctrina docti in cognicione nāz alici rei sciā singularis et alia parciu sciarum. Etiā et in pmo postioz dicit q no qvenit unu qdq intērogare de uno quoq introgato nec respondere. et ibide in qualibz sciā sunt prope intelligencie introgacōes et responsiones et decepciones.

¶ Et ibide dicit q no geometer no pot disputare in geometria. Un pmo thopi[r] dicit q no ex extraneis sz ex proprijs doctrinis smocinabim[9] ¶ Ex quib[9] ubis patz q qui ignorat tmos pprios hui[9] artis et dras propas ignorat disputatione et veritate et no arguit. ¶ Un phus pmo postiorum et 16[o] de animalib[9] dicit q smo geometric[9] e ex pncipijs et tmnis geometricis. Jo un dr pmo elencorum impiti velud stantes longe speculantur cogit[r] g[r] necio hanc questione dispu tare radicit[9] ad intellectu intendes ut tmos artis h[9] innisceat[r] qom quib[9] ignotis ignoratur disputacio ei[9] et veritas pcedit tanq cecus ad colores et sicut carens potencia ad obiectum potencie. Un dr po postioz impo[le] est scire dras ad unu quodq no cognoscente unu quodq. hoc aut in una quaq arte et sciencia imitando singularit indiv[o] est no[m] ad intellectu et ssum planu ¶ Et quia tmni hui[9] artis apud plurimos valde extranei sunt et ignoti Jo hec questio necio req̄rit multā dilationem sermonis.

¶ Quia g[o] ex hui[9] tmnis aliqlit novim[9] et pl'es libros antiquoz phoz vidimus et studuim[9] detmnabimus ipam ut pmisim[9] ¶ Al qma e sciā ad expositione & noticiā hui[9] diffinitionis ¶ Notandu est p hoc q dr sciencia dat[r] intelligi gen[9] sui cui subicit[r] quia sicut medicina est sciencia sic et ista ¶ p hoc q dicit metalloz dat[r] intelligi q no de omnib[9] mineralib[9] tractat sz solu de metallis pmo et p se ¶ Per hoc aut q dicit pnci[a] et cause proprietates et passiones dant[r] intelligi differencie metalloz q addite huic quod est metallum datur integra cognicio cui[9]cuq metalloz ¶ Dicit g[o] quatuor s. pnci[a] cause proprietates et passiones p pncipia enim intelligit caam efficientem et finale que sunt cause extrinsice na efficieti proprie debet[r] racio pncipij qz e causa causaz et imponit necessitate hijs q sunt ad fine ut dr 2[o] phicoz ¶ Per

No tabu

causas aut intelligit mām et formā
que sunt cause intrīn. et de natura
rei et sunt elementa rei. ¶ Pp̄prieta
tes aute intelligit proprias passiones
metallorū in agendo sicut in auro co
fortare cor. ¶ Per passiones autem
intelligit proprias passiones i paciē
do sicut aurū in patiendo igne absq
sui lesione et mutatione et diminu
tione / Et sicut in ferro nō liqfieri
ad igne. ¶ Et sciendū q q̄ prope
dcē rerum sunt nobis ignote loco
dcārum nos assignam9 in diffinitio
nibus proprietates et passiones et
sic facim9 descriptiones et nō diffi
niciones ¶ Per hoc aut quod dicit
ut que impfcā in cōpleta datur
intelligi tota finalis intencio istiu9
scie p quod scitur quis ē finis et q
mā. hui9 scie ¶ Ad cui9 expōnez
notandū ē q nullū agens nāle de
sistit ab actione in mā sua nec se
patur nisi cū introductione forme i
illa mā. g° agens ē cōiūctū matie ul
agit in matiam res ē impfcā. qm
pfectio rei nō est nisi p introductio
nem forme ¶ Cū g. in metallis
omnib9 argentū uiuū subiciat. loco
matie. sulphur uō loco agentis et in
troducentis formā in illa mā. g° nul
lum metallū est pfectum et cōpletū
nisi aquo sepatum ē sulphur ¶ Et
quia aurū solū est expoliatū oīo
ab ipo Jdeo solum aurū ē pfectū
et formatū s̄m p̄ma et vera inte
cionem nature ¶ Et quia oīa metal
la alia hent admixtione sulphuris
in matia g° ipa nō sūt formata p
fecte g° nec completa ¶ Dicūt

g° omnia alia metalla ab auro impfcā
q̄ nondū adepta sunt formā qua
pficiunt. ¶ Et dicunt incōpleta
q̄ nondū puenerūt ad finē q° con
plent. ¶ Et dicunt impfcā quia
agens adhuc est inmixtū matia et
nō al' oīno sepatum ¶ Et dicūt
corrupta q̄ hoc agens .s. sulphur
ē una ex maiori causis corruptiōis
metallorū quia p ipm inficiunt. de
nigrant. et uaporant. cōburunt. et
ob hoc solū aurū ab istis passiōib9
ē imune tam in igne q̄ extra ignē
¶ Quicūq g. uult transmūtare
metalla reliqua in aurū oz necio q
hoc faciat cū ipsorum expoliatione
ab illo sulphure et nō alr. Si vult
vere sequi nām tunc eni fiūt aurz
penitus et tunc sunt pfcā completa
simplicia et nō corrupta. ¶ Et fit
hoc in istanti p solum lapidē phorz
qui generat. p ingenium artis nal
de extraneū et profundū dicit tras
mutant. quia nō sufficit altacio so
la s3 oz ut altacionē sequat. tras
mutacio ut g̃netur forma auri.
¶ Consueuerunt aut alq̄miste
alr diffinire vn morien9 lilium
¶ Alqmia est ars ministral' metal
lorum eentiam cōtines qualitercūq
forme eorū adminuit ad cōplemētū
nāle deducant. ondens ¶ Ite liliū
¶ Alqmia ē sba corporea ex vno
et p vnū composita p̄ciosiora adm
uicem p opacione cognicoem et ef
fectū coniungens et eadē nāli cōmix
tione inimicis melior nāle cōuertēs
¶ Et sicut hoc nomē medicina est
equiuocū ad sciam medicine et ad

Nō. Quicūq vult transmutare metalla
impfecta in aurū opportz necio q
hoc faciat cū ipsor expoliatōe
a sul. extraneo corrumpenti
illis admixto Et fit hoc in instāti
p solū lapidē phorz.

instrumentum suum et sic dupliciter diffinitur hic hoc nomen alquimia prima igitur istarum diffinitionum et vera est eius pars est scientia. Secunda autem pars est instrumentum elixiri sive lapidis philosophorum complens et perficiens. Capitulum quartum in quo ostendit omnes modos et causas difficultatis istius artis.

Dicimus igitur quod non est mirandum apud aliquem sapientem qui timmos in libris philosophorum huius artis novit si non appareat aliquis hanc artem actu habens sed potius mirandum quo quis possit pervenire ad ipsam. Huius enim artis inquisitio est veritas et experientia aliarum rerum omnium in inquisitione fortior et difficilior et occultior et longioris temporis esse videtur. Quia non solum hec operatio per viam nature procedit ymo verissime assendo ars ipsa et eius inquisitio et regimen operationis cum complemento supra naturam existit per motum miraculi quoniam divinis operibus supra naturam existentibus huius artis finis similatur omnino sicut dicit hermes. Unde barseus in libro qui dicitur turba philosophorum artem istius difficultatem insinuans sic ait. Quod enim queritis non est primum precii. heu vobis queritis thesaurum dei maximum et remunerationem. Nonne scitis quod pro minimo huius mundi precio aut precio mundam se minute nesci dant. Quid igitur agerent pro hac excellentissima oblatione se impossibile. Regimen enim eius maius est quam ratione comprehendatur nisi inspiratione divina. Et rosinus nullo modo possunt studentes ea que philosophi ambigua posuerunt a vero sequestrare nisi deo inspirante vel aliquo docente. Et rasis in lumine luminum. Et hoc igitur in quod divina voluerit revelare clementia pendens. Et hermes nullo modo ratio et intellectus percipiunt quod vulgus sublimatorem. Et senior michi occultaverunt propter preparationem quia est difficilior rerum. Unde si invenerint rem non habuerunt preparationem. Et res non perficitur nisi cum preparatione. Et mundinus in turba philosophorum reprehendi namque ignorantia non nulli erraverunt aut narraverunt. Et Rasis primo argumento preceptorum dicit quod nomen lapidis non est possibile ut dicatur non enim possumus eum dicere. Et idem in epistola quadam hic lapis occultatus est tam ab hominibus quam a demonibus. Et euthesta quod vero nostrum fuerit libros nostros patientissime legit qui vero nostrum non fuerit michi horum intelligit. Et morienus quicumque igitur hanc artem sectatur et precipue dyaleticam scire querit quoniam philosophi huius artis non nisi sub involuto et figura locuti sunt. Et theophilus in turba philosophorum nemo novit quod philosophi in suis libris narraverunt absque lectionum et temptationum frequentatione et sapientum inquisitione. Quod enim posuerunt sublimius et obscurius est quam sciri potest. Et parmenides in eodem. O ille nature celestes veritatis naturas intuitu dei multiplices. O illa natura fortis que vincit et superavit suasque facit gaudere naturas. Hoc igitur est cum

nota quod res non perficitur nisi cum preparatione

nexi dant

proprio

tu deus spiritualiter posse tribuit quod ipsis no potest. Ideo magnificamus et honoramus eam quia nihil preciosius invenitur in natura tui simile vel ei par minime invenitur. ipsa est veritas etc. ¶ Et barsens item in eodem qui curvat dorsum in libris nostris legendis eisque vacat et non est variis implicitus cogitationibus deusque prestat in regno regnabit indeffi. quousque moretur. ¶ Et Rosinus qui autem in hac arte ingrediuntur intellectu carentes et noticia eorum que philosophi in libris suis descripserunt multum errant ¶ Eius igitur modus essendi tractandi et intelligendi et studendi et regendi arguit in hac arte ultimam difficultatem et obscuritatem ¶ Similiter ex diversitate illorum qui circa ipsam hodie operantur arguitur difficultas quoniam variis et diversis modis et circa res diversas et extraneas eos cotidie operari videmus et utroque modo attribuitur error arti ¶ Unde galienus in comento regiminis acutorum iuxta principium ait ¶ Ex diversitate que est inter illos qui exercent aliqua artium quecumque fuit dubitant homo nescio quod itaque facit enim hesitare quod non est de ipsa sciencia sed alia scilicet error gentium autem error eorum est in ea signum magna super scientiam illam ¶ Similiter ratione in consuetudine arguitur difficultas quia carissime reperitur aliquis actualiter ipsam habens per experientiam. Unde philosophus v° thopicorum omne quod inconsuetum et obscurum est difficile est ¶ Similiter ratione librorum suorum quibus unusquisque sibi contradicere videtur et aliis ut non comprehendat aliquid legens quod dicit fortis arguitur difficultas. Unde Ras in lumine luminum ¶ In alquimicorum libris perfectum insinuavi fermentum anotatione planum inquirendo facile quod non est fermentum assumi sed qui distretione viget et sapientia floret si nostri sermonis interiora perscrutari voluerit tam ipsum locum quem exordium se invenisse gaudebit. Idem in eodem Cuius negocii si qua restat exposicio sacerdotum liber tibi pulsatim mirabit Si quid enim in eodem minus dictum est hoc in loco dilucide aperitur. Idem etiam in eodem quid si aliqua in libro xii agrum transuerse accepi tum dum operatus fueris ab ordine non declines ¶ Similiter ratione precii arguitur difficultas in arte quia quidam dicunt hunc lapidem nullius precii aut villissimum ut geber morienus et haly. Et quod in mea precium fuerit invenitur et in sterquilinio ¶ Et quidam dicit quod absque multis sumptibus non potest homo pervenire ad artis complementum et quod natura preciosissima est et carissima ¶ Unde dicit zeno in turba philosophorum lapis quem queritis pala villissimo venditur precio ¶ Et barsens in eodem quod enim queritis non est parvi precii. ¶ Et zeno item philosophi etiam fecerunt in hac arte vulgus errare tum dixerunt quod natura vilis est que pauca re venundatur ¶ Et dixerunt naturam omnibus naturis esse preciosiorem quare insipientes in suis libris fefellerunt ¶ Scitote quod ars duabus eget naturis ¶ Non enim fit preciosum absque vili nec vile absque

pcioso etc. ¶ Et daueas caue ne in
hoc magrio quicquam expendas maxime
in auri magrio ¶ Similiter racione trans
sumptionis eius et equivocationis et
allegorie et methafore maxima ac
cidit difficultas / ipa enim sic tota
tradita est ut patet expresse in libris phi
losophorum et quod in talibus tradicio
nibus sit difficultas ondit phs 6°
thopicorum / qui dicit contingit enim in
nominibus secundum translacionem dicis calup
mari. Et in 8° eiusdem dicit quod
propositio difficile probabilis est quia
utitur nominibus obscuris sive simpliciter
sive multipliciter dicantur. aut quia non
facit notum si principaliter vel secundum traslacio
nem de diffinito dicantur. vel quia
proxima est principiis / ideo eget diffinitione
ymo quod difficilius et obscurius est
ipa tradita secundum nomina inusitata / et
hec tradicio peior est translacione
ut patet in 6° ubi dicitur ibidem.
¶ Quedam sunt que non dicuntur
nec secundum translacionem nec secundum equi
vocationem et sunt peiora transla
tione. quia traslatio facit notum
per similitudinem ut lex est mensura
vel ymago eorum que naturaliter iusta sunt
et ideo sunt peiora translacione / quia
translatio facit notum per similitudinem
quod dicitur nomina aut inusitata
non /. Et quia ipa utroque modo tra
dita est /. ideo difficilis est ipius inqui
sitio et per consequens operatio / ymo ipi etiam
volentes exponere exponunt ignotum
per aliud ignotum. aut per ignotius qui
modus et intelligendi est pessimus
ut ibi patet / ubi philosophus in eodem dicit

diffinitio debet esse / causa innotescendi / Qui
igitur diffiniunt vestem nigram esse tolobium
aut ... male diffiniunt. Et in 4° dicit.
Omne quod est extra morem indiget
determinatione semper ¶ Non est igitur mira
dum si in hac sciencia studentes et ope
rantes errent valde quia non possunt de
terminate asserere certam et determina
tam fuisse intentionem philosophorum hanc
vel illam nisi cum actu habent hanc artem
vel sunt iuxta / ideo verba eorum sunt
aspera et mordacia / ¶ Unde philosophus secundo
elencorum dicit / est autem acris oratio
que dubitare facit / maxime. mordet autem
et maxime ¶ Talis autem est oratio
philosophorum alquimistarum / est tamen sciendum quod
cum ab aliquo philosophorum hec sciencia scri
bitur in terminis suis propriis / ipa est
valde difficilis ad investigandum et
operandum directe et cum multiplici fal
lacia procedente ita / ut paucissimi
valde sapientes possunt attingere
finem eius / ¶ Et hec solus geber fecit
in summa sua inter omnes philosophos quos vidi
mus / Cum igitur apud omnes alios scri
batur in terminis alienis enigmatibus
et figuris extraneis et impossibilibus
Quid dicemus de inquisitione investi
gatione et operatione et adeptione
finis ipius ex talibus tradicionibus
¶ Videtur igitur michi eius adeptio / quasi
impossibilis / nisi aut per vitam vivere
/ aut per inspiracionem divinam quamvis inter
pretationem plurimarum figurarum / quis
bene et vere cognoscat ¶ Similiter
ratione modi tradendi / hanc artem
multa accidit difficultas quia omnis
ars et sciencia procedit rethorice preter

istam s. qa docet ordinate p capitula
prima sua et terminos cu diffinitiõe et
dispone nominu et - Instrumeta qbus
puenit^r in noticia et cognicione qclu
sionu ipius et sui opis in quibus est
finis et initi^r omnia omnibus modis
docere explanare quibus ly inxo posse
¶ Sola aut ista facit qrui quia
absq noticia principiorum suorum et
terminorum et instrumentorum cōcredit^r
cudere et ee opus suu intermiscendo
modo hoc modo illa et diminute tra
dendo et suphabundare et sine ordie
et pposteto ordine quia incipiendo
a fine suo absq expositione finis et
initiu omnia occulte tradere et oc
cultare q pot ¶ Vn anaxagoras
in turba phorum Scitote q inuidi
in hoc ope pfectione prius q ini
tium narrauerunt ¶ Et cosmus
scitote q phi no posuerut i suoru
operu initio me^{n} ul fine nisi archa^m
occultu vn nuq celare destiterunt
¶ Similr rone vasis decoctionis vr
nobis no modica difficultas qz quis
doceant plura vasa facere et diuer
sa propt diuersas opationes quas
docent tame vnu solum vas e in
quo oms opationes fiut in vna de
coctione quod quide vas e vnu tantu
tam ex pte matie q figure et nuj
sicut patet in vasis qnationis aliu
pforum ¶ Jo dicit lilu scias q
no nisi vnicum huic vas huic nre
opationi atribuut Similr omnes
hoc ide senciut ¶ Ome tame vas
cu coopculo suo aut coopculis suis dr
solum vnu vas ex suis ptibus consti
tutum ¶ Difficile tame ualde est

vno vase

ymaginare hanc figura vasis et com
positione Cum tn quis ueritati ap
ppinquat istius artis modus oppandi
appit sibi hanc vnitate vas inua
riabile tam anteq appinquet vitati
e impossibile Similr rone pnostica
tionis sup determinatu temp et hora
et diem crisis natiuitatis et gnatio
nis huius lapidis ars ista difficilli
ma comprobat^r qm no est nisi vnu
tempus determinatu ortus ipius i cuius
ortu obseruatur tota natura et ele
mentorum simpliciu depuratorum
qiunctio et radix totius opis et pondera
sapientu quibus ignoratis et totum
magisterium ignorat^r ¶ Unde thebit
loquens ad hamet Interrogatie sicut
discipulus in phemio stolice plonis
dicit Sciencia namq tua phie est
infinita et ops terminatu tmo et
tempore terminato ¶ Et hali i suo
libro secretoru quoniam huc lapis
honoratu cu qsummauit no inueniet
no surget alius loco suo et q nesci
uerit et no fecerit et no certificabit
quando nascetur iam pauit se morti
et pecunia sua pditioni ¶ Et cras
in libro A. preceptore primo libro s.
diuinitatis alia hent ordine quorum
quedam addunt sup alia ¶ Lapis ar.
vero phorum semp e sm vnu terminu
que nuq transcendit et sm vnum
hitudine ¶ Ite ide in lumine lumi
num amplius omnia sub diffinito tpe
et dispositione certa qsistut ¶ Item
ide in libro .1o. preceptoru libro s. lu
corum ¶ Qui sciuit conuerte quz
in argentum sciet etia conuertere
argentu in auru ad hoc aute sit pon

dera et tinni que oparat, studeat scire
¶ Cum enim sciuerit pondera sciet
totu magisteriu ¶ Et q ignorauerit
ponda no laboret in hijs nris libris
¶ Phi enim mich suaru reru posue
runt sim hoc nec aliud occultauunt
nisi hoc ¶ Et so phus 9° phi' et in
2° celi et mundi vult q tps sit ter
minatu cuiz actiom nali in quo ma
iori ul' minori ppleri no pot illa
actio ¶ Et galien9 in so de diebus
creticis dicit q motus et opatio nate
adherent semp vie vni et ordini
vni ¶ Hunc aut tim tpis philo
sophi scientes concordit in eorum
verbis variauerut ad errore ydiota
rum ¶ Vnde quide ponut hunc
tinnu vno ano ut cosm9 et plato
qui dicit in stolics ¶ Et scias q
pauciores dies sparacoms e circuit9
et reuolucio luminaris maioris.
¶ Rasis aut ponit in ix. mensib9
In li° 30 herbor. Alij in dieb9 .nj.
alij in 9° alij in 8° quid alijs mo
dis infinitis cu tn in rei ueritate
no sit nisi vnus tinni9 ¶ Ppterea
qz sola vna e decoccio a pnci° usq
ad fine sicut pz de generatione in
fantis et pulli ¶ Sub tempe aut
qcludit secretu ignis qd maximu in
arte. ¶ Adhuc aut diem crisis
partus et lapidis qui e tempus
toci9 consumaciois opis cognosce
di oportet diem prognosce indica
te cum ipa sit sicut signu et indica
ta sicut signatu ¶ Et heant ad
inuice quenda nalem colliganciam
determinata et ordinata sicut patz
in febrib9 putridis in quib9 oportz
mediciu scire dies iudicatias et dies cre
ticas iudicatas ab illis et recte regat
infirmu ¶ Et sicut in generatione
fetus quia quando scimus temp9 mot9
scimus et temp9 partus et no aliter.
Sed hic multo forti9 ¶ Pdictus em
no pmiscet' uoluntas. nisi ualde per
actus huic aut voluntas nllo pmis
cetur cu toci9 opis complementu sit
a voluntate regente nam q si tunc
no afuerit anichilabr opus ¶ Has
aut dies indicatiuas et psertim creti
cas nuq uariare presumpserut p se
et pure ymo semp instire tanq ab
indignis celare cupientes. Ibi em est
opis pfectio et ipius anichilacio q in
ipa die ymo hora oriunt' elemeta sim
plicia depurata ab omnib9 inquiname
tis que egent statim coposicione anq
volent ab igne et gutant' in terram et
fixione et no pus nec posti9 ¶ Co
gnicio aut hui9 composicionis reddit
tota artis opacione uigile et diffici
le cum ipa sit diuina et incredibilis
et q si impossibil' credat' et iudicetur
¶ Simile cone matie ex qua fit h'
lapis ars videt' difficilis. Ipi em loque
tes matha' ut dure cunctis seducant
ignaros nominat quaslibz res de mudo
docentes ex eis diu'sis mois opacionu
posse fieri lapide phorum Ita q qde
in arsenico uiuo quide in sulphure
quide in argeto viuo. quide i sangune
quide in spmate. quide in vrina. quide
in ouo. quidi in capillis. quid i sterco
re. quid in frumeto. et sic in rebus
intencione et op9 suu applicat ¶ Et
adhuc in eade re diu'si sunt admuice
et diu'se mode opantur et simplicit'

no

no. bn

— no
q sola e vna decoccio a principio
vsqz ad finem sicut patet de genera[cio]ne
infantis et pulli

[mate]ria lapidis.

et quixte. Sed tamen in rei veritate materia ex qua fit hic lapis est tantum unica non pot in aliqua alia re de mundo her propinqua potentia inveniri ¶ Et est illud quod magis est simile auro et aute illud ex quo generatum est et est ar vi. solum purum sine alicuius alterius rei commixtione al' mixtione sicut infra probabimus in suis locis expresse ¶ Ergo materia huius lapidis est unica tantum sed in arte et ministerio alquimie est infinitis modis nominata et modus operandi est solum unus. sed a philosophis multipliciter nominatus ideo non est mirandum si ars sit difficilis et operatores errant valde ¶ Nam si plures res possent subiere pro materia in arte ista et tradita essent plane sicut in arte medicine ad eandem egritudinem plures medicine pro materia subiciuntur et sine allegoria tradite tunc hec ars esset facilis ymo facillima.

¶ Et si in arte medicine esset tantum unica medicina ad sanandum omnes egritudines non ita facile ab aliis reperiretur et maxime si similitudinarie esset tradita ut est medicina sive materia alquimie ¶ Sed quia medicine plures et diverse et quasi infinite reperte sunt ideo non sic potuerunt occultari et abscondi sed plano sermone omnes tradite sunt ¶ Et tamen profecto huius et illius est quia materia alquimie est solum illud quod est materia nature ¶ Aliter enim ars non posset ymitari naturam et ipsa est materia —— metallorum et exiget hec materia cum fuerit perfecta mixtione cum eius pliquefactione ut unum fiant omnes absque diversitate sicut est substantia auri.

materia alquimie solum illud quod est materia nature

¶ Sed materia sive medicine non est sic non enim fit unum cum corpore hominis nec cum sanitate nec cum egritudine ymo existens in corpore separata agit in ipsum et sanitatem per alterationem inducit.

¶ Quia ergo non nisi res unica reperitur que sit origo et materia metallorum et de ipsorum substantia ut diximus ideo sola una materia erit alquimie ¶ Et quia in arte medicine plurime et quasi infinite medicine repiuntur scilicet que non sunt de substantia humana que agunt in ipsum per modum alterationis absque transmutatione ideo infinite possunt vel potuerunt reperiri medicine sive materie ad corpus humanum conservandum in sanitate aut curandum tam in animalibus quam in mineralibus et vegetabilibus ¶ Et non solum plures ad unam egritudinem sed etiam una ad plures egritudines quia de medicina non fit sanitas quamvis sit causa sanitatis ¶ Similiter cum forma substantialis cuiuslibet rei extrahatur de potentia sue materie propinque et non ex extranea tunc cum sit tantum una materia propinqua auri ex qua ipsum facit natura ergo et ars illam materiam tantum recipiet in ratio si vera forma auri si generari debet ¶ Ex materia autem medicine non fit in homine generatio sed alteratio sed ideo quod plures sunt

¶ Iam istius artis tot et tantas difficultates enumeravimus quod si plures sint prosequendo patebunt similiter ratione materie ¶ Notandum est secundum aristotilem primo posteriorum qui comparat demonstrationem universale ad particulare que sit potior quod qui ad magis dividitur in partes magis sciuto

appinquat et ideo magis sibile Cum g°
de eencia uniusalis sit ee unu̅ et mul
tis et in eode̅ dicat. de eencia aut par
ticulari sit ee multa g° quod uniusale
et unu̅ magis sibile et equ̇so ¶ Sil'
qui cognouit unu̅ et uniusale cogno
uit plura et pticulare no̅ aut equ̇so
ut ubi dicitur qm̅ unu̅ et uniusale
est in intellectu pluralitas aut et
pticlare in sensu. g° ob re̅ tu̅ ars alq̄
mie p omem modu̅ sit tm̅ una ab
sq̄ pluralitate g° maxie ē finita et
uniusalis et maxime sibilis de se g°
cognita hac unitate et utilitate cog
noscetur omis plurilitas ctitudina
liter que ponitur sibi subiecta et
no̅ equ̇so ¶ Qua g° sophistice
pluralitate et diusitate matie s.
generis subiecti huic supponu̅t arti
recedentes ab eis et mixtiones varias
ex eis et opationes infinitu̅ extendu̅t
et multiplicat q ē contra intentione̅
nature. g° ab hac unitate et ab hoc
uli maxime recedunt g° p g̅ns de hac
arte minime sciunt ¶ Unitas enim
ē ca̅ pluralitatis et sc̄ie eius no̅ aut
equ̇so g° alqmista cognosceret omis
illoru̅ propetates et no̅ equ̇so Ad
huc similr̄ quia dicit aristotil'. 2°
ethicor̄. peccare quide̅ multis mois de
malum enim infiniti bonu̅ aute̅
finiti diq dirigere aut unomodo.
¶ Ideo quia hoc quide̅ facile illud aut
difficile facile quide̅ no̅ contingere
signu̅ dificile aut contingē p quod
patet q illud quod ē bonu̅ fit uno
modo malu̅ aut fit multis modis.

Quintu̅ caplm in quo ondit q hec
ars sit tantu̅ unica no̅ solum quo
ad ma̅m sed p omnem modum.

Narrauimus sufficient' pbando
tum tone q ars alq̄mie sit
tantum unica tone matie nu̅c aut
dicimus q p omem modu̅ similr̄ est
unica Ita q omia hec que sunt in
hac arte ūnia quocu̅q modo tradita
sint semp reducu̅nt' ad unu̅ tanq̄
ad genus suu̅ no̅ recipiens diusitate̅
¶ Signu̅ aut huius unitatis pdicte
est quia omis phi hui⁹ artis quocu̅
modo extraneo et figuratiuo loq̄t'.
mutuo se intelligunt q̄si una lingua
et loquella extranea ab omnib⁹ aliis
et nota solis eis sibi inuice̅ loq̄rent'.
Quod nullomodo esse posset. si hec
ars eet multiplex et uaria et diu
sa siue ex pte matie. siue ex pte moi
agendi et opacionis. Qm̅ enim aliter
mutuo In omnib⁹ hiis que dicunt
se intelligerent ¶ Sicut enim greci
mutuo se intelligunt et arabes se
et latini se ppter unitate̅ loquelle ad
rem eande̅. no̅ aut greci arabes nec
econuso propt̄ varietate̅ ab unitate
sic in proposito se habere videntur.
¶ Unde rasis in lumine luminu̅ diusi
diusas nominando ptulere sinas nusq̄
tame̅ aberrasse videntur ¶ Et dicit
senior sapientes no̅ sunt diusi in in
tellectu sz in nominib⁹ et similitudinib⁹
et p omia ide̅ intelligu̅t ¶ Et huic
sententie concordat. galienus pmo de
ingenio sanitatis qui dicit. no̅ possu
mus de sc̄ia alicui⁹ rei tractare nisi
pus qualis sit eius intencione et nisi

sic cognoscamus eam tn intentione
intendo in qua omnes vnius concordie
sint na nisi talis fuerit no debet co
stitui fundamentu et initiu etc. Ideo
pro principio veritatis huius scie et funda
mento et initio firmamus quod omnes phi
antiqui huius artis sunt et fuerunt in
vna et eade intentione et na concordes
Sicut aute specialius autorizamus
fuit lilium dicit vna via vna re vna
dispone vno actu totu magisterium
terminatur Et alfidius no indiges
nisi vna re s. aqua et vna actione
que est coqre et no est nisi vnu vas
ad album et rubeu simul faciendu
Et hamet in comento prim stolli
catum platonis Cum em res sit dif
ficile et via applicandi ad ea sit tn
vna no potest reduci ad simplex nisi
post magnu labore anime et elonga
tione inquisitionis Et dic. her
mes trimegestus in suis secretis sic
res omnes nate fuerunt ab vno me
diante vnius Sic res omnes nate fue
runt ab hac re aptatione vna.
Et hamet vnu vas in albo et ru
beo et vnus ignis et vnu tempus
determinatu in albo et rubeo Et
moriens licet sapientes sua dicta
et nomina mutarent tam semp in
telligere volunt re vna et dispo
sitione vna et via vna Idem i
eodem qui aliu lapide ab hoc ma
gisterium quesierit assimilabitur viro p
scallas absque gradibus intenti ascen
dere qui cum nequierit pnus sup
facie sua intra dendit. Ide in eode
sapientes hanc rem cognouerunt

et eam rem ee vna sepius pbauerit
Idem in eode in mundo aliquis lap
non reperitur qui hic assimilet vel qui
ipsius heat effectum. Quicunque igitur
lapide aliu in magisterio quesierit
eius opus omnino frustrabitur Et
yesmundus in turba phorum oia noia
sunt vera ficta tn sunt eo quod vnu
sunt et opio vna et id vnu Et
iterum moriens eius sba atque natura
est vna et de ea et cum ea vnum
fit nec aliquid sibi addit vel ex ea
minuit Et geber in suma sua
i rerum multitudine ars nra no p
ficitur est em lap vnus medicina vna
in qua totum magisterium consistit cui
no addimus re extranea aliqua nec
minuimus nisi qua in pparatione
superflua remoueamus Et rasis
in lumine luminu albu ste al' iter et
rubeu ex radice vna nulla alcius
ignis interueniente pullulat Na se
ipm dissoluit et copulat se ipsum
albescit et rubore decorat se ipsum
croceum facit et nigru Pretea se ipm
desponsat et a se ipso concipit quousque
finem operis accleret Idem i libro
triu al. 30 verborum huic lapidi
nullus est consimilis in mundo qui se
impregnat de se ipso concipit et se ipm
parturit Et salamon filius dauid
nemo het in sulphure nisi vnu iter
Et senior natura cognoscit naturam
et natura congaudet natura et tam
no est nisi vnica na et genus vnum
et sba vna et eentia vna Et
mundus in turba phorum natura na
letatur na natura supat et nature

pro dissol se ipm dissoluit

natura continet et tamen non sunt diu
se nature nec plures / unum una sola
habens in se suas res in quibus ceteris
rebus innuit ¶ Et haly in suis
secretis sicut frater quod hoc officium est
unus lapis super quem non intrat garip
i. aliquid aliud et cum eo operantur
sapientes et de eo exit quod
querunt et non commiscetur cum eo aliquid
nec in eius parte nec in toto et
vocatur origo mundi et oritur sic
terminatur ¶ Et hercules rex
sapiens hoc autem magisterium ex una
sola radice procedit et postmodum
in plures res expanditur et iterum in
unum reducitur / unde subtiliter inspi
ciendo philosophi semper dicunt unum et circa
ipsum versantur et illud idem unum
repetunt sub diversis verbis ¶ Et
talis diversitas et multitudo facit
errare valde ¶ Unde phus v° tho°
Conturbat autem audientem quod fre
quenter dicitur ¶ Et dicit costes
in turba philosophorum nimius sermo omnes
doctrine filii intellectum habentium
intellectus errorem augmentat ¶ Sed
videtur quod plures vie sint ad hoc et
non una sola / Nam dicit geber
capitulo de natura sulphuris. Cum etiam
ipsum s. sulphur in preparatione con
iungere et animari corporibus novit
sciet unum de secretis suis nature
maximum et una via perfectionis cum
multe sint vie ad unum effectum et
unum intentum ¶ Et dicit rasis in libro
perfecti magisterii loquens de corporibus
et spiritibus et eorum preparatione et com
positione diversa et multiplici quam
prius narravit et diversis viis ¶ Ego
autem novissime tibi dico quod unumquodque
novissimorum corporum et spirituum si prepa
ratione sua recta fuerit preparatum
album vel rubeum est elixir per se solum
quamvis plures perfectionis et plures materie
possunt esse in hac arte ¶ Et nos res
pondemus ut prius quod sola una via est
et una materia de unitate materie satis
est notum et infra patebit ¶ Ad illud
autem quod dicit rasis dicimus quod in sermone
realiter loquendo / spiritus et corpora
sunt idem sed solum secundum rationem differunt sic
infra patebit ¶ Ideo sive corpus sive
spiritus si quod perfecte preparetur est elixir
per se solum ¶ De pluralitate autem
viarum dicimus ut prius. nam sicut patet
de nutrimento et nutribili quod una sola
via est et una ultima dispositio ut
nutribile nutriatur ¶ Sed multe
dispositiones precedentes hanc sive vie
sunt ex diversitate alterationum precedentium
et quasi infinite ad illam / Que tamen
etsi multe et diverse sint adinvicem
numquam tamen secundum ordinem propter finem ad
invicem variantur ¶ Et ideo una sola
via apparet usque ad finem est per se. Sic
eodem modo hic est quia intentio finis
et modus est unus solus. Et ideo una
sola via ad ipsum / Sed quia multe
dispositiones sunt necessario precedentes hanc
ultimam. Ideo dici possunt multe vie
sed sunt habentes ordinem et colligantiam
naturalem ad illam viam finalem ¶ Et
ideo numquam variantur nec diversantur ab in
vicem ¶ Ymo geber hanc unitatem
affirmans dicit sic capitulo de divitiis
omnium medicinarum ¶ Tercio autem

Nota — Et in sermone reali loquendo spiritus et corpora sunt idem sed solum secundum rationem differunt

Nota — quod una sola via est usque ad finem et et modus est unus

Nota — Et hoc magisterium ex una sola radice procedit et postmodum in plures res expanditur et iterum in unum reducitur.

aut ordinis matie apello omem pparatio
ne que quando corporibus advenit om
nem corruptione cum proiectione sua
tollit et cum omnis cplementi dra
pficit hec aut e una sola. et io p illa
excusamur a laboris inventione dete
meditinaru et dicit simil de medicis
tcij ordinis. ¶ Est aut hui tcij ordi
nis meditina duplex lunaris .s. et so
laris e tam in eentia una et modo
agendi simil. et io a nris veteribus
meditina una nu cupatur ¶ Et pita
goras in turba phorum aliam guber
natione ponamus q no est alia tradi
te vm nomine ¶ Et phyorus i eode
natura enim una est aqua si quis
errat pitum tendit ac uita amittit
hanc g° una heatis nam vero aliena
dimittite. ¶ Ide in eode hui artis
fundamentu propt quod multi piere
unu est ¶ Et lucas in eode pluribus
ante rebus non indigetis nisi una re
¶ Hoc totum no est nisi una res q
.s. het patrem et matre. Et ei pater
et mater eam nutriunt atq pascunt
neq ipa a suo pre nec matre differre
pot ¶ Quia g° res sive matia ista
est tantu una tam ad tinctura alba
et rubeam. et dispositio una. et via
una et vas unu et finis et terminus
unus et modus opandi un et omnia
unu. et pluribus mois et infinitis qsi
tradita sunt planu e q pluribus mo
dis et quasi infinitis ab unitate et
veritate et tramite directo artificem
deviare continget ¶ Cu em omnia
hec sint et vertantur in unu i opa
tione tamen in principijs istius artis
et magistri que st modi opationum
quibus artifex applicat ad hoc magis
terium multiplicit locunt et decepto
rie ita ut nunc dicant re debe. sol
ui nunc sublimari nuc descendi
nunc distillari. nunc coagulari. nuc
terari nunc fixari. nuc calcinari.
¶ Et sic si qui moi opationu sint alij
quas tame opationes faciunt simul
et semel in uno vase ¶ Deviantes
aut distinguunt et sepant opus ab
opere et variant et multiplicant et
quod facile est fit difficile et impos
sibile ¶ Un rasis in libro cum uboze
dicit scias q in solo in igne sine ali
qua sepatione possunt fieri omnes
distillationes et sublimationes et
calcinationes et rubificationes et
mortes ipius mercurij mortu et fu
siones cu omnibus resolucionibus et
coagulationibus sicut debent esse.
¶ Et morienus in una dispone mu
tantur omes colores sz q to ignis mag
nus ei colores innovat tanto plra
nomina sibi imponunt ¶ Et barseus
in turba phorum Oz nos op coqre
similare assare. calefacere dealbare
tere rigare ethelie in rubigine face
et tingere. hec g° plura nomina st
quoru regime unu est ¶ Et pi
tagoras in eode quidquid dixerunt
phi in libris suis funde assa coque
descende recta 2c non e nisi una opa
tio in igne ¶ Et rasis in libro 30.
verborum verbo 12°. Regime em
est unu et opatrix una operatio
vero atq transmutatio no st une.
¶ Possunt etia hijs adaptari verba
phi 2° celi et mundi qui dicit q
rectificationes rei unius feliciores et
leviores rectificationibus ei multorum.

Morien
...nitate

et qn̄ res recipitur opatione vna et
opationib' duabus est facilior / que
aut̄ recipit' opationib' multis vehe
mentior est et difficilior / Similit'
quod bn̄ fit vno modo fit et dicit
phus 2° ethicorum. / Caplm sextu
in quo ostendit q' ars hec ptim sit
nālis et ptim diuina et q' p ipaz
phi antiqui fuerut vates ex futis

Amplius ars hec miracl' diuis
Arogens nos tum propt' diffi
cultate eius tū propt' īnsuetudine
dylatare smones / dicimus q' ipsa
ptim ē naturalis et ptim diuina
siue sup natura / Si em̄ consideret'
ex pte pfectionis lapidis sup impfca
metalla quia pficit omo ipa ī aur
sicut facit natura siue vna pas sup
centum siue supra mille prohiciat'
sic ē nālis / Si aute consideret' ex
pte dicois et gñinationis et ort'
lapidis sup impfca / hoc ē duplicit'
quia aut ex pte sublimationis ī
cui' fine germinat' anima candida
me' spu uolante ad celum. et hic
ē lapis patens et manifestus / Et
isto etiā modo est gnatio naturalis.
Germinacō em̄ nich aliud est
q' reductio rei ad illud q' erat / t' pre
finito ul' pfito et hoc est naturale
et hoc apud nos satis est mirabile
qmuis nō apud plres / Aut ex pte
fixionis et p ma'e anime et spirit'
in fine sublimationis / et hoc fit p
adiectione lapidis occulti / qui sēsu
nō gphenditur. sz intellectu solum
p inspiratione ul' reuelatione di
uina aut p doctrina scientis / Vn
plato in scolic' / Cognosce illud aquo
puenisti / Deinde considera p intelle
ctum q' acquisiuisti. Et dicit alexand'
duo sunt in hac arte ordines. s. asper
tus oculo intellectus q' corde / Et
hic lapis occultus est qui prope de
donum dei / de quo dicit Ariseus ī
suo sompnio / Munus magri nri occul
tum est nō patens / Et hic ē lapis
diuinus occultus sine cui' gmixtione
lapidi pacienti anichilat' alqmia.
Cum ipe sit ipa alqmia et pditur
opus eade hora / Et hic lapis di
uinus est ror et tinctura auri q'sita
a phis / De quo dicit hmes ntr
est ut in fine mundi celū et terra
coniugantur quod ūbum est phicum
et de hoc dicit ras in lumine luminū
Occulti lapidis natura eiusq'
dissolucio omo agnoscenda ē ea nisi
ad vngue cognita fuerit cessandū
moneo / Et pitagoras in turba
phorz hoc autem deus celauit apo
pulo ne mund' deuastaretur / Et
hoc modo alqmia est supra natura
et est diuina. Et in hoc lapide est
tota difficultas istius artis neq'
pot' assignari sufficiens racō nāl'
quare hoc ita possit ee / et sic cum
intellectus nō possit hoc conphende
nec satis facere sibi / Sz opportet ipm
credere sicut in miraculos reb' diuis
Ita ut fundamentū fidei xpiane qd
sup nām existit. et nō credentibus
pmo extimat'. verū omo qm̄ finis
eius miraculose et supra nām gplet'
Ideo tunc solus de' est opator quies
cente natura artifici. / Vn morien'

No
q' in fine mundi ce
et terra coniuget'

post putredinem vero ad hoc deveniet
quod omnipotens deus et omnium creator altissimus
et magnus perficiet hanc quesitam operationem. ¶ Et rasis libro trium al' 30.
verborum dicit. ¶ Caliditas et
siccitas destruunt frigidum et humidum
assum et adhustum ratione divina.
¶ Et propterea antiqui philosophi huius artis
in quibusdam futuris hanc artem divinam scribendo quo quomodo philosophaverunt al' prophetizaverunt unde
rasis in epistola quadam dicit tum hoc autem
scilicet lapidem rubeum magnificaverunt se philosophi
super omnes alios et vaticinati sunt futura. ¶ Et in turba philosophorum respondens
turba pitagoras dicit. remuneret
tibi deus pro disciplinis tuis philosophe qui
futurorum dictorum causa a regionibus
vestris nos congregasti. Cuius primum
apud futurum iudicem non perdes ¶ Specialiter autem non solum generaliter prophetizaverunt ita quod cognoverunt diem
iudicii consumationis seculi debere venire et mortuorum resurrectionem in ipsa
in qua unaqueque anima suo primo
corpori coniungetur et de cetero ab invicem non separabuntur imperpetuum.
¶ Et erit tunc omne corpus glorificatum ad incorruptibilitatem translatum et lucididatem et subtilitatem fere
incredibilem et penetrabunt omne solidum
Quia tunc eius natura erit natura spiritus
sicut et corporis. Reliqui autem dampnandi
resurgent ut illa quo ad perpetuitatem
et incorruptibilitatem passibilia tamen
erunt et cum tenebris et obscuritatibus
et oppone illis ¶ Unde bonellus in turba philosophorum Omnia vivunt et moriuntur
nutu dei et est natura. Quia cum humiditas vel conbustio accidit et cum ea
dimittitur per noctes tunc simul videtur
mortuo et tunc res illa igne indiget quousque illius corporis spiritus attrahatur et per noctes dimittatur ut homo
in tumulo suo et pulvis fiat ¶ Hys
peractis deus reddet ei animam suam
et spiritum ac infirmitate ablata confortatur illa res et post corruscationem
emendatur que admodum homo post
resurrectionem fortior fit et maior
quam fuat in hoc mundo ¶ Et dicit
inluestindus Creator animarum cum
has mortificat creaturas postquam
sequestrat alias a corporibus reddet
eis animas suas ut iudicet et remuneret ¶ Similiter oportet nos hiis a
dullacione vel ad nullacione uti ad a
bus ¶ Et himes in primo porro nisi
iudicii diem timere huius scientie nil
patefacerem nec ulli prophetarem.
¶ Quia quidem videre ut die novissima
in hac arte scilicet generationis et nativitatis lapidis huius miraculosam
potius quia conalem qua fit coniunctio
anime beatificande cum suo primo
corpore mediante spiritu et eorum perduratio meritum gloriosa ¶ Ideo pitagoras in turba philosophorum dicit Intelligite omnes sapientes quod omne quod ex
una essentia deus creavit non moritur
nisi in die iudicii ¶ Similiter per hanc
artem cognoverunt et iudicaverunt
antiqui philosophi huius artis virginem debere
concipere et parere quia apud eos
hic lapis concipit et impregnatur a
se ipso et parat se ipsum. unde est corpus
similis conceptioni virginis que absque viro
concipit quod esse non potest nisi miraculose

Margin notes (left column): tibi; Nota; modo in resurrectione unaqueque anima suo primo corpori coniungetur et de cetero in eternum non separabuntur; Nota

s. p diuina gram et in ptu istius
lapis fit partus similis partui vir
ginis. quia post ptum manet vgo
ut prius ante conceptu quod eciam
ee no pot nisi diuino miraculo.
¶ Quia g² viderunt gcepcom in
pregnacom et ptum et incarnacom
isti9 lapis ita miraclosu Iudicaue
runt muliere vgine debe cocipere
absq uiro et impgnari et pere mi
raculose et manere vgine ut prius
Vn alphidius hic lapis in vijs
proiect9 est in nubib9 exaltat9 in
aere hitat In flumine pascit² et
In cacuibus montiu quiescit. cui9
mat virgo est. cui9 pat femina
nescit ¶ Adhuc etia nouerunt
q deus debebat fieri homo. quia in
die nouissima hui9 artis in q est
opis complementu generas et gna
tum fuit omio vnu. et senex et
puer. et pat et filius fuit omio
vnu ¶ Item q oma veta fiunt
noua ¶ Vnde qz hanc re sic mira
culosam viderut iudicauert etia
creatore cu creatura fieri debe. vnu
¶ Quia g² creatori creatura nulla
vniri potest nisi homo solus cu sit
ad ymagine et similitudine crea
toris factus racone anime intellec
tiue iudicauerut deu cu homine
debere fieri vnu Et hoc factum
fuit in xpo ihu et vgine matre
eius ¶ Vnde balgus in turba phoz
O q mire nature q animam senis
i corp9 iuuenile transformauerut
ac pat fili9 factus e benedict9
g² sit deus creator optim9 ¶ Sic

plato scribens in alquimistis scripsit
euuangeliu. quod post eu p tempa
valde longa scripsit Iohanes euuan
gelista et compleuit ¶ Scripsit
em plato. In prima9 erat vbum gti°
vsq ad locum illu. fuit homo miss9
adeo sic recitat beatus augustinus
18° gfessionu ¶ Et ondit hoc de9
exemplu miraculosu phis in hoc
lapide ut ostenderet potentia suam
vt ipi scirent et cognoscrent eu in
opa que sup nam gsistut que nr
intellectus no pot cophende posse
efficere qn vult ¶ Vnde morienus
⁊ scias q scire hoc totum magrium
no est nisi secretu secretoru dei al
tissimi et magni ipe em hoc magis
teriu suis prophetis ac phis gmen
dauit quoz animas i suo padiso
collocauit. Et hoc modo alquimia
¶ Notandu est q opaciones nales
in quibus na. sola non vr sufficiens
sicut in alijs sz quasi modo quoda
mirabili et diuino fieri vr debent
reduci ad potentia diuina regente
eas sup nam rei cum nalis. racio
sufficiens ibi deficiat ¶ Vn auicen
in tcio fen. 22ª. cap° ho. s. de gna
cione embrionis dicit sic et quado
separatur fetus apitur matrix apcio
ne tali cui9 simile efficere no valet
i suo simili sine adiutorio dei excel
si post illud redeunt i pximo ad
gtinuacom nalem Et e opacio illa
de fortibus opacionib9 naturalibus
et formatiua quida appata e cu re
gtinuata a creatore ut sit pparata.

no cessans comprehendere cum augmento fetus que non comprehendit. et hoc est de secretis dei / ¶ Sic ergo deus exaltatus qui est verax rex et benedictus / Ista sunt verba auicenne. Dico ergo quod nature non separat aliquas iuncturas corporis propter necessitatem aliquam nisi hanc scilicet ossis femoris tempore partus neque aliquas restauratas separare potest nisi hanc solam tali tempore quod est mirabile valde / sed sola cyrurgia illas alias restaurat / ¶ Igitur expresse videtur quod diuina potentia ministret se secrete conditioni nature. quasi modo supra naturam cum vltra naturam rei. hec talis operatio videatur fieri ¶ Natura enim rei de se hoc pati non posse videtur / Et ratio est quia si alio tempore fiat separatio illius iuncture non potest reddi ad operationem naturalem nisi per opus cirurgie sic nec alie iuncture ¶ Sic eodem modo dicimus in hoc opere diuina quia nec ex parte nature tantum nec artis ministrantis iuuantis naturam / videtur hec talis compositio lapidis in fine operis fieri posse / ut super ignem perpetuo perseueret / sed potius in diuina potentia reseruari videtur hec mediante cognitione artificis / vt ergo quam difficile quam occultum quam mirabile quam arduum quam estimandum huc punctum artifice attingere posse / ¶ De hoc autem mirabile verbum dicit socrates extra est res impossibilis redigere ad possibilitatem precatione vel pietate ¶ Recte ergo dicitur hoc opus esse diuinum et secretum diuinum et supra naturam Et sicut / formatiua informat super

nostrum intellectum et vltra naturam cognitione quasi supra naturam. sic et in hoc opere accidere videtur / Capitulum 4m

in quo ostendit errorem omnium desidantium recte operari qui est in fine operis scilicet in compositione elementorum et quod hec ars non est pro omnibus sapientibus

Quum naturalia et eorum cause sint / difficilia ad inuestigandum et sciendum ergo que erunt super naturam erunt difficillima cum in eius causas penitus ignoremus / Omnis res enim dicitur difficilis ad sciendum propter paucitatem cognitionis causarum ipsius aut quia non habet causas et tunc non debet inquirere eas ut dicit Aristoteles de animalibus ¶ Ex parte ergo qua ars ista est naturalis et similiter dubitatiua est difficilis ergo ex parte qua est diuina est difficillima ¶ Propter quod non est mirandum de difficultatis inuentionis eius veritatis apud desidantes ipsam et operantes in ipsa. quia non sufficit ratio ad ipsius inuestigationem / sed oportet credere fine eius sic esse posse et fidem penitus adhibere ¶ Neque in hoc prodest fortuna sed gratia rationis coniuncta. aut gratia diuine reuelationis sola non enim est res secundum fortunam aut casum procedens aut adueniens ¶ Propter hoc igitur quod plures antiqui philosophi sapientes solummodo naturaliter operantes primam partem operationis compleuerunt / directe. ¶ Sed secundam partem cum sit super naturam ignorantes et non credentes sine qua prima permanere non potest pertransiuerunt et vacui a proposito remanserunt. /

Nota

Non enim pmanet pma ps nisi alligetur se in eadem hora qr hoc sim est clauis toci9 opis Unde dicit balgus in turba phorum vidi eni tempe meo quenda qui claue sciebat qr admodum et ego deinde me deus ad hanc erexit dispone ad eius leticiam no puenit propt tristiciam suam in regendo et in paciencia nimiaqz festinacione ad propositum Et dicit gregorius i eode vidi enim tpre meo quenda q hoc incepit opus et veritatis natus est opatus. Rubore aliqntulu morate putauit se errasse et sic dimisit opus Isti duo qui sic errauert sciebant elementa simplicia artis et depurata et ipsorum admiute mixtione et signa opacionis ipsorum et omia necessaria huic arti neqz deficiebat eis aliud nisi cognicio cta et determinata diei pmo hore hortus et partus lapidis in qua dz fieri coniunctio elementorum simplicium et finis toci9 Propt ea qr qr no fuerunt attenti i visione hora illa euanuit totu opus de manib9 eorz Lap enim tunc ortus est candidus et volans ad igne al ab igne propt seuerancia Ignis et euanescit in fumu cum lapide tu suma volatil ~~qr fit per~~ cponem tunc supet suma fixi. Sz si p Ingeniu artis tunc suma fixi supet sumam volatil qd fit p cponem elementoz simplicium ad cponem inuicem retinebit lap fixus volatile et pmanebut inuicem eternu et no alit Et hic est tota fortitudo alqmie et ipa alqmia q deo glorioso et no nature soli nec arti ptinere vr Un geb in suma sua ars nra in potencia dei reseruat qui cui vult ea largitur et substrahit qui est gloriosus et sublimis et omni iusticia et bonitate replet9 Et iteru ide ibidem miserim9 enim et infelicissimus e que deus post opis sui atqz laboris fine in veritatem denegat conspice qua vite sue spacium semp i merorem cludit et terminat Et rasis in lumine luminu Adhuc eciam cura obsuata eade supnamente reced eius quoqz signa et vestigia post omo peunt Et alexander in epla sua Mundus maior creatus est naturis .4.or diusis et contrarijs .s. appetiua digestiua retentia et expulsiua siue mundificatiua Est quoqz vis alta .s. ab eis vita que vires has coniungit 4or quas tibi narraui et scripsi et e sicut clauis ad archam. qua si ab eis pmas tota dissolut tu eius sit nexus eiusqz lata continens Et lucas in turba phorz Ego notifico nobis omia que deus creauit ex quatuor ee naturis .i. 4or elis et que ex eis creata sunt ad ea reuertunt in quibus creature gerat al generant et moriunt put deus p destinauit Et alphidi9 scias filij qr ex vicio sue creacionis omia corrumpunt Un tam ho qr omis

creatura ex accidenti ad corruptione
tendit ¶ Idem ibide omis enim creata
potest augeri quousque pficiat. ¶ Cu
aut ad fine pfectionis deuenit inde
incrementu diminutionis descendit p
cui⁹ via iter suu dirigunt q̄ i mudo
sunt vniusa ¶ Et huic sentencie
concordat albumazar in introductorio
iudiciorū dicens. Res in quib⁹ est
initiū sunt in initio incepcionis sue
in pfectu et augmentatione et in
medio ei⁹ fortiores q̄ possint ee in
fine vero inpfectione et debilitate
¶ Et phus in 18° de animalib⁹ in
fine dicit caliditates et frigiditates
temporū conueniunt modis generationis
et post hoc conueniunt corruptioni
Eget g̃ lapis iste in ortu suo auxi
lio artificis ut sit tunc vigilans
et occulata fide videat q̄lit generm
inmanauit cū voluntate sociata ne
pficiat ipm retinendo et nō ultra
eat ¶ Unde dicit morien⁹ vide
ne hanc radice ptereas nec alique
eius contras mutatione quoniā nec
proficuū nec bonū tibi q̄ situ inue
nire poteris ¶ Sic uerbi gracia
fetus in utero a pncipio⁹ conceptionis
pficit. continuo usque ad temp⁹ ptus
et tempore natiuitatis pfectus ē
de se. Et si tunc nō egredit. suf
focatur et morit. quia tunc eget
auxilio expulsiue virtutis. Et
cum ortus est tunc eget ultimo p
fici. quia modus ambulationis de
ficit et cognitio loquella fortitudo
ut dicit miluescindus ¶ Eode m°

quando hic lapis oritur est pfectus
de se. sz deficit ei tinctura et fixio
stans et coniunctio matrimonialis. Io
eget auxilio artificis extrahentis
tunc statim ipm cōplentis eū ut
dictū est ¶ Hoc idem. etiā et in
auibus q̄ndo in ouo generate st pfcte
de se q̄ si tunc nō egredient. suf
focatur et moriunt. Et si egredia
tur pficiunt. ultimo et nō alit
¶ Et de hac tali inpfectione lo
quens phus in octauo de animali
bus dicit non est dif̄a int̄ aīaz
pueri et aliorū animaliū neque st
sine cognitione omio. Io hic lapis
ita occultus est q̄ a nemine inue
niri potest nisi deo uolente atcognos
centibus ipm tempore suo ¶ Et
hoc est q̄ dicit hermes Intelligite filij
sapientū q̄ hic lapis preciosissimus
est et clamat ptege me et ego pro
tegam te largire michi vim meam
ut te adiuuē sol enim me⁹ et radij
mei intimi sunt in me ¶ Et i
primo eiusde dicit scito q̄ vultur
sup monte exn̄s in cacumine clamat
voce magna dicens ego sum albus
citrinus et rube⁹ ¶ Vn̄ pmenides
consulit vn̄ in turba phor. dicēs no
tis omnib⁹ condicionib⁹ lapidis et
naturis in hoc ope manus vestras
inpoite. Si uero veritatis nās
ignoretis nolite huic appinquari.
quo totum noxiū ē et infortuniū
et tristicia ¶ Et rasis in lumine
luminū. Occulti lapidis nā. eiusz
dissolucio agnoscenda est ea nisi

Margin notes: …bum ipīs Retinendo / …on ultra eat. — …verbū expulsiue / …tutis — pro verbo / cōplentis

ad unguem cognita fuerit ab ope
cessandum moneo ¶ Sed de libro 30
verborum michi enim nostre huius scientie
Radio nisi cognoverit et cautele boni
tas / Idem in lumine luminum ¶ Ca
uendum etiam summope moneo ne
umquam agredi presumas elementorum
admixtione incognita ¶ Et her
pes operis est quod est supra naturam
que terrena cum celestibus coniungit / quam
dicunt divinam celestem sponsam
mirabilem pulcherrimam difficillima cum
eius inventio in divina potentia
resinetur ¶ Propter hoc igitur quam
plures etc. ¶ Notandum est quod
antiqui philosophi appellaverunt hanc
primam partem operis principium operis
¶ Principium autem operis appellave
runt nativitate lapidis et coniuncta
cione / coniunctio fit in putrefactione
Et hoc in die complementi decoctio
nis et digestionis et sublimationis
perfecte / non autem appellaverunt principium
operis ut quidam in superficie ymagina
tur principium digestionis ad comple
mentum digestionis / Sed ipsam diges
tionem —— iam perfectam et ipsum
digestum iam perfectum ut patet subti
liter enucleantibus verba ipsorum ¶ Fine
autem et complementum totius operis ap
pellaverunt retentionem lapidis sit di
gesti ¶ Si igitur principium invaria
bile et inpmutabile ~~Si autem prin~~
~~cipium recipit~~ quicquid fuerit de esse
ntia principii et pertinebit specialiter
ad ipsum non variabitur nec permutabitur
¶ Unde philosophus xi° et 18° de anima
libus ostendens quod testiculi sunt una

particula principalis nostri corporis dicit
quod principio modicum permutato infinita
simul permutari consueverunt eorum que
sunt circa id principium ¶ Et primo
celi et mundi quod parvus error in principio
maximus in fine habetur ¶ Et primo
physicorum dicit uno inconvenienti
dato alia plurima sequuntur ¶ Qua
propter si principium alquimie fuerit in
variabile et steterit inpmutabile
cuncta pertinebunt ad id principium
erunt necessario invariabilia et inpmu
tabilia / Si autem permutetur et illa
necessario permutabuntur / Et si in illo
principio fiat error in fine et toto
tempore necessario erit ¶ Et isto incon
venienti facto quicquid fiet post erit
inconveniens ¶ Ideo penitus cavendum
et precavendum ab permutatione aliqua
huius principii et sic nec error nec in
conveniens aliquod esse poterit ¶ Cum
igitur principium recipiat completionem
perfectionem et complementum potest at
tingere finem suum et amplecti vel co
plere et econverso ¶ Igitur oportet quod illud
principium includatur in fine / Finis
autem est fixio principii immediate
et absque mora ¶ Unde dicit morienus
quod oportet quod finis restituatur super suum
principium et principium super suum finem
et hoc est compositum quod sic per
petuabitur nutu dei et non aliter
¶ Est autem totius operis initium deal
bacio / rubor autem perfectio ut dicitur
in turba philosophorum ¶ Et est rubedo in
albedine quemadmodum ignis in aeris
sa ita quod finis et principium sunt simul
eadem hora ¶ De hoc autem tali

no[ta] de lilio de albario
que semp[er] e[st] expectanda
quia dicitur operis
initium et fundamentum

principio dicit Ras in lumine luminum
¶ Nunquam ergo spiritum in corpus patebit
ingressus quousque eadem munda et pur
gata subiacent ¶ Hec autem principua
et dignior et attendenda istius nego
cii radix atque principium ¶ Et dicit
lilium de albacio semper expectanda e[st]
quia operis dicitur initium et fundamentum.

Capitulum octavum in quo ostendit quo
modo ars hec inventa fuit et quibus
data sit et quibus non et quare sit
obscure scripserunt eam philosophi.

Nunc dicimus et vere firmamus
quod nullus antiquorum a primo
homine usque ad ultimum potuisset
secretum istius artis divinum adin
venire suo ingenio naturali secundum rationem
naturalem solam nec secundum experientiam
cum ipsum supra rationem et experientiam
consistat ut quid divinum et occultum
sed deus gloriosus graciarum largitor
ipsum suis fidelibus sapientibus eum
timentibus aperuit et propalavit.
¶ Unde alphidius non ignores fili mi
etiam filiis adde tonalibus deus.
huius sciencie thesauris aperuit domi
pauperibus propinquum esse voluit ¶ Et
Ras in libro trium verborum hoc est donum
dei altissimum ¶ Unde aristoteles in
libro de secretis secretorum ad alexandrum
dicit capitulo de medicina magna et se
creta philosophorum dignum itaque est ut scias
medicinam magnam que dicitur gloria in
extimabilis et thesaurus philosophorum
¶ Ego siquidem nunquam percepi nec vera
citer novi quis eam invenerit.
¶ Quidam enim dicunt quod adam fuit
eius inventor alii quod esculapius primo

¶ Quidam etiam affirmant quod enoch
novit hoc secretum per visionem.
¶ Volunt etiam dicere quod iste
enoch fuit magnus hermogenes.
.i. hermes quem greci multum laudant
et commendant et ei atribuunt omnem
scientiam secretam et celestem ¶ Idem
in eodem in epistola quam scribit
in principio respondens alexander dicit
preterea quod interrogasti et scire desideras
est archanum tale quod vix humana
pectora potuerunt tollerare. Quomodo
ergo in mortalibus pellibus poterit
depingi ad istud itaque quod oportet te
querere. licitum est michi tractare
et me oportet et teneor ex debito respon
dere Sicut tu et teneris ex debito
tue discretionis non exigere a me
amplius ex hoc secreto quam quod
tibi tradam in hoc libro. ¶ Et
quamvis dicant aliqui hunc librum non
fuisse aristotelis cum non redoleat
eloquentiam eius ut in naturalibus
et methaphisicalibus tamen quia fama testa
tur eius fuisse et quia materia libri
magis est narratoria quam a magni
sitiua. Ita stillus facilis utilior
fuit. Et quia invenimus auctes
eius huius libri allegatas a Johane
ebemesue canone de egritudinibus oc
culorum et a haly in libro suo
de secretis secretorum. ¶ Ideo credi
mus ipsius fuisse simpliciter ¶ Iam
plius sciendum quod cum mos philosophorum
sit non invidere quoniam signum scientis
est docere posse. Ideo archanum hoc
divinum adeo primis philosophantibus reve
latum postis tradiderunt in scriptu

ris timore et precepto dei coacti. Et quia archana consertum hec non quibuslibet sed solum sapientibus dignis adeo dilectis sunt revelanda. Ideo solis illis scripserunt. ¶ Si enim in omnibus indifferenter hec scripsissent archanum sicut in scientiis aliis omnibus plano ordine et sermone omnem ipsius modum et circumstantias omnes quibus pervenitur ad ipsum sine figura et enigmate revelassent. Ergo volentes hec solis aperire expeditis et ab insipientibus occultare tradiderunt sermonibus obscuris illis et obscurissimis istis neque potuissent philosophantes sequentes aliter ad eius noticiam pervenisse ¶ Unde movemus si sapientes qui post illos fuerunt de qualitate vasis in quo conficitur expositiones suas non invenissent numquam ad eius noticiam pervenire potuissent ¶ Inde dicit est autem medicina id hic id est physice medicina ex pluribus confecta quam philosophi non funditus celant Et tamen aperiunt non nisi sub involuto et opimento detegunt. ¶ Inde in eodem philosophi allegorizaverunt dicta sua super vulgus non sunt tamen mentiti sed locuti secundum quod bonum videbatur eis. ¶ Et secundum hoc quod advenire se intelligunt ut alios latet hec ¶ Unde Geber in summa sua capitulo de negantibus artem adaptans dicit sic Hec enim ars occulto sermone non eget omnino neque penitus manifesto tradamus. Ergo ipsam sermone tali quem prudentes latere non accidat hic autem mediocribus profundissimus erit fatuus autem utrosque sermones inhabiliter concludet ¶ In hac

et eadem traditione nostra ¶ Inde in eodem capitulo de administratione solaris medicine sed si quidam hanc scientiam palliavimus non miretur doctrine filius non enim illi palliavimus sed malis et reprobis et ea tali sermone tradidimus quam latere insipientes necesse accidet et eo ad illius inventionis perquisitionem prudentes alliciet ¶ Filii igitur doctrine perquirite et hoc excellentissimum dei donum nobis solis servatum invenietis ¶ Filii insipientes nequitie et malitie pravitatis immense ab hac scientia fugite quia nobis inimica est et adversaria et vos in miseria paupertatis constituet quoniam vobis penitus hoc donum dei est occultum et a divina providentia denegatum omnino ¶ Inde in eodem capitulo ultimo non enim tradidimus scientiam nostram sermonis continuatione sed eam separavimus in diversis capitulis ¶ Et hoc ideo quia tam quilibet probus quam improbus si continuatione fuisset tradita usurpassent ipsam indigne. ¶ Idem in eodem solum quorum prudentes ad hanc artem allicimus et per ingenia a nobis tradita viam investigationis eidem exposuimus non autem eam inventam nisi solis nobis scripsimus sed investigationis modum et modorum ingenia ¶ Et alexander suas quod hunc meum librum nullis nisi philosophis posui ¶ Et rasis libro lo. preceptorum libello ludorum non enim fecimus libros nostros nisi nobis et filiis nostris. et quicumque sit qui pervenit ad intelligendum eos erit similis nobis Et qui non pervenerit erit contrarius nobis ¶ Idem in lumine luminum Si enim

omnia prout hec se habent nullus enodare
nullus ultra prudentie totus tum
insipiens sapienti equaret. neque su
blimior titulo quisquam mortalium pau
pertate nouta inediarum ultimus deflet
angustias. ¶ Et hermes in primo
scripto quod religiosi non inuident morige
ros neque legitimis neque religiosis neque
sapientibus. verumptamen ignaris et
viciosis a lege et benignitate priua
tis ne mali potentes fiant quoniam
penitus indigni sunt sapientia. Unde
deprecor vos per filios philosophorum ut nemini
fatuo vel ignaro nec cuiquam ad hoc
ignoto aliter inepto huius sciencie quod quod
narretis. ¶ Et alphidius philosophi
aut timentes deum non adeo illud pre
ciosum habuerunt quam alijs philosophis
illud archanum patefacere vellent
¶ Ideo quod patens opus lapidis alijs
in luce non posuerunt timentes ne
luce manifesta totus mundus vergeret
ad occasum metendi seminandi plan
tandi agriculture periret exercicio.
¶ Quod probare volentes posuerunt
in scripturis et figuris et enigma
tibus velata tenuerunt. maluerunt
enim sua sciencia sic abscondere quam
per ea patefacta mundi conditionem
delere ¶ Idem ibidem hanc artem tibi
aperui. et sicut aperui ita abscondi
ne quibuscumque pateat nisi peritis
quoniam in malivolam animam non introibit
sapientia dei cum adest omnis imbecilli
tas ¶ Et rosinus potius namque philosophi
mori voluerunt quam eam patefacere cum
alijs nominibus nuncupauerunt ¶ Idem
in eodem scripto quod non inuidie causa
hanc artem philosophi celauerunt ne alij

ditarentur. Verum timuerunt ne quis de
uastator aut malefactor hoc habito
illis illicita ageret et abhominalibus
et esset ad suum detrimentum ¶ Idem in
eodem dei namque iudicium est hanc rem
scientibus inuidia inuenire non propter
mundi avariciam sed ne mali percipien
tes hoc ad prophana agenda fiant
promptiores et de eorum peccatis philosophi
reddituri sunt rationes ¶ Et dyome
des in turba philosophorum. Si ignorantes
estis deus celabit vobis veritatem. no
lite ergo sapientes reprehendere sed vos
ipsos ¶ Et pictagoras in eodem hoc
autem deus celavit a populo ne mun
dus deuastaretur. ¶ Et alfitis in eodem
iuro vobis quod si hanc artem reges scirent
nemo vestrum unquam perueniret.
¶ Et bonellus in eodem hunc ergo la
pidem reges querentes non inuenerunt
nisi quibus deus annuit ¶ Et mo
rienus si apertius ea docerent omnes ea
scirent vilisque efficeretur. vel forte qui
primus legisset eam post eos ob inui
diam ne ad posteros perueniret libros
destruxisset ¶ Patet ergo ex hijs quod non
est sciencia hec scripta per quoslibet. Et
huic similis summa scribit. libro de propor
tione et proportionalitate s. plato prohibuit ne
sciencia omni loco demonstraret. de scientiis
et huius significationis et hec verba
protulit ¶ Siquis scientiam demonstra
uerit in loco in quo cupiditas et ciuior
vincunt ingrediendi vitatem et estimauit
ea ab inquisitoribus recipi semetipsum
deludet. ¶ Rationales etiam subtili
tati fuerunt philosophi obscure et difficulter
ea scribere ut unusquisque sapiens

cum suma diligencia stude[ant] intat. ut
cum ipam invenerit magis diligat
et gras innumerabiles agat altissio
largitori. ¶ Vn̄ cosinus voluerunt
eum phi ut sui pscrutatores i libris
freq̄ntissime investiget ¶ Et bar
seus in turba phor. iubeo vos fre
quent legere et sup hys q̄ narra
uimus plurimu meditari lege naq
smo mortuus e labys aut pro
ferre smo vivus. ¶ Idem ibide heu
vobis qualr vultis here hac nobi
lissimam oblacione lecto semel libro
vel pmo regime expto ¶ Rasis
i libro Ao. preceptoru lib ei libru
~~apit et libro psti magistry. Vnde~~
~~cu de huis rei expiencia nemo pos~~
~~sit ee pma fronte discret tibi~~
t apit et sermo smone explicat
¶ Idem in lio. psti magistry vn cu
de huis rei expiencia. nemo possit
ee pma fronte discret tibi suaden
dum puidi ut actione pstā intep
ta ab ipa no cesses si pmma vice
no recte fueris opatus. 2o. et 3o.
etiā amplius si opus fuerit reite
rando quousq quo apetis pfectis
sime deprehendas neq te ab hac
re labor manuu. reru ve impensa
demoneat quia cu instancia vices
et cum pasciencia supab et ad il
lud deo duce venies quod optasti
¶ Et de manuu — labore mcede
et lucru de reru sumptib rehabebis
¶ Sic ygr. propt dictas causas.
hanc arte talr phi tradiderunt.

Cap. 9.

lapide similiari omnib reb mudi z
quot et que sut noia ei et q̄
phi huius sciencie tetigert ea cu oib
alys sciencys et solvit oppiniões an
tiquor q̄s artites in phia repbat

Antiquissimi phor viderunt
hunc lapide in ortu et subli
matione sua et quctione elementor.
eius omnib reb mundi ta realib
q̄ intellectualibus et earu acciden
tibus posse in similitudinib quere
vn queciq dici et tractari possut
de virtutibus et viciys de celo et oib
celestibus tam corporeis q̄ in corpo
reis de mundi creatione et ei pri.
et fine et de elementis omnibus
et eoru qualitatibus ta pmmis q̄
sis et eoru locis et eoru confusione
i matia pma et ipor. distinctione
et ascencione. et depssione et de eor.
ppetatib et passionib omnib et
eoru qualitatibus tam pmis q̄ sis
et eorum locis et eoru confusione
i matia pma et de elementatis
omnib ta animalib q̄ vegetabi
libus et mineralib et de corruptibi
libus et incorruptibilib et visibi
libus et invisibilib et de spu aiā
et corpe et iporum vnione et separa
tione et de vita et morte et de bo
no et malo de vitate et falsitate de
vnitate et multitudine de paupta
te et de viciys de volante et non
volante de bello et pace de victore et
victo de labore et requie de sompno
et vigilia de conceptione et ptu de
puero et sene de masculo et femina
De albis et rubeis. et quibuslz colo

ribus coloratis. de inferno et abysso
et eorum tenebris. ac etiã ignib9 sul
phureis et de pâdiso et de ei9 celsitu
dine et claritate ac etiam pulcritu
dine et gloria eius inestimabili ¶ Et
breuit de hys que sunt et de hys
que nõ sunt. et de hys que loq licet
et que nõ licz possunt oĩa dici de
hoc lapide venerando. Vñ l phi h9
artis in omnib9 suis sciencijs et opi
bus tetigerũt sciam hui9 lapis misti
ce loquendo. ita q scia ista nichil
dimisit quin ad se traheret et sibi
componet neq est hoc inconueniens
qm oĩa q sunt et q nõ st ars ista
diuina sibi timmis suis assumit et
loquitur de omnib9 scdm analogiã
in suis libris et oĩs alie de ipa
hoc idem ponũt tam phia q astro
logia q geomancia et q ars yma
ginũ. vt dicit balgus et in turba
phorum et moriens ¶ Et hoc co
firmas abbmagar in introductorio
iudiciorũ dicit inueni9 quosq
quosdam antiquorꝫ retulisse q st
ymagines in circulo et res alie di
uerse ob hoc quod dicim9 et locuti
st sup eas multas locutiones figu
ratiue quasi p allegoria sz dimisi
mus hoc quia incongruũ erat huic
nro libro ¶ Nõ solum aũt sic ẽ
sz etiam tota poetica scia ẽ et histo
rialis et fabulosa sicut patis in
libris ouidij et virgilij. ¶ Vnde
quicq est de creatione mundi et
transmutabilib9 rerũ tã exneis q
impossibilib9 libro ouidij methamor.
et in alijs qui hoc sciuerũt ẽ de hoc

¶ Legentes aũt eos et insup ficie
considantes hñt fabulas mitan
das et de radice nich gustant.
¶ Et si fide nram nõ fuerũt hac
artem antiq pphete psecuti quoniã
argentũ et ac. aurũ hendũ Sz
eo quia viderunt inquisitione ei9
et inuentione p suos timmos mira
culosam et sup nãm. eo diuinam
et mistica quo circa timos eius cũ
suis diuinis intimistere potuerũt
et voluerũt pncipali proposito &
iudice. manete cũ ipozum timm
sint mistici et diuini. et nec hoc
pncipale propositum derogare vidr
nec remouere inqsitione ipoꝝ ab
intencione ipius nõ em propter
bonũ vtile nec delectabile inquisie
runt sz propt honestũ qz dilexe
runt esse propter ipam ¶ Et
legimus in li°. auicen. de titulo
anime Johaem euuangelista in
nũo phorum huius artis ¶ Et si
fide nram xpianã nõ offendere
neq legem audere dicẽ quosdam
antiqrum pphetarum hac habuisse
si salomonẽ et quosdã alios silr
Johanne euuangelistã et eã dñs
domini intimisterũt et occultaue
runt sicut ppenderũt sapientes.
¶ Vñ Ras in lumine luminũ seria
administratione dignũ iudicam
et ad propam raduceret. nã vnde
smam hui9 smonis in lege moysi
libuit occultare. ¶ Et rosin9 de9
tribuit recte moysi ¶ Et alphi
dius huius rei p pphiam purgade
bñ legim9 ẽe predictũ tota die

si fas e[...]
arte in[...]
s[...]n et d[...]

sedebant

sedebant conflans et mundabat arge-
tum et purgabat filios levi qua
purgatione facta erit celu novu
et terra nova. et videbit omnis caro
salutare suu. Cum se g° cognovit
ab omni corruptione fore mudata
et ad pristinam sanitate in qua co-
dita fuit redire ¶ Ideo in libris
phorum plures pharum vidimus
allegationes qui in suo principali
proposito hanc arte intitulaverunt
¶ Ista enim sciencia est divina et
cum ea et cu reliquis misterie pati-
tur implicari. ¶ Ex dictis vere
patere potest quod istius lapis infini-
ta nomina consurgere nunc e que
omnia sunt vera apud phos alqui-
mie quamvis ficta sint .i. similitudines
¶ Unde ras in lumine luminum
Hec enim que diximus ad ymagines
conformiter referuntur. ¶ Et idem
primo et 10. preceptorum hec omnia
que diximus sunt cepita que subtiles i
hac arte intelligere debet ¶ Ide
in eode libro de 13. michi necesse
est dicere sicut dixerunt antiqui
ipsi namque sunt quibus intendu est
¶ Et pictagoras in turba phorum
Scitote quod res quam multiplicit nar-
raverunt sunt absque igne fotu
consequitur prout magnes consequitur
ferru qua ubique invenitur que e
lapis et no est lapis vilis et pre-
ciosa obscura celata et a quolibet
nota unius nominis multorum nominu
¶ Et alphidius in eo enim similitu-
do et omnis descriptio inventa e

omniu animaliu genera et lapidu
sunt in ipso naturis coloribus omnibus
odoribus operibus est similis cui nichil
e simile in actione in descriptione in
transitu in dominatione ¶ Et inclite
studiose si spuale non cupes probabile
quid agis veru dicis si corpale si spi-
rituale celeste no mentiris. si creatu
e cum refers ¶ Et morienus ego ve-
ritate ego vobis dico quia nichil
aliud huius artis operatores i errore
deducit nisi varietas et nominum
multitudo. Sed siquis recte cognove-
rit quod hec nomina no sunt nisi colores
i conunctione apparentes i huius magis-
terii via no declinabit ¶ Et dicit
liliu nostri lapidis tot sunt nomina
quot res vel reru vocabula ¶ Et Ro-
sinus phis namque milibus milium legio-
num ipsum no cupaverunt unde ho-
mines in eo errare fecerunt et ad
eu pervenire no potuerunt ¶ Et
Ras in lumino luminu antiquis
enim tot nominibus et ita diversis
istarum reru significancia libuit oc-
cultare ut vix aut nunquam ultius nova
possent invenire vocabula. Unde
no nisi studiosa assiduitate et
multiplici exercitio cui pti faveat
quis advertere potest ¶ Et alphi-
dius in hoc ope est parabolarum
diversitas et nominu ut actionu
ab impitis celent et intelligentie
capitibus aperiant et demonstrent
¶ Et morienus sapientes huius magistri
eius dispones alia de ca no multi-
plicaverunt ¶ Solus aut aristo.

dr incepisse a tradicione veritatis rerũ et ordine tradendi quod alexander philosophus et auroys et auicenna et plures alii sunt secuti ¶ Quo ad hoc iuste aristotiles increpauit eos ¶ Postquam autem aristotiles tradidit esse et veritatem rerũ et causas suas locutus fuit sic et ipsi quia hoc requirebat rerũ natura ordo et modus et hoc inreprehensibile est similiter philosophus est locutus et docet loqui methaphorice similitudinarie et alegorice ¶ Et in 3° rethorice quia hoc requirit ars illa et ex enigmatibus acquirunt etiam methaphorice gentes vt ibi dicitur Sed poete non sic vtuntur sed faciunt ridiculositate et obscuritate vt ibi dicitur Caplin xm̃ in quo reprobat sophisticas et deceptores et contradictores et ostendit artem de se esse breuem et leuem et nobilitatem et veritatem eius ostendit

Moderni autem fere omnes altacio(?)ones solas absque transmutacione facere curantes ¶ Propter quia hesitant finem suum arduum attingere numquam posse aut pluribus modis aliis et rebus hoc idem posse perficere aut quod numquam fieri possit alterans metalla pluribus modis et pluribus rebus tam similibus quam ex ne eis ut videatur aurũ et argentũ ¶ Cumque non appareat aliud nisi opus sophisticum merito omnes tales sophistici iudicabuntur non tamen ob hoc ars hec sophistica dicitur ¶ Deceptores etiam et baratatores quam plures reperiuntur dicentes se posse facere verũ aurũ et argentũ et quam plura componunt et ponunt aurũ et aurum argentũ vere pulverizatum deniggratum ut non noscatur et qui addiscere volunt hoc non comprehendunt et in gflatione remanet verũ aurũ vel argentũ quod imposuerunt et extorquent pecunia ab eis ab hoc et cum sentiunt se deceptos arguunt artem hanc esse deceptoriam Conantes autem veritatem inquirere et cupientes non potentes autem consequi hunc gloriosum finem presentim propter errorem radicis presumito tempe ocientis quam oculo non conspiciunt ex ignorancia euanescit ab igne quam scientiam expectant quod numquam est reuentura quasi desperati arguunt hoc esse non posse et contradicunt habuerunt enim quod querebant in sua potestate Sed quia non viderunt non comparauerunt et euanescit de manibus eorum non enim locis et retinaculis suis ligauerunt eum ¶ Omnis ergo contra arguentes siue predicti siue alii errores sue inpicie indigne imponunt huic arti ¶ Nonne videmus quod astrologia est scientia in semetipsa vera et in principiis veris fundata et vera iudicia in ipsa ¶ Siquis autem astrologus non recte iudicauerit numquam erit ipsius scientie error absit ymo erit error iudicatis ignorantis proporciones subtilas et profundas in correspondencia planetarum secundum diuersitatem signorum et graduum et circumstantia aliarum inspiciunt enim ad pauca et communia non autem ad multa et propria ¶ Vnde philosophus proemio ptolomei ad pauca eas inspicientes de facili enunciat Et hoc

affirmans albumazar i introduc
torio iudiciorum dicit quod si accide
rit in hac scientia error erit hec
ex ipsa scientia vel magistro ymo erit
ex breuitate scientie multorum qui aspi
ciunt in hoc magisterio et deficiunt
acomphensione scientie eius per debilitate
eorum ab intellectu subtilitatis tan
sarum quibus ea expriuit. ¶ Ide i eode
neque apponetur ignorantia eius qui astrolo
giam ignorauit · ponenda e racio
erga eum qui eam bene sciuit et vici
ditus in ea fuerit ¶ Similiter scientia
geometrie e scientia uera valde i suis
mensuris cum ipsa sit de genere me
thal. que sunt verissime mensurat
enim altitudines montium et turrium
inaccessibilium et profunditates pu
teorum et aliarum profunditatum et
altitudines corporum i instris suis
appropriatis per lineas et angulos
et altitudines celorum et plane
tarum et stellarum magnitudines
et ambitum celi et ambitum totius
terre et eius dyametrum et breuiter
omnium magnitudinum per ssm visus
absque hoc quod tangat illa ¶ Et hec
talia sint admiranda et extranea
valde et videantur impossibilia pos
se ee apud vulgus et ignorantes
principia huius scientie et instrumenta
quibus perueniunt ad hoc nunquam ignora
tia eorum et rones inanes sue
probabunt geometria no ee veram
absit ¶ Similiter scientia medicine e
scientia vera in se ipsa cum iudicijs et
meditationibus veris ¶ Sz siquis

medicus errauit incognoscendo egritu
dine per signa propria et in medica
do et inponosticando nunquam errores illi
atribuent scientie medicine absit Sz
illi medico et artifici in scientia illa erra
ti ¶ Eodem modo dicimus vere quod er
rores qui accidunt aliqui insistis recte
opari desidantibus no erit artis alq
mie sz alquimistarum descend deffen
dencium acomphensione veritatis ipius
quia sicut res se het ad esse ita et ad
cognosci ut dr 2o metha. quoniam cum esse
rei sit tantum vnum et veritatis rei
erit tantum vna ¶ Deviantes igitur ab
vnitate et veritate rei pluribus mo
dis et quasi infinitis errare contingit
¶ Propter quod sua ignorantia et er
rores suos multiplices volunt et
credunt hanc arte intimere ¶ Vn
Rasis huius artis egregius libro psu
imaginis dicit sic quidam no sophisti
ce naturum rerum insci et secretorum
phie exortes et eius regimentorum
i pundi inuenientes scripta eiusdem
hijs rebus famque spamque no intelli
gentes cum post opus in manibus suis
nichil inuenerunt errore impietie sue
phie ascribentes hoc opus no facile
verum impossibile pdicant de quibus
phia no curat · no enim omnes ad hoc
epulum conuocat sz illos tantum qui
huius mense accubitu digni et huius
modi refectione epuli sunt inuenti
¶ Satage igitur ut no sis sophista sz
sophus · i · ut rerum virtutes no me
ditatione solum verum meditatione
et experientia cognoscas etc. ¶ Et
alex. cum al' cui uero opinio sit huius

¶ Intendit phus
No sis sophista
sed phicus · i · et rerum
virtutes no medita
tione solum quod rerum
enim meditatione
et experientia cognoscat · meditatio enim sine experientia nichil
pdest sz experientia absque meditatione pficit vnde plus e
experientia quam meditatio pquirenda.

ɔtemplacio vero debilis et nõ pueit
ad propositum impotencie sue pimi
Inferat neq; me putet errasse sed se
ipm ¶ Et geber in suma sua si q.
et tuu pdideris nostra nõ attendes
moita que in hoc loco tibi ascripsi
mus et apta et manifesta nõ nos
inique corrodas nec nõbis blasfemas
inferas sz tue reputa ignorancie
et psumpciom ¶ Aristotil' primo
metha. magis insidendu est veri
tati q̃ opacioni hominu ¶ Idem
pmo thopicoꝝ loqndum ẽ ut plres
sz sentenciandu ẽ ut pauci · Ide
q°. ethi. ca°. de magnani-te et cura
re debz vitatem magis q̃ opinione
¶ Idem dicit eande sentencia · 3°
de sompno et vigilia loq°. de sop
nijs et divinacione q̃ fit i somp
nijs quia tales hijs sophisticis opa
cionibus solu adheret postq̃ veri
tam hanc vnita hẽre receptores
al' recepciones plures scripserunt et
ɔposuerunt diu'sas et ex diu'sis
sophisticas · oms in alba tinctura
et Rubea de hac re plus et de illa
mim9 aut equalr absq; racione ap
ponentes sequentes aut hec recipie
tes opantes sm ea q̃ Inveniunt
omnia erronea reputant. tu tam
sint verissima ¶ Vñ geb' i suma
sua ca°. de negantib9 arte audact'
eos valde vitupat et blasfemat .
¶ Phi eciam huius artis in libris
suis ɔmixtiones mltas scripserunt
diuersas et falsas et de hoc ɔuinto
facere debuerunt ¶ Cu ɔniorum

eadẽ sit disciplina na ad eundem
artificem spectat tractare vitatem
de s'bo suo et proprietatib9 et pas
sionibus eius et post modu falsi
tatẽ · Ita ut discreta veritate p
sequatur / et falsitas refutet. ¶ No
eni pot quis veru prosequi nisi co
gnita falsitate dantes dantes intel
ligere q̃ q̃q̃ dicunt de istis plura
litatibus et diu'sitatibus sophisti
cu et falsum ẽ cum hec ars sit vni
ca solu ut sup · ostensum ẽ scripserut
eni phi hec cum vsutijs paboloꝝ ·
vnu dicentes et aliud intelligentes
vt fatuos sequestrent et ad vero se
ducant ¶ Et hijs non obstantibus i in
telligentes opant. iux sonu scrip
ture tantu et in fine nich verita
tis Invenerut. ¶ Ex quo mirant.
et p9 credentes bñ agere has receptas
[redacted] mutat et infinitu multipli
cant et extendunt · phi aut vnu
tm modum volut et in illo oms se
mutuo intelligut ¶ Et vere dico
sicut oppinor q̃ si tota arte cum
omnib9 ncijs practice tradere vel
lent Reliquendo oms figuras q̃ i
octo ul' dece lineis scribere possent qd q̃re
nõ fecerut sup' diluicide satis e ini
cuit ¶ Ex hijs q°. hẽre possum9
q̃ nemo ad finem et complemetu
hui9 gloriose artis occulte accedet p
solum studiu et libroꝝ copia · Sz
oz ipm hẽre ingeniu naturalr pro
fundissimu et excelsum ut discer
nere sciat figuras et anologias ver
boru in suis significacionib9 varijs

et multiplicibus ¶ Figura ei[us] un[ius]
et eiusde[m] verbi erit in uno loco un[ius]
significationis et in alio loco [contra]rie
ut dicit ras[is] in lumine luminu[m] ubi
loquitur de elementis. ¶ Non mone
mus sunt aut[em] libri hui[us] artis sub
figura [com]positi omnes quor[um] pars
maior obscura v[idetur] neq[ue] fere nisi
a suis compositoribus intelligi pos
sunt et qui p[er] eius inquisitione[m]
libros circuit tarde ipam reperiet
¶ Et geb[er] capitulo ultimo su[m]ma
sua. non desp[er]et g[ra]o doctrine fili[us]
quia si illam q[ue]ret illam inveniet
no[n] doctrine Sz propri modus al[terius]
mod[us] indagatione nature qui qui
p[er] se et suam bonitatis industriam
q[ue]ret sciat q[uod] inveniet q[uod] vo p[er] libro
rum insecutione[m] quesierit tardissi[m]e
p[er]veniet ad hanc arte[m] p[re]ciosissima[m]
q[uam] nobis solis arte[m] p[er] nos solos i[n]
vestigata[m] tradidim[us] et no[n] aliis
verissima[m] tam[en] et o[mn]io certa[m] quia
ars iuvat[ur] ab ingenio et ingeniu[m]
ab arte simil[ite]r ¶ Et libru[m] hoc
fili memorie comendavi poti[us] q[uam]
scripture et ideo in hiis potius e[st] vi
sio q[uam] scriptura querenda ¶ Et ex — no[ta] du[m] dicit visio
positor in lumine luminu[m] insequedo
et cognoscendo natura[m] p[er] te ipm
invenies quia a p[hilosoph]is no[n] [com]prehendes
determinatu[m] modu[m] solutionis cor
porum ¶ Ideo — dicit autem nob[is]
itaq[ue] — nt[?] e[st] ut opatione[m] hac — no[ta]
p[er] nos ipos inveniamus ¶ Ide[m] in
eodem iste res fuerunt nob[is] note
ante expimentu[m] cu[m] cognitione.

subtili vehementi et longua. Un[de] Geber
capitulo de preparatione saturni
conquerit[ur] et lamentat[ur] de difficul
tate qua[m] habuit in acquirendo hac
arte dicens ¶ Propt[er] hoc g[ra]o et nos
simil[ite]r in stupore adducti multi tempo
ris spatio sub desperationis umbra
culo delituimus. Redeuntes t[ame]n i[n] nos
metipos nosmet torquentes immense
cogitationu[m] meditationis afflictionib[us]
respexim[us] corpa[?] [et]c. ¶ Ide[m] capitulo de
modo administrationis solaris medi
cine et in hoc ordine complet[ur] archa[nu]m
p[re]ciosissimu[m] quod e[st] sup[er] omne hui[us] s[ci]e[nti]e
archanu[m] et thesaurus inco[m]pabil[is] et
tu quidem exciteris ad illud cu[m] la
boris instancia maxima et cu[m] diutur — no[ta]
nitate meditationis immense cu[m] illa
enim invenies et sine illa no[n] ¶ P[ost][?]
q[uod] aut[em] inquisitor investigave- rit — no[ta] q[uod] investig[antes] debemus verita[tem] p[er] opatione[m]
q[uo]d pot[est] tunc subiciat se opationi in
vestigati p[ri]us et cum erravit cognos
cat errores suos ¶ Tam magnum
enim quid est cognoscere errores suos
in opatione q[uod] alit[er] no[n] pot[est] quis attin
gere veritate[m] nec ipam investigare
q[uo]d cum erraverit redeat ad investiga
tionem istum et post opet[ur]. Istum inq[ui]
tam retinendo ul[?] redimendo ac vili
pendendo investigatione[m] quia opando
detegentur errores investigati prius
et veritati citi[us] appinquabit et non
alit[er] et totiens opet[ur] et investiget q[uo]
usq[ue] finem opis attingat deo volente
¶ Sicut enim dubitans pot[est] inves
tigare veritate[m] dubitati et no[n] aliqs
alter, ita p[er] investigatione[m] opans.

Et errans

et errans reinvestigando veritatem invenire ¶ Unde rasis in libro lo. preceptorum libro ultimo usus alleviabit tibi hoc opus et ostendet tibi mirabilia suarum operationum Sed ille qui non habet usum aggravabitur in hoc opere et ita accidit omni homini qui ingreditur ad hoc magisterium donec utatur eo ¶ Item idem libro perfecti magistri Meditatio enim sine experientia nihil valet sed experientia absque meditatione proficit Unde plus est experientia quam meditatio perquirenda ¶ Optatur autem hec etc.

¶ Notandum quod in hac gloriosissima arte valde est necessaria operatio manuum et intuitus visus ¶ Operatio manuum propter auferenda superflua que natura separat et mundificat toto tempore decoctionis per ignem sublimationis continuo absque intervallis magis iuvando naturam quia ipsa sola ex se superflua auferre non potest sed solus artifex ¶ Unde dicit socrates Inquirite frigus lune et invenietis calorem solis. et utantur manus vestre operibus ut honera vobis alleviantur ¶ Et geber in summa sua Qui non habuerit sua completa organa non poterit ad huius operis complementum per se devenire ut si cecus fuit vel in extremis detruncatus ¶ Et de hoc aristoteles reprehendit avicennam ix^o de animalibus qui dicit hominem esse prudentissimum animalium propter quod habet manus ¶ Aristoteles enim non intellexit eum tamen tum utique verum dicat dominus sic respectibus sine manibus enim est impossibile per se quicquam devenire ad hanc summam prudentiam ¶ Intuitus enim visus est necessario omnino pertinens tam in fine decoctionis et sublimationis ut ablatis omnibus superfluis videat artifex candorem mirabilem et terribilem statim inveniat requiem post hanc consumationem laboris ¶ Et enim infrigidando luna sol occultatur in intimis eius et omnes coniungitur occidenti et celum terre secundum antiquos et spirituale cum corporale ¶ Unde dicitur in turba philosophorum Scitote quod vos non tingitis purpureum colorem nisi frigido ¶ Et hermes in 2° cum (?) enim natura fuerit calida si frigus ei evenerit non nocebit ¶ Et autem scias quod qui evaporaverit totum unum operatus est in operatione Sed errasti in calore si infrigida gradu primo tunc ei manifestatur occultum et occultatur manifestum infrigendo et hec infrigidatio fit cum requie in qua requie nulla est operatio manuum cum sit finis operis ¶ De qua dicit morienus hec est dispositio illa que manibus perfici non potest ¶ Et dicit pictagoras in turba philosophorum Scitote quod res quam multiplicitur narraverunt philosophi sine absque igne cocium (?) consequitur prout lapis magnetis consequitur ferrum et multos facit apparere colores quasi dicat non plus indigemus igne sed frigido componimus spiritus et corpora

¶ Prima operatio que fit cum manibus est primus gradus operis qui fit per sublimationem et mundationem.

¶ Secunda vero operatio que fit cum

no no no

nota ubi dicitur non plus indigemus igne.

requiescit et absque labore aliquo est. Suus
gradus operis qui fit per fixionem et
permanencia eius quod sublimatum et
mundatum est. et tunc quia tunc agens
tum introducunt formam imponit fine
operi et quiescit et delectatur. Nam
delectatio magis est in quiete quam
in motu ut dicitur x° ethicorum. ¶ Opera
autem hec et experiencia exiget continua
operacione manuum quasi et intuitu
visus in suis determinatis horis. ut
artifex mundet elementa et ipsa
mundata videat et coniugat ¶ Am
plius tamen advertendum est hanc
scienciam omnibus tam speculativis quam
practicis excepta lege in qua est salus
anime per divinam revelacionem oste
sa nobiliorem esse. ¶ Fere enim omnes
qui adiscunt tam in artibus quam in
sciencijs quibuscumque faciunt propter
aurum et argentum acquirendum quia
cum hijs omnia necessaria acquiruntur
Ita quod non adiscunt sciencias et ar
tes propter se ipsas nec propter inqui
sicionem veritatis que est intrinseca
rei sed propter extrinsecum quod ac
quiritur cum labore et fatigacione
anime et corporis plurima dolore
servitute et obediencia et quandoque
cum totis hoc non acquiritur ¶ Hec
autem propter se ipsam adiscitur quia
in ea est intrinsecum aurum et arge
ntum et non extrinsecum et verita
tis inquisicio et semper acquiritur.
et communicatur hec sciencia omnibus
et amicatur ¶ Hoc autem per se sepa
tur ab eis. et quia est de nobili sub
iecto cui omnia obediunt et quod

omnia superat ipsa est nobilis valde
et quia modus eius investigandi et
tradendi est figurativus et divinus
totus dicitur nobilis valde. Et quia
finis operacionis eius est supra racionem
dicitur nobilior ¶ Cum igitur omne quod
est delectabile et propter se magis
sit eligendum et concupiscendum quam
quod est propter aliud et per accidens
Ideo quo ad hoc hec sciencia omnes
alias superat ¶ Unde hermes in secundo
tractatuum scias fili quod omnis sapiencie
que in mundo sunt huic nostre sapiencie
subdite sunt hec namque in mirabilibus
archanis que in hijs sunt elementis fi
nita et consecuta ¶ Et idem in libro
primo omnium bonorum clave nobis
philosophorum librum nominavit ¶ Idem
in suis secretis sic habebis gloriam
claritatis totius mundi ¶ Et idem
in libro de quindecim stellis et quindecim
herbis et quindecim lapidibus dicit
quatuor sunt scienciarum sciencie nobiles
scilicet astrologia phisica magica et alk
imia ymmo eciam propter nobilitatem suam
non patitur applicari alicui nisi eius
filius sit heres. sicut intellectus non
patitur applicari nisi humane anime
¶ Unde bene doctus rasis libro perfecti
magisterij. Si enim aliquis quam eius filius
hoc attemptare presumpserit ut in
dignus penitus repulsam patietur
et se opus et expensam
amisisse merito deplorabit ¶ Ideo
morienus hec sciencia que inter alias ma
xime inquiri debet cum per ipsam ad
alia magis admirabilia pervenire
possimus. Et cum ista sciencia sit

sit nobilissima et altissima Ideo apud
vniu*ersos* q*uod* sapientu*m* satiatissime inq*ui*ri
debet q*uonia*m ip*s*ius rarissimi sint q*ui* ipsius
fine*m* et complementu*m* attingant
¶ Vn*de* ph*ilosophu*s x° de animalib*us* magis
enim *con*cupiscimus scire modicum de
rebus honorabilib*us* et altissimis eciam
si topice al*iter* tepice illud sciamus
q*uam* scire multu*m* *cum* certitudine de reb*us*
minus nobilib*us* ¶ Et ide*m* insinuat
p*ri*mo de anima ipsa enim al*iter* eciam
ingeniu*m* nobilitat et sublimat et
ab captiuitate nature animam et
corp*us* lib*er*at ¶ Et plato iuxta fine*m*
scollitarum dicit q*uod* qui cognouit
propositum n*ost*r*u*m et intencionem *nost*r*a*m
¶ Vnde morienus ludens fine*m* ei*us*
dicit. vtilitas huius artis duplex
e*st* nam et anima*m* dum recte fit fe
lici iocunditate decorat et corpus
a paup*er*tate et seruitute liberat
¶ Et plato iux*ta* finem scollitarum
dicit q*uod* qui cognouit *pro*positu*m* n*ost*r*u*m
et intencione*m* n*ost*ram iam est ph*ilosoph*us
et ditatus est et qui no*n* cognouit
dicta nostra est in laqueis nature
hec aut*em* est lucerna sapientum i*n*
vita sua sup*er* lumen lucens ¶ Filij
autem nature in loco tenebroso ve
xantur quibus no*n* lucebit lucerna
cum sint vacui ea ¶ Et morie*nus*
istum vniu*er*si e*ni*m qui huius artis
ex*per*tes sunt quoq*ue* ge*ne*re miserie
mendici sunt quod e*ni*m faciunt faci
unt ut habeant res habunde q*ua*s
tame*n* sine hac arte adipisci non
possunt ¶ Rursus dicim*us* hanc

arte*m* e*ss*e omnib*us* certiore*m* quia ph*ilosoph*i
ip*s*ius omnes concordant i*n* vnu*m* ta*m*
in speculatiua q*uam* pratiqua nec i*n*
aliquo sibi inuicem *con*tradicunt nec
variant*ur* in aliq*ua* opiniones s*ecundu*m rei
veritate*m* nec v*er*ba s*ed* solum s*ecundu*m appa
renciam *pro*p*ter* causas sup*er*ius dictas
Ita q*uod* totalis conueniencia omniu*m*
eor*um* ad vnu*m* et ide*m* co*n*ducit ea*m* esse
omnibus certiore*m* et viore*m* ¶ In
omnib*us* e*ni*m alijs tam artibus qua*m*
sciencijs plerumq*ue* q*uo*m ad illud de quo
queru*n*t variant*ur* oppiniones diuer
sificant*ur* et contrariant*ur* et q*uando*q*ue*
valde v*e*l valide tam in speculatiuis
p*ar*tibus q*uam* practicis ¶ Similiter
tota op*er*acio hui*us* artis vera et
certa cum sit vnica tantu*m* potest
doceri et adisci in die vna p*ri*mo
i*n* vna hora ab aliquo sciente absq*ue*
inuestigacione et sciencia q*uo*d i*n* nulla
sciencia nec arte contingit ¶ No*n*
tame*n* dicemus ip*su*m alquimistam
cu*m* ignoret p*ri*ncipalia et causas et
intellectu*m* figurar*um* et s*er*monu*m* alle
gorico*rum* ¶ Sicut e*ni*m turpe e*ss*et
alique*m* ignaru*m* docere hanc op*er*ac*ionem*
p*er*fectam. sic irracionabile e*ss*et ip*su*m
dicere alq*ui*mista*m* p*ro*pt*er* op*er*acione*m*
sola*m* qua*m* sciret ¶ Vnde ph*ilosophu*s s*ecund*o
ethi*corum* no*n* quicu*m*q*ue* facit gramatica
lia v*e*l musicalia est gramaticus
vel musicus Sciencia e*ni*m hec ex
tollit intellectu*m* ad diuina et sup*er*
natura*m* et hoc in op*er*acione verificat*ur*
q*uo*d no*n* fit in illo sic solu*m* docto. Ideo
certissima est et occulta et vnica

et celestis. Unde alexand. demon strauit archanum celeste et patefeci sciarum difficile atque absonditu illuminaui pfram et sciam regendi modu certificaui ¶ Alias tamen certitudines sciarum admirare. s. que sit certior et que non assignat phs pmo posteriorum q quis sint verates no tamen faciut directe ad hoc ppositum ¶ Et hanc certitudi nem ondens hermes in pnci. secre toru suorum dicit sic verum sine mendacio certu certissimu quod e supius est sicut quod e inferius ad pparandu miracla rei vni9 etc.

Capitulum xim de fermento et modis et condicionib9 ei9 et co uersione quam facit secundum philosophos huius artis.

Postq narraui m9 terminos quorunda et pponu diffici lium extranearu modos faciliores sm phos p capitula ordinata quib9 fieri potest introitus ad hanc questio nem investiganda et arte ee vera cognoscenda nunc difficiliores quos dam terminos investigatione extendo al exemplificando expositorarie ad eande intencione agrediam. Int ponendo semp cu fuerit expediens auctoritate ipoz. ¶ De fermeto g. sine quo ars alquimie pfici et compleri no pot occultissime et ve latis sermonibus tractauerut qm ipm e de secretissimis terminis hui9 artis. Dic g. intelligim9 diffa mus nunc quia apud phos fmentu

duplr dici vider. Unomodo q e lap ex suis elementis cpositus et cpletus i cpatione ad metalla ¶ Alio modo illud quod e pficiens lapide et ipm complens ¶ De pmo dicim9 q sicut fmentu paste vincit pasta et ad se conuctit semp sic et hic lapis co uertit ad se metalla reliq. Et sicut vna pars fmenti paste hz conuerte infinitas ptes vicissim et no conuti sic et hic lapis het conutere pluri mas ptes mettallorum ad se et no con uerti. ¶ Et sicut pasta altatur et conuertitur ab eo quod sue nate est et quod sumpsit origine ex eis nec conutit. a re extranea simili mo metalla altantur et conutunt. ab eo quod sue nae est et quod sumpsit origine ex eis et non ab alia re extra nea ¶ Et sicut pasta no altat nec conutit pastam aliam nisi p9 alte ret. et conutat. et recipiat quanda nam additam p quam heat poten ciam altandi et cvtendi metalla ad se ¶ Un dr in turba phorum q no altat nisi prius altetur nec colorat nisi prius coloret. nec mutat nisi pus mutetur ¶ Et sic fer mentum recipit illam virtute alte randi conutendi et transmutandi alia pasta a calore quodam occulto ibi decoquente p caliditate aeris ctinentis et digerente et exhente i actu de potencia matie quod erat ibi in potencia p qua vtute conuertit alia pasta in potencia existente omo ¶ Simili modo hic lap recipit vir

Qui ht aures audiendi audiat

no verbum additam.

Nota

tutem conuertendi altandi et trans
mutandi oīa metalla a calore quod
.s. artis coquente digente exhente in
actu de potencia matia virtute illa
p quā metalla oīa ad se conuertit
qm sine calore nō ē digō nec opaco
nec mot⁹ ut dicit theofil⁹ ¶ Verump
tamē est sciendū q est dusitas
magna in hoc fermento et illo nam
a pasta p talem decoctione nich au
fertur quando fmentat̃ cū in eā
nich sit supfluū sȝ in hoc oȝ ut p
decoctionem demantur ptes super
flue corrumpentes sicut facit nā
in decoctione auri quibus demptis
generet̃ diceret̃ lapis et recepit
tunc virtutem altandi et conūtendi
et transmutandi ex se solo et nō ex
alio Sicut pȝ in pasta p ingenium
valde pfundum et extraneū artis
ministrantis ¶ Vn̄ rasi pfecti ma
gistry dicit q omnia in id ipm .s. in
calidū frigidum durū mole humdū
siccum graue leue aspum lene
¶ Et auicen̄ in fine sui tractat⁹
hoc elixir tingit̃ tintura sua
et submergit̃ oleo suo et figitur
calce sua al' calore suo ¶ Et pic
tagoras in turba phoꝝ lap nost
propō iaculo intficit se ipm des
ponsat se ipm soluit se ipm cal
cinat seipm et parit seipm in vna
die aut breuiori tempore ¶ Et
Rasi li° trium vboꝝ al' 30 vboꝝ
huic lapidi null⁹ est similis ī mūdo
quia se ipm impgnat de se ipo co
ncipit et se ipm parturit ¶ Sicut

[s]ine calore nō est digestio
[n]ec opatio nec motus

ergo fermentū mase fit et ad omēȝ
aliam massam ad se conūtit sit
et fermentū metalloꝝ fit ex eadē
sba metalloꝝ et oīa metalla ad
se conuertit et cū metalla sint
generata ex sulphure et argēto
viuo g° et hoc fermentū gene
rabitur ex eisdem et cū hoc fmētū
debeat conūtere oīa metalla in
aurū Et aurū fit ex solo argēto
viuo purissimo absq pmanentia
sulphuris generatū ut infra expss
se probabitur g° ex solo argento
viuo hoc fmentū siue hic lapis
fieri debet p alqmā Ex quibus
lucide al' liquide pȝ q hoc fmen
tum siue lapis dupli de rā pōt
dici fermentū pma qȝ sic fmentū
masse nō fit nisi ex simili substā
ciā nō extranea p quā omēȝ mas
sam ad se conūtit simili modo et
hic fit ex sba metalloꝝ nō ex ext
nea Secunda quia sic fmentū
masse remanet idem q pus sȝ cum
virtute conūtendi ad dita omnē
massā conūtit ad se sic et hoc
¶ Ex quo pȝ q argentū viuū
fermentatū et ad nām fmenti
conuersum conuertet ad se omne
liquabile sui generis .s. omne
metallū cū sint simil' liquefactiōis
oīo et ipm argentū viuū Et cū
ipius generatio prope fīn natum
sit ex argento viuo solo sicut ē aurū
g° omnia conuertet ī aurū ¶ Sȝ
aduertendū occurrit q conuersio me

tallorum per ipsum ad substantiam auri est non
convertere omnino ad se sicut fermentum
pastam. ¶ Et racio est quia tunc
sequeretur quod per ipsius conversionem
numquam haberemus aurum nec aliud
metallum quia sicut tota pasta con
vertitur ad naturam fermenti et
fit fermentum sic et metalla omnia
fierent lapis ille sive fermentum
de hac conversione non curat alquimia
¶ Sed ego ymaginor quod conversio
metallorum per ipsum fit reductio ipsorum
ad quoddam medium scilicet in substantia in colore
in digestione in fusione in sonoritate
et per hanc talem conversionem fiunt
aurum in substantia quidem quia cum aurum
habeat substantiam mediam in duritie et
mollitie inter omnia metalla propter
eius summam perfectionem ita hic la
pis convertit et reducit omnia metal
la ad illam substantiam mediam in colore
vero quia quedam sunt nigra ut sa
turnus et mars quedam rubea ut
venus quedam alba livida ut Jupiter
quedam alba albedine vera ut
luna quedam crocea ut sol et hic co
lor est medius ad quem hoc fermentum
convertit ¶ In digestione vero nec omnis
digestio fit per calidum ¶ Calidum
autem comburens generavit venerem et
martem diminutum autem saturnum et
Jovem temperatum autem generavit lunam
et solem sed magis proprie solem
¶ Unde Rasis libro 10 preceptorum libro
primo Melius quod est in lapide est
digestio et digestio quedam est equali
tas et applicatio ad complementum

In fusione vero quia venus funditur
cum difficultate Mars autem non nisi
ingeniose Jupiter autem et saturnus
facile sol autem et luna medio modo
¶ Ad hoc autem medium convertuntur
per dictum fermentum In sonoritate
vero quia quedam sunt muta in sono
ut Jupiter et saturnus quedam in sono
acuta ut mars venus et luna
Sol autem tenet medium ad quod
per hunc lapidem reducuntur Sed in
pondere et extensione sub malleo
omnia pre excellit propter suam sive ulti
mam perfectionem quia ultima subti
liatio partium metallorum et suorum
principiorum et uniformitas in substantia est
causa magni ponderis et aliarum condi
tionum contrarium autem contrarii Re
ductio autem talis fit per ipsorum
commixtionem secundum determinata pondera
¶ Et quamvis hic lapis convertat quodam
modo etiam convertitur et patitur in omni
enim mixtione fit actio et passio
mixtorum adinvicem et mutatio in
quoddam tertium quamvis aliquod eorum
predominetur secundum diversam ipsorum
proportionem ut patet ex primo de genera
tione. ¶ Fermentum autem hoc modo
¶ Notandum est quod fermentum dicitur
quasi fervementum a fervore quia fer
vere ebullire et excrescere facit
pastam et habet substantiam unam per
totum similem et habet substantiam victricem
et dominantem et occultam et corrum
pentem pastam et substantiam et virtutem
totius paste cui adiungitur in sui

similitudine conusiua ¶ Vn conuerte do pasta conuitit eam i similitudine suam rectificando et ducendo ea ad statu digniore et meliore ¶ Cu g° corpus q est occultu in argento viuo phor p aliquam qntato heat sbam vnam p totu simile et conuertet in sui similitudine totu illud argentu viuu dictu cum ei iniscet p voluntate artificis et faciat ipz feruere ebullire et extere sm simi litudine quenda propt virtutem sua occulta victrice et dominante et comitentem corrumpit i. morti ficat ipm rectificando et reducendo ad statum digniore et meliore ideo dignius digne nominatu est illud corpus fermentu ¶ Argentu ei viuu de se nich valet cu aut cum illo suo corpe occulto mortificatur retinetur cum eo semp et vita vi uit incorruptibili metuum ¶ Et cu suu corpus sit de natura solis oz q totum illud conutat ad naz solis et totum fiat fermentu con uertens in solem ¶ Vn hmes in septimo Scias q fermentu paste no fit nisi ex sua na Ita simile et fermentu auri ¶ Nos aut farina fer pura asspsione aque manib9 massando conglutinamus i massam et fuit fra massa azima post seruauim9 hanc massa in vase vitri et fuit fermentata i se ipa sola a calore aeris cu ca lore intrinseco et fuit fra ferme tum p sui corruptione cu acetoso

sapore sine extr rei addicione aliq in quinq diebus ¶ Et causa e quia fermentu compositu ex diu sis virtutibus occultis i vna sba ¶ fermentu aute ho modo dictum est illud quod est lapide pficies et ipm complens sine quo lapis pho rum constare no potest et hoc ppe est fermentu in quo tota artis est difficultas ¶ Hoc aute fer mentum est occultu sensui sz in tellectui et racioni manifestu et e corpus retinens anima et tuc oms vires suas demonstrat cu suo cor pori est vnita quas sine vnione monstrare no potest ¶ Cum g° anima candidam ortam artifex visu ppendit suo corpi eode momento iungat non em pot anima sine corpe detineri ¶ Talis autem vnio fit mediante spiritu qz aia no pot vita hre in corpore suo nec pseuerancia nisi p spiritum et talis vnio et coniunctio e finis opis neq est intelligendu q hoc fcu corp9 cu vnit sit aliud no uum et exneu quod addat nisi quia quod erat occultu fit mani festum et eg° sicut pz in cera liquefra quando coagulat Ita q virt9 corpis tam fortis e q aia de ceto metuum separi no potest ¶ Unde dr in turba phorz et i li° miluestindi q corp9 maiorem vim habz fratribus suis i. anima et spu ¶ Et dicit plato i stol

latis non retinetur res nisi a forma re illa ¶ Unde pasta absque fermento suo intrinseco occulto et non alieno fermentari non potest Ita sic hoc corpore occulto spirituali lapis non potest fermentari nec perfici nec compleri ¶ Quius enim in rei veritate ipse lapis secundum se totum et secundum corpus et secundum animam et secundum spiritum semper sit idem secundum rem Sed secundum diversas rationes et intenciones philosophorum dicitur esse nunc hoc nunc illud ¶ Et hoc voluit plato quando dicit quod materia fluit in infinitum nisi forma sistat fluxum Ita oportet enim quod corpus retineat animam ne ipsa fluat. Et sic intellexit cosmus et antiqui primi quando dixerunt omne corpus quod animam invenit facile occupat ¶ Et de hoc comprobavit questio plato diem Juditii qui dicit in primo stollicorum. et hamet in comento Sed quod coniungatur anima cum suo primo corpore de quo fuit et non de alio. quod nisi feceris desines apposito sicut plures operancium eo quod ignorant hoc secretum ¶ Et ideo Rasis in lumine luminum appellat hoc corpus spirituale occultum quod est fermentum forma cum dicit non ingrediendi nisi cum est. Sed ipsum corpus est forma spiritus vero materia et vere subtiliter loquitur quia sic materia non habet esse absque forma sed totum esse suum et dependencia est a forma ¶ Ita anima mediante spiritu non potest esse in ipso lapide nisi per corpus quia

[left margin: De illa materia dicit platon]

eorum esse et perfectio dependet a corpore. Igitur corpus est vinculum et forma corum spiritus sunt idem Similiter secundum patet quod corpus sit forma quia illud quod disponit rem ultima dispositione et ipsam complet est forma specifica eius sed corpus est huiusmodi ut diximus ergo. Similiter cum omne dispositum aliter compositum sit ex materia et forma et ipse spiritus met sit materia. ergo corpus erit forma ¶ Similiter cum fixum sit [redacted] informans tam lapidem quam aurum et sit de natura corporis. [redacted] alkymi aut sit quod figitur et informatur. et sit de natura spiritus. ergo corpus est forma ¶ Et Item quod est principium totaliter cognitionis alicuius rei est forma specifica eius sed ipsum corpus sit est ut diximus ergo. Ideo non dicit plato in primo stollicarum cognitio corporum aut qualitatum primarum aliter primi eorum est ex eo quod facit opus facile Corpora namque dura sustentativa aspera sunt et fortia subtilia vero infirma et lenia sunt ¶ Hoc ergo corpus etc. ¶ Notandum est quod antiqui philosophi huius artis appellaverunt corpus omne illud quod secundum suam potentiam naturalem habet fixionem et permanentiam ad pugnam ignis cum continua perseverantia. et super hoc habet potentiam retinendi servum in commixtione illud quod non est corpus et est de sui natura ¶ Incorporeum aut sive non corpus sive anima appellaverunt omne illud

[right margin: de corpore]

[right margin: de anima]

quod secundum sui potenciam naturalem non habet
fixionem nec permanentiam ad pugnam
ignis sed elevatur et elevat ab igne
et super hoc habet potenciam elevandi
in fumum corpus in eo occultum quod est
de sui natura. Et hoc est anima de qua
quidam philosophorum dixerunt ipsam esse
aerem quidam ignem quidam aquam
quidam vaporem incorporalissimum quidam
substantiam tenuissimam quia secundum analo
giam locuti sunt. Spiritum autem

de spiritu.

appellaverunt omne illud quod subti
liatum vel solutum vel liquefactum
ad ignem secundum potenciam naturalem habet
potenciam resolvendi corpus cum anima
in vaporem vel retinendi animam cum
corpore ad pugnam ignis ut non evapo
rent. quia spiritus cum equalis fuerit
fortis facit animam separari a corpore
et cum corpore detineri. Quamvis
sic spiritus nec anima cum corpore manet
nec a corpore separatur cum sit ipsorum
vinculum. una tamen et eadem res in substantia
est habens omnes istas proprietates
et operationes dum enim in liquefac
tione permanet racione subtilitatis
spiritus dicitur sine quo spiritu non potest
fieri generatio anime et corporis. unde

nec generatio anime et corporis.

in toto magisterio dominatur spiritus in
actu usque generetur anima et corpus.
Dum autem volare potest ab igne
dicitur anima dum autem manere potest
in igne et perseverare dicitur corpus.
Si igitur tempore generationis anima
steterit in igne et prevaluerint
vires eius propter unum spiritus tunc volat
ab igne et trahit secum corpus ad
volatum et permanet operans versus
apposito et expectat quod iam venit
et iam recessit. et numquam de certo est
venturus et videtur ei mirabile. Si
enim prevaluerint vires corporis tunc
super vires anime per equalitatem spiritus
conversum de actu in habitum tunc corpus
retinet animam omnino nec umquam habet anima
viam fugiendi ab igne. et operans
tunc habet propositum quod habue
runt antiqui et tunc spiritus per
manet cum eis semper quandoque in actu
quandoque in habitu. Quod totum potest
concipi ex verbis platonis in turba
philosophorum. et in scolastica. et ex verbis
senioris hali et ras. et aliorum
omnium quia igitur hoc corpus perficit et re
tinet animam et dat esse sibi et
toti operi et anima in hoc corpore
vires suas demonstrat et per spiritum
fit hoc totum ideo digne quamvis metha[phisici]
dixerunt corpus formam esse unum
igitur et idem secundum substantiam quandoque dicitur
spiritus quandoque anima quandoque corpus diversis
respectibus. Alia igitur est con
sideratio spiritus et anime et corporis
quo ad philosophum alquimista et alia quo
ad naturalem philosophum et methaphisicum ymo
valde diversa subtiliter speculanti.
Et sciatis similiter quod spiritus pro
cedit equaliter ab utroque nitrio
Hoc igitur corpus est quod est forma
et fermentum et perfectio et tinctu
ra quam philosophi quesierunt et est sol
et aurum philosophorum quod est album

in actu et rubeu in potencia et albu et imperfectu et pficit^r Rubedine et no alio ut dr in turba phorum Et hoc est quod dicit Rosinus sol albus est apparicione rubeus vero experimento ¶ Et anaxagoras dicit solem ee lapide rubeum ardente anima cui iungit^r sol spu mediante e alba et est et est de natura lune et dicitur argentu vivu phoz ¶ Et io nuc patet veritas eius quod dicit hmes .s. q sine rubeo lapide nulla fit verax tinctura ¶ Et pz veritas ei9 quod dicit morien9 .s. q ad effectum no pueniunt donec sol et luna i vnu corp9 redigant^r quod aute dei preptum dei evenire no pot ¶ Et sic pz etia quomodo ars alqme sine sole no pficit^r nec complet^r qm ipm est verum fermentu ta solis q lune ¶ Et pz veritas ei9 quod dicit ras in lumine luminum.

¶ Rubicund9 fui9 candida duxit uxore ¶ Et simile ei9 quod dicit haly nisi quis rubore cu candore adiciat introducat etia q cu labore et expectacione pauit ad ruboris fulgore accede no pot ¶ Et pz simile q duplex e auru vnu albu et aliud rubeu ¶ De quib9 dicit Rosinus tu aut nisi auru posuas nich habes ¶ Et de hoc auro albo dicit ras libro pfti magisterij q ipm e corp9 neutru qr nec eg^m nec sanum. ¶ Et hoc aurum albu est argentu vivu de quo dicit geber ca^o de ar. vi. q nullu metallorum submergit^r in ipo nisi sol et q e mediu coniungendi tincturas ¶ Et Itum de hoc sole et argento vi^o dicit ca^o de na. solis cum ipo sit quinsicent^r spus et figunt^r q ipm maximo ingenio quod no puenit ad artifice dure cuicus. Que vba vident^r plana sz sunt valde deceptoria ¶ Et q hoc sit vere fermentu videtur velle hermes in 1° qui dicit et nondum q^d fermentu confectione dealbat combustionem inhibet tinctura ingredi facit tinctura continet ne fugiat corpa lenificat et se invice ingredi facit et coniungi quod finis e opu ¶ Et morien9 fermentu auri aurum est sicut fermentu paste pasta est ¶ Et quibus omnibus liquide patet q sol et luna sunt eiusde nature et q luna precedit solem et ordinatur ad ipm et quo sol est occultatus i luna Et quomo de ventre lune sol extrahit^r ¶ Ideo dicit senior q sol est oriens in luna crescente. ¶ Et zeno in turba phoz Scitote oms hui9 artis investigatores q nisi dealbetis no potestis rubeu facere ¶ Eo q due nature nichil aliud sunt q rubeu et albu et de albo fit rubeu et albu ¶ Et dardanus in eode Sciatis similiter q si parum auri in compone ponat^r exiet tinctura patens candida.

i. alba

No. — quomodo de sine sol ... Et q sol e oriens in crescente

No. — q de albo fit rub et albu

No. dicit di ... si parum auri in compone ponat exiet tinctura candida.

¶ Et alphitis in eode scitote q
totius opis initium e tribor p⁹ quod
e opis ꝑfectio ¶ Vn dicit liliu
q spus et anima nunq vniut vero
modo nisi in albo colore ¶ Eodem
eni sunt res q dealbant et rubifi
cant intus et ex ut ide. In eodem
dicit. et qz hoc totu. s. corp⁹ et
anima simul vnita p spiritu est
de sola na auri quia qnuis hec
tota massa sit in fine pmi magri
et pmi grad⁹ alba propt natura
lune tuc apparente facta quia sol
est ibi occultat⁹ et sit dominans
tu sit finentu facit illa massam
i potetia ꝓpinquissima rubea in
2o magrio et gradu ¶ In magrio
aut 3o et decoctione etia ultima
finentu dnatur i actu et convertit
tota illa massam i vera rubedine
actuale tale ut est in croco ut dic
zeno. Ras et lilium Ampli⁹ di
cimus q hoc fermentu est illud for
te et fortissimu quod omnia vincit
et ad se convertit ¶ Et hec est
veritas occulta apoetis i fabula
gorgonis q dicit q oms respicietes
se convertebat in lapides Et hec
e ymago lutea q semp durescit i
igne liquescit quas virgili⁹ descri
bit in bucolice ¶ Et hec e fabu
la prothei. qui dicit de⁹ marinus
qua virgilius describit i quarto
georgicor qui si capiatur quando
dormit dat responsa de omnibus
presentibus preteritis et futuris Sz

qn capitur trasmutat se i oms for
mas extraneas et mirabiles. Ita ut
nuc fiat ursus horridus. nunc
serpens nuc leo. nuc flam⁹ nuc dat
terribile sonu nuc de aliis ut te
illudat et eum no cognoscas sed ipm
dimittas Sz qnto magis se trasforat
tanto vinculis magis retinet quo
usq revertat in illam forma i qua
invenisti eu dormiete ¶ Et
Aristeo h. no cepit et tenuit ipz
ut ibi dicitur ¶ Minua sm poe
tas dicitur dea sapientie maxime
et armor lanificium in cui⁹ pecto
re celatu est caput gorgonis et i
eo e oms mirabilis sapientia que
confundit et supat oms alios sapie
tes et impitos in lapides et saxa
convertit que alit de ttona ¶ Gor
gones dicit aut sm poetas tres
fuerunt in extrema affrica circa mote
athlante que oms dicuntur unu
solu occulu habuisse et noia eor
sunt stenio emerale medusa ¶ Et
hec est fabula enee qua describit
virgilius in sexto eneydor q
ivit cu sibila cumea ad accipiendu
Ramu aureu infernale que nemo
accedens accipere potest virib⁹ aliq
bus sz solum si fata eum vocent que
p munere quilz accipiens pserpine
uxori plutonis putare dz quo ramo
oblato sp immediate viresit alt et
sic potest omnia infernalia videre secre
ta ut ibi dicit ¶ Et hec e fabu
la ovidii in methaeor de feton qui sup
radiu solis p forame domus ingredie

No. No. No.
de trio magisterio et ... ultima

tem orombus coagulatu ambulauit
et gressus est usq; ad celū ad patrē
suū solem qui incepit rege currū
solis cū equis suis qui inuīu appro
quans terre conbussit eā ¶ Et hoc
est fabula de edificio perplexo qd
dicit laberintu in insula creti cuius
bus ē introitus et idē exitus sm
veritate multiplex aut sm fal
sitatē In quo minotaurus morabat
qui deuorabat gentes. In cuius ore
masse plurime de sepo et de cera (tera)
vicissim p theoseum proiecte sunt
que inmiscantes dentes eius et
vires dentiū obtudentes. p ipsm
interfectus est animis ¶ Et hec e
fabula eiusdē illius senis volen
tis reiuuenescere que medea docuit
omnia menbra sua anothomiā di
uidi et ~~...~~ decoqui in aqua usq
ad pfectam decoctionē integre et
non ultra et tūc omnia menbra
in suis locis glutinarent et esset
iuuenis ¶ Sz cum custos dormi
ret in conpleto decoctionis integre
resoluta sunt omnia menbra in fumū
et nō reuiuiscit ¶ Et hoc est
vellus aureū in ouidio occultatū
et serpens quem interfecit iason
cuius dentes seminauit et germi
nabant homines armatos ¶ Et hec
ē fabula demoris q cū primitus
essent alba fcā sunt integra et
rubea propter effusionē sanguinis
pamisqui amore tisbe quē credi
dit a feris interfectam framea se

hic ē fabula senis volentis reiuuenescere

interfecit iuxta arborē mortifera ¶ Et
bū hec est omnis transformacio ex
tranea et impossibilis quā fallacē se
ipsi narrant. Rursus inuitū dicim
q isti sapientes poete s. virgilius et
ouidius assumpserunt p materia prin
cipali et manifesta suorū librorū hys
torias quasdā verates quibus inmis
cuerunt hystorias fictas et fabulas
mirandas et extraneas auditu quod
quidē concessum ē eis nō vera di
cant de quibus phus primo metha
dicit q fabule composite sunt ex miris
¶ Et in hiis hystoriis et fabulis
hanc arte int servierunt inscire
cū ornatu loquendi p principali ma
teria et occulta ut solis intelligen
tibus eorū occultū appositum patefiat
quia ut prius dictum ē hec sciencia
cū omnibus q dici et fieri possunt est
inscita. ¶ Quidā vō posteriores
ipsorū materiam principale manifesta
solam uerbis pictis ornatis et fictis
habentes aut eā tropice ad moralita
tem corporis et anime hūane contra
hentes principale aut materiam occul
tam et verā ignorantes omio exposue
runt illorū dicta et easdē fabulas
et alias similes narrauerunt et de ca
dere occulta nich gustauerunt et sic
vicissim continuo fatuit consequentes
et poetarū nomina sibi fere vendica
uerunt poemata quippe quamuis ficta
sint tamē semp veritatē occultam
quādam propriam existentē in mente
poete fundamentū habent. Ita ex

poematibus veritas occulta a solis sapientibus possit discerni. ¶ Aliter enim non poemata sed figmenta seu fatuitate potius iudicaretur. Et omne quidem poema et omnis figura extenditur ad plura subsequenta. ¶ Quare propter quibusdam veterum libuit hoc secretum in hystoriis et fabulis occultare et aperire quibusdam autem in divinis narrationibus quibusdam in aliis scientiis et artibus quibusdam in terminis propriis et sibi similibus cum sit possibile omnibus. ¶ Quod quidem secretum quocumque modo traditum sit est difficile valde. Unde dicit morienus quod philosophi omnes passim in suis libris ea tetigerunt. ¶ Opinati sunt quidem querentes artem et quam plurimi iterum opinantur quod fermentum sit aliud et aliter dicunt. ¶ Dicunt enim quod per magisterium alquimie ex argento vivo aut alia re fit aliter fit lapis philosophorum completus. ¶ Qui lapis est fermentum non intencione ad metalla imperfecta. nec secundum aliam intencionem quam dicimus quod sed ad comparationem eius quod est sui generis et est illud ex quo generatum est quicquid sit illud. ¶ Unde sicut fermentum masse convertit ad se continuo in infinitum id quod est sui generis et ob hoc est fermentum. Et per hunc modum quod numquam dicit deficiat iste lapis dicitur ita quod minima pars eius extenditur semper in infinitum

Et hoc confirmat auctoribus dicit enim plato in quarto stollicorum superfluum est apud operantes hanc artem quia qui preparavit semel hoc opus ditatus ac quietatus est ab intencione operis hoc autem non videtur illi quod non est peritus in huius scienciis superiorum. ¶ Idem ibidem. ora quod spiritus coniungatur tum corpore de quo fuit principium operis et dives fit operans per hunc effectum spiritus sine hoc quod iterat opus velut qui attrahit ignem de lapide dives est ab igne superfluo quamdiu ignem habet nec desinit augmentari et multiplicari sic timmo ita quod efficiatur tedio operans et oportebit ipsum derelinquere partem ¶ Et Rasis in primo Ad preceptorem qui semel perficit opus ditatus est ¶ Et idem libro preceptorum magistri neque indigebis huius rei reiteratione ex quo ipsam semel recte pegeris ¶ Ego autem rationabiliter non possum ymaginari illud sed solum illud quod prius narratum est. ¶ Et racio est quia non ex aliqua alia re fit hoc fermentum quam ex illa substantia de qua est aurum ut infra probabitur. ¶ Et quia est ex solo argento vivo ergo totum argentum vivum quod converteret fieret tale fermentum et non aurum ¶ Similiter cum imperfecta metalla sint ex eadem substantia ex qua est aurum quamvis impuratur eorum confusio esset semper infer[tu]t. et numquam in aurum vel argentum de

tali aut confusione no curat alquimia
¶ Ultimus finis intent⁹ e gnare
auru hoc enim in gsidatione est
pmu in oparcione vero ultimum
¶ Un geber ubi loquit de nume
ro decem medicinaru ponit q p
hunc lapide convtit argentum
vivu in auru et ome metallu sil
¶ Et simil omis phus ponit
q lap iste non dicit fermentu
sm q dicunt ¶ Ad aliud aut
quod dicit plato. hamet et Ras
dicimus q ipoz dicta no intelligu
tur iuxta sonu littere na q errat
i ope expiendo eget reitacione
so et tcio et totiens quousq quod
appetit comphendat ut ibi dicit
Ras. ¶ Cu aut semel pfecerit
no indiget reitacione illa sz per
fectionis quia alr reitat pfectu
et impfectu i ope ¶ Volut g q
postq opus semel recte peregerit
ex cognitione cognitionu omniu
et circustanciaru q tu es dives
rone cognitionis cu ipa sit infinita
neq ratione pbationis sz sit ratio
ne opis ¶ Unde dicit thebit ad
hamet tamq discipul⁹ ad doctore
In gmento phemi stolliçarum.
¶ Scia namq tua phe e infini
ta et opus terminatu termino et
tempe terminato ¶ Et Ras i luce
luminu et exposicione no nisi se
mel eges lapide .i. ut cognoscas ei⁹
pondera ¶ Et ras in eode si pul
veris pparacio semel cognita sit
scda no eget reitacione .i. si pond⁹

semel cognitu sit denuo itari recusat
¶ Un movens hoc q nos de eius
pncipali sba atq matia iam sepe p
bavim⁹ explicando Ecce q cognicio
et sciencia hui⁹ rei infinita vr Sz
opacio pluries reitata e finita Ad
quid etia vellent phi plurib⁹ vicib⁹
opari Si hoc eet fermentu esset
enim pdicio temporis ¶ Un sciendu
q cu opans in decoctione sua et putre
factione pvenerit ad fine pmi grad⁹
i quo appet color primus al purus
et simplex post antecessione omniu
alioru coloru. Qui color e albus te
pus maturacionis apparens tuc stati
Incipit scdus gradus et hic sus
grad⁹ est fermentu masse et fer
mentacio masse ¶ Tuc eni eleme
ta omia dicunt equalit ponderari
et commisceri et no palpari cu sint
scia in illo colore simplicia et mun
dissima et cu gmixta st scia sunt
perpetua sup igne et opans fact⁹
est dives. tunc p huc effcm neq
eget reitacione illi⁹ effectus in illo
magrio sz cognicoe semp ut alias
reitet quando vult novu opus
¶ Et si tuc no coniugat elemeta
evanescunt ab igne apt vim spus
et rei volatilis dominatis et fit
paup cum pdat divitias acquisitas
Unde hac difficultate inquirendi
et Inveniendi fermentu infinitum
insinuas geber li° spoliationum
ca° de auro et pdicionis opis i una
hora et Invencionis dicit sic. Et

sciatis nisi posueritis lauamentum
amittitis totam perfectionem ¶ Et hec
clauis omnium philosophorum ¶ Hermes eciam
idem dicit capitulo septimo sic ¶ Negli
gencia vero ex mala oppinione de eo
opera corrumpuntur et idem in suis se
cretis dicit et vade scito quia scito
euanescunt et qui nescieuerit et
non fecerit non certificabitur quando
nascetur iam parauit se morti et
pecuniam suam perdicioni ¶ Et idem
ibidem qui hunc lapidem honoratum in
ginnauit non inueniet non surget
alius loco eius vel suo ¶ Et plato
in quarto stollicarum caue ne in putre
factione peruenias ad tinnum notum
Si enim contraxit opus in solutione
mora fortasse augmentabitur in
corruptione vnde caue ab hoc ¶ Idem
in eodem dicatus est operans ab eo re
timetur cum peruenerit ad tinnum in
quo michi potest videri subtilius non sunt
tamen fideiussor de defectu et dimi
nucione quoniam est in loco multorum ac
cidencium et deffectuum Ita quod potest
esse et cum saluacione et cum errore
¶ Et Rasis libro Ao preceptorum libro 60
hoc est in conuersione rerum ad
suas naturas et conuersione occultorum ad
manifesta et manifestorum ad occul
ta ¶ Item in libro dicatus de Ao
Conuenit ut colligant lapidem in
diebus suis ¶ Et inluescimdus dicit
quod est quod putrefaccio est eius cibus et
vita deinde facta est eius mors et rui
na et ipsa tunc respondet per experimentum

fetus in matrice ¶ Et hoc est eciam
quod voluit pitagoras et eraclitus
et alii antiqui scilicet quod omnia sunt in
continuo fluxu et tam cito velociter
mutantur ut nulla natura per magnum
aliquo tempore sit fixa in rebus sed
continuo et subito permutetur Nonne
videmus in hiis que per arte coquuntur
quod nostre subiacent voluntati ut pa
nis et confectiones de melle solide
substancie cum fuerunt in complemento
sue decoctionis perfecta sit et ab igne
remouenda sunt Et si vlterius
coquantur conburuntur et destruuntur
spissus completa et perfecta sunt neque
eget homo recitacione illius decoctionis
perfecte in illo opere ¶ Vnde haly addu
cit nobis exemplum de sapone quoniam
habet tinnuum decoctionis perfecte
que si artifex trangreditur cor
rumpit ipsum quoniam conius non sit totalis
similitudo ¶ Ex quibus liquide
patet quod oportet artificem continuo esse
vigilem cum fuit in opere ut cum perue
nerit ad gradum primum illius perfecte
decoctionis in quo subtilius non potest
videri ibi permaneat quia voluntas
perficit secundum gradum et gingit primo
Et reitacione eius non eget si recte
peregerit et dicatus est ¶ Ymo
si reitare vellet non posset quia si
vltius transcendat euanescit opus
quia summa volatilis quod est de natura
spiritus superat summa fixi que est fine
tum propter vim caloris ignis et
sic euanescunt omnia elementa que
tunc quoniam tunc per tempora sciuerit

Nota dicit et ab igne Remouenda sunt

Nota

Nota cum in opere nichil subtilius potest videri
tunc cessandum est ab opere et opus remouendum
ab igne

concordare et panificare elta cu sint
ꝯtraria pficiet opus et faciet mira
et no aliter ¶ Ideo dicit Rosinus
Miror phi qualit igne et aqua
sibi ipis placabiles ee fecistis quo
usq in regimine simul habitauert
et tunc phi eor arte notificare de
territi sunt ¶ Ideo dicit moriens
vide g° ne radicem hanc pteas nec
aliquē eius gras mutatione ¶ In
pulcre dicit plato in stollicis. Cir
cuiui tres celos. celum nature. celu
anime et celu intelligencie ¶ Cuq
voluisse ingredi altius phibuit
me xpo al' proporcio nalis et inspi
rauit michi intelligencia q no e
Iter ultra dixi g° cognosco id qd
circuiui. et intelligo id quod non
circueo p hoc quod acquisiui per
gyrum et circuitu triu celorum
et si fuissz vltius ambulare abi
issem veru ex diminucoe hoc acci
dit no ex negligentia ¶ Ide i eode
ne gras voluntate complementi qa
hoc ducit ad regione remota et
hec spes accionis ē de forcioribus
passionib9 anime Ca quippe eius
ē. ¶ Notandu q opaciones calo
ris in gnacione et corrupcione In
qtum calor no st determinate nec
ordinate ad aliquē fine vnū deter
minatu et manifestu nisi i qtu
calor regit' ab anima ul' intellige
cia qm calor ē instrumetu anime
et omē gen9 suu instrumetu me
surat ut introducat forma ¶ P
calore aut intelligo eu qui est in
actu ut in animalib9 hntib9 ipm i
actu. aut potencia et virtute et ve
getabilib9 et inalib9 et animalib9
hntib9 ipm modo simili ¶ Et iste
calor ē elemental' et celestis ꝯfus9
In mixtis ¶ Vn phus 2° phi'c
dicit homo generat homine et sol
quia sine isto duplici calore no fit
gnacio ¶ Mensurat' aut iste calor
qtitate qualite et tempe. ab anima
vel ab intelligencia ul' ab utroq i
omnib9 nalibus ad aliquē vnu fine
determinatu in quo ē acqsicio forme
¶ Cum g° ars alqmie sit sequela
nature et opetur cu calore actuali
s. Ignis oz necio q aia artificis mo
dificet et mensuret illu calore qti
tate qualitate et tempe usq ad
finem quenda determinatu ad forma
adipiscenda qa semp determinatu
temp9 est int agens et paciens i
quo introducit' forma q si arti
ficis aia no sit mensuret sz conti
nuet calore ignis vltra terminum
tūc ignis necio destruet formam
qua fecit ppt mensurationem.
¶ Hoc aut satis pz sic qz ignis
accio est infinita et omē qd efficit
destruit Sz anima artificis me
suras ipm inpoīt sibi fine qndo
vult et conseruat quod ꝯfirmauit
et de ceto in igne potit conseruari i
infinitu absq aliqua mensuracione
ignis fca ab artifice qd ē mirabile
quia igne gaudet sicut res quelibz
i aiata i loco xpo sue gnacionis.

nō de calore mes

Unde phus 9° metha^e dicit q potentia in ronal' est detinnata ad unu tantu et exit i actu exente presente passivo disposito ut ignis ad combustibile. Potentia aut ronalis se hz ad contraria et exit i actu in altum ppt appetitu sensitivum vel ronale pnte passivo disposito et facit in eo q vult sive quod desiderat. Et propt hoc dicit pictagoras mensura ee om reru ut recitat phus xj° metha^e. Qua propt veraciter dicim9 q natura e q regit opus hui9 artis p decoctione in igne suo et vase proprio put regitur a celestibus usq ad fine opis et ultra voluntas aute e liba et debz regere et modificare natura in fine opis ut no transcendat ult^a. Quia voluntas regendo nam debz trahere ad se natura. Sz si voluntas trahat^r a na et inclinet^r ad ea natura transcendet fine opis et ipm destruet quod omo ab oib9 prohibitu ee vid^r. Ad hoc opa nature plenius scrutando dicimus q sicut na agit propt fine sic et ars. finis aut nature e introductio forme i propa et conveniet matia. cu fuerit in ultima dispone p actione agentis instrumetalis directi ab ipa na quod e calor appropriatus et tunc opi fine impoit. Cum g^r p ingeniu et sapientia artificis fuerit ortu et generatum argentum vi. phoz quod e matia disposita ultima dispone ad forma p actione agentis instrumetal' scilz ignis directi ab anima artificis g° oz q informet^r. tunc et opi fine imponat. Cu finis intentionis artificis nature fuerit gnare tale argentu vivu habile ad tale informatione .s. auri. vel elixiris sive lap. phoz. Anima ei artificis equipolet nature in hoc frustra g° et indespacione laborat q ultra laborat. cum laboret gtra nam et gt^a ne intentione et artis. Et hoc e quod posuit pmenides et melliss9 q posuert pncipia ne. ee tm unu et inmobile quod repbat phs pmo phisicoz. Hoc em e solum pncipiu nature i arte et e inmobile ut dictu est. Causa quippe ei9 quod dictu est vid^r michi quia i fine pfte decoctionis et putrefactionis na generat ministracione artis matiam simplr nuda no coniunctam forme sue qua antiqui vocaverunt matiam pma p similitudine cu matia pma mundi eet ante q informaret^r. de q dicit plato in tco thymei q cu matia pma ymaginamur patimur velut sompniates et eget hec ma. quictione cu forma sua q est fmentu quod quide fermentu occultu est in gremio ei9 quo coniunctio dz fieri statim in ortu matie ut matia pmaneat et pseveret natura em sola hanc quictione facere no pot quia actio nature e continuo cum igne et actio ignis e infinita ut

dicit² 2° de anima et e modal' sil'
vt dr ho p yarmenias ¶ Et sic
natura continue agendo destruit
quicq pfecit Sz artis sapientia :
¶ Tunc ipa disiungit post copletam
actione desistere. ¶ Ideo artifex tunc
ab opatione et vigilia al' est et to
talit' absolutus et potest quiescere
¶ Vn dicit socrates in turba phoz
de hac coniuctione. C° 9° plubo
quod e fmentu corpis nil aliud
e q mulieru op9 et lud9 puoz
¶ Non em artifex plus laboris
eet occupatione illi9 sz debet ab
eo quiescere. aut quecuq vult age
ab hoc magistio ¶ propterea hec
coniuctio. facillima res e Ideo Ras
i 66° 2 lo. preceptoru dicit coniuc
tio vero mcurij cum vitro diffical'
est adinuemendu no tn est res
facilior in mudo ¶ Et Ras in
lumine luminu sola custodia totu
coplet negociu sicut em elemeta
tunc coniungunt² et ppetuant² ppt
vim fermenti ¶ Vnde dic moue
mus in hora coiunctionis maxima
mirabilia appebunt ¶ Et sicut
elementoz ablutio et depurato fit
ppt ppnciam ignis sic eoz coniunc
tio et ppetuatio et fermetatio fit
tunc propt ipius absentia ¶ Vn
ras libro triu uboz et hoc fit vir
tute dei cu tempamento ignis et
modantia timinoz ignis ¶ Et
morien9 ei9 ignis est tota hui9
rei vera ac pfca pbacio ¶ Et

plato in 3° stollitaz Igneitas coagula
tur contrariat² coagulationis ¶ Ide
i li° sanationu comodu et incomodu
hui9 rei puenit a comodo ignis ¶ Et
q̄uis hoc dictum sit extraneu et mira
dum .s. q na. tenet matiam simpli
ce in formen no coiuncta sue fore
actu est veru sm antiquos sz simi
litudinaru ¶ Et phus in 16° de
animalib9 simili verbo mirando vtit².
vbi ondit q anima vegetatiua et
sensitiua dat² ab intrinseco matie
Intellect9 aut ab extrinseco Vn ipe
dicit sic ibi. Corp9 spmaticu cu quo
exit semen spus qui est virtus
pncipij. aie est sepatu a corpe .i.
matia et est res diuina et talis
dr intellect9. et iste spus no sepat²
a corpe spmate. Ecce q ponit sp
ma sepatum a corpe q̄uis in rei
veritate no sit sepatum nec esse
possit ¶ Intelligendu e g². corpus
spmatis sepatum a corpe no quia
no sit in matia spmatis sz quia ibi
est quodda occultu no eductu de
potentia spmatis sz ab extrinseco
datu quod est intellect9 ad cuius
nutu corp9 spmatis sic spualiter
disponit². ¶ Eode modo est hic
Intelligendum sz sm anologia cu
tota traditio artis istius sit ano
logia et thopica ¶ Ampli9 scien
dum est q tempus fmenti et fer
mentandi massam e tpus in quo
gminat lapis quia oritur sic gmi
nancia ut dicit haly et plato . Et

no q absentandus et remouendus
Ignis in fine decoc̄tionis complete
scilz cu nichil subtilius potest videri
q tunc propt absencia ignis fit
giunctio perpetua et fermeta° elet
Et propt suam pntiam fuit facta
eoz ablucio et depuracio et post poterunt in
igne conseruari in infinitu absqz aliqua
mensuracione ignis facta ab artiffice

quod est mirabile q igne gaudet
sicut et quelz animata in loco
proprio sue generationis

no vn du
absen
ignis

no.

no no

Et quia germinatio proprie est vegetabi
lium et reditio rei post corruptionem
ad illud quod erat similabitur quasi
vegetabilibus ¶ Cum igitur esset in prin
cipio argentum vivum coagulatum ergo quando
ouetur argentum vivum per decoctionem
tunc germinavit sed cum sit liquefactum
per decoctionem oportet ut tunc coaguletur.
et hec coagulatio fit cum fermento sive
corpore suo quod est idem ¶ Et hec proprie
est alquimia naturalis ¶ Unde lilium
diffiniens alquimiam sic dicit Alquimia
est substantia composita etc. ¶ Hamet
autem in commento primi scolliarum dicit
nos utimur ingenio cum subtilitate
preparationis secundum possibilitatem inge
nii quod fieri potest in hoc mundo ut
erigatur res una et eadem que fuit in
principio vacua tamen ab alterationibus
suis contrariis ¶ Et cras in lumine
luminum quod seminavit homo et me
tet ¶ Idem ibidem omne semen in terra
proiectum prope generi eorundem
quod si diversa generis genera admini
strem mixta sint unumquodque proprium
exprimit genus ¶ Idem in libro Ro
preptorum in libro dicatus stras quod
fiducia philosophorum in ratione maiore et secundum
duas res quibus iungitur tria et
scit dividere naturas lapidum et mu
tare eas singulariter et tornare eos
lapides ¶ Et hoc est dicit Semor
ex paucitate equitatis ignorantium
est si diceret ovis parit homines
aut grana tritici fructificant gal
banos aut palma portat malagra
nata aut volatilia pariunt pisces

non enim generat res nisi sibi similia
nec fructificant res nisi fructus suos
¶ Idem ibidem animalia non nutriuntur
ut exeant a radice sua sed redeunt
ad illud ex quo fuerunt nec con
vertuntur ex hoc ad aliud et qui
aliud dicit falsum dicit ¶ Et
Rosinus inspicite seminatores qui
seminant quid eos debet colere.
¶ Et hermes in quarto ex homine non
fit nisi sibi simile. Et si aliqua
creaturarum coniunbat cum altera diversa
procedit quod non est simile nec
uni nec alteri nec parenti ¶ Et Dyo
medes in turba philosophorum non exit ex
homine nisi homo neque ex brutis
animalibus nisi sibi similia. Sic
etiam nec ex volatilibus nec piscibus
nisi sibi similia ¶ Sic igitur patet
quid sit fermentum et eius generatio
et compositio et quamvis hec verba
dicta sint plana et apte videan
tur sunt tamen obscura et pon
derosa valde.

Capitulum 12m
in quo tractat de elementis et re
probat errantes in istis elementis
et ostendit quomodo in omni re sunt quatuor
elementa et quod ad hoc ut res consis
tere possit oportet quod equaliter in illa
re consistant et quod alterum alteri non
dominetur sicut in auro et in
lapide nostro philosophico.

Et quia diximus quod omnia
elementa in lapide philosophorum
sunt depuranda primo et post
equaliter ponderanda et ultimo

coniungenda

gnnsrenda ut compositum perpetuetur
ideo de ipsis narremus ¶ Sunt qui
plurimi hac arte moderno tempore
inquirentes et fuerunt antiquitus et
semper erunt et operantes in superficie
iuxta sonum primum verborum qui ex par
tibus animalium sicut sanguine ovo
spermate aut superfluitatibus capillis
stercore et urina et sibi similibus aut
etiam ex vegetabilibus sicut fimento
et similibus aliis premissis putrefacti
bilibus in fimo per distillationes dis
tillant primo aquam limpidam per se
secundo oleum album per se quod est aer
et fex que est remanens in fundo
est terra in qua est ignis idest tinc
tura vel post oleum album et sequi
tur oleum citrinum aut rubeum quod
est ignis post calcinant terram tenens
quousque figatur et imbibunt eam
cum aquis et oleis albis pluries dis
tillatis ad album et cum oleo rubeo
in fine ad rubeum dividendo pondera
eorum et coniungendo sic littera sonat
et dicunt quod per talem divisionem
talium elementorum et depuratione
et coniunctione fit fermentum verum
et elixir magnum et lapis philosophorum Sed
isti ab elementorum etc. ¶ Notan
dum est quod investigatio per quam deve
nire possumus in cognitione veritatis
universalibus rei sumitur initio ab essen
tia et natura rei et ab accidentibus
propriis ipsius non ab extraneis et per
quas operatio in generatione ipsius si
subiacere possit actibus nostris
¶ Et investigatio in cognitione
hominis sumitur ab essentia et natura
hominis non aut asini lignum et essen
tia neque lapidis ¶ Si quis ab ex
traneis quis voluit investigare ut
cognoscat naturam rei et essentiam stabit
in extraneis quare si operabitur in generatione
illius rei extranea generabuntur quia
qualis fuit investigatio talis erit
cognitio quare per consequens talis operatio et ge
neratio ¶ Cum quis aliquis investi
gando inquirat transmutare omnia
metalla in aurum quare oportet prius investi
gando habere cognitionem auri et aliorum
metallorum ¶ Et hec cognitio ne
cessario erit ab essentia et natura
ipsorum in accidentibus quare et operatio et
transmutatio sumetur similiter ab
eisdem ¶ Modo quare investigatio sup
ta ab extraneis est nulla non utilis
cum non ducat nos in cognitio
nem rei per accidentia sed potius in
maiorem ignorantiam quare nec operatio
sumetur ab ipsis cum non possit fieri
recta operatio absque recta cognitione
et investigatione precedente ¶ Ope
rantur similiter absque investigatione
et cognitione fortuita sicut vident
et audiunt alios operari Sed non
sperent aliquo modo a fortuna
iuvari in opibus suis et sciant quod
cognitio essentie et natura rei sumun
tur a cognitione principiorum suorum
principia aut sumuntur aut a per se
notis aut a superioribus scientiis prin
cipia. aut rei sunt cause sue prin
que mirabile quare videtur et fatuum in
infama quod et quare cogantur operari

÷ per cognitionem metallorum

tū pditus extraneis tū p illa nō
sit cognitio nec investigatio aliq̄
suarū causarū et principiorū s. auri
¶ Et eādē sententiā investigandi
i habenda cognitione veritatis cui9
lz rei ostendit et affirmat phūs i
pmo de anima qui dicit q quelz res
debz investigari p suū prīn. propā.
¶ Item dicim9 q circūscriptis libris
omnib9 et doctorib9 hui9 artis et
p nos ipos velimus investigare
hāc artē et ipām verā ratione
investigationis ponam9 nunq opa
tionē impendem9 in vegetabilib9
aut animalib9 aut eorū ptibus
et superfluitatib9 aut etiam mine
ralibus extraneis ab intentione na
ture absit. Cum em̄ nullū pre
dictorum cadat nec cadere possit i
intelligentia cone vere investigato
nis cum nō sit de intentione natē
omo g° et in opatione minime pone
tur sz g° sola illa q investigando ca
dunt in integrū al' intellectū per
iudiciū sp̄us datum et h'itu nata
al' nē nīa in ope reponent. nec
de recto exemus nisi investigatiōe
mōi opandi in eis que investiga
tio fit recipiendo ad modū opatio
nis nature et nō al'r ¶ Oportz
g° sequi nām penitus in matiā
principiis et elementis similib9 in
modo autē opandi q̄ntumq̄s pos
sumus ¶ Et hanc sententiā
principiorū et elementorū cognoscen
dam ostendens geber dicit ca°

de principiis corporum cognoscē vere
nō ēē possibile transmutationes
corporum ul' argenti vi. nisi pmo
sup mente artificis deveniat vera
cognitio illorū nature sm̄ suas ra
dices ¶ Prius g° corpū principia
notificabim9 hoc aut totū recipit
ingeniū et similitudine p phm
i° metha°. dicente q eadē sunt
principia essendi et cognoscendi
¶ Et in eodem eiusdē dicit q sicut
res se habet ad esse ita ad intel
ligi et cognosci ¶ Quia propt
hoc vidimus q in omnib9 reb9 re
periūtur tres modi s. modi esse
di modi cognoscendi sive intelli
gendi et modi significandi q tn̄
tres modi sunt unū et idē essen
cialit' ¶ Sic g° mod9 investi
gandi et cognoscendi elemēta in
auro et lapide phorum p3 nature
al' vere et nō sicut illi estimat
¶ Sz isti ab elementorū cōsida
tione et ipoz matia pma sm̄ al
quimistas et opationes ipoz sūt
valde remoti al' remota ¶ Quia
oz q omis forma extrahatur de potē
tia sue matie propinq̄. Cū igit'
sue propinq̄ nullū illorū sit nec
ēē possit matia auri g° nec ex eis
gnabit' forma auri g° nec lapis
phorū g° nec elemētita gnabunt'
ex eis ¶ Omis em̄ forma debet
ēē univoca et eiusdē gnis cum
sua matia ex qua fit potentia

nalit(er) matia sua ¶ Nos g(ener)al(ite)r anti quorum sententias occultas ex ver bis barbaris elicit(as) volentes de el(emen)tis dicimus q(uod) in omni mixto videt(ur) sup habundans t(er)ra et aq(ua) s(ed) ignis aute(m) et aer sunt principalia al(ias) princip(ia) materialis formalia et q(ui)etam facien tia et virtus ignis et aeris p(ro)p(ri)e appere no(n) possunt nisi in terra et aqua sicut nec virtus formie nisi in matia quia sicut for(ma) est inclusa in matia sic ignis et aer in t(er)ra et aqua ¶ Un(de) ph(ilosoph)us 1A° de animalib(us) dicit et forma ignis no(n) appet p(er) se omo q(uonia)m ignis non h(abe)t formam p(ro)p(ri)a(m) et forma eius no(n) apparet nisi in alio corpore (et)c(etera) ¶ Et in 16. eiusde(m) d(icit) ignis aut non generat alia(m) re(m) nec appet sustentatus nisi in rebus hu(mi)dis aut siccis p(er) se aut no(n) h(abe)t s(u)b(st)a(nti)am (et)c(etera) ¶ Et ras(is) in 1o. libro rephensio nis omne compositum componit(ur) ex quatuor naturis duabus manifes tis et duabus occultis ¶ Cum ig(itur) inclusa fuerint fortia includentia vero debilia tunc mixtu(m) facile cor rumpit(ur) q(uonia)m principia formalia ex alant p(er) que datur forma color sapor et odor et similia et matia lia remanet ¶ No(n) t(ame)n perit q(uia) de sunt illa h(ec) ¶ Si aut(em) econverso no(n) facile corrumpit(ur) mixtu(m) quia p(ro)pt(er) fortitudine(m) includenciu(m) inclusa no(n) facile resoluuntur ¶ Si aut(em) ambo debilia tu(n)c aut totu(m) mixtu(m) facile corrumpit(ur) q(uia) una pars ele

menti no(n) pot(est) alia(m) retine(re) ut pat(et) in camphora ¶ Cumq(ue) i(n) fortitu dine elementa equant(ur) omnia s(ecundu)m omnem modu(m) possibile nature tunc invice(m) pariter continent(ur) ¶ Et pars minima cuiusq(ue) tempat(ur) ligatur et retinetur a sua compare et g(rat)ia equalit(atis) al(ias) in qualitate ¶ Ita ut humidu(m) et siccum sint equalia i(n) virtutibus et calidu(m) et frigidu(m) ¶ Et fiat omo unu(m) absq(ue) diu(er)sita te et tu(n)c p(er)petuatur mixtu(m) ¶ Cu(m) ibi no(n) sit repugnantia elementor(um) componenciu(m) nec contrarie tas s(ed) (con)temptitas et similitudo to talis de elementis g(ener)al(ite)r s(ecundu)m alchimistas loquendo dicimus q(uod) in hac arte s(un)t humidu(m) et siccu(m) i(d est) aqua et t(er)ra et in aqua est aer et in t(er)ra ignis ¶ Verumpt(ame)n primu(m) elementu(m) et radicale de quo elementa alia omnia origine(m) contraxerunt est hu(mi)ditas sive aqua et liquefactio aut s(ecundu)m alios est t(er)ra ¶ S(ed) quid sit ad id(em) reuitur ¶ Et de hoc empe docles et quida(m) antiqui dixerunt q(uod) solum unu(m) elementu(m) est commune alterationi et p(er)mutationi ¶ Et q(uod) o(mn)ia g(e)n(er)ata s(un)t ex spissitudine un(ius) el(emen)ti ¶ Quia quando inspissatur aq(ua) tu(n)c cu(m) qualitates t(er)re vincat qualitates aque ex aq(ua) fiet t(er)ra ¶ Ergo t(ame)n q(uatuo)r elementa conveniu(n)t et faciu(n)t mix tum s(ecundu)m eos quos ph(ilosoph)us redar guit in libro de s(ens)u et sensato dic(ens) q(uod) omnia t(er)ra sunt ex aqua ¶ Un(de) dicit morienus et hermes q(uod) ex

Marginal notes: [illegible] camphora [illegible] ex sicco [illegible] que posita [illegible] in igne exhalat q(uia) no(n) [illegible] retinetur — q(uatuo)r el(emen)t(a) — materialia [illegible] ignis et aer — ignis et aer

grossitie aq[ue] t[er]ra contrahat[ur]. Et alij antiqui q[uod] t[er]ra natat sup[er] aq[ua]s i[d est] et est sup[er] aquas fundata. et quia aqua et t[er]ra adequant[ur] in pond[er]e et virtutibus et aer adequatur aque et ignis t[er]re sit mixtu[m] fit p[er]petuans q[uonia]m n[ecess]ario quatuor elementa conveniunt equalit[er] in co[m]pone lapidis philosophorum et auri. ¶ Signu[m] huius e[st] q[uod] t[er]ra dum liquefacta est ipa tota d[icitu]r aqua s[ecundu]m eos r[ati]o[n]e humiditatis fluxibilis. dum aut[em] coagulata est ipa d[icitu]r t[er]ra r[ati]one siccitatis quia quol[ibet] modo equalit[er] ponderat. ¶ Un[de] alexander in fine sue ep[isto]le dixit scias q[uod] ph[ilosoph]i o[mn]e calidu[m] ignem vocaverunt et o[mn]e fluxibile aqua[m] et o[mn]e coagulatu[m] t[er]ram vel lapide[m] et nec e contra nec aliq[uo]d elementu[m] simplex aliquid confert utile nobis in arte nisi o[mn]ia divisa et depurata admiuice[m] coniugantur et equant[ur] perpetue ¶ It[em] n[ecess]ario cu[m] coniuncta erit aqua munda et candida o[portet] q[uod] ei t[er]ram coniugamus eade[m] hora et coniunctis istis duob[us] o[mn]ia quatuor coniuncta erunt et tu[n]c p[er]fectum e[st] opus ¶ Et si no[n] coniugant[ur] tu[n]c aqua resolvitur in fumu[m] cu[m] t[er]ra et p[er] co[n]sequens alia elementa p[ro]pt[er] vim ac p[er]severantia ignis et sic opus adnullat[ur]. ¶ P[ro]pt[er] quod o[portet] artifice[m] cognosc[er]e elementa simplicia p[ri]mit[us] anteq[uam] ipsorum co[m]positione[m] incipiat ut sciat ea recte compone[re] ad co[n]stitutione[m] co[m]positi ¶ Un[de] d[icitu]r in lumine lumi[n]u[m] opportz anteq[uam] inhumet[ur] elementa ut sil[iciter] cognoscatur pondus cuiusl[ibet] vel et eius similitudo et de coniunctione no[n] est sp[er]andu[m] alit[er] ¶ Ide[m] ibide[m] Si vis elementa co[n]iu[n]g[er]e n[ecess]ario est ut elementorum cognoscas naturas et componas contrariu[m] cu[m] co[n]trario ¶ Simil[ite]r in alijs artibus et scie[n]tijs o[portet] p[ri]mo h[abe]re vera[m] cognitionem simplicium que d[icunt]ur elementa anteq[uam] deveniat[ur] in c[er]tam et determinata[m] co[n]iunctione[m] ipsorum vel compositione[m] q[uia] simplicia p[er] se no[n] considerant[ur] nisi in q[ua]ntum ex eis fit suu[m] compositu[m] Unde alexand[er] in suis secretis dic[it] q[uod] elementa simplicia nih[il] p[os]sunt cu[m] aut[em] co[m]plexa sunt mirabiliu[m] et altissimaru[m] complexionu[m] s[un]t et op[er]ationu[m] ¶ Et arisleus i[n] turba philosophorum. ¶ Scitote q[uod] i[n] hijs elementis que vob[is] narravi e[st] totu[m] archanu[m] absconditu[m] quoru[m] duo tactu[m] h[ab]ent et aspectu[m] apud visum largientia et quorum opus et virtus sumit[ur]. q[ue] s[un]t t[er]ra et aqua alia aut[em] duo elementa .s. aer et ignis nec vident[ur] nec tangunt[ur] nec quicq[uam] largiutur nec locus eoru[m] vid[etu]r aut vis in p[ri]oribus elementis .i. t[er]ra et aqua ¶ Cum aut[em] q[ua]tuor elementa no[n] coniungunt[ur] nil hominib[us] artifi cij de eo q[uod] co[n]cupiunt p[er]ficit[ur]. mixta aute[m] et a suis naturis excuncta alia sunt ¶ Et morien[us] hec dis positio naturaru[m] muta[tio] et earu[m] nat[ur]arum. calidi cu[m] frigido humidi cu[m] sicco subtili dispone admirabil[iter]

[Marginal notes, left margin:]
t[er]ra p[ro]fundi et ... maiori debet et t[er]ra coniunguntur ... quant[ur] p[er]petue.

ad cognoscendu[m] ... opus erit p[er]fectum.

gnexio ¶ Et aristotiles in de
secretis secretorum quando habue
ris aquam ex aere et aere ex igne
et igne ex terra et tunc habebis plene
artem ¶ Et herculus in turba
phorum converte elementa et quod quaeris
invenies Convertere aut elementa
est facere humidum siccum ¶ Et sic
tunc omnia elementa convertuntur in
terram actualiter et elementa alia sunt
et remanent cum ea in potentia et
virtute quod dicit hermes terra est
elementum de terra omnia facta sunt et
ad terram convertuntur ¶ Et moyses
terra est mater omnium elementorum omnia
de terra procedunt et ad terram conver
tuntur sic recitat morienus ¶ Hec
aut terra est corpus et fermentum
per quam alia elementa perpetuantur
cum ea ¶ Secundum hunc ergo modum
in compositione lapidis phorum et in
auro conveniunt quatuor elementa
¶ Unde rasis libro perfecti magisterii loquens
de corpore et spiritu quod sunt prima
et elementa lapidis phorum ratione
qualitatum contrariarum temperatarum in
eis dicit sic Cum non alternatur modo
congruo desponsatur generatur ab eis substantia
temperata quam non potest ignis vio
lentia superare nec terre feculentia
viciare nec aque limositas condemp
nare nec contactus aeris adumbra
re ¶ Idem in eodem dicit quod in ipso
et in auro qualitates quatuor ele
mentorum cum duricie et mollicie sic
sunt equate equaliter quod nulla vincitur
a sua contraria ¶ Et idem dicit libro

feculentia

de animalibus et salibus capitulo de auro
¶ Et geber libro de investigatione capitulo
de auro dicit quod in auro sunt 10 partes
caliditatis et 10 frigiditatis et 10
humiditatis et 10 siccitatis Et
ideo aurum et lapis phorum non corrum
puntur in igne quantumcumque stent in
eo quia generata sunt in igne et sic
locus facit ad generationem rei sic
et ad conservationem eius ¶ Quia
omnis fere tam vegetabilis quam mine
ralis et similiter in loco proprio gene
rationis melius quam alicubi conservatur
¶ Quia ergo lapis phorum et similiter
aurum alquimicum sunt generata in
igne ergo proprior locus conservationis
et melior erit ignis quia inter ea
actio non fit nec passio corruptiva
quia quantumcumque agens tantum potest
in agendo quantum patiens in patien
do et econverso tunc perpetuatur pa
tiens per actionem agentis ¶ Unde dicit
philosophus libro de motibus animalium tantum
potest terra in quiescendo quantum deus in
movendo ¶ Quia ergo lapis phorum
tantum potest contra ignem in pacien
do quantum ignis in agendo ergo est per
petuus in igne patitur enim passio
ne que est salus et perfectio non autem
passione que abicit a substantia ¶ Ex quibus
directe patet veritas et intellectus anti
quorum phorum de generatione corporum
celestium quam posuerunt ex elementis
et esse incorruptibilia posuerunt enim
celum et celestia sic mixta et ideo
incorruptibilia facta quoniam prima
materialia non possunt a formalibus se

aluminibus

parati nec equiso cum in eis no fiat
actio nec passio propt equalitate
in virtutibus activis et passivis
Et ideo na sagax fm eos posuit
spam ignis iuxta celestia ad cons
natione ipsorum cum sit maxime
activ9 ¶ Qual' g° proporcio est
istius ignis materialis ad lapide phi
losophorum et aurum tal' e pporcio
ignis elementati i spa sua ad ce
lestia corpa ¶ Sicut igr in hoc
igne servantur in ee suo absq cor
ruptione aliq sic et illa celestia
i illo igne Et tales res gaudent
igne ut dicit alexander ¶ De
cumptn celestia sic a solo deo pro
cesserunt iussu dei ¶ Lap aut
phorum et ipsorum aurum adeo no
solo sz a na etiam no tn a natura
sola sz ut est artificis volunta
te directa iussu dei qm na sola
no pot nec scit in hys equare
elementa in virtutib9 ut ppetue
tur in mixto nisi prout e ab ar
tificis voluntate directa et per
hunc modu etiam s voluntatis
divine celestia corpa incorrupti
bilia sunt ut dicit plato q dicit
natura quide nra dissolubilia st
voluntate aut mea indissolubilia
et sic pz quomodo ars iuvat na
¶ Ideo no possum9 seq natura i
modo sui opis sz sic in ope ¶ Vn
hamet in cometo pum stolluor
dicit opportz ut scias othebith q
na et voluntas st repugnantia
et contraria et actus nature est

impossibil' propt repugnantia duor
iudicii s voluntatis et ne gnatio
aut auri in hoc mundo cu volutate
fiat gnatio eius p nam est impos
sibilis ¶ Sz nos diversificamus
ab hoc et pparamus ipm pparatoe
voluntatis et tunc conutim9 simpr
in compositu ad hoc quod querit
in sbantys ¶ Ex quo pz q nostra
voluntas cum sapiencia ingredit
in hoc opus sicut complens et per
ficiens qm voluntas cu sapienta
cognoscit naturam et opa ei9 et
ipam sequitur et gubernat ppt
eunde fine ut supius dictu est
¶ Sunt g° omnia elemeta mo
quatuor rone quatuor qualitatu
et sunt convertibilia admivice eo q
quodlz est in quolz potentia et vir
tute propt quod reciproce ptinuo
gnantur et corrumpunt ¶ In
sba aut ab eordio mundi unum
solum e elementu quod e matia
pma ¶ Ex cui9 divisione ppt
repugnantia q̄tuor q̄litatu gene
rata sunt q̄tuor elemeta actu q
erant ibi in potencia ¶ Similr
in hui9 lapidis ortu sunt quatuor
elementa in uno in potencia quod
est matia pma que venerabili
artificio dividunt et coplectunt
¶ Causemus porro huc lapide
ee perpetuu et incorruptibilem
sup igne no solum ppt adequa
tionem elementor q̄tuor i virib9
suis Sz propt convictione q̄nti
elementi cu illis qa sicut maior

mund9 ex 4or elementis corruptibi
libus est compo(s)it9 et vno incorrup
tibili quod dr quinta eencia / Sic
et ars diuina virtute 4or elemeta
lapidis · nexu et nodo vni9 incor
ruptibilis quod quinta eencia dr
i hoc minori mundo indissolubilit
copulauit quod etia dr quintum /
elemetu ¶ Ideo dicit autem hoc
ee vnu quinqz elementoz ¶ Vn
alexand dicit Inicu hui9 artis
ex quatuor e vtutib9 p agentib9
· s · apetitiua retentia digestiua ·
et expulsiua siue mundificatiua
et qnta · s · anima vl vita stans
ortus et lume clarissimu ¶ Ppt
quod etia dicit ibi eam no ee
calida nec frigida nec humidam
nec sicca ¶ Hec aut est quinta
eencia · sul² diuinu incorrupti
bile quo compositu incorruptible
ctinuo psenerat et sicut humidu
et siccum sunt elemeta hui9 artis
sm modu que diximus sic simlr
anima spus et corp9 cu sint vnu
et ide cum humido et sicco et eq⁹
¶ Et eode modo fixu et volatile
sunt elementa simlr etia can
didu et rubicundu adhuc etia
sul² et argentu vi · Similiter
auru et argentu viuu qm eade
sina e oim ¶ Et qa int omna
elemeta 4or sola tra e fixa et
ars alqmie vult suu lapide esse
fixu Ideo oz initio q in fine operis
ctitant² · oia qtuor elemeta i tra
· s · fixione sm phos ¶ Que
g° dixunt antiqui phi ante

Aristotile de elemetis et p9 ipm
in hac arte · et de elemetatis et
ipoz gnatione ex vno solo elemto
aut duobus aut tribus aut qtuor ·
et iporum corrupente et ppetuita
te sm alegoriam dixerunt ·

Caplm 13m in quo ondit quid sit tyriaca et venenu i hoc lapide sm antiquos phos huius artis

Quia antiqui phi assignauert
in copone sui lapis vene
num et tyriacam et ipm copauert
eis vl econuso sic venenu et tyria
cam humano corpi et sic hec sut
de timinis occultissimis hui9 artis n°
possit lapis pfici et compleri nec
etiam qo questio elucidari siue ipoz
cognitione pdci fmenti · et sibi simila ·
Ideo de ipis nuc dicam9 ¶ Sut qde
sicut mos et fuit hanc arte sm ver
boru scriptura et sonu ingrentes z
opantes q credunt interfice mrcuriu
cu rebus venenosis ¶ Vnde quida
ipoz accepunt venenu ut ex na
pellis vl cicuta et sibi simlib9 qda
aut ex animalib9 ut buffonibus et
aliis simlib9 ¶ Quida aut ex
mineralib9 ut ex arcemico et simlib9
et eode mo in tyriacis fecerut et
simplr et commixte et credidunt
coagulare mercuriu cu salute in
elixir cu eis et delusi st omnib9
mois qa no intellexunt antiquos
¶ Repbant² eni sic in ca° elcoruz
nup diximus ¶ Et simlr quia
no cmiscent² nisi homogena i na
¶ Cum g² ea q sunt vegetabiliu
et animaliu no st homogenea

i. in isto lapide
·i· forma ipi hoc minori mudo vz lapid

i mixtione cu matia al' natura
ductibiliu q° eoru venenu et
tyriaca int pfectionis opabut'
sup mercuriu et int sficiat' et coa
gulet' et fiat elix' Et si mina
liu aliquoru natura ipm q mor
tificet et coagulet propt homo
geneitate mixtionis i na. et sut
res venenose ut sul' et arsenicu
dicim' q eoru coagulaco est ad
corruptom et no ad pfectione ut
infra bn pbabit'. ¶ Ergo de
veneno alio et tyriaca alia erit
intellectus phor. ¶ Dicim' q°
q sic fermentu dupliciter dicebat'
et sic et venenu cu sint idem et
simil' tyriaca ¶ Vno modo ipe
lapis pfcus et complet' in opacoe
ad impfca metalla alia. Alio
modo aliud illud quod e pficiens
ipm lapide pmo modo e i ppe
dictu Secundo aut modo prope
¶ De pmo modo dicim' q qr ipe
mundificat impfca metalla et
omez egritudine et corruptione
ab eis auffert et ea sanat pficit
et conuitit in auru dicet' digne
tyriaca ipozum q admodu patz
de tyriaca hom et q admodum
res venenose apropate corpi lepse
adhibite ipm ab humoribz corrup
tis membra pncipalia et alia cor
rumpetibz sanat omo Sic et hic
lap efficit in metallis lepsis Et
ideo quiqz venenu quiqz tyriaca di
cetur ¶ Metalla eni corrupta q

st q tuor laborat spebus lepre ho
minu p serpentes appriatos ¶ Fer
rum enim patit' lepra ex corrup
tione colore ad nam mlie couerse
q leonina dr. ¶ Es aut ex cor
ruptione sanguinis ad natura
mlie conuisi q dr alopicia ¶ Sta
gnum aut ex corruptione flatus
ad nam mlie conuisi q. dr tyria
¶ Plumbu aute ex corruptione
mlie solius que dr elephancia
¶ Hee aut lepre oms st p ad
mixtione diusi sulphuris cor
rumpetis ipa quod fuit al' fit
in mineriis suis ¶ Et ideo per
sulphuris illi' ablatione directa
cuiuscu moi sit sanant' et pficiut'
p hunc lapide sicut lepre hom
p serpentes appropatos ¶ Argetu
aute patit' pncipiu lepre sic
aflaumate quia in se ipo hz ptes
sulphuris adhurentis admixtas
vt pz ¶ Sz natura sagax i ipi'
generatione instituit tyriaca tale
q no augmentat' sz sic manet
aut in meli' trasmutat' quod
sulphur cu p huc lapide ablatu
fuerit statim erit auru ¶ Auru
aut purissimu et nobilissimu est
et est sicut sol int sidera et sic
sanguis purissimus in corpe hua
no tempate complexionis carens
eni exnea qlitate et hz sanitate
suma ¶ Et io ars seques nam
vult omia cu hoc lapide sanare
et est tyriaca et venenu et i solu
auru trasmutare sicut facit na.

¶ Venenū aūt prope dictum est et similr̃ tyriata s̃m alq̃mistas id quod fuit dictū fermentū et hoc est quo ad opante quia sistȝ in gradu suo vigilans tempe ort⁹ et ḡminationis est tyriata vita sibi et opi. Et si vltius ignorat transcendat corrumpit opus quia euanescunt omnia elemēta q̄ erat miscenda q̄re est sibi venenū mors et desparacio et morit̃. etiam lapis eo modo quo sibi in erat vita. ¶ Vn̄ hamet tr̃io scollitarum in ḡmento hanc insinuās sententiā obscure dr̃ dicit. res qn̄ peruenerit ad t̃minū suū est venenū morti ferū. et est res simplex vni⁹ es sencie. et attrahit quicq̄ assimi lat̃. ei et propt̃ hoc interficit animal. ¶ Et hic gradus ē vita et int̃fectio opantis ex odore suo ¶ Et ideo cauendū est omnimoda caucione ab eius odore ne int̃ficiat ¶ Et qn̄ hoc signū appuerit p̄ uenit ad t̃minū et illud ē opans ab eius obs̃uatione ¶ Et rasis ī lumine luminū. Si morieris te cum moritur et si intimit̃. et tu cū eo obis morte ¶ Idē in eodē Amplius dum aq̄ admisceт̃. eri ipm̄ intius dealbat ¶ Expecta g̃o candore in hoc eni negocio si dilacio quelȝ seu attendi difficul tas aut tediosa fatigacio opifice negligencia afficiet ipm̄ expecta do gaudio p̄uat spem suffocat et estimacionē al' existimationem incidunt ¶ Et haly in suis secretis hoc est sulphur rubeū luminosū in tenebris Et ē iacinct⁹ rubeus et toxicū igneū et int̃ficiens et leo victor et mele factor et ensis scin dens et tyriata sanans omēȝ in firmitate. ¶ Et ras̃ in ep̄la lapis nr̄ in oriente inuenit̃ et canis nr̄ ī occidente hic momordit illū et iste momordit istum. et fuert rabidi ambo et interficiunt se inuicē donec ab eis exeat nouū toxicū et tyriata ¶ Et Rosinus hoc ē venenū ines fabilis p̄cij quod pallā minima et villissima vendr̃ re ¶ Et haly hic lap̄ est vita mortuoꝝ et eorū refectio est etiā medicina cōs̃uans corp⁹ et purgans ¶ Et morien⁹ est aūt elixir medicina ex plurib⁹ ḡfecta. quequidē medicina infirmita tes metalloꝝ sanat q̄ admodum tyriata infirmitates hominum ¶ Vn̄ aquibusdā venenū appella ri solet. et quia sicut venenū ī cor pore humano ita elixir in corpore metallino ¶ Vn̄ sciendū ē q̄ ī t̃mio et magr̃io opēris cum orit̃. anima ipa querit corpus suū ut vniat̃. cū eo et recipiat vitam et opacio ne. et vnio ista composicio fit me diante spiritu Et cū coniūcta fuit corpi viuit mecū cū suo corpe. ¶ Hec aūt coniūctio fit in ortu et res̃uacōe anime q̄a q̄uis p̄us creata eēt cū suo corpore tamē propt̃ in quinatione corporis et corupcione nō poterat aīa suas propas et incorruptibiles ondere opaciones

qn aia tanquam mortua
inutilis iacebat et
cu corpore tumulata

ymo tanquam mortua et inutilis iacebat
et quasi cu corpe tumulata et qn
p magnum ipsa purificatur et tandi
datur resurgit a corpe suo separata
et tunc suum corpus e etia purificatu
et ipa querit suu corpus et desi
derat coniungi sibi ~~in corpe~~ ut me
tum vniat nec potest coniungi cu
corpe alieno ante em euolabit (tuc)
ab igne trahens secu corp⁹ suum
ad volatu q alteri corpi paciat
coniungi et vniri. Et sic opus a
nichilat et artifex a suo proposito
variat. ¶ Ideo corp⁹ dicit tyriaca
ipius anime cu aia p ipm saluet
et cu ipo beatifet et dr venenu
cu sit causa mortis anime ppetue
qn p insipiencia artificis non co
iungutur ¶ Et ex hoc pz veri
tas illius uerbi platonis quod
apud phm no verificat 8° metha.
s. q aia nra orta e in orizonte eter
nitatis antequam suo corpi vniat q a
posuit formas vniri p mediu et
separi al separatas ¶ Fuit em locu
tus sm anologia et in hac coniuc
tione resurrectionis fit corp⁹ totu
spuale ut ipa anima et fiunt sic
vnu sicut aq mixta aq et no se
parant de ceto in etnu cu in eis
nulla sit diusitas ymo vnitas et
ydemptitas omniu triu s. spus et
anime et corpis absque separacione in
eternum sicut vere pz de ydemptitate
et vnitate trinitatis i deo s. patris
et filij et sps sancti q sit in ipo

deo vnu et ide cu distinctione absque
diusitate in sba ¶ Ex quib⁹ vbis
cognoscere possumus directe q phi
antiqui hui⁹ artis fuert vates
veri p hanc diuina arte de appa
ricione dei in humana carne s. xpi
et ydemptitate ipius cu deo mente
fluxu et manacione spus sancti
cpius indistincte valde et cfuse
hoc nouerut ¶ Ex quib⁹ vbis etc.
¶ Notandu censeo apud csidera
tes veritate et figuras in rebus q
quicunque hui⁹ artis diuine et glo
riose fuerit verus opifex ponere
poterit in deo trinitate in vnitate
et vnitate in trinitate cu distin
tione tame absque diusitate subtilr
intuenti in ipo nam in hoc lap vere
assignatur trinitas i vnitate et
eq° cu distinctione absque diusitate
subtilr inthuenti et scienti neque
video exemplu in mudo sic p omnia
simile assignanda trinitate i deo
vt hic ¶ Illud em bti augustini
quod ponit 10 de trinitate de aia
et ponit pmo smarum s. q i aia
sunt ista tria ide s. memoria in
telligentia et dilectio siue volutas
est pulcru et veru sz forte aliq
patitur contradictione hoc autem
nullomodo ¶ Et credo firmit q
quicunque infidelis hanc arte diuina
fidelr sciret fieret nimio fidelis in
trinitate dei et crederet in xpo ihu
filio dei dno nro ¶ Et si hoc
no faceret no ez nisi ex errore pene

precepte in secta et lege illa et alijs
illate ne sibi pena similis inferet(ur).
¶ Nichilominus tamen pfortissime vi
det et trinitatem in deo esse et assi
gnari noticio posse p istius lapidis
preciosissimi et occultissimi inventio
ne sicut viderit hermes plato et
antiqui phi ¶ Non g(ra) vr i mudo
similitudo similior nec inquisitio
nec subtilitas nec vtilitas nec the
saurus similis huic cu anima sane
tis hoc et corpus sit in mudo liba
et futuri sli beatitudine adipischa
tur cu bonis opibus possit ad
suu creatore post morte trasferri
et in die novissimo iterum coniugi
et apud creatore beatificare co
plete ¶ Ad ppositum aut de ve
neno et tyriaca ppssime loqtes di
cimus nunc q hic lap cum in
decoctione oritur in diebus pfim
tis ad similitudine argenti vivi
candidissimi et dr argentu vi.
et est ar. vi. phoz ut ex verbis
eoz omniu gapimus ¶ Et quia
ex argento vi. nulla vtilitas seq
potest nisi cu corpe suo coniungat(ur)
et mortificet(ur). Ideo noticio ut veri
tas et finis constet opis oz ut a
corpe suo mortificatur ¶ Et qa
omne inficiens large sumendo pot
dici venenu. Ideo istud corpus dr
et dici potest venenu sine q op
hoc gstare cosistere non potest.
¶ Et quia talis intemperco e salus
et pfectio eius quod intimit(ur) ut
vivat vita incorruptibili inetinu

Ideo dr tyriaca qa ad vita incor(ruptibi)ale.
al' incorruptibile p intemperatione
ipm reducit sicut vere pz de glori
ficatione scoz: na quod eos intimit
s. mors pt dici venenu ¶ Sz qa
ex hoc accidit vita perpetua cum
glorificatione io pot dici q sit tyria
ca prope et vere erit in die iudicij
s. novissimo. tuc em fiet animaz
et corpoz suoz purgatoz resurrec
tio et coniuctio et vnio perpetua
et sic etia in hac arte accidit glo
riosa in suo die novissimo. Iterum
coniugi ¶ Hoc aut venenu et tyria
ca est corpus antedictu et ferme
tum et clavis totius opis et e fora
solis et flos auri ¶ Vn zeno i
turba phoz. Scitote q nullu corp9
est ~~preciosissimum~~ preciosi9 nec purius
sole et q nullu venenu tingens
gnatur absq sole et sua vmbra.
Qui g(ra) venenu phoz absq hoc fa
cere conat(ur). Iam errans decidit i
illud q ei9 tristitia pmanet qui
tame sapientu venenu sole et ei9
vmbra tinxerit ad maximu pue
met archanu ¶ Et arsubofes i
eode. Cu aut venenu corp9 penetrat
ipm inenarrabili al' invariabili
colore penetrat et colorat et nuq
dimitit corp9 anima q compar
sibi est a se separi ¶ Ex quibus
verbis pz q sine veneno et tyriaca
alquimia no pficit(ur). Sm intentionem
cosiderantiu in plamtie s. q appona
tur aliquid illoz ab extrinseco Sz

quia in fine opis et decoctiois fiunt
hec optinencia nomia eorum ut dictum
est ¶ Et hec uba sunt pfundissima
et dicta sm sniam antiquorum phorum
¶ Et sunt osona cum prius dictis
de fermento et de elementis.

c. 14. Caplm 19m in quo ostendit quid
sit coagulum et quid lac i lapide
phorum et quid masculus et quid
femina sm antiquos phos.

De coagulo quoque et lacte
nec non masculo et femina phi
i hoc lapide tractauert ¶ Sunt
em hec de secretissimis terminis
huius artis quibus incognitis et ars
hec totalr ignoratur ¶ Sut quide
q ymaginantur q cu lap sit pfus
est compatur ad mercuriu sic coa
gulu ad lac ¶ Sicut em modica
pars coaguli multa quatitate lac
tis coagulat. sic modica pars huius
lapidis sup multas ptes mercurij
piecta coagulat in solem ul luna
qui valde longe ab eorum intencione
loquntur ¶ Si em sic eet q nam
eet compacio huius lapidis ad me
talla no enim pot coagulare ea cu
iam coagulata sint anatura i aurum
vel in argentu sic nos gr dicimus
q coagulu apud phos dr illud qd
i cais dictis e dictum corpus sine fer
mentum sine venenu sine flos
auri quod e occultu in mercurio
phorum qui orit ¶ Et ille mercurius
dr lac illud em coagulu est quod
coagulat illum mercuriu ¶ Et ipz
et mercurius sunt vnu et ide in sba
ita q se ipm coagulat. et ab alio
no coagulatur ut vere pz de cera
liqfacta quando coagulatur ¶ Et
sicut coagulu fit ex lacte solo sed
p quanda digom et decoctione al
tera potencia et virtute coagulan
di illud mercuriu in q e et reci
piendi et pficiendi cu sit in ipo
et cu ipo ortum ¶ Vn sic coagu
lum dnatur lacti et ipm coagulando
ad se conuertit et fiut omnio vnu co
coagulatu absque diusitate sic et
hic. ¶ Propt quod no est consi
derandum i mercurio sublimato sz
i toto calcinato post sublimacoez
vt dicit expositor in lumine lumi
num qz cu fuerit sublimatus mer
curius phorum candidus de sui na
e volans ab igne cu aut a suo
coagulo coagulatur calcinatur figi
tur et retinetur et hoc coagulu
e aurum phorum et venenu ¶ Et
sciatis q hoc coagulu est clauis
phorum qz coagulando sps dissol
uit corpa simul et semel i eode
momento ¶ Et ideo dixunt phi
q spus no possunt detineri nisi
cu aquis corpu et q vnu et ide
e coagulacio spus et solucio corpis
¶ Vn rasis in epla dicit. Gumi
nostru coagulat lac nrm et lac
nrm dissoluit gumi nrm et pus
hoc apparebit rubedo oriental rc
¶ Et lucas in turba phorum acci
pe argentu viuu. quod e ex mas

culo et ipm ẜm ɔsuetudine coagu
late nō em̄ hoc est regendi modū
qz iam coagulatū est ¶ Et de hoc
dicit hmes lac cū pturit est hu
midū et post paulatim induratur
et ingrossatur et coagulatur ¶ Et
senior quando vidi aquā coagula
re se ipam certificatus sum q res e
vera sicut assignat ¶ Et hanc
aquā coagulatā nominat nomine
cuiuslz masculi. deinde desponsa
uerunt cū femina et ipe e ex ea
et ipe est radix eius et coagula
tio sicut dicit hmes ¶ Ide in eode
coagulat em hoc aqua cū est coa
gulata et aqua currens est nō
coagulata et ex ea fiunt etc. ¶ Ad
hunc quoqz modū assignauerunt
i suo lapide masculinū et feminā
nominantes ipm lac femina. mas
culum aut quod coagulat qa ac
tio attribuit masculo. passio
vero femine. na in hoc lapide qn
oritur cum ipe sit liquidus et flu
ens et paciens dr femina. suum
aut coagulū aq coagulat cū sit
solidū fixū pmanens et agens
in illud dr masculus ¶ Compoi
tum aut ex hijs lap dr ɔmixtus
pfrus et completus et fiunt in
ɔmixtione vnū omo sic in tera
¶ Vn dicit alexand scias q nullus
nascit nisi ex mare et femina et
nullū gmen gignitur nisi ex hu
mido et sicco ¶ Et mosius i tur
ba phoz. cū em masculus et femina

ɔiungunt fit mulr nō fugiens co
positum uero spuale vi em mas
culi recepta gaudet femina eo q
masclo aduiatur al aduiatur mas
culus uero a femina tingente acci
pit spm. masculus qo et femina
ɔiungunt et vnū fiunt ¶ Et bar
seus in eode veneramini rege et vxo
rem sua et nolite eos comburere.
¶ Et theophilus phi tamen mlres
suos coniuges insufficientes ueti de
derunt illius em mulieris venter
armis plenus e et veneno ¶ Et
senior masculus est sine alis existens
sub femina femina uō hz alas et
vult volare. masculus aut retinet
volante ¶ Propt hoc dicunt
phi. facite femina ascende super
masculum et ascendet masculus sup
femina ¶ Et Rosinus femina mas
culo roborat ¶ Et est sciendū q
masculus et femina sunt ide et in
eode subiecto sunt habentes vtutes
diuisas et contrarias i tali al talis
vnitate subiecti. Et hoc pot ɔfir
mari p phm pmo de plantis qui
ponit q in seminibus est mixtio masculi
et femine dicit em sic seme plate
e simile impgnationi q e mixtio
masculi et femine et sicut in ouo
e vis gnandi pullū et materia cibi
eius usqz ad hora complementi et
sui exitus ab eo ¶ Et sicut femina
ponit in hora vna. Ita et plante
seme ¶ Et idem dic. 16. de anima
libus. Ex quo pz q talis ɔplexio
pot dici hermofrodita quia plate

Nō
Nō q masculus femina sunt idē in eodem subiecto

et femina vbiuque impregnat impregnant et hoc denotat agens et patiens in eodem subiecto simul esse mixta in vnitate quadam ¶ Quando ergo dicitur lapis iste habet in se commistionem masculi et femine Sed dicitur liquidus fluens volans lucidus et coagulatione patiens ¶ Et est sic femina coagulum autem oritur in ventre eius et est solidum stans permanens vmbra ostendens sic faciunt lapides preciosi lucidi et coagulacionem in illo faciens et est masculus et sic femineum et patiens est quid diminutum et imperfectum. Ita masculinum tamen sit agens est quod completum et perfectum ipsius ¶ Unde dicit hermes filii extrahe a radio sua umbra ¶ Radius enim est humiditas et femina vmbra vero est siccitas in humiditate occulta et est masculus cuius generacio fuit ante anteque generacio femine Masculus autem est rubeus persequens femina fugiente et ipsam capiens et retinens In valida autem femina est alba fugere volens Sed valde leviter permittit se a masculo capi ¶ Propter quod dixerunt quod femina habet alas masculus vero non ¶ Similiter quoque modo dixerunt hunc lapidem esse primo senem secundo iuvenem quia de cone iuventutis est colore rubeum roseum inserere aliter inferre in cute humana et in capillis de racione autem senectutis albedinem ¶ Cum ergo lapis hic primo in sui

gnione sit albus in secundo rubeus inicio primo dicitur senex et secundo iuvenis ¶ Unde Rasis in epistola lapis scienne nostre senex est primo et vltimo puer quia albedo est inicio et rubedo in vltimo ¶ Dixerunt etiam cum proportione simili hunc lapidem regionale quia cone sue humiditatis dixerunt ipsum esse egiptiacum et cone siccitatis persicum ¶ Unde egiptum domum humiditatis dixerunt. persiam autem domum siccitatis. Eo quod egipti terre persarum indiget subsidio sicut dicit milvescindus ¶ Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis est siccitas et incineracio. ¶ Cum ergo finis in fine putrefactionis est siccitas complete oportet desiccare et tunc fit conversio elementorum quia humidum fit siccum et egiptii recipiunt subsidium a persidis. et sic alternatim lapides ad invicem commutantur Et ideo putrefacio non valet nisi in egipto ipsius autem finis non nisi in persia ¶ Secundum hunc ergo modum assignaverunt in hoc lapide de muliere pregnante Masculum rubeum in vtero habente parturire calamate ¶ Unde lapis qui supius est femina et mulier pregnans qui autem dictus est masculus stans est in vtero partus ad partum ¶ Et ideo in coagulatione apparet partus quia lapis dictus femina parit lapidem alium quia quod erat fluxibile fit coagulatum ¶ Multos quoque alios terminos anuert

Nota de vmbra lapidis comparata vmbra lapidum preciosorum

Nota vmbra est siccitas in humido occulta.

Nota lapis est primo albus et sic senex. secundo rubeus et iuvenis

Nota quod omnis putrefactio fit in humido, Et quod finis putrefactionis est siccitas et incineracio.

phi sz predictorum cognitione integre
hita aliorum omnium cognitio nulla
tenus poterit occultari sine dubio
Capitulum iii^m in quo probat hanc
artem esse veram tripliciter s. primo
auctoritatibus secundo rationibus 3°
a simili et exemplis.

Postquam declaravimus et abre
viavimus per capitula quantum po
tuimus terminos et modos istius oc
culte artis secundum antiquos phos. Et pro
bavimus ipsam esse veram nunc secundum
hoc idem probare agrediamur sz aliter
quod quidem erit tripliciter s. primo
auctoritatibus secundo rationibus tertio
a simili et exemplis secundum antiquos
phos famosos qui in aliis artibus et
scientiis scripserunt et veritatem
tradere conati sunt in hac arte li
bros composuisse affirmantes et dicen
tes quod ars hec sit verissima et se
quela nature et regulas natura
in materia propria ad finem artis inte
tum quod natura sola attingere numquam
possit. et hoc non modo tantum ut prius nar
ratum. Unde hermes in suis secretis
dicit verum sine mendacio certum
verissimum quod est supius est sic quod
est inferius et quod est inferius et
sicut quod est supius ad perpetranda
miracula rei unius. Et morienus
si autem ea que tibi dixero et testi
monia antiquorum recte inspexeris
bene et apte cognosces nos omnes in
uno convenientes et omnia que diximus
vera proferre et omnes breviter hoc idem
volunt et sunt sicut hermes treme

gestus pater et propheta phorum. pic
tagoras anaxagoras socrates pla
to. democritus aristotiles zeno
eraclitus dedalus dyogenes exio
dus Lucas ypocras hamet the
bit geber rasis kalid haly
morienus thesilus parmenides et
mellissus empedocles aboaly al
meon ptholomeus omerus virgilius
Ovidius. Et alii quamplurimi et huius
veritatis amatores quorum nomina
valde prolixum et tediosum esset scribere
Et eorum plurimum libros vidimus
et iuxta posse nostrum modicum et in
genium studuimus. quibus operationi et
labori fuimus raro dediti. voluimus
enim libros eorum mente vigili stude
prius et eos ymaginabiliter volvere et
revolvere die ac nocte cum instantia
ut loquela vera ipsorum figurata et
radicem habere possemus ut sciremus
circa quid et quomodo operemur secundum
rationem et non secundum fortunam et
casum si deus voluerit. Unde hermes
in secundo fili quicquid audis ratio
nare non enim puto te ratione esse privatum. Philosophus 2° metheororum contra
illos qui dixerunt omnes ventos esse
unum ventum naturaliter et omnia flumina
unum flumen dicit et dicentes sermo
nem hunc dixerunt ipsum absque in
quisitione melior autem sermo est post
inquisitionem et rectitudinem inquisitionis
Et Rasis primo de Ao. non est
idem inquirere cum scientia sicut inquirere
ipsam absque scientia. Ideo ipse rasis libro
perfecti magisterii ortans nos ad tale

studiu dixit. Rogo itaq fili ut in
cessabili lectione phie libros scrute
ris. ut eius filius ee et huius archam
misterij hre sagacia merearis qui q
em in legendis libris pigr extiterit
in pparandis rebus promptus ee no
potit Quia no potest de levi eius
ppratica manus clarescere nisi eius
mens prius in theorica gsueuit de
sudare ¶ Ille namq ad opaciones
securius accedit In cuius mentis emi
mate plures opacionu ymagines
variequ resultant ¶ Et geber i
phemio summe sue labora vtiq fili
studere in nris voluminibus et ea se
pissime in mete tua reuolue ut in
tentione ex loquella nra veram ac
quiras ¶ Vn galienus tale gonem
ostens dixit cap. al libro de ingenio
sanitatis oz ut pmitus gsidanda se
cundu rone considerent deinde cu
experimto rtificent ut ro p expi
mentu confermet ¶ Et ide in
so eiusde dicit virtus omis experi
menti virtute ondit et ordinat et
sicut bona raco expimetu decorat
sicnala cu dedecorat ¶ Et aute
magna pturaco in aliqua obscura
sciencia et maxime qn e obscure
tradita Inducere autore nomina et
auctoritates antiqrz phorz. i illa so
phus in 2o ethicorz in obscuris oportz
aptis testimonijs vti ¶ Et morie
nus omis em res vsq dum p suum
effectu dijs ee dignoscat multorz
testimo. verior gpbat ¶ Et Ras
in 10 Antiq phi st quibus Innit

tendu e Vnde haboali i. auicen
i medicina. ca. de febribus varissie
euenientibus q dicunt quintane
sextane. dixit et no opportz ut ne
gentur egritudines quas no contin
git videre nisi in tempore quoda
et regione quada na hoc genus no
comphendit pre multitudine
¶ Et ibide confessio et possibili
tas e res ampla et raro fit po
ut nimo sequat eius contradictio
¶ Et ibide no est disposito confes
sione eius q nuq videt nec audi
tur nec de quo testificat expime
tator aut sapiens sit confessio eius
q testificatur expimetator aut sa
piens sit confessio eius q testificat
qlis ypocras fuerit ¶ Videt g
q testificatio sapientu in suis ptibus
et sciencijs sit magna pbaco ad se
tenciandu veritates obscuras et
difficiles. propt ea dr in dyaleti
cis vnicuiq expto in sua sciencia
credendu e ¶ Vn aristotil 10
ethi. consonare vtiq ombus videt
sapientu opiones neminem g sapie
te in nalibus concede nimem e arte
alqnne no ee vera qmuis ea Ignoret
sufficit hre testes tales ut ypocrate
et hmete et plures alios Cause ei
q plres st quare sapientes ea occul
tant et quia no vident homines i
ptibus in quibus st nec audiunt alo
cinquis alios hntes ipam Iudicat
q vana sit. Isti em tales st tanq
puer a principio natiuitatis usq
ad senectute in domo conclusus no

putans mundi latitudine extendi
ultra domum in qua conclusus est
vel ultra quod oculus suus possit co
spicere ¶ Et ideo galienus in comme
to primi regiminis acutorum laudans
allegationem autoritatum antiquorum
loquens de greco et arabe. In arte
auguriendi circa iudicium evasionis
et mortis grecorum dicit quod arabs cum
interrogaret a galieno quomodo erat
hic de iudiciis quod dicebat nullas
distinctiones faciebat nec per auc
toritates aliquas suas confirma
bat nec per rationes eorum. Sed grecus
faciebat distinctiones de volatu
avium a dextris et a sinistris et ab
ante et retro de sursum et deorsum
et longe vel prope. et motu quiete
et garritu divisis et de aliis con
ditionibus. et postquam iudicasset
dicta sua omnia semper confirmabat
autoritatibus antiquorum sapientum
in arte illa et cum vidisset galienus
quod iudicia sua in parte erat vera erat
sententiavit quod apud grecum erat
sententia in arte. Sic in arte alqui
mie nos iudicabimus omnino ¶ Et
ob hoc avicenna in primoribus sui trac
tatus quem fecit ad asten de recta,
sic dicit, ad litteram tractanda sunt
inter me et asten ~~de~~ ea que ipse sic
verba quibus me rogavit ut in parte
una tractando scribere ut essent
ei memorialia et ut faciam eum in
telligere quibus modis ego ad id ap
plicui secundum quod cogitavi et novi
et in rebus naturalibus consideravi,
et fuit sententia qua affirmant

alquimiam et profitentes una rerum
quibus ille qui ad bonitatem et scie
ntiam cooperatur plurimum contradicit,
et illorum scientiam anullavit michi non
excusatio non fuit in arte mea quin
scire intentionem ambarum sectarum
Consideravi quoque libros affirmantium
artem et inveni eos vacuos a rationibus
que sunt apud omnem artem et reperi
plurimum eius contradic continetur aliationem sile
id est similitudine et figura ¶ Pos
tea aspexi in libris contradicentium
eis, et repperi contradictionem debilem et
ratiocinationem levem, qua ars non
destruitur vacuos hos dicit quia
omnis ars et scientia habetur per suas de
monstrationes expressas sive per sensum
sive per intellectum. Sed alquimia non
utitur demonstrationibus aliquo illorum
modorum quoniam non probatur nec probat
ut alie nec exprimit eas quas habet
ut alie sed magis occultat cuius cau
se in superioribus dicte sunt ¶ Rationibus
autem nunc scilicet duabus divisis a superio
ribus comprobemus quoniam sit valde
difficile. Unde phylosophus in primo topicorum
quedam sunt plenumata de quibus sunt
contrarii similiter aut similiter vel simul
probabiles ad utramque partem dubita
tionem tamen habet utrum sic sit vel non
sit propter rationes utriusque partis
verisimiles et quedam sunt de quibus
non habemus rationem propter difficul
tatem et alquimia est de illis modo dicto
quod sicut in ceteris scientiis opatimus
earum veritas est probatur sic et in hac
sufficit tamen hec sit in earum serie

¶ Un phus pmo thopitor et
tio qn vtimur yposiasi si demo
straium⁹ sic se here in alij et in
proposito demonstratione facimus
¶ Sicut in scienciis opatiuis vo
lendo pbare veritatem alicui⁹ ssiti
nos pbamus p demostratione sen
sitiua solum ostendendo veritate
medij ad ssm et no ad intellectu
simili modo opportz nos face i hac
¶ Unde phs primo postioru i de
monstrationib⁹ vniusalib⁹ mediu
monstrat ad intellectu et in pticu
laribus mediu monstrat ad ssm
sic g° de obiecto intellectus non
possimus iudicare p ssum sic nec
egusso ut pz in eode et sic elicit
ex verbis eius 2° celi et mundi
qtra illos qui dicut tram moveri
circularit et tram ee in celo vna
ex stellis et locum ignis ee i cen
tro quia in sensibilib⁹ debemus
iudicare p ssm g° qui hac arte
ab intellectu no ee vera arguut
nil pbant quia si eis sensibile de
ficiat causa sup ostendimus et hoc
no pbat artem no ee vera suffi
cienter ymo magis pbat contrariu
cu impsiorum altaciones vers⁹ p
sca videatur propt quod bn dicit
phus 10 ethicor cu em ronale ap
pareat propt quod vidr veru no
ens veru credere facit uo magis
¶ Et autem in quarto de cura pu
tridar febriu in generali dic omo
contradictor i pncis cu e sup veri
tate e excusatus ¶ Un de hijs in
dicijs ssus et intellus phus 19°
de animalib⁹ de generacoe dicit
q ex racone pbauit gnacone apd
tale ee ex accidentib⁹ q nuc vn
tur circa ipas no tn accidencia
sufficient accepta st sz si sumant
tuc ssui magis q roni credendu
e ¶ Amplius dicim⁹ arte ee vera
q probare et sillogizare hac arte
ee vera [illegible] apud ignaros incre
dulos et insfatos e sicut e [illegible]
sillogizare de coloribus et figuris
et motibus apud cecos et de sonis
et vocibus apud surdos q̄tumcuq
em eis in hijs probes quid veru
no confitebit quia mediu no se
tit nec intelligit g° iudicare nec
confiteri potest ¶ Un phus pmo
ethicor vnusquisq bn iudicat
de hijs q cognoscit et eor e bon⁹
iudex ¶ Et in pmo phi qui ei
sentit aliquomodo iudicat et in
eode qui negat nive ee albam
indiget ssu ¶ Un ide in pncipio
postioru dicit omis doctrina et
omis disciplina intellectiua exp
existenti fit cognicone ¶ Ideo ide
in eode cap° de ignorancia dicit
si em aliquis ssus defficit nce e
illa sciencia defitere q p illu seu
sum acqrit Simile et in reliquis
ssibus e reducere veruptame sic
cens defficit virtus visiua cone
organi impediti et organu e pns
ita hic e egusso ¶ Propterea g°
quia obm no sentiut cu sit tam
sensibile iudicant hac artem no

ee vera talibus aute arte hanc
veram ee no pbamus nisi prius
credant. fo phus pmo thopi dis
cente oportet credere ¶ Et idem
no e aute cum omi disputandu nec
qtra quelibz excitandu ¶ Ideo vn
dicit pitagoras in turba phor
Si eni elementa veracit sciretis
hoc no negaretis ¶ Rursus siqs
in sciencia medicine que e operati
ua velit probare aliqua medici
nam spalem in sua spe in huano
corpore curare egritudine aut ta
lem efficere opacione p demostra
cione sensitiua solu precedet cui
veritate solu expimentu ctificat
¶ Expimentu aut facit arte
vt dicit phus 2o postior et pmo
metha ¶ Verbi gra aliquis pa
titur suphabundancia colere rubee
in venis stomachi et epatis eius
aut cura sm com post digonem
e euacuacio volens aute pbare
q sit aliqua medicina facies hac
opacione arguat sic mco ¶ Oe
q het euacuare colera supha
bundante in venis stomachi et
epis post digonem hz sanare pa
ciente. ¶ Sz reubarbaru et
scamonea sunt huiusmoi Igitur
maior no est cu euacuaco illius
colere iam digeste sit eius vera
sanacio quia ipa fra e horribilis
et odiosa nature Minor aut p
bari no pt nisi expimeto et ex
pimentu no pbatur nec cognos
citur nisi p ssum et prope per

ssum visus s. videndo vtru sic sit
vel non ¶ Vn hamet in qmeto
scollicaru no puenit ad scienciam
rei nisi p visione rei ¶ Et aucten
In tractu suo nos quide scim illud
an expimentu cu raciocinacoe qua
verificauim expimeto ¶ Simile
cu aliquis patitur febre synocha
Inflatiua eius cura e flomia ve
ne purpuree seu cois usqz ad sin
copim et si quis vellit hoc pba
re arguet sic ¶ Ome quod het
remoue causa faciente febre sy
nocha inflatiua het remoue ipaz
Sz floia purpuree e huiusmoi
g2 etc. Maior pz quia causa hui
effectus est in fieri cu remouet
et effectus etia remoto motore re
mouet. motus sz in caus q dere
linqut effectum suu in ee post
ablacione causaru est secus sic
est domificatoria ars et nauali
et fabrilis quia in talib remota
causa no ppt hoc remouet effus
¶ Febris aut synocha dra e in fie
ri. et dependet a causa sua s. a san
guine sano sup calefienti calore
extraneo accidentali ut pbatu est
in sciencia medicine minor i aut
no est p expimentu solu et hui
expimenti raco ia pressit ¶ Silr
siquis velit probare q hermodac
tilli attrahunt et euacuat fleuma
a iuncturis et q lap Indiacus sin
gat et educat lapides reni. et lap
spongee lapides vesice et q lapis

lazuli et lap armen9 euacuant
mliam et scamonea colera / et es
vstum aqua / et apiu nocet pre
gnantibus et pueris et epilenticis
et q lepus marin9 comestus iudicat
ptisim / et piper calefaciat / latu
ca infrigidet / et q colloqntida et
absinthiu sint amara et mel sit
dulce / et napellus venenu et mag
nes attrahat ferru / et karabe pa
leas / et q arsenicu dealbet es et
multa talia / no nisi p expimetu
pbabit qm veritas q consistat i
medio racois dz ostendi ad ssm
nctio / ¶ Eode modo e in astrono
mia geometria musica p specu
latiua et in ceteris sciencijs quaru
finis tendit ad practica et opa
cione / ¶ Simili qz mo p ypothe
sim arguem9 in alquimia pemi9 sic
¶ Omne quod hec transmutare
metalla impfta et incopleta ad
copleta hz efficere auru et arge
tum / ¶ Sed lapis de quo dicunt
phi est huiusmoi / maior pz quia
cu tm sint duo metalla pfta s. au
rum et argentu / sic et i mundo st
duo luminaria pfta s. sol et luna
Reliq uero metalla impfta st et
in copleta / tu tuc quicuq reducit
illa de impfcone et in copletione
ad pfectione et completom conuertet
i auru et argentu / minor probari
no pot nisi expimeto et expimetu
no cognoscit nisi p ssum ut supi9
e declaratu / ¶ Et in hoc prope

e finis artis et complemetu et
confessio ueritatis ipius ¶ Ideo bene
dicit egregi9 aristotilis in tercio
celi et mudi nre e ut iudicem9
sup quasda res ex copleme to ipaz
et earu fine et no ex earu pnci
pijs. na omis scie est compleme
tum finis quod e quia cpleme
tum artis est complementu ne
est p rem sensibile cadente sub
visu ¶ Et huic concordat quod
dicit galienus scdo de crisi s. q
verificacio in vna quaq arte et
affirmacio sit ex opibus ei9 et ipi9
processio et inuencio ex ei9 pnci
pijs ¶ Ex quibus patet q hec
ars et fere omis alia non potest
pbari ex suis pncipijs sz opacio
nibus ¶ Vn auicen in tractatu
suo testatur aut ad credenda me
ditacione expimentu ¶ Et phs
in 10 ethice in opacionibus ex opib9
iudicat ¶ Et rasis in lumine
luminu na eius quod dicim9 ex
perimentu ueritate iudicat .
¶ Ex quibus pz pc ¶ Notadu
q quia ars ista e ministrans ne
et ea consequens / ideo duplicia st
eius pncipia s. artificialia et na
turalia / ¶ Naturalia st quatuor
cause metallorum cu suis annexis
et hec pncipia recipit a sciencia
sibi tradita superiori / Dz exqsite
discutere ea ut possit sequi nam.
¶ Principiorum aut artificialium
queda dicunt modu artificialium

opationu quib9 artifex aplicat'.
ad magisteriu ut intentu pficiat
qui sunt octo .s. sublimacio desce
sio distillacio calcinacio solutio
coagulacio fixio et ceracio abs
annexis suis ¶ Queda sunt
no proprie principia s3 sic pro
curationes et indicia ondencia ve
ritate uel falsitate dictoru pn
cipioru eius quod opatu e ex
eis .s. vtru sit ide auru pcmt9
cu mineralia ul no et sit dete
.s. cineratiu cementu ignicio fu
sio exposicio sup uapores acutos
extincio cmixtio rei adurentis re
ductio post calcinacione et sus
cepcio argenti viui facilis uel
difficilis ¶ Est aut pncipiu
vnu ab hijs excelsum et diuinu
quod e sicut clauis et nex9 illoz
sine quo no pot pfici opus hoc
quod supra omem racione nalem
dz cadere et intellectu ante pn
cipiu opacionis et vltimo i ssu
Et hoc est quod inducit plato
ne inuestigando phiam incipe
ab intellectu et finire in ssu et
statim redire et flectere ad intel
lectu via circulari cui9 contrariu
facit aristotil'. ¶ Vn auicena
no potens hoc principiu firma
re p nales rationes sicut nec unq
aliquis alt nales phus dicit ca°
de sba fixa q experimentu destruit
forma specifica volatil' ut non
fugiat. et ca° de compone medicine
dicit q cu aque pmiscent' et c
miscent' vehement' deinde ex
sicant' et coagulant' et conglutina
tur ita q si vicerit summa vola
tilis summa fixi volabit cu ea
Et si no vicerit figetur cu ea
¶ Et vult dicere q volatile pot
volare cum fixo et pditur opus
et fixu potest retinere volatile et
pficitur opus quod e mirabile val
de Ide in eode dicit sic Et scim9
p pncipia plurima scie natural'
q possibile e ut res et substancie
quaru radix e tra et aqua resol
uatur et currentes fiant. Deinde
dicimus p canones et alios .s. no
nales s3 alquimicos et diuinos
q ista elixiria pdicta cu resol
uuntur no phibetur resolucio ab
opacionib9 radicalib9 omio ymo
remanet nobis de vtute earu qd
volumus ¶ Testatur aut ad cre
dendu meditacioni expimentum.
¶ Pncipiu aut hoc precipue tra
ditum e totum sub figura et al
legoria propt vltima difficultate
eius et inuestigacoi sup ronem
ex cui9 ignorancia pdicta pncipia
nil psunt quia hoc veritate sui
et alioru in expimeto ondit et
sensu et in expimeto pz veritas
principalior ¶ Racio sa e hec
In quocuq repiunt' propetates
passiones et opacones oms specifice
alicui9 rei illud e pcmt9 ide q

no.

illa res sz in auro et in argento per
alqmiam generato repiut^r. omnia
hec q sunt in auro et in argento
mi[n]iali / ergo maior ro[n]is verificat^r.
ex hoc quia dre spetifice rerum
siue forme substantiales sunt nobis
ignote ut pz ex quarto metheo^r
in fine et ex primo de aia. ¶ Nec
cognoscimus ea nisi per proprieta
tes et passiones et opationes et
accidentia. et io quales sunt opera
tiones et accidentia in reb^9 tales
iudicam^9 propetates et accidentia
passiones g^o. et per qns formas qa
om[n]is cognitio nra incipit a sen[su]
vt pz primo phi^r et primo posterior
et primo metha^e. ¶ Vn phus p^o
de anima volens nos inducere ex
hoc incognitione aie et aliar for
maru dicit sic. Accidentia magna
ptem conferunt ad cognoscendu
quod quid est .i. diffinitione et
forma substantiale. tal' autem
cognitio .s. accidenciu e per sensu qz
sola accidentia sunt obiecta sensuu
¶ Et ideo phus qrto metheo^r
arguens ex opationib^9 reru et
accidentiu sup ipas formas dic
sic / quod enim facit opationes oculi
e oculus. quod uero no no est ocul^9
sz ymago oculi. et serra lignea
no est lignea serra lignea / sz yma
go serre. Vnde dico q optimu gen^9
inquisitionis et certissimu e cogni
tio rei per accidentia ppria quia tuc
per causam vni^9 cuiusqz rei propria

res cognoscitur cu de accidentib^9 ei^9
propriis minime dubitat^r. ¶ Nequ
e hoc i metallis difficile cu non
fiunt sint dicse sbe admixte sed
homogenea per totu / a minor patet
sic quia quicuqz vult vere cognos
cere auru et argentu sm eoru
forma spetifica cognoscet per eos
proprietas et passiones et accide
tia et opationes siue sint actiue
siue passiue. ¶ Modo de propeta
tibus auri est esse metallu colori^s
cu citrini fulgentis ad igne fusi
bile sub maleo per omem dimesio
nem extensibile substantie homo
genee et ponderose ualde et susti
nere iudiciu ignis absqz mutatoe
et diminutione sui per cineritiu et
cemetu et confortare cor neqz pl^9
cognitu est de conditionib^9 auri
i toto mudo per phos et fossores mi
neraru metallor per expientia sic
confirmat. ¶ In quocuqz g^o metal
lo per alqmiam trasmutato repie
mus oms propetates pdictas et
accidentia et opationes necio ar
guemus ipm ee auru / et si aliq
illaru oditionu que dre sunt defi
ciant no erit auru ¶ Quia g^r
auru alqmicu het omnia pdicta
io iudicam^9 ipm ee auru necio
expimentu aut sm phos certifi
cat hoc ut dictu est secundu ssm.
¶ Et si no est idem auru alq
micu cu minerali oportebit necio
eos ponere oms propuetates easde

in spe manere a contrariis formis
quod est penitus impossibile / Oz
gr. q sint idem ¶ De confortatio
tione aut cordis quia facit auru
minale sicut dicunt medici quia
quia quide ydiote dicit q auru
alchimicu cor no confortat ¶ Pla
to in libro stollicaru est expsse co
tra eos ¶ Et simil'r in comento
ibide hamet et simil'r haly i suis
secretis. Et aristotiles inde secret(is)
secretoru ca. de lapidibus p'ciosis.
¶ Nunc uo a simili probem9 / quida
enim placet et satisfaciut magis
prationalia, cu rones sillogisticas
intelligere no possunt. et similit(er)
quia difficile est sillogizare ¶ Vn
phus 9o metha. no opportz cu9
libet sciencie cimnos q'rere sz pro
portionabile gspicere ¶ Et in
pmo de vegetabilib9 dicit quedam
omni anno nascunt. et arescunt
i triticu et olera et queda no / Et
no possumus ob hec oma scire per
sillogismos nisi p exempla et descrip
tiones et io opportz determinare eas
vt sint exemplu et sillo'. et non
debeo omniu pscrutatori diffinicio
nes ¶ Et hec aut proportio et
similitudo repitur tam in anima
tis q in vegetabilib9 et mineralib9
et etiam elementis et a natura
sola et cum auxilio artis ¶ Na
em generat ranas in nubib9 aut
in puluere aspso pluuia p putre
factione ex vltima dispositione
matie ad hoc propinq ¶ Et reffert
auicenna q vitulus in nubib9 gene
ratus e cum tonitruis et cecidit cu
pluuia semivi9. Et dicit q natura
i talibus facit subitas generationes
cu ministratione etia artis facit si
milia naturalib9 / ut ex basilicon
contrito et debite ministrato et pu
trefacto scorpiones generant ¶ Et
ex lt elixatura anatis ad fenu
coopata buffones ¶ Et ex vitu
lo transfigulato apes cum putrescat
humiditas illa p ebullitione a calo
re extraneo ¶ Et vespe ex carne
asini. Et scarabei ex carnib9 equi
¶ Et locuste de carnib9 mulli Et
planu est q et talia sit omo silia
illis q a sola natura processerunt
q'uis locus sit alius et matia alia
et dispones alie sm al' sz pporcio
nes insensibiliu vltimas et dispones
vltimas in tali matia et tali loco
credimus ee omo easde cu hijs que
a sola natura generata sit virtute
corpum celestium q'uis pcedetes sint
valde diuse propt diu'sitate ma
terie et formas easdem credimus.
¶ Aristotiles tame 6o de animali
bus est contra hoc qui dicit q sut
ide so. sm gen9 et similitudine
et no sm forma ¶ Et in 19o de
animalib9 dicit ide. et simil'r 7o
metha. ¶ Vn auroys ibide in
comento dicit / mures generatos ex
putrefactione no sit idem in spe
cum generatis ex propagatone q a dic

q propagando conservari non possunt in specie ¶ Sed noe dicit aliter nos dicimus formicas araneas et alia plura animalia generata esse ex putrefactione que post modo per propagationem conservantur in specie sibi similia aut ergo erunt eadem specie cum illis quod credimus aut eadem accidentia et operationes manabunt a contrariis formis quod est impossibile ¶ Similiter natura non faceret membra generationis in eis frustra ¶ In vegetabilibus etiam hoc patet natura enim generat ex putrefactione portulacas et bletas paritarum caules et cucurbitas et alia plura genera vegetabilium et illa etiam eadem ex propriis seminibus et faciunt flores et semina eadem et conservantur in specie sibi simili per semina eadem et hoc patet per galienum in primo elementorum capitulo de feniculo qui dicit et spontaneum quidem quandoque nascitur hoc sic et anetum / Sed etiam seminantur ea per ortos ¶ Unde dicimus quod quedam sunt que per solam propagationem generantur ut ipsa cethus et palma quedam que per solam putrefactionem ut pediculus pulex gramen et sibi similia / quedam in utroque modo ut mures portulace etc. ¶ Sic ergo in animatis anima vegetabili utroque modo generatis perimitus arguimus eadem esse specie quia eodem modo utraque possunt conservari in esse / Sic et in animatis anima sensibili perimitus arguemus quod totum accidit propter ultimam dispositionem et proportionem agentis et patientis.

Unde dicit philosophus primo de vegetabilibus quod natura transmutat calamentum in mentam et triticum in linum in senere .i. lolium et malas in bonas et econverso ut illa que fuit translata de persia in egiptum / Unde Et ideo dicit ibi quod a quibusdam malis seminibus proveniunt bone plante et econverso sed ut illa que non de facili et hoc etiam in animali contingit multotiens ut ibi dicitur ¶ Et diversitas regionum hoc quod maxime operatur in animalibus etiam hoc est planum quamvis non in omnibus ¶ Generat enim natura in nubibus quandoque sagittas lapideas et ferreas cum tonitruis tribilibus ¶ Unde philosophus iuxta finem quarti metheororum sic dicit ad litteram / sepe etiam fiunt lapides ex igne cum extinguuntur .i. vapore igneo .s. in nube et sepe contingit corpa ferrea et lapidea cadere cum chorustationibus ut vapor igneus quia ignis frus et siccus in extinctione sua ¶ Et in persia cadunt cum chorustationibus corpa errea ut es ustum et silia sagittis armatis .i. barbatis et non possunt liquefieri ad ignem Sed euaporant in fumum veritati attinentem donec residuum sit cinis ¶ Cecidit quoque apud vergen frustrum ferri 140 a ctranarum quod propter duritie sita fere erat in sran(?) missa tamen est pars eius regi corasiene qui cum precepisset enses inde fieri

erat infabricabile

erat infabricabile· dicunt tamen
arabes quod enses almanici qui optimi
sunt de ferro tali fiunt cum autem re
cidit massa illa resiliit aliquotiens
atra ut pila cratisque composita ex
minimis frusticulis coherentibus
adinuicem ad quantitatem granorum
milij magnorum· Simile huic rei
euenit apud thepastren ¶ Sic
ergo fiunt lapides eorum siquidem gene
racio uel erit subito propter mag
num calorem accidente luto desiccato
aut paulatim post multum temporis
¶ In quibus ubique plus insinuatur
quod natura facit generaciones siles
sed aliquando subitas aliquando
paulatinas et in diuersa materia et
diuersimode ¶ Idem in eodem·
¶ Sunt autem certa loca super que
aque effuse conuertuntur in lapides
diuersorum colorum sunt que aque
que seorsum accepte non congelantur
que si prope alueum suum fun
dantur congelantur et fiunt lapi
des ¶ Scimus ergo quod in terra illa
est vis mineralis que congelat aquas
¶ Idem ibidem dicit quod sunt quedam
vegetabilia et quedam animalia
que conuertuntur in lapides virtute
quadam minerali lapidificatiua et
hec transmutacio corporum anima
lium et vegetabilium in lapides est
aque propinqua sicut aquarum
transmutacio et quedam fiunt cicius
et quedam tardius secundum potenciam ac
tiuorum et resistenciam passiuorum
¶ Idem ibidem dicit quod est locus in
arabia qui omnia corpora ibi existencia
colorat colore suo ¶ Panis quoque
iuxta storacem in lapidem mutatus est
Remansit tamen ei color suus / Sunt
que talia mira quia raro fiunt vel
accidunt / ceterum tamen eorum manifeste
sunt ista extranea facit natura impo
nere locis minarum extraneis et sunt
valde miranda ¶ Multa etiam in
scripturis vidimus et ore tenus
audiuimus de mineris diuisis in
quibus quasi incredibilia fiunt omnino
similiter in elementis hoc idem patet
¶ Ex concussione enim quorumdam
lapidum cum taliter generamus su
bito ex aere ignem et ex aqua ebulli
cione aerem et ex condempsacione
aeris aquam et ex rarefactione terre
aquam et conuertuntur naturaliter et
sunt eadem cum naturalibus solis ¶ Que
cumque tamen exemplaria hic ad
ducta sunt de transmutacionibus
rerum non ideo quod omnino proporciona
bilia sint adducta sunt quoniam exem
pla ponimus non ut semper vera
sint sed ut senciat qui addiscit
ut dicitur primo priorum / Sed hoc
ideo ut sit satisfactio quibusdam in
superficie speculantibus et non in pro
fundo considerando opera miranda nature
et transmutaciones extraneas ut ad
hec velut longe distantes ymagi
nantes hanc artem possibilem·
¶ Quibus autem mens et discrecio
medullitus et profunditus est cingi
lans / talia exempla et proporciona

lia puerilia sunt · neque omnino ut in
pluribus in eadem specie cum sibi simi
libus collocata in quibusdam autem
forte sit ¶ Et hec probacio exemplo
rum eque prodest alquimiste et so
phisticis ymo sophisticis magis
qui diversas materias per hoc subire
sibi possunt ¶ Huic quoque lapi
di nichil omnino simile videtur posse ad
duci · sed solum secundum partem et quod magis
simile videtur est de congelatione attrame
torum et similiter fumus resolutus
aliquibus comburitur · hic enim fumus
est tanquam spiritus qui resolvitur ad aere
cum toto corpore suo sed si inveniat
corpus solidum aliquod cui appo
dietur retinetur ibi a suo corpore oc
culto super illud corpus aliud et indu
ratur et figitur et fit fulgosus ita
quod spiritus dum fugit ignem convertit
corpus ad suam naturam et corpus
dum permanet convertit spiritum ad suam
naturam ¶ Et hoc idem simile patet
de congelatione tartari in vasis boni vini
quemadmodum etiam motui circulari
spere celestis super suum centrum non
potest adduci aliquis · alter modus
sed solum partim quia centrum spere
celestis est spatium a circumferentia
nec est annexum alicui alteri sed
in se ipso et per se ipsum sic in medio
manet et omnis alter modus ei as
similatus est volubilis et rotativus
et non circularis cuius centrum firma
tur et anectitur polis sue circum
ferentie mediante axe sua Sic et

In hoc non potest aliud omnino simile
adduci sed solum in parte · quia ipse la
pis est quid proprium in se et orpha
num et unicum ab omnibus separatum
inconvenienter exempla dicta que
apposita sunt ¶ Ex predictis igitur sa
tis patet quod si alquimista preparavit
bene · materiam suam in organo propo
et igne suum et gradus suos et
tempus congruum et invenit nam
manibus suis et vigilanter inspi
ciat signa colorum omnium ita quod ut
circumstantie omnes in suis horis absque
aliquo deffectu concurrat generabit
quod narrat philosophus si deus voluerit
Et natura coniunget naturas compo nen
tium determinatas divino iudicio
absque consideratione artificis aliqua
quia cognicio talium prodest ad spe
culativa sola · ad operatione vero
minime · Et poteris tu hoc trans
mutare omne metallum ut dictum est
ita ut apparet naturalibus in nullo de
clinare apparet comparat ¶ Et signum
sensatum inducens nos debere crede
hoc est quia videmus metalla imperfecta
alterari per arte a quibusdam rebus
sui generis et extranei quamvis non
trasmutent ¶ Thutia autem enim
alterat es in colorem auri auripig
mentum autem in colore argenti quamvis
comburat ¶ Et fumus saturni
congelat argentum vivum ¶ De
extraneis autem dicimus quod cortex ma
lignati convertit ferrum in calibem
et fumus capillorum citrinat argentum

exemplum

Quia igitur ad alterationem experta
mus transmutationem tamen per hec ex
tranea non possit fieri. quia eorum
alteratio non profundatur usque ad occul
ta corporis. tunc cum videamus alte
ratum aliquantulum profundari a suis
similibus absque separatione alicuius eorum
et similentur auro et argento non
debet quisque dubitare quin sit proxima
potencia in hiis vel aliis. ita ut
ars ducat in actum et perfectionem
ipsam. Et simile fumus resolutus
Nondum quod omnium animatorum
que generantur eque est vapor siccus
et humidus vel utrumque. ut dicitur primo
metheororum. Omnis autem vapor de ge
nere spirituum .i. volantium. propterea
sublimantur ex vaporibus autem siccis
generantur res sicce. et ex humidis
humide. Sed ex eorum commix
tione et digestione et proportione ex
istente diversa in habitudinibus et
mensuris ipsorum accidit diversitas ge
neratorum omnium secundum exigentiam
nature cuiuslibet speciei et sicut ipsi
vapores habent in actu naturam as
cendendi et volandi sed habent in
potencia naturam standi et permane
ndi. Propter quod generata in
quibus permanet actu natura vo
landi precipua alia primo semper vo
lant secundum naturam suam ut [illegible] an
timonium marmor alumen. sal.
et tartarum. In quibus autem utraque
natura permanet mixta dominans
virtute dominatur alteri ut patet in

mixtione corporum et spirituum Cum
enim vires spirituum dominantur tra
hunt secum corpora ad volatum Et cum
vires corporum dominantur retinent secum
spiritus et figuntur cum eis In spiritibus
enim sunt corpora in potencia et in cor
poribus sunt spiritus in potencia Et
hec est causa quare natura facit corpora
ex spiritibus et econverso Propter quod
quecumque resolvuntur a corporibus metal
lorum fumum apud ignem non habent naturam
corporum quorum sunt sed magis spirituum
et qualis alia quibus spiritus cum ingredi
tur corpora acquirit similem naturam
corporibus Ideo in minimis metallorum
reperiuntur sui spiritus sed non econverso
quia in posteriori includitur prius sed non
econverso Cum igitur ex generatis ex utro
que vapore conservantibus naturam corporum
et spirituum scilicet ex argento vivo et sulphure
natura generat corpora metallorum omnium
propterea quod in illis spiritibus sunt omnia
corpora in potencia potuit natura
illam potenciam deducere ad actum.
Quia natura secundum ordinem preponit po
tencias actibus et sic ex potencia
non fixi facit fixum et econverso et
ex mundo facit mundum et ex in
mundo immundum. et ex mundo exhibit
mundum et ipsum retinet Ars igitur
post contemplationem omnium horum
sequitur naturam et inspicit spiritus
nature immundos et eos sublimando
sublevat et mundat sicut natura
et tunc volendo fugere ab igne.
ars ministrat ei. et natura convertit

Item dicit totum genus
philosophorum in generatione me
tallorum natura facit de
corpore spiritum et de spiritu
corpus quod etiam per artem
fieri nimium est nobis.
Expeditis omnibus
a prudenti opifice sub
tiliter intuenti colligitur
quod natura in metallis
creandis et formandis
habet quandam substantiam vel
materiam argentum vivum et sulphur
ex qua fit naturaliter
exire illa fumosam
substantiam vel materiam subti
lem post artificio
ipsius non convertit in
metallum illa autem prima
materia aqua materia
fumosa prima generatur
et exit est quoddam
corpus tunc aqua exit
dicta fumosa substantia quod
sunt quosdam spiritus
et sic prima facit alia
exhibit de corpore spiritum
et etiam facit sic as
cendere astra in celum
i. rem corporalem facit
esse spiritualem et quam
postquam hanc materiam
spiritualem natura convertit
in metallum ut dictum
est tunc natura facit de
spiritu corpus et sic facit
descendere de celo
terram i. omne spirituale
facit corporale in suis
operationibus et acti
onibus. In omnibus e
istis operationibus n

non possumus prope ipsam naturam sequi sed per quandam similitu
dinem ipsam sequi tenemur et quod in operationibus istius scientie et
magis proprie prout expedit arti nostre hoc est attendendum fatendum.
Item aqua et ignis in hac scientia sunt agentia Et patet quod omnia meta
lla quoad radicem non sunt eiusdem substantie vel materie vel nature et tamen
non sunt eiusdem forme Et hoc ideo fit propter sanitatem vel in
firmitatem vel mundiciam vel immundiciam vel paucitatem vel pravitatem
ipsius substantie argenti vivi et sulphuris in unione et admixtione naturali et etiam
naturam diversarum materiarum et propter longam vel brevem ipsius materie decoc
tione . Hec autem in universali de generatione naturali metallorum d

scire voluit philosophum videat 9° methaphisice cum suis commentatoribus et albertum de mineralibus et summa geber de perfectione magisterii huius artis quomodo autem ars facit de corpore spiritum et de spiritu corpus Iam breuiter dictum est sicut clarius dicatur in illis quibus indigemus sicut etiam 9° unum et scire nos elementa generare et unum elementum in aliud mutare scilicet de sicco facere humidum et de humido siccum et de frigido calidum et de calido frigidum quia aliter opus huius scientie non potest aliquatenus consumari et est de corpore facere spiritum et e contra. Et sic patet quod sicut natura facit de corpore spiritum et similiter de [illegible] spiritu corpus in generatione metallorum mineralium naturalium Ita et nos in generatione artificiali lapidis mineralis per nostrum artificium minerale [illegible] minerale facimus de corpore spiritum et de spiritu corpus Et hoc est quod dicit auctor philosophus facite de corpore spiritum et de spiritu corpus et invenietis quod queritis. Ex hiis clare liquet quod principia et operationes huius scientie sunt similia principiis et operationibus nature licet pluribus aliis indigeamus quam natura. ¶ Est primum huius magisterii calcinare et sublimare id est volatile facere cum modis sublimationibus id est cum spiritibus non fixis sublimare. Et queritur hic quomodo hoc sublimari solo sublimari fixum michi aliud est quod ipsum corpus fixum converti in spiritum id est in aquam vel substantiam et hoc est secretum in maioribus secretis quod pauci sciant et intelligant

eos in corpora munda fixa et de cetero naturam corporum dominabitur natura spirituum metiuum per hoc ingenium mirabile. ¶ Sunt et similiter mirabilia quedam que generantur et perficiuntur secundum substantiam in qua sunt absque resolutione in fumum et ars similiter perficit metalla in aurum

Capitulum 16m in quo soluit rationes contrarias dictas cum quibusdam incidentibus et notabilibus.

Quoniam quidem dispositiones precedunt habitus et habilitant ad formas tam intelligibiles quam reales, Ideo premissimus dispositiones quamplures per quas potest sapiens amator horum bene credere et disponere sensum et intellectum suum ad habitus et formas recipiendas quas diximus ¶ Qua propter de cetero modum habituandi et informandi cum quibusdam aliis aliter aliis dispositionibus iuxta sapientum doctrinam et nostram narremus, Incipiendo prius a solutionibus contrariorum dictarum apparenti scilicet ignorantium hanc artem gloriosam et volentium eam infirmare ¶ Quoniam quidem etc. ¶ Nondum est quod accidit quibusdam sapientibus in sillogizando ut faciant sillogizismos sophisticos fortes sibi ipsis et aliis. ¶ Et quicumque contra illud opinantur Itaque etiam nescientes soluere stant in dubio ligati. ¶ De quibus dicit philosophus 7° ethicorum sic ad litteram. ¶ Sophisticus sermo est mentiens dubitatio propter inopinabiles cum velle arguere ut sapientes sint cum non attingant scientiam facta similiter dubitatio fit ¶ Ligata enim est mens cum manere vellit propter aliud potest non placere conclusum procedere autem non potest propter soluere non habere sermonem etc. ¶ Quia igitur quamplures plures nesciunt soluere argumenta iam dicta et eis similia cum sint magne apparentie propter sophisticationes latentes, eo quod non habent terminos et sermones huic arti pertinentes, et ideo nescientes soluere, eorum mens manet ligata etiam si credant oppositum ¶ Posuimus igitur in antedictis sermones notos et veros et similiter in sequentibus ut possint soluere omnia dicta contra solutionem possibile et si qua similiter alia arguentur Ita ut eorum mens numquam de cetero sit ligata, Soluimus autem omnia ordinate sicut patet in textu libri ¶ Adhuc similiter decipiuntur quia solum universale considerant et arguunt non dividendo particularia ¶ Unde philosophus primo politicorum considerantes particulariter magis veritatem dicunt universaliter enim dicentes se ipsos decipiunt ¶ Et in 6° ethicorum. Neque enim prudentia est universalium solum sed oportet etiam singularia cognoscere Si enim sciat quis quoniam leves carnes bene digestibiles et sane quales autem leves ignoret non faciet sanitatem sed sciens quoniam que volatilium leves

et sane faciet magis etc. ¶ Et in primo posteriorum considerantes alere multotiens nesciunt quedam singularium propter id quod non intendunt et in 2° eiusdem equivocationes magis latentes in universalibus quam in singularibus. Et in 2° ethicorum In hiis enim que circa operationes sermonibus universalibus quidam minores sunt particulares aut veriores. ¶ Ad argumenta etc. 1. primo ex prius dictis patet solutio quoniam quamvis per arte alquimie velimus sequi naturam hoc est s. in opere s. faciendo ex similibus principiis metallorum .i. [eodem] aurum ut ipsa facit sed non in modo operis quia ratione operis ars facit ex illis principiis lapidem sumitum quo omnia metalla convertit in aurum. Sed si metalla vellet generare de novo tunc ars coacta esset sequi natura in modo operis etc et in quantitate elementorum et proportione et mixtione et calore et tempore et loco et sic ars esset et est impossibilis eo quod cognitio talium non potest haberi certitudinaliter sed solum secundum coniectura quod cognitio confert alii conferet speculanti operanti vero minime ¶ Veruntamen prius alii plus investigat omnem operationem nature et omnem modum operationis et materiam determinata et reliqua sine quorum investigatione ars numquam posset natura sequi et quia natura in suis mineriis transformat omnia metalla impfecta in aurum paulatim digerendo et expoliando ipsa in fine a sulphure corrumpente quod ipsa decoxit et in tali expoliatione observat naturam quantitates et proportiones mixtionis sunt note soli nature. Sic ars hec subtilissime investigans expoliat ipsa ut similiter in natura. ¶ Sed cum alio calore s. liquefaciente et in brevi tempore valde s. in momento et alio loco. Qua quotiens tempore quotiens loco et cocumque calore aliquo colore expolientur imperfecta metalla omnia a sulphure corrumpente statim perficiuntur in aurum et in hac expoliatione natura equat quantitates elementorum et eorum proportiones in mixtione et mixto voluntate divina quamvis hoc ignoremus. quia nec necesse est nos hoc scire nec possumus scire et sic ars sequitur naturam quia sic operatur ars penitus ministrando nature sicut sola natura tam in generando phisicum lapidem quam in perficiendo metalla quia solus lapis phorum cum sit sic expoliatus et habeat naturam perficientis et informantis potest ipsa expoliare et informare in liquefactione. Ad totum adhuc lucidius explanabitur infra in capitulis de generatione metallorum

¶ Ad istud autem quod ipsi dicunt de abreviatione temporis in decoctione per excessum caloris exasperantis aliter exasperante quia dissipabitur humitas metallica et destruetur forma spe

Nota verba ex illis principiis quod ars facit lapidem phorum

Nota quod lapis phorum habet naturam perficientis et informantis

specifica metalli ¶ Dicimus quod eorum
intentio et ymaginatio attrahunt
veritatis omnino declinat qui volumus
aliquando nolumus ponere metalla
imperfecta in igne ignitionis aut liq
factionis et sic servare quousque
digerantur et perficiantur in aurum. quia
fatuum est hoc dicere et ymaginari
est impossibile sicut probant ¶ Sed
ipsis liquefactis ad ignem immediate
ponimus lapidem secundum iusta pondera
ipsa perficienti cum ipse sit forma
ipsorum informans ipsa et in mome
to perfecta sunt in aurum nec in me
tallum aliud per talem ignem cum
sit impossibile ¶ Sed in igne
sufficienti ad liquefactionem conservamus
ea in sua humiditate auferendo
superflua quousque generetur lapis
quem querimus volatum cum iungimus
lapidem fixum solutum et hoc est
possibile ¶ Ad sextum dicimus
quod in opere huius artis est considerare
duo scilicet naturam agentem et arte minis
trantem ¶ Si consideremus ex parte
nature agentis dicimus quod totum
opus est naturale quia natura est illa que
decoquendo appetit retinet digerit
et expellit et permiscet et corrumpit
et generat et informat precepto dei
benedicti et gloriosi suo tempore lapidem
antedictum et cum hoc lapide natura
informat metalla per ipsorum permix
tione ¶ Si consideremus ex parte
ministrationis idem opus hoc est
artificiale non quia ars generet

vel dic volumus perficere me[talla] imperfecta liquefacienda ea ad ignem et immediate ponimus lapidem per iusta pondera ipsa perficientem cum ipse lapis sit forma etc.

et corrumpat et informet sed solum
ministrat nature operanti totum hoc
natura enim sola nil in talibus potest
per se nisi ars ministret sibi prop
terea eo modo quo ars ministrat ne
eo modo operatur natura quia si
bene bene. et si male male. tota igitur
operatio ratione generationis et mixtio
nis est naturalis ratione autem ministra
tionis est artificialis sicut patet in de
coctione ciborum ¶ Ad rationem [illegible]
dicimus quod illorum ratio non concludit
quod forma que est perfectio rei est
duplex scilicet una ipsius mixti in
quantum mixtum. Alia ipsius mixti
non in quantum mixtum sed in quantum
animatum sive sit anima intro
ducta de potentia materie ab oc
cultis nature sive sit data ab ex
trinseco scilicet ab essentia quinta vel
a primo motore sicut veteres diu
ersimode sunt opinati ¶ Diver
sificavit enim rerum perfectiones
multiplicitas quoniam in quibus compo
sitio que secundum naturam fuit debilis in
illis maiorem et nobiliorem perfectio
nem posuit scilicet que est secundum animam
¶ In inanimatis autem econverso ideo
nos ignoramus formare leonem
capream et hominem non ratione mix
tionis sue debilis cum sit debilis
in eis sed magis ratione forme nobilis
que subiacere non potest artibus nostris
¶ Similiter quia compositio quorundam
mineralium et vegetabilium et
animatorum sive sint fortis mix
tionis sive debilis generatione facile

sciam⁹ tn̄ eorum formas specificas
ignoram⁹ omīo ¶ Sꝫ ad genera
tionē auri cognoscim⁹ sua forma
specifica separata amatia pfectibi
li et modū pfectionis et vnionis
omīo sequndo nam ¶ Similiter
quia nō fit recta compatō mix
tionis fortis ad nobile sꝫ ad debile
et nobilis ad ignobilem q̄a recta
copatio est in vnionis ut dr̄ A°
phi. sic et animator ī animata
ī hoc nō est proporcio simlr̄ qꝛ
nō est proporcio ei⁹ cui⁹ materia
ppinqua detinmata inuenitur sic
sit eiusdē ppinqui gnīs siue nō
¶ Simlr̄ quia nō reperitur ī illis
nec in aliquibus de mundo aliqd
quod exit pfici sicut ī hys solū
quare rō non concludit ¶ Ad
~~ppositione vero al~~ pposicione vero
octaua. Dixerunt quidā q nō
concludit quia metalla nō dif
ferunt ad inuicē spē sꝫ accñte
solū quos reprobauim⁹ supra ī
argumētis phī ¶ Dixerūt aly
q rō simplr̄ est falsa quia gnā
tio et corruptō indiuiduorum diu
sarum sperum potuerit ad inuicē
isti trasmutari sꝫ q̄uis sufficienter
dicere videantur nō tamen sic
est quia quidā mod⁹ e ī metal
lis diuisus mutationis spei in
spem ¶ propterea istius rationis
solucio sufficiens cū solone vltie
rōnis phī patebit infra ¶ Ad
rōnem 9.3 dicimus q veru est
q p motum et luce corpū supra
celestiū et p eorū detinmatos situs
et aspectus introducunt forme inferio
ribus. Sed nō est nēce ea scire nos
nisi in gnē quodam cōfuso s. ex pte
solis in quibusdā qui ē cā 9or tem
porū anni quia certis temporibus
fiunt seminatōes et messes et planta
tiones in quibusdā animalibus ut
equis et asinis et accipitribus et
falconibus pyodys certis solarib⁹ fiunt
coniunctiones ad coitū et gnatonez
¶ In quibusdā autē in omni tpre
fiunt hec indifferent ut in homine
columbis et gallinis ¶ Vn̄ si vo
lumus gnare vermē ex carne pu
trefactibili nō considemus sitū que
que stellarū sꝫ solum dispositionē
aeris circonstante et oms vl' quas
dam putrefactionis causas ¶ Sic
si oua sub fimo vl' simili loco ad
pullorum gnonem ponantur quocumque
tpre dabitur forma sua et tempore
pfinito a celestibus absque nra conside
ratione in hoc ¶ Eodē modo in
generatione talcis et vitrioli et sa
lis et ceruse et minij et cinabrij
¶ Simlr̄ in copone tyriace et alia
rum confectionū qꝛ quocumque tpre
et quacumque hora possunt fieri.
¶ Hec virtus enī celestis ē valde
comunis ad omnia et recipit deter
minatōne p virtutes et dispones
eorū que sunt sbm eius in reb⁹ ele
mentatis et elementis. Quia sic
opa virtutes celestes in tota nata
gnabiliū et corruptibiliū cōtinuo

Scdm materiam sibi dispositam aut proprie aut communem ¶ Vn liliu hoc opus no causatur a motu superior qz omni tpre fieri potest. ¶ Et ras in A° in libro rephensionis temp9 no opa tur in hoc aliquid quia si tempus oparet² in eo eet vile apud gentes etc. ¶ Si g° in hoc magisterio e via contingecia al' continges quo tepore rones concurrat introducet² forma sua sub debito situ et aspectu stel latum tempore pfinito in materia absqz consideratone in hoc aliqua. ¶ Vn dic' plato qz scdm meritu ma terie Infunduntur virtutes celestes q [redacted] rerum nras opantur.

Sz in rebus in quibus infundit² accidentalis noua et occulta ce lestibus ut pz in arte ymaginu oz nino ut sciamus et custodiamus determinatos situs et aspect9 corpuz celestiu tempore proprio qz a solis illis inponitur tali tempore et non alio ¶ Quia g² alqmie ars no est talis io non expedit ut hoc fi at ¶ Ad ronem .io. dicim9 qz formaru alie sunt nrales alie arti ficiales ¶ Et nralium queda sut sbales et introducut² in instanti omis a natura, precedentib9 dispoi bus habitantib9 ad eas, sive occur rat ibi administratio artis aliq ad disponendu sive no ¶ Et iste sunt forme sbales q sunt pncipia opandi in omni re. ¶ Et istas dic' dyaletic9 formas specificas

sive differencias costituetes spem et p ipas quelz res hz esse. ¶ Queda autem forme st acci dentales que si inmediate manat et fluut a formis sbalib9 introdu cunt² in instanti cu formis sba libus a natura cu sint sic prope passiones sborum. et iste st forte cu quibus quelz res opat². ¶ Si aute inmediate no manat et fluut tunc introducunt² succes sive in tempore ut e color. odor et sapor et figura talis determinata sequens sua forma sbalem qz queda sunt prope, tota specie sua ut color pauonis et figura elephantis. queda comunes ut color equi et galline et odor vio le ¶ Artificiales aut forme omis sunt accidentales et no st aliud qz figure reru introducte p arte sive sint iuxta voluntate artificis ut figura domus et nauis et nummi. sive sint casu aliquo ut pz in figuris fragmne torz lapis quorz queda pmanet in fco ee ut forma domus queda no sz sunt in solo fieri ut patz in arte cantandi saltandi et omis iste introducut² successive i tpore ut pz ex A° metha^ce. ppt quod bn dicit phus ibide qz artificia lia cone materie ponut² in gne sbancie et cone forme ponunt² in gne q accntis ¶ Cu g² gene ratio lapid phoz sit a na. s. igne

calore suo n̄ali et odore et figu
ra naturali que sunt forme
accidentales sequentes sua sub
stanciale determinata sz tn̄ cum
administratione artis q̄ ministrat
sibi n̄am debitam n̄alem in or
ganis artificialibus q̄ nullo
forma cognoscit' p suas formas
accidentales proprias sicut est
omis alia de mundo ¶ Et quis
ministraco et ministratois mo
dus matie sit voluntarius tn̄
forma q̄ in instanti gnatur est
n̄alis ¶ Non g° potest dici
forma huius lapidis artificial'
ut quidā fatue ymaginantur
¶ Eodē mō intelligend de auro
p istum lapidē gnato cui' for
introducit' in instanti ut patu
it et nō successiue Sz disposi
tiones p̄cedentes bn̄ inducunt'
successiue ¶ Ad rōne xi^a q̄n
dicit q facilius ē res destruē
q̄ construere respondet geber
ysspanus i suma sua sic et nō
concludit de nccitate qua coat
tenur nō posse costrui crede n̄a
q difficult' destruit' nō aut
impossibile ipm̄ nō posse gstrui
¶ Huius autē cam assignamus
quia forte huit gponem soq
difficiliore habuit resolucionem
ideoq difficult' distruit' ¶ Et
est quod facit eos opinari impo
sibilē eius constructionē ¶ Sz
quia ignorant ipius gpōnez n̄ale

so illius costructione et destructionem
artificialem ex cursu n̄e ignorat At
temptauerit tn̄ forte q sit fortis co
positionis sz quante fortitudinis co
positionis sit nō attemptauert ¶ Hec
aut responsio geberi hyspani acten'
phi p̄ncipu et astrologi et magici et
alquimici ¶ Nos aut tn̄ modici si
mus intellectus et ingenij inde contra
dicim' tanto pho nec gtradicē p̄re
sumim' nec audem' cū ipē sciuerit
actu et ope hanc mirabilē scienciā
nos aut non quis propinqua pote
cia credamus eadē semita ipm̄ debē
gsequi propt' magna dilectione et
delectatione q̄ cum delectatio p̄ficit
opacione ut dicit' 10. ethi' ¶ Et
iteru in eadē coauget eni propria
opacoin delectaco et magis singula
indicat et c̄trius exquirunt cū delec
tacione opantes sz tn̄ argumētū
i sua efficacia pmanē videt' ¶ Ideo
dicimus q gstructio siue factio rei
dupl' considerari pot' Uno mō qn
res incipit constitui ex suis p̄mis
p̄ncipijs gnonis ut sanguis existens
in venis matricis galline ad gnatio
nem pulli ita q ē in hoc p̄ncipiū
motus ¶ Alio modo qn res gstruu
tur et p̄sserunt fere om̄s dispoes
habilitantes ad formā et ē iuxta
finē motus ut ouū ex sanguine illo
gnatum sub gallina p dies septē
fotum siue digestum ad gnacōnem
pot et c̄trius mod' addi, medi' horū

geber ysspan'

De dilectione et delectacione contra artem

existens .s. ouū et gallina pepit | si
pmo modo accipiat^r. ul' 2°. nullū al'
ml dicunt ¶ facilius em̄ ē rem
destruere quando fcā est q̄ ipam co
struere incipiendo a pmis pncipijs
gnonis ul' medijs. et hoc modo non
intellectis hic sicut vltimo modo fal
sum dicunt. ¶ Vnaqꝫ em̄ res na
turalis qn̄ fit cum ipa fuerit in
vltima dispone postq̄ in mediate
sequitur forma facilius est ipsam
construere q̄ destruere qn̄ fcā est
qm̄ ipius constructio fit ī instati
Sz ipius destructio qn̄ fcā ē no
pot fieri. nisi p̄cedant dispones
oms et altationes oms disponētes
ad corrupnone et sic accipimus
hic ¶ Et io quia ars alq̄me in
uenit hac vltima dispone disp̄^ta
omia metalla pficit ipa in instati
absqꝫ aliquibꝰ altacionibꝰ p̄cedēti
bus sola liquefactione p̄missa n^c.
pot ea ita facile destruere qn̄ fcā
sunt auꝫ sicut costruxit ¶ Ad
ronem xij^a et 13. ex p̄us dictis
patet solucō ¶ Ad ronez xiij^a.
qn̄ dicunt q̄ impossibile ē alicuiꝰ
vnius rei duas contrarias opacões
ēē dicimus q̄ verū est respectu
eiusdē sz respectu diūsorū possi
bile et hec diuersitas prope nō ē
ex pte dantis sz recipientis quia
om̄e quod recipit^r. in alio recipit^r.
p modū rei recipientis ad dispo
sitione hanc ul' illa et post in

formans ea iuxta nutū dispōnis
Ideo videmus de nutrimento et
nutribili q̄ in humano corpore
diūsa cibaria valde ī vnū san
guinē et in vnū nutrimentū co
uertunt^r. ab vno agēte propter
aliā tale ipozum disponem in
matia et forma ita ut cibaria
dura mollificet et mollia indu
ret et ad mediū reducat ¶ Vn
dicit galienus 3°. de cōplēxibus
q̄ oms cibi calidi dum indiges
tione pseuerant calefaciut corꝰ
frigidi aut infrigidant. Sed cū
innutrimentū transierunt augent calore na
turalem in quanto sm similitu
dinem vna etc. ¶ Et hoc ideo
est quia q̄uis nutrienda sint
in se ita diūsa et in matia et
in forma a pncipio tn̄ in compa
cione ad nutribile ab vno agen
te possunt informari vna fora
in fine ¶ Propt quod dicit
phus 2o de anima q̄ nutribile
nutritur a contrario et a simili
a contrario in pncipio a simili aut
in fine ¶ Et ca ē ex quia in
fine expoliantur ab omnibꝰ qua
litatibus diūsis quibꝰ differe
bant et contrariebant^r. et fiut
vnū p se et aliud p accidens nec
prope et p se et idem in forma
menbri nec tame fit vnū p se
et aliud p accidens nec proprie
et p se ordinata ad tale finem
¶ Cum g^r. metalla impfcā du

Nō.
vbi dicit sola liq̄factio

subiacent dignom nē. aut sint de minerijs effosa sint prope et p se ordinata a natura ad vnū fine quius int se sint alta et dusa et in duritie et mollicie et accidentib9 alijs potunt ab vno agente mlto melius informari sm multitudine vna in forma vna q nutriccia di uersa ita ut dura mollificent. et mollia indurent. ut in medio pficiantur Sz nō q istud quod mollificatur possit indurari nec econuso ¶ Et io quod ē molle nimis non eget mollificatione sed induratione. Et quod ē durum nimis econuerso quod totu p expoliatione solam fit in hijs diuisis subiectis tali diusitate ad eundem fine ordinatis nec tam fit vna mutacio p se et p accidens sz ambe p se cum opaco lapidis de se sit vnica tm ¶ In dissimilibus aut a se nl opatur de hijs io ro non valet ¶ Vn geb in ca° de duplici medicina .s. alba et rubea dicit q qtuor corpa impfca egent duplici medicina .s. alba et rubea. quoz duo eget eis indurantibus .s. iupit et saturnus. Alia uero duo mollificantibus .s. mars et venus. ¶ Et argentu viuu eget simlr duplici medicina coagulante et inspissante ipm .s. vna alba et alia rubea ¶ Et io medicine corpu impfcorum et argenti viui sunt

decem ¶ Et hoc intelligendu est i minori ope quia in maiori ope nō ē nisi vnica pficiens omnia ad albu et rubeu ¶ Et io subdit in eodē cap° sic ¶ Nos vtiqz tn diuturnitatis laboris instancia et magne indagacionis industria excusati volumus ab inuentionis labore haru decem medicinaru p vni9 medicine vnifru et inuenini9 inquisitione longa nec nō et laboriosa maxime et expta certa medicina vna qua quide duru mollescit et molle indurat. corp9 et fugitiuu figitur et illustratur fedu splendore et inenarrabili etc eo qui sup nam consistit etc. ¶ Nec apud qq sapientu hesitandu est io Si hic lapis vnus exns habeat has opaciones quibus si recte consideraueris causas duriciei metalloz et mollicei et cas fusionis impedimenti et cas cite fusionis et tarde et causas fusionis cu ignitione et sine ignitione. Et cas fixionis .i. pseuerancie ad pugna ignis et volatilitatis in fumu ab igne et cas pfcionis ab igne et corruptionis et cas diminutionis et supfluitatis i ipis cognosces statim q possibile ē quod dictu ē et ex qua re ul ex qb9 rebus efficit. lap ipe ¶ Ad conez quidecima ē ptea notandu q forme nales dicunt. aut ad quaru introductione na. sola sibi pparat matiam et introducit forma ut in

homine palma et marmore aut q̄a
ars p̄parat matiam nē· nō vltima
p̄paratione et ipsi cōporrigit et nā
p̄parat et disponit sibi ipsi usq̄ ad
vltimū cū auxilio artis et post in
troducit formā ut pz in gnatione
vsifur· ceruse· tyriace· et omniū
medicinarū compositarū ¶ Forme
q̄· istorū sūt nāles ministrāte arte
qz in talibus nā· nō pōt sibi pre
parare matiām nec componere·
¶ Sed ars p̄parat nē materiā et
natura disponit et introducit for
mā quod enim p̄parat alti maz
ad formā nō dat formā quod aūt
sibi preparat et disponit ¶ Sic
quia idē agens disponit ad formā
et dat formā· Sunt tam̄ quedā
forme nāles actificiales q̄ introdu
cunt᷑ a nā· sola p̄ter artē et a
natura p̄ administracōm artis
vt sanitas qm̄ omniū horū p̄nci
piū agens ē intrinsecū quod est
nā· ¶ Forme aūt artificiales
absolute dicūt᷑ ad quarū introduc
tione nā p̄parat matiam remote
sm̄ magis et min⁹ nūq̄ tn̄ pos
set nā· introducere formā cū defi
ciat p̄ncipiū extrinsecū sed hac
nām ab extrinseco appetit et ars
petens recipit p̄parat et dispo
nit sibi hanc matiam dispositiōe
propinq̄ et introducit successiue
formā sic est forma dom⁹ nauis
et anulli· Satis enī possz ars
porrigere nature ligna lapides·

cementū et clauos qz nūq̄ sciret
domū construere nec murū Sz
ars hoc recipit a nā· sibi ipsi
disponit et formā artificiale fac
ex hijs successiue ¶ Propterea
forme nāles rerū sbales nō varia
tur in sua spē· quis quedā actu
tales sint rōne regionū, artificia
les aūt omēs q̄ pluribus modis
variant᷑ sm̄ voluntatē artificis
variando figuras ¶ Similiter
ars in artificialib⁹ absolute sp̄
seruat eandē formā nālem ma
teriā ~~et eandē formā~~ [redacted]
et variat formas artificiales
ad libitum· In nālibus aūt tam
ī rebus quas ars ministrat q̄
ī quibus nō s̄uatur eadē matia
cōtinuo ut ad formā diu̇sa dis
ponat᷑ iuxta variā dispositio
nem matie ¶ Cū g̊ lapis
phorū gn̄et᷑ a natura ministrāte
arte et diuina potentia volēte
manifeste dr̄ spē· et forma sua·
et aurum nō artificiale sz nāle
penitus sz ars etiam ē cū nā
anexa quia p̄ncipiū artis ē nā
vt pz ex 2º phīcorum· sm̄ q̄ exit
a suo p̄ncipio celesti cui⁹ p̄nci
ē intellect⁹ practicus· ¶ Princi
piū aūtē nē· et intelligencia qz
nā· est opus et instrumētū eius
¶ Patz g̊ quom̊ hec ars est
nālis et similiter opa sua et
quomodo materia et forma sua
etc.

Ca^m xia^m incidentale in quo expeditius
probat quod sulphur sit pars materialis
cum ar. vi. auri et lapidis phorum.

Dimus igitur secundum sententiam quam
ponit geber pollens ingenio
mirabili et subtili in suma
sua tractatu de essentia et creatio
ne metallorum quod cum metalla naturaliter
composita sint ex sulphure et ar
gento vivo cuius sulphur sit loco
agentis potius quam materie tunc ex
eorum diversitate admixte in eorum
commixtione et digestione diversitates
plurimas contingere necesse est sicut
apud artem satis patet. Hec aut
diversitas potius est ex parte sul
phuris quod reperitur album livi
dum rubeum croceum viride nigrum
omne argentum vivum omni alteri ar.
vi. est simile quantum est de se quia
semper est album lucidum liquidum non
adherens tangenti gravissimum
nunquam enim est repertum ar. vi. alterius
coloris et conditionis. Si aut
metalla reciperent diversitatem in
substantia et colore ratione argenti vivi
in suis mineriis hanc eandem diversi
tatem in argento vivo vulgari
fecisset sicut in sulphure vulgari
hoc aut nusquam visum est quod si ali
qua terrestreitas livida aut nigra
in ipso reperiatur hoc ex admixtio
ne alicuius substantie plumbee erit sibi
similis seu commixte. Propterea
sophiste quedam argentum vi. frau

dantes unam partem plumbi ei commiscent
quod per expressiones et ablutiones
acres separatur. Post igitur sulphur
cum sit proprium coagulatum ar.^ti
vi. esse diversi coloris et fixum
et volatile parum vel multum aut
equale. Sed argentum vivum cum
semper sit album et albedo sit sicut
elementum colorum inde variantur in eo
omnes colores. Ideo argentum vi.
recipit a sulphure omnium colorum di
versitates et ex hoc omne metallum
diverso colore coloratur et generantur
alia diversa ut est marcasita anti
monium et thucia, prout supra aliter sepe
ar. vi. fixum esse vel volatile et
purum vel multum aut equale. Si
militer etiam ex parte minere potest esse
diversitas quia munda aut immunda
sive corrupta et caloris ex aspan
tis aut temperati secundum magis et
minus. Ex hiis igitur arguimus unum
quodque metallorum secundum adherentiam
sulphuris exterioris et ar. vi. ad
ipsum facilem vel difficilem participa
re parum aut multum de utriusque
illorum substantia aut solum unius ipsorum quia
nichil aliud adheret metallis nisi
sul. et ar. vi. et que sunt ex ipsis
que non sunt cum sint eiusdem nature
non aliter nisi forte artificiose valde.
Dico autem adherentiam que est
per mixtionem propter convenientiam
in substantia quia ~~[...]~~ talis mixtio fit
ratione similitudinis que acquiritur in

digone a natura quamvis prius fuerint diversa ¶ Propterea metallum cum metallo et vitrum cum vitro et sibi similibus miscentur hoc aut non cum illo nisi forte laboriose ¶ Secundum hunc igitur modum iudicandum est in metallis per eorum cum eis admixtione mixtione de hoc esse plus vel minus vel unum solum secundum considerationem cum ista duo sola sint principia metallorum sunt enim hec propria principia ex quibus sunt hec ut dicit philosophus 4° metheore ¶ Unde idem 4° metheorum in fine capitulo de corporibus quia est de illorum substantia etc. et retinuit de sulphure et ideo aliquando non sit non videtur de illorum substantia ¶ Dicamus igitur quod sulphur fixum tardat fusionem et liquefactionem in metallis et ipsam impedit et presertim ubi eius quantitas multum superat quantitatem argenti vivi et ipsum inquinat et impedit fusionem fieri ideo ferrum non funditur ¶ Experientia autem hoc nobis demonstrat quando cum volumus facere sulphur fixum oportet quod ipsum prius calcinemus calcinatum autem nullam dat fusionem igitur ubicumque componatur de se illam impediet ¶ Sulfur aut non fixum accelerat fusiones cuius signum est quia arcemium quod est de natura sulphuris ferrum ignitum fundit ¶ Quod aut arcemium sit de natura sulphuris dicit geber et alquimiste omnes experientia siliter hoc demonstrat ¶ Quia fossores

minerarum examinant argentum et es ad ignem ut ea purificent ab inmunditijs et ascendit fumus sulphuris citrinus in odore sulphuris qui si colligatur seorsum et in vasis sublimationis ponatur ascendit et adheret spondilibus vasis in substantia realgaris et est omnino idem realgar cum eo quod fit de auripigmento de sua minera extracto ¶ Et hanc experientiam manibus proprijs fecimus et oculis nostris vidimus ¶ Quia igitur in hijs minerijs invenitur sic substantia auripigmenti mixta ideo iudicamus ipsum ex hoc et odore et substantiam sui habere naturam sulphuris ¶ Ex predictis iudicamus in ere omne utrumque sulphur quod funditur sed cum difficultate ¶ Sic dicimus quod sulphur fixum est causa duriciei metallorum sicut patet in ere et ferro et est causa fixionis metallorum ut patet in eisdem et est causa ignitionis ut patet in eis ¶ Sulphur non fixum est causa fusionis sine ignitione et causa mollitiei et causa volandi ab igne sicut patet in saturno et ioue ¶ Argentum aut vivum sive fixum sive non est causa metallice fusionis sed fixum est causa duriciei et causa fixionis et causa ignitionis cum liquefactione ut patet in ere auro et argento funditur etiam ferrum cum sui argenti vivi fixi quod habet sed sulphur fixum ipsum valde superat et impedit non

fixū autē est cū mollicie et vo
latilis ab igne et fusionis siue
al' sola ignitione sicut i saturno
et ioue | ¶ Ista em̄ ambo corpa
sem̄ digesta sunt et p coagula
tionem modicū remota a natura
ar. vi. | ¶ Ex quibꝫ aūt q̄cunqꝫ
corpa tarde fundant' cito coagu
lant' et econverso | ¶ De adheren'a
vero ipsorum vero ad metalla in
dicamus etiā p sensum | sulph'
em̄ facile adheret ferro et eri
coburendo ipa, commisce' aūt ar'to
facile eo q h̄et ptes aliquas sul
phuris adhurentis .i. nō fixi sibi
commixtas q p artificiū, facile ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ sepantur ¶ Plumbo
aūt miscetur facile quia multas
h̄et ptes sulphuris nō fixi sibi
commixtas ¶ Stangno aūt non
sic facile propt' multitudinē ar.
vi. supante q̄titate sulphuris
et quia suū sulphur ē occultū
pfundū ¶ Sed auro nullo modo
adheret nec ingredr ipm quia nō
cōveniunt sꝫ sunt dūse nature ¶ Sꝫ
argentū vivū facilime cū auro
commiscet' propt' similitudinē in
sba | post aurū aūt argēto. post
argentū stagno et plumbo et
hoc propt' ar'm vi'm indigestū i eis
et iō tamcito fundit' ymo faci
lius adheret eis. ppt hoc | pꝰ ipa
aūt es cū difficultate recipit ipꝫ
propt' minū sulphur eiꝰ | vltio
aūt ferrū ymo ferro nō nisi p

artificiū adherebit | Et itum adh'et
plumbo magis ppt indigtionem q
ppt multitudinē q̄titatis ar. vivi.
¶ Habet em̄ plumbū multū de
sulphure sicut in suu resolucione i
fumū ppendi' | ¶ Stagno aūte
ppt vtrumqꝫ adheret .s. propt' indi
gestione et propt' multitudinē ar. vi.
¶ Sꝫ argento propt' multiplica
tionem ar. vi. bn̄ digesti et sui p
fectione | ¶ Eri aūt difficult' ppt
multitudinē sui sulphuris sordidi
et fixi et nō fixi | ¶ Ferro aūt dif
ficilime .s. nō nisi p artem propter
paucitatē ar. vi. et magnā copiam
fixi sulphuris et sordidi et terei
¶ Ideo scā de minera lapidū conglu
tinat duo ferra candentia p mallea
tionē propt' similitudinē ¶ Sed
auro sm̄ totum maxime adheret
propt' maximā copiā ar. vi. q est
i ipō et sui vltimā pfectionē et
cōplementū intentū a nā. ymo ipꝫ
ē totum ar'm vi'm absqꝫ sulphure ex
trinseco | ¶ Ex istis g' expsse col
lige q ar. vi.'m fixum fusibile est
cā totalis pfectionis et ipm non
fixū est diminues a pfectione et
diminutū | Sulphur aūt siue fixū
siue volatile corruptionis est cā
et impfectionis dū remanet i me
tallo | ¶ Ergo hunc venerabilem
lapidē ex solo argento vi. sine ali
cuius sulphuris extrinseci cōmixtio
ne colligere nccē est | ¶ Sba enim

No No
No No
No No

No No
q ex solo ar
alicuius sulp
extrinseci cōm
hunc venerabile lap
colligere necce est

auri hoc ad sensum ondit q mihi in
mundo inventu e amirabili9 et vni-
bilius ei qtum ipm tam absq con
flacione q cu gflacione ¶ Prop
terea dicit geber ca° de natura ar-
vi· q absq ipo nullu metallor pot
de aurari· Sulphur aut in hijs
omnib9 pemt9 auro e dissimile·
¶ Veridice g pz qta conformitas
qta similitudo qta ydemptitas sit
ar· vi· ad vnuquodq metallor et
eguso· et siquis negat hoc indiget
ssu visus q admodu q negat in
uem esse albam· ¶ Cu p ingssu
et gmixtione huius lapidis cu me
tallis in conflacione debeat metal
la in auru pfici· expsse pz solum
ar· vi· ee huius opis pfectivu
sine alicui9 sulphuris aut alterius
rei gmistione ¶ Propt qd dicit
geb ca° de pcreacione auri quicq
g altare volueris ad exemplu
ipius altera· ¶ Vn ras in lo·
pceptis libro vtilitatis dicit de
mercurio· e radix oms rei et ipe
solus est preparandus et ex eo est ex
eo tinctura bona et impssio vehe
mens et fortitudo ¶ Et alchidi9
Attende filij mi q omne sapientu
op9 et phor in solo consistit ar· vi·
na alqmiste in sciam puenietes ne
sciebant q toti9 sui opis pfectio e
i ar· vi· cui9 argenti vivi sbam p9
ignorabat ee zc· ¶ Et geb ca° de
pcreacione veneris studeas g i omib9
opib9 tuis argentum vivu igmixtioe

No.
No.
No.

supare· Et si p solum ar· vi· pfice
possis pfectissime pfectionis inda
gator eris et eius pfcionis q sup
opus nre· vincit zc· mundare ei zc
¶ Idem ca° de pncipijs magri dic
consideracio aut rei que vltime
pficit e consideracio electionis pu
re sustancie argenti vi· et est
medicina q ex illius matia ~~sus~~
sumpsit origine et ex illa creata
e elixir et ex illa creata e et
elicit· no e aut ista materia ar·
vi· in sua na neq in tota sba sui
sz fuit pars illius· no est aute
lap nr factus sz cu factus e ps
eius zc· ¶ Ide ca° de quinq
drijs pfectionis p hoc g patet
ex quibus medicina elicit· nra
na p ea elicit q maxime corpib9
adiungunt et amirabilr imp
fundo eis adherent alterancia
¶ Ideoq in reb9 ceteris exqrendis
no invenim9 inventione nra rem
alia magis q ar· vi· naturis cor
poru amicari i sua na vn eis
misret· et postea figit· igne le
to p hoc opus nrm i illo impe
dentes repim9 ipm altacionu na
tura ee medicina i coplemento
cu altacione vera et periculosa no
modice zc· ¶ Ide· smone velut
de medicinis scdi ordinis pbavi
mus iam ex nris smonib9 sulr
quod fixi et no fixi euisq gnis
et pfectionis ee corruptivum.
¶ Argentu quippe vivu pfectivu

In ope ne complet recipiimbus
fugit et nam multi tantes i qb9
e possibile nos seq opibus et ar
gentum simil i hui9 magrio
iuriu assumu9 in tui9 pfectione
medicina lunari .s. et solari etc.
¶ Ide ca.o de procreatione mat
tis dicit laudet g. bnditus
gloriosus deus altissimus qui
creauit illud .s. ar. vi. et dedit illi
sbam et sbe proprietates quas no
cotingit nulla ex rebus in na.
possidere ut in ipa possit inue
niri hec pfco p artificiu aliqd
q in illa propinqua potentia in
uenim9 ipm eni est q igne su
perat et ab eo no supat sz ami
cabilr in ipo quiescit gaudens
eo etc. ¶ Et ide in ultimo ca.o
de coagulatione mercurij p pre
cipitatione. et qui9 ibi dicat
q hec medicina elicit de corpo
ribus metallicis cu suo sulphure
ul arsenico pparatis et ex solis
similit sulphure ul arsenico di
cimus q veru e. Sz ipius uerba
ibi et alibi similia ¶ Iuxta so
num litte no intelligunt quia
ibi latet anguis in hba ¶ Vn
dicit ipe ca.o ultimo i q. concludit
eam similit occultauim9 ubi
magis apte locuti fuim9 non
tn sub enignamate sz sub plano
smonis sic etc. et alia q plura
de hoc ¶ Hermes eni et senior

et plato et alexand et quilz phus in
hac arte pitus hoc velle videtur et
sfus visus propt ultima amicitia
ei9 in mixtione et inuite pmane
tia hoc credere nos inducit ¶ Ex
quib9 cognoscit q hic lap vn9 oia
metalla pficiendo et ad unu me
diu reducendo potest dura mollifi
care et econuso. Cap.m 18.m in quo
pmittit rationes dicentiu sul.r ee
pars matialis ipius lapis et post
ad ipsas respondet concludendo q
solum ar. viuu est pars matialis
lapidis ipius abiecto oi sulphure
extrinseco tamq corruptibili.

Dubitauert tame aliq sapie
tes et simil sophiste contra
predicta .s. ex ubis sequitur tuis vide
q sulphur possit etia ee ps matia
lis auri et lapis phor cum argeto
viuo q negas qm sulphur miscet
et unit facilit cum ar. vi. g. vide
magna hre similitudine et confor
mitate cu eo. ¶ Si g. argentu
vi. pbatur ee matiam auri et lapis
phor quia sup al supat tame
ar. vi. i mixtione psertim cu sul.r
sit sicut propium coagulatu ei9 ut
dicit phs q.o methe. q dicit et
spum quid ar. vi. e q coagulat
ex vapore sulphuris et fortasse
hoc modo congelatur cu plumbu .i.
vapore plumbi etc. ¶ Si quis
g.o voluerit coagulare ar. viuu ut

facíat aurũ vl' lapidẽ / oꝫ q facíat cũ
sulphure ſᵒ sicut ꝯmixtione coagu
latur argentũ viuũ et ex illiᵍ alte
ratione reddit² currens et frangi
bile ut prius. ſᵒ absq ꝯmixtione
sulphuris cũ ar. vi. et eiᵍ pmanenciā
in eo nõ potest generari aurũ nec
lapis phoꝝ / ¶ Item cũ aurũ om̃e
sit citrinũ ſꝫ magis et minᵍ et lap
phoꝝ ſ. rubicundissimᵍ ut supra
diximᵍ / et tinctura auri dat² a
sulphure ut vult phus 4ᵒ methe²
et geber. ras et om̃s alqmiste ſᵒ
et sul² in eo erit pars matialis eiᵍ
ꝙtum sulphur. et quod colorat ar.
vi. om̃i colore / ¶ Argentũ aut vi.
semp est album nec alterius coloris
vnq visum ē / ſᵒ eadẽ ca erit pars
matialis lapidis phoꝝ ¶ Et nos
respondemᵍ / ut / pus. ſ. q solum ar.
vi. ē tota ca matialis / et tota sba
lapis phoꝝ / ¶ Sed ē sciendũ q
ar. vi. in sui pma creatione habet
multas ptes tree substantie sulphu
ree / albe in actu subtilissime q sṫ
de sba matiali ipius sine quibᵍ sba
argẽti viui constare nõ potest / que
ipm n̄ale albo colore albificant et
rubificant / sic voluimᵍ regendo na
tura ipius / q aut / ar. vi. sit / sic
compositum pꝫ p phm 4ᵒ methe²
ostendente ꝯponem eius qui dicit
¶ Argentũ viuũ est ut aq̃ q̃ con
miscetur cum tra subtili miniũ sul
phurea mixtione forti donec nõ qes
cat / in supficie plana / hoc ē ex sicci

tate magna trea in eſt al' sibi illi
et io nõ adheret tangẽti ¶ Est
namq albedo ex claritate illius
aq / et ex albedine illiᵍ tre subti
lis que ē in eo / et eciã ex ꝯmixtiõe
aeris cũ eo / et est propium eiᵍ q
coagulatur / ex vapore sulphuris
¶ Et hoc idẽ insinuat geber caᵒ
de nã. ar. vi. / et propt / hoc / tale
sul². ſ. intrinsecũ existens in arᵗᵒ
vi. cũ cremat in igne et comum
catione / quadã / cũ sulphure ex
trinseco / ꝯmiscetur / cũ argento vi.
/ et / ipm coagulat / et / colorat ar.
vi. ¶ Sꝫ cum ar. vi. ſ. impfcõ
aut vulgi fuit coagulatũ et fixa
tum cũ solo sulphure intrinseco
et coloratum suo albo colore vel
rubeo in magrio / tũc sulphur extri
secum nõ potest / de ceto in ipm al' in
ipis ingredi et ꝯmisceri / q2 dissi
milia fra sunt. propterea nõ ingre
ditur aurũ / nõ ſᵒ potest ēe ma
teria / nec pars matie lapidis
phoꝝ / nec ipm tingens sicuti
nec in auro inuenit² ¶ Ex qbᵍ
secretũ vnũ maximũ panditur
i hac arte. ſ. q argentũ viuũ nõ
coagulatur coagulatione / q̃ fit p
mixtione / nec coloratur / cũ sulphu
re extrinseco ſꝫ cũ suo solo sulphu
re intrinseco ad pfectione / sum ex
trinseco vero coagulat² et colorat²
ad corruptione. Quecunq ſᵒ coa
gulant / ar. vi. in quocunq modo sit
coagulatũ p virtute sulphuris vt
vapor saturni attramentũ et que

tunc talia faciunt q sit pfectum
quia no potest ee q due diuse
res in sba eunde effectu et eode
mo in aliud faciant no propt ali
quod vnu idem comue eis ¶ Dico
aut coagulacione .s. ee pfcam que
est p mixtione cu pmanencia me
tallice fusionis. Propterea si ali
qua alia ipm coagulant siue mi
neralia siue vegetabilia siue aia
lia fuerunt ex nea et alit coa
gulant et colorant qz no prope
h comunit. ¶ Cu g° sulphur
extrinsecu cum sit generas non
possit ee matia nec pars matie
auri nec lap phor, concludim9
q nec aliquid aliud de mudo nisi
solu argentu viuu. Propt qd
pz solucio ad obiecta ¶ Oportz
g° q p artificiu quodda occultis
simum ac diuinu ex solo ar°
viuo generemus ar° vi. media
no te sulphuris actione intrinseci
.s. a natura commixti et absq illo
sulphure .s. extrinseco ipm coagu
lemus ¶ Cu generas no pot
ee malis pars gnati hoc erit
tale erit facilime liqfactionis
metallice et tenuissime i modu
cere et fixe sup pugna et austi
tatem ignis et complet ome me
tallu in auru subito sequendo
naim cu eni in se concludat omnes
dras pfectionis absq diminucoe
neq supfluitate conuertet omnia
i vnu mediu quod e aur, Caplm
19m incidentale in quo pbat q sulr
solu sit matia lapis phorum scdm
antiquos phos et soluit.

Amplius ydonee satis hesita
bunt aliqui transcurrentes
libros phor in supficie vidr q ma
gisterium sit totum in solo sulphure
Dicit eni cosin9 ad eustaciam q sulr
in cobustibile quod aduers9 ignem
pugnauit e quod qrunt phi et in
fine eiusdem libri dicit Certum g°
heas q nulla tinctura sit vnq
nisi p aqua sulphuris mundam.
¶ Idem in eode dicit q aqua viua
phor est aqua sulphuris ¶ Ide
in eode dicit q color pciosus phor
exit de sulphure et nuq potest
sulphur q naturalr fugit. post
ea fugere. ¶ Item salamon fili9
dauid patiut eni ex dictis omnib9
sulphur lapid ¶ Ideo eciã quando
ptulit ipm apud ignare vile ee
fecit zc ¶ Item geb ca° de nata
sulphuris p deu altissimu id illu
minat ome corp9 qm e alume zc
¶ Item bellus in turba phor. No
tandum q aqua munda e ex solo
sulphure no tn ex solo sulphure
veru ex plurib9 reb9 q vnu sulr
fcu sunt ¶ Ite anaxagoras in
eode Scitote q hui9 opis pfectio
e aqua sulphuris ¶ Ite pictago
ras in eode scitote q nra compo
sicio nichl aliud est qua aq sulphu

No de sulre incob[illegible]
qd qrut phi.

ris et sulphuris munda aq. est ex solo sulphure ¶ Ide in eodem tota pfectio opis fit cum sulphure sulphurib9 continentr. ¶ Et breuiter oms phi hoc ide velle vident. Reliquo que dicit plato i stollit et hamet et hmes et alij phi qui dicut hunc lapide de humano stercore qnq3 de capillis qnq3 de sudore quandoq3 de sanguine et qndoq3 de quibuscuq3 ptibus alijs aliutur et de vegetabilib9 et mineralibus. ¶ Sed omia talia ut supradiximus dca st mistice et simone tipico et sub ymagine et allegoria propt cas antedictas.

¶ Ad hanc qonem ut sup respondemus s. q in solo argento viuo e tota pfectio et qr ipm habet i sua composone ptes sulphureas siccas ipm tingentes et colorantes albedine actu et rubedine i potentia. Ideo hoc sulphur e ipm pficiens et informans. Et quia no pt educere se ipm in ee ideo na. commiscuit ei sulphur extrisecum i suis minerijs ut ipm decoquat et extrahat de potentia i actum ¶ Et ars eode modo ut na operatur. Et quia humidu aqueu et siccu terreu sulphureu pemixt9 in ipo sunt. Ideo p omez modu. Io aut cu tota sua sba i igne pmanet aut cu tota recedt. qr pars vni9 alia no derelinqt

vt dicit geber ¶ Vn al' bn dicit phus 4o methe. matia ductibiliu est sba aquea mixta cu sba terea mixtura forti. nec pot vnu separi ab alto et congelatur sba aquea illi9 cu frigore post actione caloris in ipm que e optesis &c. ¶ Et hoc sulphur occultu e maximu in magisterio artis cu maxima sapientia. Sic q° dicebat. argentu. quia fm se totu ostedebat nam argenti vi. i manifesto prius ita qn cum hoc suo sulphure in fine magrij coagulatum e cu totum i manifesto ostendat nam sulphuris. etiam dr sul. et hoc est sulphur qd coagulat suu argentu viuum q est ignotu vulgo ¶ De quo dicit senior satis fecerunt sapientes antiqui hominib9 q dixerunt sul. nrm no e sulphur vulgi quod comburit cobustione ingrediens et corruptionis et cburit. ¶ Sed sul. sapietum comburit combustione albedinis et melioracionis &c. ¶ Et hoc sul. est quod albificat et rubificat et coagulat et pficit arge. in sbam auri fm nam aut lapidis phor fm arte de quo dicit senior &c. ¶ Iux qd notandu e q cu omis sba corpea sit composita ex ma. et forma et res habeat ee et denominacone et

sulr occultu.

diffinitione a forma q° q̄to res h̄z
magis de forma tanto magis de
entitate q°z etiā et magis de v̄tute
et opatione cū ipā ɔsequat^z ad
formā ¶ Sic in gn̄e qualitatis
vid^r q opatō p̄cedat a qualitate
p̄mo p se nō al^r a q̄titate nō p
actiis q̄tum q̄titas et passus atri
buit^z matie q̄uis i maiori q̄to ma
ior virtus fundatur ut p3 q° me
the^z . Cum q° in magno q̄to est
pum de opatione q° pum de vir
tute q° et pum de entitate . q° et
paru de forma cū in puo q̄to fue
rit multum de opatione q° et plu
rimum de virtute q° et plurimū
de entitate q° et plurimū de for
forma em recipit extencom scdm
extencione sbi — In quo est et
divisione propt quod dr lib° de
caus ppositione in 4° q omis v̄tus
vinta e fortior et magis infini
ta q v̄tus multiplicata et libro
13° de aialib9 dicit q animalia
hūcia magnū cor st timida
s3 hūia pum aut mediocre sūt
audacia q°3 eadē v̄tus in maiori
et minori q̄to sit fortior et debi
lior et io tantū pot in opatone
sua p̄mittit cū opacio rei sit li
mitata p forma sua i q̄to i quo
e ¶ Si q°z ita est dicim9 q sul^z
est Rubeū luminosū occultū in
ar° vi° cū sit forma auri et tinges
et transformans ōme gen9 metal
lor in aurū propt quod talis
tinctura pon9 atribuit^z qualitati ~~sulp~~
sulphuris .s. forme q̄ q̄titati .
¶ Propterea eius rubigo intensa tra
hit ad nigredine .s. ad colore epis
ul altes ut dr li° triū v̄borum . io
q̄titas magna sulphuris nō est
tingens aurū nec elixir ¶ Sed
istud modicū quod e forma siue
qualitas ar. vi. in quo e scdm ergo
ipius extencione in q̄titatibus
metallor q° pficiuntur i aurum
erit ipius sulphuris qualitas sic
forma in virtute et opatone con
trariū si plurimū opatur i infor
tione Cum q°z vna ps ipius in
formet et tingit ptes cuiuslz me
talli in aur scdm phos . q° o3 q
heat multū de virtute q° mul
tum de entitate q° multum de
forma et hoc bn ondit color ei9
i sua matia ymo veracit loque
do ipm est pura forma auri ideo
potest extendi ei9 opatō propter
rubedine in magna q̄titate cuiuslz
metallor et tingere ea in citrini
tate auri et pficere ¶ Et Ratō
est quia cum istud sulphur sit
omo pde cū suo ar. vi. et cuius
coniux ar. vi. dicit^z matia sul^z suū
forā et heat pficere metalla q per
ficiat ea in q̄tum het nam ar. vi
et colore .s. q expolient^z a sulphure
extrinseco adueniente et corrupente
et remaneat album albedine ar.
viui cū abstsione sui p̄mi coloris

go oz q in eodem momento i quo ex
polient et fient alba recipiant
ab illo rubedine et citrinitate auri
et forma nam eni nisi expoliare
tur no possent tingi et perfici.
¶ Vn videmus q fecimus vsifur
quod e sic rubeum ex ar. vivo
quod e album et ex sulphure qd
e citrinum et in sublimatione eius
remanet quod solu pondus ar. vi.
recedente cu toto sulphure cu
gr rubedo eius videat attribui
qualitati et forme quantitati Ex
aly colores sic dari possint sic
pz quia ex saturno fit albissima
cerusa q sine alicuius admixtione
p solum igne citrinat et i fine
rubescit p suu intrinsecu sul
et dicit miniu ¶ Et io Ras
i lumine luminu dicit q hoc
opus opi miniario simulat quia
hic lapis cu cogminat hec tinctu
ram suam tota i se ipo sic mi
nium et hoc proprie sul e phoz
et lapis eoz et sul divinu de
quo dicit alphidius lap iste q
glorioso loco magisterioz procedit
qui multos sapientes [illegible]auit
qui similis e illi cui nome debz
magis occultari qua dici etc
¶ Et de hoc dicit ras in epla
hic est cum quo titubauerut et
omis qui obierut et mortui eoz
plurimi cu dolore et tristicia qn
declinauerut ad via demonu et
relinquerut prudentia etc. Et

hoc est sul cum quo omia deau
rentur et decorant hic e vmbra
solis et coagulu ar. vi. coagulas
ome liquidu et in natam sua con
uertens hic cum volantib9 volat
et quiescentibus quiescit et ome
quod apt suu robur ad se couer
tit in auru hoc est lapis necan
dans et in puluere couertes fra
trem suu [redacted] vterinu
et carens misericordia hic est
quesitus a multis inuentus vero
a paucis. hoc e q ab antiquis
quinta essencia nuncupat et est
sal armoniac9 et acetu phoz
et es et corpus et terra q dr mater
elementoz ad que coniungitur
omia elementa et hec est arbor
aurea de cuius fructu qui comedit
no esurit vnq. hic e lapis omi
pcio carens qui absq aliquibus
sumptibus inuenit ¶ Hic est
i igne nutritus et generatus igne
gaudens. hic est q omi nomine
nominatur et omi re assimulat
de mundo io aplis minor mundus
dicitur quia sic dr homo minor
mundus eo q in ipo omi reru si
militudo et participatio reperit
Ita hoc sulphur q dr minor mud9
et hic e sul quod dicit pfectio
et archanu phorum quod no in
uenitur nisi ab eo qui ipm nos
cit et accipit ¶ Et hic e sul
sm quod coniungit pmo sulphuri
ex quib9 fit tertium sul de quo

¶ Iste dicit
totu cogni
grit et q
dr lap el
mentoz
phi voca
lapide
illud a q
possunt
artificiu m
rabile eli
separ q
separacione
fra ex ipsi
elementis
coniunctione
eoz in hoc
magisterio
q oz opus
antiq
quenti sul
titat qui
sba ad mod
lapis qui
admixtio
hudi cu sul
to generatur
vt pz i op
sequenti

in tali mixtione ul' sba remanet spus benedict9
quinte e qui dr ignis mud9 pur9 i corpore qui
quol3 in corpore hitat et est ex eoz generatus s. ele
mentis Comites gr fily doctrine ex qua mia ul' s
Iste spus pfectius et cui9 elicit al' eliciat Et
vere dico tibi q homogeniu e totu secretu arti
dr aut lapis + vndict9 q ex elementis separatis
postea coniunctis q sup e queda sba al' essencia q
q spus lapis appellat et q iste spus no appet

sue accipit corpus in nobiliori et superiori spiritu electorum s. i spa ignis. quia ibi est et ibi invenit[ur] et ibi habitat remanente ipso in sua natura spirituali / et ideo non

ē ignis q[uod] spualis ig[nis] ner hz naz ignea qtu est de se sz tantum i igne habitat &c. ¶ Ite dicit Rostanaus phs ipsis quide cor[pus] et anima sit attenuatis et purificatis cum spu fit comixtio et inde gnat[ur] aliud subtilissimum qd appellatur a phis quinta essentia et inuit q e[st] elemita st puri[fic]a[ta] cuius lbz rei et ex eis fuerit dit p administratione qnta &c. s. aux et distillationes no st plura h; nec mini z &c.

dicit[ur] q sulphura sulphuribus ptinet[ur]
¶ Et hoc est sul[phur] de quo auctores
adducte arguunt / Aq aut sulphu
ris ul' oleum sulphuris e ar. vi.
de sulphure composito extractum
et est aqua viua / et hoc e quod
proprie dicit[ur] lac virginis et aq
cinerea / celestis gloriosa / et auis
volans / que sbaliter ide est cu sul
phure dicto / ¶ Sulphur aute
vulgi al' et diuisum ab — hijs.
¶ Et sic pz solo qoms et argume
torum. Amplius aduertendu occur
rit plurimu q ppter dictas auctorita
tes sulphuris et alias similes.
¶ Quida ignorates metallorum pn
cipia et nas dicunt q auru e ma
terialit totum cu sulphure citrino
purissimo cu omi eqlitate i ventre
tre digesto / Et habet i modu de
ar. vi. etia a quo recipit lucidita
te et extensione submaleo / sz a sul
phure recipit sbam colore fusione
et reliq accidentia propria ita q ar.
vi. no ingredr ibi no sit cotempe
rans mam ad extensione eo modo
sz q frigiditas ingredr in opus ne
quia instrumentu propu nature
e caliditas et no frigiditas ¶ Pp
terea suas opatoes in sulphure
vulgi impendetes vanu semp a
pposito fuert ¶ Declarantes g[o]
stin dns. no solum sm iutatem
hui9 sciencie sz astrologie et aliaz
et omniu vetum phanu q oms
antiq phi nam metallorum iuxta

nam astrorum errantium cu metalla etia
heant motu errantiu / et cu ipa astra
sint septe numero ita septe metalla
sola reperiunt et attribuert ipis ta
q a causis efficientibus et mouen
tibus ea puenerut eum sit cause
superiores cum suis effectibus inferiori
bus ¶ Vn saturno atribuert plu
bum Iovi stagnu Marti ferru. Soli
auru. Veneri es. lune argentu /
Mercurio aut nullu metallorum de
derunt / seu attribuert / cu no repia
tur predicta metalla nisi sex numero s
que puenerunt ad coagulatonem cu
liqfactione et extensione / et io phi
tunc reusi sunt ad nam propria
ex qua metalla origine ptraxerut
cu ipa [redacted] sit eorum sba / Et di
xerunt oms q erat ar. vi. qd attri
buerunt mercurio. ita q coacti sub
ipa veritate posuert matiam me
tallorum de numero metallorum ut ppleret
eorum numeru / iux. numeru pla
netaru ¶ Si g[o] sul[phur] eet matia
et sba metallorum ex qua fiunt tuc
oms antiqui sul[phur] et no ar. viuu posuissent.
¶ Nullus aute eoru hoc umq po
suit ¶ Ex quib9 pz ar. vi. etia
ee origine matiam et sbam metal
lorum no aut sul[phur] / ¶ Et io phi
tunc &c. / Notandu q aristotil p[rim]o
phi[sicorum] et quinto metha[physice] platonicos
et pitagoricos et eorum seqces qa
no cognouert de causis nisi matiaz
et omne istud aia erit actus i
sola matia cum sola matia esset

propria metallorum septe planetas

sba omnium reru ¶ Sed e sciendu
tame q aristotiles et reliqui sic i
pbantes no habuert antiquoz inte
tione cognouert em oms cas alias
cu matia sicut et ipi sz alr tra
diderut de cognicoe earu et ad ali
sua referentes intencione ¶ Quia
i hac arte fere omia locuti st mix
tice et in nalibus et in alys sciencys
Matia alquimie et lapidis phoz ¶ Matia em alquimie q dr matia
pma e cahos sm antiquos i q sut
omia i cofusione figuratiue e ar.
vi.m phoz p digonem quanda ppam
gnatu in quo e lap eoz quesitus
occultus sensui et manifest' intel
lectui qui e forma et flos auri
¶ Et quia ista ma e omio nna
et debz ee nmo maxime cognoscibi
lis si vera forma debeat adipisci
Ideo opportuit eos maxime sup oia
tractare de matia q vere et in
fallibilit cognita et forma auri
i mediate cognoscit cu similiter
et finis in mediate cognoscit cu
forma sit ide q finis ¶ Similr
et agens cum na sit agens cu ca
lore sulphuris in ipo ar. vi. pcut
ab arte regit Ita q cognita ma
nature absq deffectu aliquo stati
disponitur homo in vera cognicio
nem aliaz causarum oim et ipsa
ignorata ignorat alie cause nmo
oms no aut eq ¶ Propt quod
opportuit eos maxime tractare de
cognicione matie no aut sic de

alys dixert eciam omnia alia a ma
ee accncia ab hoc pnus in proprie
q cum ad rei veritate ¶ Quia
cu ma sicut orta ipa de se est dis
posita ad receptione forme et
inclinat ad recepcom ipius sic
impfcm ad id p quod debet pfici
et p artificis sapiam sit ipius in
formaco et p ignorantia sit totis
destructio et p hunc modu ipi di
xerunt formam ee accns cu ipa
possit inhere matie et no inhere
sz postq ipa adheserit inseperra
bilit adheret ¶ Dr forma sba
lis apud eos cum ipa det ee ma
terie sbam prope Vn si ipzorum
verba sm eorum intencom intel
ligantur vnus quisq videbit q
ponit forma ee sbam reru sic
et matiam et simul accns diuisis
respectibus ¶ Forma em sbalis
e pncipiu eendi magis q matia
cu ipa sit accns act ma vero po
tencia. Sed quia sm varietatem
formaru uariant sbancie reru
Matia tame pot alio mo dici
magis f sba si incptu pmu inest
vnicuiq reru. et ex eis extrahun
tur oms forme Et quia ipa est
q pepetuari ht in rebus ut decla
rari het 2o phi.r Vn dic phus
11o de animalib q ma e prior
gnacione et tempore for. aut por
cone ¶ Et q forma quelz ex
istens in ma exhatur de potencia

sue matie

no ecóuũso· so ignora
tonem laborant illi q
ere formas de materia
ne matie qz ex matia
ahit^r forma ꝑpa que
¶ Si quis q^o uellit
forma auri/oz mũo ut
at matiam ei^9 q̃ to
dispomt^r in toginũo
¶ Per quod patz
alis togiuito teru in
het em ꝑmo sub
actutibus bn
u mipiendo a
ꝑte matie et si
ꝑfra et in terta
ne in sua ma.
ꝑfta et terta et
¶ Ex nuc ex
utio ad tom 12^{ã}
¶ Ad conem 16^{ã} qn dicut me
talla om̃a ꝑfta ee in sua spe
ꝑ suam forma sbale proptea qa
sic in nã· tc· ¶ Dicimus ꝙ res
q̃ ꝑmanet in natã· sic se hent
vt dicut ¶ Sed est aduerten
dum ꝙ queda sunt q̃ ꝑmanent
i nã· in sua spe que ꝑficiut^r quo
quo mo ꝑ suã forma sbalem ad
quã e quida tinnus mot^9 Sz qz
ordinant^r ad alia sbalem forma
vltima om̃o ꝯplente et ꝑficiente
post illa ideo dicunt^r ee imꝑfra
donec sub ista forma ꝑmaneant
i relatione ad vltima· Si aut no
refferant^r ad hãc vltima forma sz
solum in se considant^r· ipã st ꝑfra
in ista spe ꝑ ꝯ illã suã formam
sbalem ſm ꝙ exigit illa spes ¶ Sz
videmus in ğnone ouoz ee queda
tinnũ mot^9 in adquisitione forme
sue sbalis qua sit ꝑmanet sz quia
st ordinata a nã· no ꝑmane sub
ista forma ¶ Sz ad generatione
auis prope non sit adquisito fore
sbalis vltime· ideo dr ee imꝑfra
forma oui q̃mus ꝑmaneat perfra
aut tu fra fuerit gnaco cum ibi
sit finis vltimi· similr et de semi
nibus plantarũ hoc ide pz vnde
ph^us libro de morte et vita dicit
ꝙ accidit imꝑfris mors et corrup
cio sicut ouis et seminib^9 plantaz
sz assimilatim quid et alio mõ ꝙ
animalib^9· ita dicit hec imꝑfra
respectu finis· ad que vltimo ordi
nant^r· om̃a em ꝑncipia et elemẽta
ex quibus fit aliquid et oĩa int^r
media siue simplicia siue ꝯmixta
i quibus e aliquis tinnⁿ mot^9 ha
bent forma sbalem ꝑficiente i spe
i qua st· sz in relatione ad vltima
forma ad qua ordinant^r· hent eas
imꝑfras ¶ In quib^9 aut no est
tinnus motus stans sz ꝯtinu^9 ma
net forma sbalis propria quousqz
forma sbalis vltima introducatur
q̃mus forme acutales plres supue
niant et varient^r ¶ Ex quibus

verbis pz quomodo stagnum est et sicut
sunt perfecta in sua specie et quod non
et quomodo nobilia et ignobilia.
¶ Eodem modo in artificialibus induc-
do hoc idem pz ¶ Hanc autem mul
tiplicantem metallorum facit natura
propter finem non a casu sed ad como
ditatem humane necessitatis. diversa enim opera
facit ars ex aliquo illorum et ipsorum
mixtione que ex auro vel argento
numquam habere facere posset ¶ Sed alie
res que non ordinantur a natura ad
formam aliam specialem querendam sicut
margarita, triticum et equus dicuntur
habere formam specialem completiuam abso
lute non referendo ad aliam nobile
aut etiam ignobile ad aliud refe
rendo et de istis arguebat ratio
¶ Ad rationem 17am quando dicitur quecumque
multiplicantur a natura in specie etc. pz
solutio ex nunc dictis. ¶ Ad ra
tionem 18 et 19am fiet solutio in capi
tulis de generatione metallorum cum
solutio ultime rationis philosophi suo loco
quia solutio harum et illius haberi
non potest nisi quibusdam precognitis
¶ Ad rationem 20am dicimus quod ad
hoc quod aliquis sit a fortuna non
sufficit quod raro accidat sed accidat
a proposito id est propter intentionem
ut dicitur 2o physicorum ¶ Ideo cum alqui
mia non accidat nec accidere possit
sit sine investigando eam per sua
principia sive practice operando in ipsa
non erit a fortuna tamen possunt

accidere errores in ipsa ... et ...
nem. Sed non veritas ...
sua enim veritas et p...
et necessaria et perpetua et...
et una tamen tam fr...
latiua quod secundum practic...
est ostensum et de talibu...
et fine, ut pz ex prohemio. ...
¶ Cuius artes sunt ...
quando contingit...
ut dicitur 6o ethicorum quod ...
dum completo arti...
cor a fallacia ...
artis nec opera...
cum deficiencia...
porum operation...
a casu. aut si...
suo aut paucor...
in supplementis...
accidens ualid...
tione exteriori aut ... alia causa
non apprehensa et tunc dicitur accidere
frequenter quia interdum fallit per acci
dens ¶ Ad rationem autem philosophi nunc
nos respondere oportet ¶ Ad primam
iam ex antedictis pz solutio quod al
quimia transmutat metalla omnia
transmutatione perfecta uera ad speciem
et formam auri ut ostensum est
et non solum alterat. Inquisiuit enim
sagacissime alterationes metallorum
et principiorum suorum proprias naturas
cum transmutatione ipsarum verissima
et alteraciones sophisticas absque trans
mutatione inquisiuit cum generationem

eadē sit disciplina · et illa veram
ꝯsecuta et adepta est · et illa q̄ est
sophistica scribendo derelinquit
¶ Ad 22m Iam patuit solo sup̄
ut ostendimus trāsmutatōm metal
lorum ēē omō vera ex pte nostre
cognitionis et nr̄i iudicij · q̄z nō ē
nēce ut cognoscamꝰ eorꝫ formam
specificā · nec p̄existentē nec intro
ductam sicut nec in rebꝰ alijs sed
sufficit ut cognoscamꝰ eorꝫ accidētia
et ꝓprietates et actiones q̄ sequunt̄
formas ¶ Ita q̄ in quocūqꝫ metal
lo trāsmutātō repient̄ omēs ꝓprie
tates et passiones auri · mineralis
absqꝫ superhabundantia et deffectu
iudicabimus nēcō ipm̄ hr̄e formā
auri mineralis ¶ Nūqꝫ enim aris
totiles nec aliqs antiquorꝫ fuit
q̄ potuit hr̄e cognitiones rerū p
formas suas nec umq̄ erit aliqs
q̄z nō subiacent sēsibus nostris
¶ Et hanc sciam ondens phs 9o
methe dicit / Qui enim facit
opationes oculi ē oculus q̄ vero
nō · nō est oculꝰ / iō oculꝰ lapideꝰ
vel securis · quia nō facit opatōes
oculi nō dicit̄ oculus · sꝫ ymago
oculi · Et serra lignea nō dicit̄
serra sꝫ ymago sre et similitudo
etc / ¶ Dico tamē q̄ int̄ certa mix
ta forma solius auri et lapidis
phorꝫ · vidr̄ ꝓpe · nota ꝓpt̄ p
fectam cognitōne matie ꝓpinq̄ que
subiacet pot actibus mis que si

subiacet nō posset ignota ēēt et in
operabilis sicut in alijs mixtis · Alio
rum aūt metallorꝫ nō est nēce ut
formas cognoscamus sꝫ sufficit ut
ut cognoscamus eas ēē in semita
pfectionis ad aurū p ꝓprietates
et accidēcia in mā ꝓpria ꝓpinq̄
et ī posse formari forma auri omō
¶ Possibilitas q̄o transmutationis
ī arte ēē vident̄ ꝓpt̄ cognitōne
ꝓpe forme ī ꝓpa matia q̄o impossi
bilitas trāsmutationis erit ꝓpt̄
eiꝰ ignorantiā q̄o et iudiciū simile
hr̄e debebit / qui q̄o ignorat formā
ī sua matia hr̄ebit ignorare possi
bilitatē trāsmutationis eiꝰ q̄o et
iudiciū q̄uis iudiciū sumat̄ ab ac
cidentibꝰ et ꝓprietatibꝰ post ipoꝝ
cognitione ¶ Cū q̄o eodē ꝓprie
tates et passiones omēs sint pemtꝰ
tam in auro minerali q̄ alquimico
quod cognoscit̄ p visum ad omne
examinatōem et ꝓbatione ꝯtinua
ta in igne q̄ ex igne / ¶ Ergo
nēcō iudicabimus utrūqꝫ aurum
ēē idē et eadē forma ēē formatū
¶ Ad 29m Cōm responsum ē simili
sup̄ · de ꝓporcione mixtionis et
miscibiliū in mixto ī solōne pluriū
rationū et simile ante · / Capitulū
20m in quo pmittit quedā ad solōm
ultime rationis phi et aliarū nō so
lutarum prius loquens de actu et
potentia et pfcōne et impfectione
ī rebus et soluit rationem · /

Racionem aute phi scde sive vltime. nunc nos responde oportet. Compellit em phs per eam nimio. alquimistas confiteri metalla omnia ad inuice differre spe et no solum accidente sic quida longe a vero ymaginant. quia oz in eis fieri p gnacione form sbalem noua complente ee ipozu e forma auri. Cum sint i propinq potencia ordinaria ad hoc ¶ Est autendu q potencia se hz ad actum sic no esse ad ee et sic inpfcm ad pfectum et sic matia ad forma et exente a potencia fit ens et ex inpfco fit pfcm et ex matia fit forma tam i nalibus q in artificialibus no aut e conuso ¶ Vn no dicim q spma sit in potencia sanguis nec sanguis in potencia cibus. nec cibus [redacted] in potencia 9 elemta ¶ Similiter nec q domus sit in potencia ligna et lapides et cementu ipaz et sic p motu sm ordines gradua les ad ee et pfectione et actum finis aut motus pficit et coplet eas propterea denominat res a termino motus. s. ad que et no a principio mot. s. a quo quius in artificiali bus sit pocius e conuso tu ma. et forma nalis fruetur eade et fora artificialis sola sive figura varie tur. ideo denominat ab eo ex quo st et ex eo prope diffiniuntur.

¶ Qua propt no ee istud ex quo fit aliquid diceretur matia illius. ut dr 8o metha. eodem 9o modo dicim in gnone metallor q omnia se habent ad auru sic potencia ad actum. et sic inpfcm ad pfectu et sic ma. ad foraz et sicut no ee ad esse. ¶ Et hoc pz ex opibus nre. in suis minis qz oia digerendo paulatim conuer tit in aurum ut ifra ostendim Auru aute no conutit in aliquod illor. ¶ Cum em na in fine diuidet ea a forma ista trasitoria sub qua e. tat 9o reducit ea i na tura propriam et pficit in auru 9o et ars sic nimio coacta facere faciet si debet sequi nam et sic facit ¶ Amplius duplice esse dicemus queda est que e sicut dispo ad forma que tenet se ex pte puacionis et ignorate fit sciens et queda est ipius forme iam adepte ut sciens cu no psidat ¶ Pma potencia e triplex. s. pquinqua remota et remotissima propinq dicit q approximata age ti vna uel modica mutatoe sta recipit actu sive forma ut dicit nono metha. et 2o celi et mundi vt nutrimetu cum fuit in x. vl tima disponem ul nutribile ¶ Remota aut dr que pluribus eget mutacionib. ¶ Remotissima vero in qua fere nulla conuenencia

Invenitur rei que trasmutatur ad rem ad quam trasmutatur ut elementa et granorum terminato nutribilium ad nutrimentum nostri corporis et de remota potentia ad forma statue eree ut arbores antequam sint incise et de late ad forma domus ¶ Potentia aut forme adepte dicitur actus ut patet 2o de anima et est duplex .s. primus ut hec [redacted] scientia ¶ Secundus ut considare et impossibile e devenire in actu secundum nisi perveniente primo ¶ Est ergo secundum seriem primo potentia remotissima secundo remota tertio propinqua Quarto actus primus qui e forma Quinto actus secundus qui dicitur habitus procedens a forma de qua forma dicitur 2o de anima quod actus est pores potentiis et similiter 9o methaphisice ¶ Cum ergo secundum hanc semitam veritatis consideravimus archana nostre in generatione metallorum ponemus aurum solum habere actum primum et secundum et formatum et ens et perfectum et completum et ultimum ¶ Reliqua autem metalla ponemus ergo esse in propinqua potentia ad ipsum ergo non formata nec entia actu nec perfecta nec completa nec ultima. ¶ Potentia tamen remotam et remotissima iam trasierunt Si ergo sint in propinqua potentia tali non egent nisi modica mutatione et erunt in die motus ad quem sive in actu primo et forma erunt auri sive hoc fiat ope nature in suis mineris per tempus sive ope artis in momento ¶ Natura ergo ultimo denudando ea ab illa forma reducit materiam potentia et perficit in forma auri et sic facit ars quia denudando materiam datur forma ¶ Cum ergo secundum hanc semitam etc. dicit aristotiles 2o celi et mundi bonum completum est unum quod non minus indiget operatione qua facit bonum. Et perfectio omnis rei est ut suscipiat complementum et ultima et melior res que est propinquior complemento bono et que facilius illa recipit bonitatem etc. ¶ Verba hec possunt huic capitulo pulcherrime adaptari. ¶ Sicut inter metalla ei omnia est solum unum quod e bonum et completum .s. aurum et ideo non indiget operatione aliqua ut fiat bonum et completum et quia perfectio omnis rei est ut suscipiat complementum et ultimum et ideo non cetera metalla sint imperfecta et incompleta et non ultima sed aurum sic ad ultimum ordinata nimio ope egent quod fiant bona perfecta et ultima ¶ Ergo in fiet unum bonum perfectum completum et ultimum ¶ Cum ergo hoc sit aurum ergo fiet aurum et quia res que est propinquior complemento bono et que facilius illam recipit bonitatem est melior ¶ Ideo argentum in primo gradu e melius aliis secundo es tertio stagnum quarto plumbum ultimo autem ferrum

argentum
es
stagnum
plumbum
ferrum

ut ex dictis in superioribus et inferioribus est declaratum ¶ Rursus dicitur perfectum et imperfectum tripliciter in rebus dici. Uno modo in habentibus eandem formam. Alio modo in habentibus diversas formas. Tertio in ordinatis ad eandem formam ¶ De primo modo dicimus quod cum perfectio rei sit per formam et non per materiam tunc quecumque pervenerit ad eandem perfectionem cum sit in eodem modo termino motus secundum rationem eorum que sequuntur ad formam vel defuerint forme possunt dici perfecta vel imperfecta ut homo habens organa completa potest dici completus habens autem ea imperfecta vel male disposita diceretur imperfectus et de tali perfectione non est sermo in metallis ¶ De secundo modo dicimus quod in habentibus diversas formas per se distinctas et non ad invicem ordinatas quod res habentes nobiliores formas aliis habentibus eas perfectiores ut homo dicitur perfectior equo secundum hoc et equus asino. et de hac perfectione similiter non loquimur in metallis quia vix habent modum quomodo metallis adaptare possemus ¶ De tertio modo dicimus quod omne quod est de motu ad formam ad quam ultimo ordinatur debet dici imperfectum. Cum autem fuerit in fine motus debet dici perfectum et de hac perfectione et imperfectione est loquendum in metallis. ¶ Cum igitur solum aurum pervenerit iam ad finem et sit formatum secundum primam et veram intentionem nature ipsum solum dicetur perfectum. Et cum reliqua metalla sint in motu ad formam auri dicentur imperfecta quamvis habeant formas ad invicem diversas per quas permanent et tinniunt. et sint perfecta quodam modo in sua specie ac tamen non sunt in suo ultimo motus termino in quo est ultima perfectio. per quod patet quomodo sit dare gradus in formis secundum antiquos et quomodo non. Et patet quod non est dare in metallis nisi unam formam propriam scilicet auri quia sub forma ista transitoria non perficiuntur. ¶ Natura igitur in ultimo termino motus denudat ea ab ista forma et sic reducit in materiam primam et perficit in aurum. et ibi est status

¶ Eodem modo ars informando ea liquefacta cum lapide suo in momento reducit ea in materiam primam et in momento perficiuntur ¶ Generationem autem metallorum imperfectorum a natura non dicimus esse a casu superveniente nature et appositio propter causas impedientes et corrumpentes sicut quibusdam antiquis et modernis visum est propter eorum dicta iam visum fuit. Sed generata sunt ex propria intentione nature. cum sint in via et semita ad generationem auri ut ita ut quidam iam extimaverunt quod natura non generat aurum nisi prius fit transitus per dispositiones et naturas et formas metallorum imp

fectorum ¶ Et quia res casuales
a proposito accidentes non permanent nec
in specie multiplicantur nec speciem con
stituunt ¶ Oportet ergo dicere quod
imperfecta metalla [redacted] fiant ex inten
tione et non a casu propter causas
impedientes et corrumpentes propter
complementum enim universi natura sa
piens providit de generatione ipsorum arti
et constituit ea sicut medium ad
transitum. quando diversa opera facit
ars ex aliquo metallorum imperfectorum
vel ipsorum commixtione que non possunt
facere ex auro propter quod quedam
eorum debili calore coagulavit et
fecit ad se indignum ut saturnum
et iovem / et quedam superfluo calore
adurente coagulavit ut martem
et venerem / quedam satis calore tem
perato coagulavit ut lunam / Que
dam non coagulavit cum omni tem
peramento / propter penuriam et sepa
rationem et carentiam agentis stu
diose ut argentum vivum. Quedam vero
coagulavit cum omni temperamento
ut solem. ¶ Unde dicere possumus
quod sicut aliter secundum cursum naturalem tota terra
debet esse cooperta aquis / Sed natura
operans respiciens ad complementum
universi et commoditatem humane
nature et ceterorum animalium anelan
tium et vegetabilium coacta fuit
dimittere partes quasdam discoopertas
sic omne metallum ex parte nature inte
dentis deberet esse aurum sed natura
operans coacta propter humane nature
commoditatem alia generavit metalla.

natura enim nichil facit frustra nec superflu
um ut dicitur 2º phisicorum. Et similiter
dicimus quod sicut natura generat testi
culos in animalibus non propter necessi
tatem sed propter melius ut dicitur in 12º
de animalibus / sic quasi dicere possumus
quod natura generat metalla imperfecta non propter
necessitatem sed propter melius cum esse quod
facit natura facit per altum istorum
ut ibi dicitur. ¶ Ab experientia in mi
neriis acquisita expresse patet per trans
mutationem metallorum imperfectorum
continuo aliquando fieri verum aurum ¶ Et
propter hoc sepe minere mixte re
periuntur mineratores enim fossores
in quibusdam mineriis stagni et
plumbi reperiunt substantiam argenti
puram in examinatione et purificatione
¶ Et in quibusdam mineriis eris et
ferri substantiam auri puram quamvis forte
in mineriis ferri propter sui maximum
inquinamentum et elongationem ab auro
¶ Et in quibusdam mineriis argenti
reperiunt substantiam auri purissimam ut
in regno serenie id est russie quod est
in sclavonia et stat sic simul unite
ut aurum non appareat sensui ymo
videtur totum argentum / sed per examen
quod cum sulphure separant in igne
hoc ab illo / ¶ Ex quibus patet omnia
metalla in transitu et via esse ad
aurum / ¶ Et ideo iam pluries re
pertum est alamanie et etiam alibi
in minera argentum imperfectum copiose
quod est passum stateram id est indigestum
tionem ex indigentia caloris / et
dicunt tunc et consulunt qui de mi

neriis fiunt quod sic dimittatur usque ad
triennium aut plus sicut cognoscunt
experti ut fiat obtesis ut completa
digo a calore minere et erit argentum
verum ¶ Propter quod dicit geber
ca° de natura solis quod a mineriis
eris manat stamen eris per fluxum
aquarum cum arenis et cessante fluxu
aquarum stamen iste in arena coquuntur
et digeruntur per tempus ex solis calo
re et siccitate arene inter quos inve
tum est aurum purissimum ¶ Patet
igitur experientia veridica nam continue
mutare reliqua metalla ad aurum
quia quamvis sint in quodam tempo mo
tus tamen non sunt in ultimo ¶ Un
quasi sicut in generatione embrionis
fit comparatio anime vegetabilis
ad sensibilem et sensibilis ad ratio
nalem quia ille sunt dispositiones ad ra
tionalem et non sicut forme ¶ Sic
similiter imperfecta metalla ad aurum
se habere videntur quamvis hec non sint
permanentes motus in metallis ¶ Ge
neratio quippe metallorum in mine
riis diversimode a fossoribus re
peritur quamvis generatum semper sit
unum ¶ Quandoque enim aurum
generatum reperitur in lapide et cum
lapide incorporatum quasi sit mar
casita aurea ¶ quandoque autem non incor
poratum cum lapide sed quasi esset
vena transiens per lapidem et separata
a substantia lapis ¶ Quandoque aut
in arenis fluviorum in similitudine
arenarum non quod ibi sit generatum aliut

ex quidam extimant cum ibi non re
periatur minera sulphuris et
argenti vivi sed aqua discurrens
per mineras aureas occultas et per
fundas inde dissolvit eas et secum
adducat ¶ Aut etiam forte per
mineras ereas quas in fluxu na
perficit in aurum lavando depu
rando et digerendo ¶ Propter quod
reperimus in mineriis aquas pro
fundissimas profundas et discur
rentes et alibi fontes et fluvios
quorum aque habent saporem ferri
aut eris quod ostendit aquas ha
buisse discursum per illas mineras
¶ Invenitur etiam simile aurum in par
tibus indie in arenis aridis absque
aquarum fluxu sicut dicitur de argento
aut nec aliquod metallum nusquam
in fluviis et arenis sic dicitur reperi
esse nisi forte es ¶ Invenitur aut
in mineriis suis quandoque incorporatum cum
lapide ut videatur marcasita ar
gentea ¶ Et quandoque sicut vena in
lapide et quandoque sicut vena pertransiens
et est purius perditis ¶ Et quandoque sic
pulres viscose et istud est purissi
mum ¶ Plumbum aut et stagnum
quandoque cum lapidibus quandoque cum terra in
corporata inveniuntur et quandoque reperiuntur
argentum vivum currens cum eis ut
dicunt quidam ¶ Invenitur etiam es
si cum lapidibus incorporatum quasi
sit marcasita erea et similiter ferru
que omnia contunduntur cum fortissimis
molis et calcinantur post purgatur

p igne et purificant. et inuenerit fos
sores sepius ex eade minera argento
pus extracto auru in ultimo / dolet
tame valde auru se inuenisse / quia
ibi est principiu originis minere
et deficit in vena sicut in suo pn
cipio ¶ Est aut qnz hoc auru
in lapide et est lapis hens fora
me aptum inspirante ad lapide
supiore in quo gnter erat argen
tum / ¶ Est g° quasi ex eodem
loco euaporauerit eade ma sed
na . puriore ptem saluat i origine
et p euaporacom et sublimacone
pars inpurior ascendit et diuersi
tas digonis et depuracionis opa
ta e diuersam metalli spem .
¶ Ex quibus omnib9 iam dictis
pz que qualis et quanta sit dif
ferencia metallo admiuice tam
forma q ma . et actiue et tam
actu q potencia / ¶ Cum eni in
ma tam propinq q remota et
mixtione et modo mixtionis no
nisi modicu distant / tuc earu
dra qmus sit in forma sua ipsa
no erit ppie differentia spei sic
dra homis et equi / Sed eorum
dre magis prope sument. pene
nam et ptes eius s . fm digestu
et indigestum copletum et icom
pletum cu illa sint eiusde ppinq
matie et penit9 sz indigesta et
in completa . et ad auru ordina
ta ¶ Et sic no est nce q in
digestum exns in semita et via

digonis continua reducant. ad pnci
digonis ita nec in matiam suam
pma . i . proxima su inpfta metalla
sint in semita et via digonis cti
nua et sint indigesta . no erit nce
q reducant. ad pncipiu digonis n°
in matiam — sua pma . sz solu di
gestio contin-uet. quousq fiat
auru . ¶ Sz in hijs que no hent
hunc ordine graduale et potencia
nalem ncm est ut in sua pmam
matiam reducant. ut si ex boue
ul tritico fieri debet homo nce e
vt corrumpant. et digerant. et
fiant ma pma homis que e sper
ma ex quo fiet homo ¶ Igitur no
sequisiuit con-uertere animalia n°
vegetabilia nec eoru ptes nec mi
neralia exnea in aurum sic nec
na . cum sit inpossibile ~~ta et~~ tuc
apud natura nisi in pma matiam
reducunt. pus . ¶ Ars g. sequitur
nam in eo q iudit facere natura
et extollit nam mirifice no viola
do nam . Sz ipam iuuando ¶ Dis
tinctionib9 g. et gnacionib9 ia dus
considatis pz solucio 2e comis phi
qua ~~nam demonstrando et~~ denuda
do matiam metallo inpfco a
forma illa transitoria sub q erat
i minerijs in eode instanti trans
format ea ad forma ad qua ordi
nata erant . s . auri . et sic reddu
cit metalla in nam pma . i . ~~nu~~
nudam ab omni alia forma / et sic
transformat ea in auru . ¶ Eode

No
sic racionem q n
nce q metall
inpfecta redu
sen reddit auru
matiam suam pma
solu q eorum digest
contineatur quousq
auru

No redu
in mam pma
pde prima

modo ars facit cōpius eīn p lique
factionem nō reducunt² ī materiam
pmā tamē p appositione et mix
tione et ingressum lapid' phī qui
ē forma auri fit expoliatio et
denudatio matie a forma illa sub
qua erant et ab oī alia trāsforma
tio ad formā ad quā ordinata
erant in eodē momento .s. auri
quia sine liquefactiōe metalli nō
pot ēē ingressus nec mixtio nec trās
mutatio metalli trāsmutantis et hoc
mō reducunt² in materiam pmā et
trāsmutant² de spē in spem sm
ordinē nāe. p generatione et corrup
tione quia enim forma submergi
tur et matie ministretur, tunc fit
materia nuda et generato et trās
mutato ad formā ordinata fina
lem quia nō pot generari forma
noua in re disposita nisi p cor
ruptione pexistentis. nō ergo erunt
simul due forme spāles in eadē
materia sz solum introducta nunc
nec ipa est accidentalis sz spālis
¶ Similiter qz si volumus de Ioue
et de saturno facere vitrū oz q
reducamus ī materiam pmā nō
tamen ut pficiantur ¶ Alia
ergo reductio est in materiaz pmā
pficiendo quia retinent nomē
generis pmū et adquirunt nomē
nouū spei ad quā ordinata e
rant .s. auri et alia faciendo
ex eis vitrum quia tunc pdunt
naturā generis et nomē spei

reducuntur metallorz spēs in materiam pmam alioz transmutatōe de spē in spem et conuersione in aurum.

Nota

similiter ad quā ordinata erant redu
cunt² ergo in materiam pmam per
artē sm ordinē nālem successiuū.
sicut facit nā. nō sicut ymagina
tur ¶ Alijs autē contrarius acci
pientibus materiam pmā .i. ppīn
quā uł quatuor elementa sit res
pondemus et dicimus q trāsmuta
tio alicuius rei in alia pot sumi
dupliciter ¶ Uno modo put res
q transmutari dz et in pmo pri
cipio cuius a quo recipit motū
et hoc est materia pma que est
chaos principiū et elementū
quatuor elementorz ¶ Alio mo
put iam p alterationes plurimas
remota est a pmo a quo et sic
ē in propinqua potentia valde
ad spem ad quam trāsmutat²
Ita ut modica mutatione facta
generetur forma. Et ita magis dr
materia propinq. que sm quem
ordinē sequit² materiam pmā sic
dicimus q elementa sunt mā
pma hominis. sz cibus ex eleme
tis ē propinquior. sanguis aut
ex cibis est propinquior spma
aut ex sanguine propinquius
frustrū aut carnis ex spmate
illo generatū est propinquissima
materia ¶ Si ergo vō recipit pro
materia pma elementa ergo sic
mihi arguit contra nos qz si ex ele
mentis debet fieri homo nō ē
necesse ut in materiam pmā reducat².

quia e quatuor elementa nec in
sanguine nec cibum qz eet retro
cedere a forma disposita Sz oppor
tet ut continuetur digo q usqz
matia recipiat forma hominis
¶ Vn phus octauo metha. dicit
q aliquid fit ex aliquo. dr aut
ex medio et impfto fit ex eum
extremu et pfectu ut ex puero
vir aut ex extremo extremu ut
ex aqua aer sic eode mo si ex
elementis dz fieri auru oz nño
vt pdispones transeant ordina
tas s. ut ex eis fiat aqua viscosa
grauis cu tra tenuissima sulphu
rea que fit sit argentu viuu
post hoc aut mixtione mediate
et actione sulphuris extrinseci
in eo fiat auru ul metallu ald
q pot fiat auru ¶ Si g. hec
metalla impfta volumus pfice
i auru no est nne ut in pmam
mam reducant. Simlr qz na
no opatur p illam modu i suis
mineris g. et ars cum sit sequel
la nature tenebit modu nature
¶ Si aute ro accipit pro matia
prima propinqua sic raco magis
oppositum arguit quia qualis est
ordo et proporco elementoru ad
sanguine et spma ut fiant ho
talis etia e ordo et proporco ele
mentoz ad argentu viuu et sul.
¶ Sicut g. no e nne ut illa co
uertant. in matiam pma q est
qtuor elemeta nec in iporu int

media ut fiat homo sic et in ppo
sito quia sicut na in suis opibus
no intendit recedere sz continuo
appinquare ad cinnu sic et ars et
p spma antedictu intelligo menstru
um cu spmate ad matiam spma
tis conuertant. passiua et similit
matia embrionis ¶ Considerando
g. mam propinqua et remota et
remotissima et potencias admiuice
ordinatas magis ista ro arguit re
ee possibile quam impossibile me
talla em impfta st sicut mediu
int aurum ex pte vna. et inter
ar. vi. et sul. ex pte alia. cu auz
sit sicut finis et ista sint pncipia.
et qz mediu propinquius est fini
io metalla impfta sunt propin
quiora auro q sua pncipia que
st matia prima i. proxima.
¶ Quotucqz tame mo ma prima
accipiatur. oz ut in pma matiam
i. nuda metalla omnia si debeat
trasmutari in auru reducantur
¶ Sola em liquefactio ne metal
lorum no reducit eam ad ea in
matiam pma i. nuda et arguit
ro et bn sz ondit apte matiam
ex qua sunt quia omne metallu
cu liquefactum e ondit matiam
et accidencia ar. vi. ¶ Vn dicit
phus g. metha. plumbu cu liqua
tur procul dubio e argentu viuu
dicit aut de plumbo potius q de
aliis quia plumbu mins remotu
e a matia ar. vi. q aliquod alioz

Notandu q quis impfta metal
la dicant sicut mediu et transit9
ad auru. Argentu viuu aut sicut
pncipiu aqua incipit talis modus
hoc intelligendu est quo ad nam
Quia qtum ad nam alia dispo
et aliud temp9 vnius cuiusq metal
lorum impfcoz ut p fine digonis
et gplementu fiat auru. Sed
qtum ad arte sunt eiusde dispo
nis et eiusdem temporis. Cum
enim solum ar. vi. impfcoz pficia
tur ab elixir in aurum p ipius
expoliatione a sulphure corrupete
et ar. vi. vulgi no indigeat expo
liatione aliqua. q9 oz q talem ex
poliatione istud reddeat ad nam
ipius istius al' ipius. Ipius enim
al' etiam coagulato no impedit
p demptitate sue ne. cu natura
istius quare eade dispo et idem
tempus erit pfectionis ipaturum
qtum potentia et virtus elixis
multiplicata et exuberans se p
vtrumq extendit et diffundit i
momento et pficit equalit comu
no nicando vtq digoim superfluam et
extendente qua het ita q i vtsq
fiat digo. Metalla aut imp
fecta 2c. Notandu q mediu
cu suis extremis st in gne rela
tionis et dicunt multiplr. vno
modo rone loci de quib9 dic phs
pmo methe. quod sola extrema
metalloz inueniut pura et intel
lit extrema elementoz cetru tre

et cspa ignis sub orbe lune. mediu
autem aerem et aqua. Alio
aut mo dicunt mediu et extre
mu rone motus localis. s. a termino
a quo ad terminu ad que transitu
p mediu. Alio modo dr extre
mum quod componit ex duob9
gtris ut album et nigru dicitur
extrema coloru .i. contraria ex
quib9 oms colores alij compone
tur et dicunt medij. Alio mo
dr mediu quod ex suis pncipijs
componit ut marcasita et mag
nesia que ex argento viuo et sul
phure cponunt et sic atrameta
et breuit somne compositu dicit
mediu componentia aut dicut
extrema et talia media optinet
pfectione et forma in spe in qua
sunt nec ad alia forma vltius
ordinant et in hijs forme extre
morum st confuse in medio ali
quo mo ut pz in libro de sensu
et sensato. Alio mo dicitur
mediu temperantia in gditione
ex contrarijs transit9 aut ate
perantia sm superhabundatia et
deffectum dicunt extrema sic
sanitas et egritudo. Alio modo
dr mediu posito rei vni9 i medio
duaru que dicunt extrema et dr
mediu rei. Alio mo dr mediu
punctus in circulo et circul9 nul
lum optinet extremoru. Alio mo
dr mediu q recta rone eligitur
vt virtus vitiu aut optinet no
men extremoru. Alio mo dicit

No de motu generacionis

medium spacium transitus de extremo
ad extremum in motu generacionis et
corrupcionis s. a termino a quo incipit
motus usque ad terminum ad quem fit
motus in quo fit generacio noue forme
seu corrupcione preexistis quemadmodum
duo spermatica frustrum aut carnis
in matrice ex duobus spermatibus
ad generacionem dicitur vnum extremum
cum aduenerit anima intellectiua
frustrum aut carnis in matrice ex
duobus spermatibus cum suis dispo
sicionibus annexis dicitur medium et
sicut cibi etiam dicuntur extremum
vnum ad nutricionem membrorum assi
milacio aut eorum membris dicitur
aliud extremum ¶ Sanguis aut
in venis cum aliis suis disposicionibus
dicitur medium et talia media non
optinent perfectionem suam et formam
in specie in qua sunt ¶ Et ideo
talia media donec sunt in motu
ad formam dum sint imperfecta dicuntur
informa dum enim non enim possunt
denominari a forma cum nondum
sint in termino ad quem qui dicitur
extremum ¶ Et hoc modo dicuntur
omnia metalla ab auro habere racionem
medii in operacione ad aurum et
ad eorum principia sed si vellemus
respicere medium in genere i. tempera
ciam et tunc diceremus aurum esse
medium cum in eo sit omnis tempe
rancia et equalitas et sanitas in
aliis aut contrarium secundum superhabu
dancia et defectum et hoc modo nec
aliis in aliis predicas medium ex et

extrema non sit huius proposicio ¶ Patet
ergo que qualis et quanta sit diffe
rencia metallorum omnium adinuicem
et ad sua principia ¶ Et que et
qualis et quanta sit conformitas
et similitudo similiter ex quibus patet
solo racionis. Capitulum 21m in quo
probat es et ferrum non posse conuerti
in aurum per lapidem philosophorum ponens raciones
ad quas respondet et ponit notabilia
que elicit ex premissis.

Dubitabit aut aliquis es et
ferrum in aurum non posse co
uerti. reliqua aut sit quia impossi
bile est illi rei que transit terminum
decoctionis ut reuertatur ad terminum
decoctionis et medium. Sicut non est
possibile ut assum reuertatur elixum
vt dicit auicenna 3o colliget cum es
et ferrum sit huiusmodi ergo etc. reliqua
aut confitemur posse conuerti ¶ Si
militer quia cruda sunt possunt
decoqui cocta aut incrudari non
possunt et que sunt semi digesta possunt
complete digeri. que aut superflue
ad temperamentum reduci non possunt
vt patet in cibis qui elixantur et assa
tur ¶ Propter quod dicit rasis de
tali digestione libro perfecti magisterii
et morienus et quilibet alquimista quod
argentum et aurum a calore suaui et
temperato decocta sunt. stagnum aut
et plumbum a calore diminuto ferrum
aut et es a calore superfluo assatio
et vrente argentum viuum crudum est
¶ Ad hoc respondemus hec omnia
posse conuerti in aurum tam secundum arte

q̃ ſm natura. ¶ Sed e aduertendum
q cum duplex ſulphur ſit i quolz
metallo pret q̃ in auro .ſ. extrinſecu
tonburens al' corruptibil'. Et intrin
ſecu no tonburens quod e de ſbali
ɔpone ar. vi. io extrinſecu iſtud
eſt ſepabile ab eis / Intrinſecu aut
nullomo ¶ Et qz hoc ſul. extri
ſecum poteſt p artificiu ſepari ſicut
et anatura patz uere q non e vni
tum cu ſuo ar. viuo. io no facit ve
ram aduſtione in ar. vi. ſz in ſe ipo
q pz quia ipo ſepato remanet ar.
viuu puru quod no ſic remanet
ſi ſecum eet vnitu / ¶ Et io cu
purificant. impfcta metalla i ope
minori p ablatione quemda hui9
ſulphuris. videtur ar. viuu ipoz
lucidius / ¶ Vn de hoc duplici
ſulphure loquens geb. ca. de pro
creatione veneris ſic inquit / Exp
cedentibus itaq ſmonib9 relinqt.
incorporibus impfcis duplice fore
ſulphureitate / vna quida i pfun
ditate ar. vi. incluſam vbi ɔſiſtit
tota pfectio metalloz / et iſta ſul
phureitas fuit in pncipio ſue co
mixtionis ſup eminete / altam no
extnea ſue nature et corruptibile
ſupuemente qa iſta cu labore tolli
pot. / Alta uero nullo mo artificio
rum ingemo eſt poſſibile tolli / q
p igne al' p lapide pficit. ad qd
poſſit nra opacio congrue ar. vtilr
puenire cu Iam ſecu ad eande crea
tione vnitum facta ſit et hoc expi
mento pbatur / q ſulphureitatem
aduſtam videmus p igne deleri
ſulphureitate vere fixa mine qm
e de coru pfcone ¶ Si q. dixe
rimus corpa calcinatione mundari
Intelligas utiq atrea ſulphurea.
ſubſtantia que no in radice ſue nre
vnita e qua vnita mundare al'
pficere p ignis ingemu no eſt poſ
ſibile / niſi adueniat ar. vi. medi
cina occultans et contempans / aut
illam de ɔmixto ſepans etc. Ide
ca. de coagulatione hz ſimilr .ſ.
argentu ptes ſulphuris naturalr
ſibi ɔmixtas quodda plus quodda
minus. quas remoue p artificiu
ɔtingere no eſt poſſibile etc. ¶ Ca
q. iſtud ſulphur extrinſecu ad
ueniens poteſt p artificiu ſepari
ametallis pz q no vere vnitum
cu illo ar. vi. nec de ipius ſbancia
¶ Et io iſtud ar. vi. eris et fri
poteſt / pfici in auru puriſſimu
ſic ar. vi. ſtagni et plumbi p
ſulphuris extrinſeci ſepacone
et ſic ipm e fetidu et fedum
et malu. / Ita dat / tinctura feda
fetidam et mala / veruptamen
i hoc tantu bonitatis habz / qz ipm
e agens in matia / ſine cui9 actione
nra. nuq posset / ɔmare aliquod me
tallorum / ¶ Io geber ipius tinctu
ram vituperans tractatu de medici
nis pmi ordinis ca. de citrinacoe
lune dicit ſic / ſulphur etia rubi
ficatur luna. Sz illius rubifica.

nota
no

e difficil' et laboriosa i mense et tn
no resultat eius citrinato fulgens
ymo fusca et liuens treitate morti
fera zc. ¶ Ex quib9 iam dictis
nos estimamus cu rone | q cu lapis
phor sup es et ferru liqfacta p
iectus fuerit qnnsteb in momento
cu omnib9 et solis ptibz ar. vi. ex
istentis in eis et vnietur cu eis cu
sint eiusde ne. et pficiet eos in
auru purissimu | et oms partes
sulphuris extrinseci sepabuntur
seorsum | qz no st de natura sua
Et hec e intencio gebris cap. al
libro de differentijs pfectionis dif
ferentia pma qui vidat. aliter
dice ca. de sparatione corpum i
gnali .s. saturni et iouis ¶ Ar
gentu eni viuu semp absq viole
cia et labore qnnsete cu eo | quod
sue ne. est | altum uero respuit
et seorsum relinquit. | Similiter
dicimus in stagno et plumbo | et
argento | qnus in argento sint modi
ce ptes sulphuris extrinseci | Sed
cum sup ar. vi. pitur hic lap
qui tam sm totu q sm oms ptes
st al' est vnius nature et sbe so
totu pficitur in auru ¶ Vide
mus enim hoc exemplu in coagu
latione lactis | qz coagulu coagu
lat | solum ptes similes sibi exntes
in lacte alias uero dissimiles res
puit et seorsum relinquit | ¶ Et
ista substancia casealis in lacte

no exemplu coaguli coagulat solum ptes sibi si les in lacte existentes alias dissimiles respuendo et seorsum relinquendo

qsistens se hz sicut pncipiu mate
riale et passiuu | coagulum uo sic
pncipiu formale et actiuu | qnus
sint eiusdem matie et sbancie ne.
¶ Et aut talis adhustio sit in
solo sulphure ferri et eris et no
i eoru ar. vi. satis expimento pz
quia cu adurimus siue coagulam9
ar. vi. cu sulphure et faciamus ex
eis p sublimacones vsifur post
magisteriu sublimacionis | altum
sepamus sbam ar. vi. ab vsifur
puram et munda ut pus et magis
p quod pz q nulla adustio facta
erat in isto ar. viuo | sz in solo sul
phure. go eode mo in ferro et ere
est estimandu et sic pz soluto zc.

Ca. 22. incidentale i quo pbat
metalla impfta no quti in auru
ana in mineris et solut.

Adhuc aut expns dictis ali
quis dubitabit .s. no videt
q natura pficiat aliquod alior me
tallorum in auru qz no pot fieri
transitus a substancia et propetati
bus alterius metallor in auru qz
no pt fieri transitus a sba et pro
prietatibus alteri9 metallorum ad
aurum nisi p eorum medias dispo
nes | Sed nichil inuenit. i mineris
eoru in quo saluent. iste medie
dispones | go in eis null9 vider fieri
transitus ad auru ¶ Iste fossores
minerarum plumbi et ferri nuqu
dixerunt expectandu p tempus
nec p tempa et relinquere sic

mineras quia ex ulteriori decoctione
fierent aurū g° vid' q ab expien
cia sciant hoc nūq posse fi' aiata
¶ Si enim hoc ee posset q̄to meli9
et lucrabili9 ess3 sic diuidere minias
p tempa. vid' g° q natura solū
fuet ea sic in spē in qua st. ¶ Si
g° nā nō pficit hec in suis mine
ris estimandū est q nec ars ext
mineras cū ars sequatur natura.
¶ Frustra g° cognatur hec ars in
transmutationibus metalloꝝ. respo
demus sic p9. ¶ Est tamē scie
dum q sic nā gnat metalla ex
sulphure et ar. vi. nō q sul. in
sui nā p se repiatur i suis mineris
nec argentū viuū simil' s3 repe
riunt. hec ibi aiā gmixta i naz
tre redacta nec repitur etiā aliqd
ibi in quo saluetur media dispōo
a mollicie argenti viui ad duricie
alicui9 metalli cū tamē nō fiat
transitus de extremo ad extre
mum nisi p mediū. ¶ Sic et i
transmutatione metalloꝝ impfca
versus pfcā est estimandū quia
nā in hijs occultissime opat'.
¶ Et sic patet responsio ad pmū
Ad aliud dicimus q regiones
variant' res et gnationes diuersi
ficant ipsarum nō solū sm spēs
s3 sm propietates et accidentia i
eadē spē. ¶ Vn phus 18° de an
animalibus dicit q regiones di
uersificant animalia. ¶ Vn scor
piones qui sunt i egipto nō sūt
mali et in alijs multis locis sunt
mali valde ita ut interficiant.
Et 18° eiusdē dicit q in 8° mese
nō viuit natus in quibusdā pti
bus egipti. ¶ Et in li° de pla
tis dicit q planta erat in psia
que fructus generabat venenosos
et cū transplantata eet in egiptū
et Jhrlm fecit fruct9 de recto bo
nos et comestibiles. ¶ Propter
quod vr ee q triticum seminatū
i tra latitudinis maioris ut 10
graduū raro conualescit et post
quartā gnonem ad plus degenerat
in siliginē. ¶ Et econu'so in terra
minoris latitudinis. 30 ul' 40 gra
duū seminata siligo post quartū
gnationē et seminationē degenat
et nobilitat' in triticū. ¶ In loco
aūt medio germinauit in sua spē
continuo. ¶ Videm9 in quibusdā
regionibus pfcē. vuas ad vinū
fiendū in quibusdā aūt nullom°
¶ Et simil' eandē vite in locis
diuersis variare vinum. Similit'
sic estimam9 ee posse de mine
rijs metalloꝝ. q2 rōne diuersitatē
minerarū in regionib9 diu'sis que
dam possunt nobilitare impfca
metalla in aurū. et quedā non
quis de se semp et vbiq sint dis
posita ad finem illū. Sic etiā
videmus quasdā meli9 aurū et
quasdam meli9 argentū. et quas
dam meli9 es ppt diuas cās simil'
et in alijs. ¶ Et propterea consu

lunt egipti minaru put experien
cia didicerunt et relatu sm regio
nes debere talem transmutatione
expectare uel no ¶ Simil pot
minera ee corrupta aut carens
aquis lauantib p fluxu aut sul
phuribus malis plena quib tras
mutatio talis fieri phibetur in
loco illo ¶ Simil aspectus ce
lestes opantur ad hoc ymo sunt
sic pme cause et pma pncipia
influencia ad tales gnaciones p
ut sunt instrumeta pme intellige
cie et aliarum sedarum et sic pz
solo. Caplm 23m in quo tractat
de pncipijs metallor i gnali et eor
gnacione et transmutacoe ad me
talla sm nam ondens quo ars
potest sequi nam et soluit ex
hijs com decima octaua et deciaz
nonam et vicesimam.

no[ta] ex aspectibus celestibus

Cum omis generacio sit ex co
uementi et uniuoco sicut
dicit aristotil quinto metha et
videamus oia metalla deducta ad
spem p coagulacionem et p unum
modu mixtionis et ee liquabilia
coagulabilia et simul miscibilia
et retinencia simil nome et spez
siue coagulata siue liquata ¶ Et
io eor matiam oz nos pone una
solam .s. humidu aqueu quia no
pot unu ex eisde et uno mo con
mistu pluribus sm spem dntib
esse conueniens. ¶ Tale aute
humidu oz ee minerale et huidu

semp qrit terminu alienu no quies
cens in terminis proprijs et qa termina
ri termino alieno eencialr et primo
i ee humido aqueo .i. elemento aq
io ome tale terminat p humidu a
queu tale aut terminari gneit oib
metallis dum liquata st ¶ Sic
quecumq a frigido congelatur habundat
in sua matia pma humido aqueo
vt dr 4o methe talia aut st me
talla et eis similia. ¶ Et quia hu
midum aqueu facile euaporat
ab igne metalla aut suas conseruat
humiditates etia in magnis ignibus
io humiditates metallorū non sut
simplr aqua sz [illegible] al put e pas
sa ab elementis alijs ¶ Cu aut
oporteat pmane nam aque i me
tallis cum durabilitate no repim
nisi ut fiat viscosa et unctuosa i
vniusali passione et actione et
talis humiditas in calore et cu ca
lore diutius conseruatur et no defa
cili siccat ut pz in humido nutritio
animaliu et hoc facit na. qn al
qm natura desiderat pmane diu
i indiuiduo et perpetuari i specie
¶ Sed quia humidu viscosum vi
demus ut in pluribus inflamabile
ab igne facile nec separi ab eis
donec firmat tale aut humidu
no repit in metallis go vr no solu
humidu viscosum et unctuosum
metallor ee nam al mam sz ut e
ad passum ¶ Vn sciendu q i ge

neratione metallor e duplex humi-
tas viscosa et unctuosa ¶ Una ex
trinseca que no devenit ad unione
totalem cu terrestribus ptibus rei
et hec inflamabilis est et sulphu
rea et dr unctuosa ¶ Et alia q
est intrinseca et hec una e simil
p totu cum ptibus terreis et hec no
est inflamabilis. et hec viscosa
in ɔbustibilis in suis ptib9 terreis
tenuissimis no inflammabilibus
adequata et ɔmixta ɔmixtione
forti talr ut minimu uni9 sit ide
factu cu minimo alteri9 et unius
plurimi cu plurimo alterius et sic
fit apropa digestione argentu vi
vo pars humida no derelinqt pte
sicca in igne nec econuso sz aut
cu tota sui sba recedit ab igne
aut cum tota pmanet. et ob hoc
etia pars humida no adhet tan
genti quia ptes tree ipam ligat
et equalr ɔtempant pars etia
sicca no timmatr immo ppo quia
ptes aquee ipam soluut et eqlit
humidu equatr ne equaliter ɔ
tempant. io ¶ Ideo humidu et
siccu equantur i ipo ne alr i ipa
natura alr vere ¶ Est g9 ma
metallor omniu pma humidum
viscosum In ɔbustibile sbtile i cor
poratu trestri subtili eqlit et
fortit ɔmixto p minima i cavinis
tre mineralib9 ¶ Materia autem
pxima eoru est argentu vivu ge
neratu ex illoru forti ɔmixtione

¶ Et dicit geb phus argentu vivu qd minerius appellatr antiquo sim usu e aq viscosa visceib9 tre sba subtil albea tica p calorem tempatissimum unita totali unio
ne p minima quousq humidu ɔtempetr a sicco et siccu
ab humido equalr. io que fugit supficie plana ppt defecti
ppt sui aq humiditate no aut adheret licet viscosa ha
beat humiditate ppt siccitate illi9 q illa ɔtempat et
no adhere pmittit ic ¶ Ite dicit q sulr e expin
guedo tre in mine tre p tempata decoctione inspissata
quousq induretr et sicca fiat et cu indurata fuit sulr
vocatur ht sic quoq sulphur fortissima ɔponem et
... sre in suis ptibus omomeria qz homo
genu e io que no auffertr eius elemetu ab ipo
p distillatione ut ab alys rebus oleu hntibus
habentib9 unctuosa ¶ Item dic quada phs aqua
sulphureo mixta est cum tra forti ɔmixtione cum ɔgitatione caloris do ner facta sunt unctuosa et postea coagulata sic ex frigore ic.

Sed cu materia no pducat se ipam
i ee. io sagax et sapientissima
na adiunxit sibi agens propu
s. sulr ut ipm digirendo et coqdo
in metalli forma ɔmutat ¶ Est
eni sulr quedam pinguedo tre in
minerys propriis ɔnata p tempa
tam decoctione inspissata et in
durata ¶ Et het se sulphur ad
ar. vi. sicut masculus ad femina
et sicut propium agens ad ppam
materiam ¶ Et quia quodda
sulr est liquabile de sui natura
et quodda non. Ideo voluit natura
facere liquabilia adiunxit eis sulr
liquabile ut de potentia matie
exhat simile liquefactione et
hec fuit causa liquefactionis
metallorum in igne et coagula
tionis extra igne ɔquis ar. vi. de
sui na semp sit liquidu ¶ Que
cumq aut voluit natura no li
quabilia fieri adiunxit sulphur
no liquabile tame coagulatum
ut in marcasita magnesia et an
thimonio. Sulr marcasite e no
fixu est ɔbustibile anthimoniu
aut fixum et incombustibile.
¶ Est g9 ma propinqua pma
et pxima et univoca metalloru
om ar. vi. no in na sua sz ut e
ab agente propio s. sulphure li
quabili in tre mineralib9 coagu
latum et cum ipo sulphure g9
ma. hec aut omo sibi ɔsimilis
erit materia artis si ɔnatio fieri

debet ex conuenienti et proximo.

¶ Oportet ergo necessario dicere illa duo simul commixta esse principia tam artis quam nature quia ergo sic conueniunt in materia proxima et agente ac modo mixtionis, ideo habet inter cetera mixta circularem generacionem ad inuicem ut dicunt hermes rasis et alii philosophi. ¶ Sicut enim elementa parum distant a materia sua prima ex qua sunt, et ideo ad inuicem circulariter generantur, sic et metalla, sed aliter quia generatio metallorum est omnino reciproqua et conuersiua propter equalem quasi sua perfectionem et paruam distantiam a materia sua prima, nec hec magis ordinatur ad istud quam econuerso. ¶ In metallis autem est secus quia omnia de se sunt imperfecta preter solum aurum scilicet in aliquo gradu imperfectionis et ordinantur omnia ad aurum solum sicut ad finem ultimum, ideo non reuertuntur postquam facta sunt aurum. ¶ Signum autem transmutationis eorum ante in aurum est mixtio eorum in una minera alterius materia et successiua mutatio. Si enim essent perfecta et completa ad naturam unam et complexione una determinata scilicet ad illam in qua sunt, tunc procul dubio non essent conuertibilia ad alia nisi prius reducerentur in non metallum. ¶ Cum ergo primo et ultimo retineant nomen metalli, non egent nisi forma qua nominetur nomine altius metalli scilicet auri, et hanc formam nouam et ultimam dat natura in mineris absque liquefactione et extra mineras cum liquefactione. ¶ Ex dictis ergo nunc et prius patet quod natura dupliciter modum assumit in generatione auri. Unum per se et primo scilicet quia generat aurum in mineris propriis et ex suis principiis. ¶ Alium per se sed non primo scilicet quia primo generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principiis in sua minera et conuertit ultimo ipsum in aurum. ¶ Sequitur ergo ars naturam in generatione auri secundo modo scilicet quia generat ex imperfectis metallis aurum sicut facit natura. ¶ Primo autem modo impossibile est artem sequi naturam. ¶ Ex dictis ergo nunc etc.

¶ Notandum quod secundum philosophum 9o methaphisice plures possunt esse medicine eiusdem scilicet mediata et immediata, et sic duobus modis fit aliquid ex aliquo scilicet mediate et immediate. ¶ Verumptamen oportet quod ex materia mediata veniat ultimo ad immediatam. Unde dicit ibi quod ad ydemptitatem rerum producendarum requiritur ydemptitas agentis et materie, quia si materie sint diuerse inter se et agentia diuersa inter se, necessario res que producent erunt diuerse. ¶ Ideo ad habendam perfectam notitiam cuiuslibet rei oportet assignare causas eius proximas et cognoscere. ¶ Cum ergo in arte alquimie sit eadem materia tam mediata quam immediata sicut apud naturam, et reducat mediata ad immediata sicut facit natura, et sic idem scilicet secundum eandem intentionem

agens que e expoliacio argenti viui
totalis post decoctione completa a
sulphure corrumpente quod ipm decoc
xit sicut facit natura ¶ Et sit
eade forma .s. sulphur intrinsecu
ar. vi. introducta de potencia ma
terie sicut facit na. quod sit ide finis
omo .s. vnio istius forme cu ma
vt fiat auru sicut facit natura.
quod forma et finis sint ide tuc nio
idem auru erit hoc et istud qz
quorumcumque cause omis sit omo
eade oz nio ipa ee eadem omo
¶ Si quis igr calidus artifex sci
ret transmutare materias qualescumque
extraneas et mediatas siue sint de
nro mineraliu aliorum aut vegeta
biliu et plantaru aut animaliu
siue eorum partiu aut superfluitatu
ad materias proximas et immediatas
auri procul dubio possz facere veru
auru ¶ Sed quia hoc e impo^le
io talium opa e manis quia no
potest fieri generacio nisi ex conuenien
tibus et proximis et mediatis ut dic
tum est hoc nullo mo potest ars
efficere ex illis etiam si vita eoru
perpetuaret^r ¶ Et hoc insinuas
geb in tao fine capli de medicinis
pmi ordinis dicit quod omis medicina
altans aut est ex ar. vi. aut ex
sulphure aut ambo^z commixtione
aut ex aliquibus habentibus na^z
eorum quida uero annecut plures
medicinas sz vna ex duobus nio
est euenire contingit qz aut ex

eisdem aut eade nam habentibus
illos medicina creare hanc est ne
cessariu aut medicina componit
quod et quod no est equipollet cum
altacione sua et que nec mundo q
fert nec mundi ptibus donec
motor in sublimi quieuerit incor
ruptus ¶ Et tao de preacone
magnesie thuthie et marcasite
ondens quod sunt composita ex sul^re
et ar. vi. propter altacione i colore
auri vl argenti qua faciunt in
corporibus dicit quecumque ei altant
p ar. vi. virtute vl sulphuris
aut horum simul vl similium
nite est altari quantum hec sola
comunicat ad ipa corpa in dra
pr^o ¶ Et quanta e differencia
vltime dispois metallo^z imp
fectoru qui fiunt ana in minis
auri p se sz no pmo ad disponem
vltima auri qui fit ana p se sz
no pmo tanta e similr dra vltie
dispois ne vtriusque moi auri
sz est eade penitus cu nali que
e p se sz no pmo ¶ Vltima em
dispo sm nam vtriusque moi nich
aliud e quod expoliacio ar. vi. p di
gestione completa omo a sulphu
re corrupente quod ipm decoxit
et in eode instanti informat illud
ar. vi. forma auri ¶ Et quia
ars eode mo opatur i expoliacone
ista tam in generando lapide phi
cum quod inficiendo metalla et co
plendo cu pmo ideo vltima dispo

cu informatone scdm naturam utriusque modi quod scdm arte est penitus eade modus enim expoliandi quamvis diversus sit non tamen diversificat rem in forma quia modus rei non est idem quod ipsa res quod si natura non trasmutaret imperfecta metalla in auru forte quod ars etiam non possz pervenire ad illud et sic ars non esset. ¶ Talis generatio sanguinis in corpore humano quia generatur per se ex flate etiam per se sz non primo cum fleuma sit sanguis indigestus et via media ad sanguine ¶ Amplius dicimus quod sicut impossibile est quod natura sequatur arte in generatione lapidis alquimici quia cum ipsum in similitudine ar. vi. generassz perficere non potuissz cum elementa coniungere nequivissz Ita econverso impossibile est ut ars sequatur naturam in generatione auri aliquo illorum modorum penitus.

¶ Et hoc dico quantum ad dispones precedentes et habilitantes ad ultimam quamvis ultima sit eadem penitus ¶ Et ex dictis patet solo 18 conclusionis quia eande ultimam disponem dat ars et natura sz alr dispones precedentes hac ultima sunt diverse in arte et in natura. ¶ Et nisi natura haberet hunc modum generandi auru Ratio hec esset quasi insolubil propter generatione formaru et quia ars faceret quod natura non posset nec vere posset solui nisi cum exemplis atramentorum ¶ Rationis etiam decimenone patet solutio quia generatio cuiuslz auri scdm naturam et huius auri scdm arte est eadem omnino que generatio est in expoliatione sulphuris agentis et digerentis et inquinatis omne metallum ¶ Generatio enim fit in fine actionis noue forme scilicet auri scdm dispositione et legem datam a natura ¶ Dispones autem precedentes hanc ultima quamvis sint diverse in arte et in natura non impediunt generatione eade et forma Ita quod quamvis sit generatio quodam modo equivoca quantum ad dispones precedentes et habilitantes tamen univoca est in fine ¶ Et per hunc modu omnis generatio equivoca reducitur ad univoca si tenet eade formam ut patet 19° methaphisice similiter et de corruptione dicendu est ¶ Et ideo si aliquis per aliam medicina sine per aliud elixir sciret sic metalla expoliare generaret veru auru Sz impossibile est hoc quod fieri possit nisi per hunc lapide ¶ Unde philosophus 2° physicorum dicit non fiunt autem omnia ex uno quoque semine sz ex tali et tamen de animalibus non autem erit ex quolibet semine quolibet sz istud erit ex semine et hoc ex hoc ¶ In vanu ergo laborat in alio quam in ar. vi. cum sulphure quem nos natura docuit ¶ Et ideo si aliquis etc.

¶ Notandu est quod sulphur occultu in ar. vi. est dans forma auri ar. vi. per virtute caloris auri mineralis

sulphuris extrinseci / q° quodcumque ali
quod metallorum colore aureo cum
thutia aut sulphure extrinseco aut
croco ferri / aut calcinato vel calcanto
aut quibuscumque alijs sive simpliciter
sive commixte sophiste colorant et
non dant formam auri hec enim etc.
¶ Alia non sunt de intentione nature
in generatione auri ¶ Propterea in mi
nerijs auri et metallorum nil reperitur
eorum reperitur. / ¶ Et ideo quia tale
aurum est sophisticum semper minuitur
ab aere et igne ignitionis et plu
ribus corrosivis quibus fit ceme
tum. aut si sustineat hec omnia et
cementum sicut istud quod fecit iam qui
dam ut audivimus de argento reducto
ad pondus auri / dicimus quod non habet
mollitiem ad malleum et flexionem nec
ignitionem auri nec fusionem nec so
num mutum auri / sed eris vel argenti
nec bibit ar. vi. facile ut aurum nec
possunt cum eo deaurari metalla
ut audivimus ab illis / ¶ Ex quibus
patet quod cementum non est ultimum exa
men auri sicut communiter estimant No
tandum istud quod alterat metalla imperfecta in
colore simili colori auri est potest fa
cere aurum / sed quod post ultimas
alterationes transmutat ¶ Unde geber
capitulo deponentibus artem in alumi
nibus et salibus et corporibus et gemmis
dicit possibile tamen est in hijs om
nibus alterationem aliquam invenire
Sed remota est valde et maxime
laboriosa / et in eodem capitulo de hijs qui
posuerunt arte in vegetabilibus dicit
qui aut in vegetabilibus eam ponunt
sed non eis aliud est quam potius defi
cient a labore quod labora— cum
perfecta sit possibile ¶ Cum igitur
lapis philosophorum post habitus
alterat et transmutet ipse solus
faciet aurum et argentum et hoc
est rationabile / ¶ Unde philosophus 19° de
animalibus dicit omnia irrationa
nabilia repugnat sibi ipsis et
rationalibus / Et 1° ethicorum dicit
omnia vero consonat falsum aut
vero dissonat / verum aut est unum
et ens et bonum et pulcrum convert
tuntur. ¶ Unde 4° methaphisice per locum
a contrarijs falsum et multiplex
et non ens et malum et turpe
adinvicem convertuntur. ¶ Ad octavam
scilicet rationem quod non mutatur species in spe
ciem etc. dicimus quod verum est
manente sub prima forma. sed
generando novam forma / tunc species
mutantur in speciem quasi aliud quia
per corruptionem prime fit forme
fit generatio alterius. quoniam impossibile
est esse materiam / sine forma et
hec talis generatio et corruptio fit
continuo. ¶ Verumptamen sciendum
est / quod generatio et transmutatio
speciei in speciem / aut fit in hijs que
habent ordine brevissim ana continuum
usque ad finem et sit distantia in
forma valde modicum ut in generationis
embrionis. nam et forma humana
licet non sit ibi actu. scilicet spermate.

tamē distat modicū/ aut fit in
hijs que sunt valde remota sicut
ē distantia tēe ab homine/ nam
ex tēa fieri potest hō ¶ Cū g°
impfēa metalla differant forma
ab auro et habent ordinē viis
sm ad ipm/ tūc oz q corrumpat
forma pexns nūō si debet forma
auri introduci et hoc gfitemur
¶ Quia nā· sic mutat spēm i spe
ciem s· corrumpendo forma vni
īdiuidui et generando i alia et
hoc est postq transierūt omnes
dispones habilitantes ad ea et
in hijs sequitur ars nām ¶ Sz
in hijs que sunt valde remota
in spē s· que nō hēnt ordinē na
turalem ppinquū ut q ex asino
fiat homo/ oz ut ad pma matia
reducant et simile ppinquam
et corrumpat forma pma pce
dentibus dispōnib9 ordinatis/ ita
q nūq potest fieri gnatio absq
corruptione et egūso ¶ Et i hijs
nūq ars potest sequi nām nec
vult/ patet g° q argumentū nō
valet ¶ Amplius dicim9 q si
nullum metallorū reperiet nisi
solum aurū/ q ars alquimie nlla
al' noua eēt qz tū ars nō possit
generare aurū ex suis pncipijs
sic nā· sz solum q impfēa sunt
pficit/ īō sublatis impfcis adni
chilatur alqmia/ nichilomi9 tn
ars suū lapidē gēneraret sz nō
heret matiam sup qua pficeret

ad aurū generandū ¶ De tali aut
lapide non curat ars nisi inqtum
ex metallis impfcis efficit aurū·
Caplm 2m de principijs metallor
i spali et metallor gnone sm inte
tione nē· et de signis generationis
ostendēs q ars debet simili modo
sequi natura et similib9 signis et silib9
pncipijs in gnatione lapidis·

Dicemus denuo q quecunq in
aliquo vno inueniunt duo
componentia ad constitutione illi9
et vnum illor componentiū inuenia
tur sine alio nēē est et reliquū co
ponens sine reliquo inuenire sicut
pbat phus 8° phorum i hijs que
mouent et mouet in quib9 qz motū
īnueinit absq mouente opportuit ect
q mouens absq moto repiet ¶ Ex
quo pz q si a tali compōito aliquod
compōitum seperet· nēm ē q reli
quum de reliquo seperet seorsum·
¶ Quia g° nā· p pncipijs/ ad gna
tione metallorum omniū recipit ar·
vi· cū sulphure mixtum et gnata
simul in minerijs eor cū bona di
gestione et liquefactione metallica
sua absq strepitu et stridore sic
oculata fide vidimus et experti sum9
et nō recipit ar· vi· vulgi nec sul·
eius sicut ondit geber ca° de natu
ralibus pncipijs hui9 magrij· Et
ipa simul suauissime sublimando
et conuoluando et lauando decoquit
et digerit al' dirigit et in fine actio
nis elicit et sepat p se argentū vi·

maior ... sed soie sertum

q° et sulphur s. corruptibil' remanet
separatum p se et sic nã. tunc i istati
pficit et informat istud ar. vi. forã
auri in quo ar. vi. tota nẽ. intencõ
p se fuit Sic et sul. seorsum sine
aliquo regimine derelinquit ¶ Et
io nã post completa actione absq
sulphure ipm fixat et pficit ex
cuius remanencia an completam
decoctione ab auri sba et forma de
generat et fit aliud metallũ. aut
istud ex eis qmixtum ut sup di
ximus pz q° q sit mã. metallorum
apud natura et apud agens et
quis finis in agendo ¶ Cuma q°
ars hec in mineris metallorum nõ
recipit aliquid quod sit natura
ar. vi. nec sulphuris sz aliquid
ex hijs generatũ et qmixtũ et i
nãm tre redactũ. sz al' fm q inue
nit illorum mineras simplices se
paratas ab inuice et a metallis
¶ Ideo ars sequens nãm recipit
eandẽ matiam ut nã qmixta de
nuna qpria sive omo simile i mi
nerijs proprijs existem et est
ex eisdem principijs composita
penitus sic mã minere metalli
ce cu liquefactione metallica sua
al' sana absq strepitu et strido
re quam nã de se vltius nõ tras
mutat nec ad qnacõnem metalli
nec altius rei ¶ Vn dicit Auic.
Inuem causam adherentie lique
factione et deinde similitudine mi

Solis ex ar. vi. et sul. generatio

neras mimitatis et in hac matia
nã. relinquit arte suũ heredem.
¶ Sic q° natura in fine sue actois
separat argentum vi. p se et ipm
informat in instanti forma auri
et opi suo finem impõit sic ceta
agentia. et sulphur remanet dere
lictum seorsum postq pegit opus
nẽ. Sic et ars in sua opacõe omo
se here debebit ¶ Cum q° ar
tifex in magrio decoctionis vide
rit ar. vi. de qmixto separatũ. q°
sul. quod decoxit e etiam sepa
tum hoc em est signu pfecte al'
complete decoctionis et finalis sic
natura nos docuit q° nemo cogit
artifex ut informet istud ar. vi.
forma auri lapidis phorum et opi
fine imponat sicut facit natura.
¶ Omnis em mã recipit forma
suo tempe put e capax forme et
nõ prius nec postius ¶ Sicut q°
natura &c. ¶ Notandũ q omne
quod terminat aut terminat termino
pprio ut e corpus terrestre sic tu sic
lapis et lignu qr fuant figuras
suas stando in terminis proprijs
aut terminant termino alieno ut
corpa aquea huida sic aq et oleu
quia nõ suant figuras suas sed
recipiunt alienas rone diversi cor
poris continentis ut dr q° methe.
¶ Propterea omne liquabile cum
liquatur terminat termino alieno
quia ptesaquose tuc vincunt.

nõ sine complete decoctione

nõ verbu q opi fine imponat

Cum aute

¶ Cum aut coagulatur timiat
timno propo propt ptes trestres
intentas al' intensas tuc quia fit
couersio elementoz de grio i con
trarium ¶ Cu g ar. vi. quando
oritur in magrio timnet timno
alieno propt ptes aquosas vinc
tes tunc. Et si velimus ipm re
tinere oportet nimo ut fatiam ipz
timnari timno proprio ¶ Ergo
oz nos coagulare ipm cu suis ptib
trestribus no cum alienis ut sint
vincentes aquosas et tunc fit co
uersio elementorum de contrario
ad contrariu ¶ Ex aqua ei tuc
fit tra et ex aere ignis sue aut
ptes trestres nich aliud sunt q
auru phoz omiltum siue corpus
siue fermentum aut venenu.
¶ Similr cum digo fuerit ople
ta q pz p digestum completu
quia omne sulphur sulpfluum
et corrumpens e sepatu debet
inponi finis opi al' opacom nimo
¶ Sulphur enim supflum erat
duplex in pncipio digonis. scilz
subtili^m igneum et comburens et
p euaporatione in sublimatoe e
diuisum et sepatum aliud vero
grossum treum et fetulentu sepa
tum in fundo vas sup qua fere
stat sustancia munda equalis et
tempata volare volens nam sicut
i digestione musti et sanguis se
parat supfluitas vna subtilis
ignea et alia trestris et quod re

manet e mundu equale et tempatu
¶ Sic in hoc ope et omis supflui
tas est contraria ei. cui e supflui
tas. que eget dione et sepacione hoc
aut facit digestio siue decoctio me
surata p arte tunc enim dz retine
ri volans propo timno timnari qd
tunc timnabat timno alieno q tuc
si hoc signu artifex no ppendat sz
vltius decoquat corrumpit op9 qz
summa volatilis supat suma fixi
et euolat simul et remanet artifex
vanus aproposito et indespacione
sicut si no decoquat complete fiat
al' fiet pfectio argenti viui a sul
phure opus remanet impfcm dimi
nutum et mixtu sicut remanet im
pfca metalla in opacione al' inopa
cione ad auru et hoc e ar. viui
phorum quod habetur solum de cor
poribus liquefactis et de sulphure
et arsenico etc. hoc est quod recip
coniunctione cu vitro .i. corpore suo
siue fmento siue veneno siue sale
hoc est quod bibit vitru sic sitiens
aquam frigidam valde hoc e in quo
coniungunt sol et luna hoc e electru
nature et hoc est spus qui dr filius
fugitiuus. de quo dicit in lumine lu
minu expositor. beatus qui hunc
filiu humile coaptat. quia ei9 na
ad omia se inclinat cu tonus nate
sit vltimu hoc est lac virginis. no
illud quod dicunt de litargiro et alu
mine nisi anologice hoc est illud se
paratum a suo corpe et coniunctum

ar. vi. phorum de cor
poribus liquefactis

no du dr hoc e
separatu a suo
corpore et qui
e suo corpori.

est suo corpi de quo oia mirabilia
phi et poete et reliqui texerunt et
hoc credimus ee absconditu et mira
culum totius artis ¶ Ex quib9 liq
de innotescit quod sit coniunctio et
expoliatio ar. vi. a sulphure de quo
dicit geber cap° de coagulatione
mercurij sic Cum g° sulphureitas
propetas sit cum ar. vi. rubeu ul
citrinu fm mensura sue qtitatis
creare colore eius ablationis prope
tas erit ar. vi. albedine dare per
igne ¶ Ex quo pz q color q ap
paret in fine decoctionis complete
e albedo. quia tu tunc oriat ar.
vi. purissimu cu suo sulphure de
coctum et ab ipo omo expoliatu
g° opportz q color sit candidus.
¶ Vnde dicit rasis in lumine luminu
hui9 nouissima signa candor et
cristallina serenitas monstrat.
¶ Et miluescindus nota q omnib9
attente p actis et preptis si deal
bationem tame ignoras spata
animis leticia. Et lilium spus et
aia no bniunt vero modo nisi i
albo colore Idem totius opis ini
cium et fundametu est albedo.
¶ Et dardanis in turba phorum
sciatis firmissime q si pum auri
ponat in coctione exiet tinctura
parens candida ¶ Et rasis in lu
mine luminu rubei namqz candore
signat ¶ Et rosinus recta hui9
opis emundatio e albedo ¶ Vn
morien9 quicuqz alumina dealba

in fine decoc. complete albedo.

spus et aia non bniunt vero modo nisi in albo colore

uerit et ea sursum ascende fecit
etc. ¶ Ex quibus liquide etc.
¶ Notandum e q albedinis
propium e ab omnib9 alijs colori
bus facile immutari et bnari p
eorum mixtione ul compositione
fm tame magis et min9 ita ut
pua quantitas cuiuslz coloris
magna ptem imutet albi et no
econuso cum in albo sit quedam
puritas et simplicitas q no susti
net altius p mixtionem ut patz
apud pictores et tingentes lana
et sericu ¶ Est enim albedo
elementu et fundametu alioru
colorum ¶ Simile in saporib9
hoc pz quoniam sapor insipidus
cum sit simplex ut pz in aqua
recipit imutatione alioru sapor
et no econso fm modu dictu
¶ Simile in odorib9 hoc patet sic
in aere et similibus ¶ In metall
tame auri solis et eorum pncipijs
e secus qz modica qtitas ar. vi.
albat multa qtitate auri et eris
et non econuso. cum ex eis fit
almagama ita ut in manifesto
ostendant albedine ar. vi. i actu
et in occulto fuent citrinitatem
et rubedine sul' aut non quia
no fuat colorem suu nec aliu
cui miscetur fuare pmittit ppt
sua adustione relinquimus ¶ Cu
g° p digonem alquimica ex pn
cipijs metallorum oriet ar. viuum
apparebit albedo mera sincera et
simplex in actu et manifesto et
tunc debemus ee rati et firmi q

sub illa albedine e citrinitas auri et rubedo in occulto ut dr in turba phorum / quia donec vincit ar. vivum appet simplex / Cum aut vincitur appet citrinitas et rubedo / vincit aut dum fluxibile e vincitur tn qn coagulatur / Coagulatur tame ab eo q est in se ipo ad pfectione et no ab alio. ¶ Hoc aute est sulr diuinu quod e in ipo quod est album i actu propter potencia et virtute ar. vi. dominate et superantem tunc in colore / et e rubeu i potencia propinquissima q in actu fiet / semp dominabitur ¶ Et hec natura e de na. solis / et flos solis et cor solis et flos auri et arbor aurea / et auru phorum / et e aqua sicca lapidea / ul' puluis siccus et ignis et tra et lapis rubeus et secretu secretoru sm phos omis ¶ Sed argentu vivu est de na. lune et spus lune / et aqua humida et puluis humidus et anima et aer et lapis albus et aquila volans / et lac virginis et mulier supba ¶ Cum aute iste due aq conjunguntur coagulantur in albo colore / et fit electrum proprie q est lapis mixtus ex auro et argento cuius color est argenteus et albissimus tamq mx / et tunc fit ptus virginis et ydemptitas generantis et generati sm antiquos ¶ Et hec est confectio alqmie ex similibus et ex contrariis / et in hoc fit pax

et concordia elementorum et ppetuitas .s. in albo colore ¶ Ex quibus dus duo secreta reuelantur nobis i ista arte / pmus e modus opandi sm e ma. circa qua. que duo secreta prius satis exposita sunt ac tame dicimus de primo quod volentes sequi naz omo in generacione coloris auri actu sensibilis et impone tunc sine errat ¶ Sed oz q in colore albo ponat al' componatur rubeu et appeat actu totum albu / propter hec duo magistia siue due decociones dm se sunt nie in hac arte in na vero vna sola ¶ Vnde dicit geber in ca.o prohemio Scias fili q in hoc errant artifex artifices quia nam in omnibus propetatu dryis actionis imitari desiderant ¶ De sco itum dicimus q cu pt humanam anima omis forma alia cuiuscumq rei tam animalis q vegetabil' et inalis introducatur ab intinseco de potencia matie / sola aute aia humana ab extrinseco et pmo motore detur / hinc est q volentes reliquis metallis dare forma auri oz omo ipam dare ab intrinseco et de potencia matie illius circa quam opatur na. si debet vere imitari nam tunc eim erit generatio exgenti et pximo / ¶ Quia g natura recipit pro matia qd dicim e. g.o ars coacta e recipe istud ide ¶ Propter quod videmus q ar. vi. vulgi cum gnematur / omo cum illo

No. prod p digone alqmica cprsi metallorum ...

argento vivo philosophorum vivi potest et
permisceri cum auro ¶ Unde philosophus
9° methe. ¶ Et quia ar. vi. cum
corporibus metallicis commiscetur. ideo est
de illorum substantia etc. Retinuit autem
de sulphure quia non sic videtur de
substantia illorum ¶ Cum ergo metallo
magis commiscebitur sulphur magis
participabit naturam sulphuris et cum
magis ar. vi. magis participabit
naturam ar. vi. ¶ Sed cum sulphur nul
lomodo commisceatur auro. ergo solum
ar. vi. erit tota materia auri cum
hec duo sola sint elementa ducti
bilium ¶ Cum ergo lapis philosophorum sit
forma auri et debeat metalla reliqua
informare ergo ex solo ar. vivo ipsum
generare est necessitatur etiam forma ali
cuius rei est per se nobilior et in subli
miori gradu auro et argento vivo
et sit similiter altior et sublimior
est artis operatio quam nature. ¶ Et
hec forma fuit illa que induxit philosophos
antiquos ponere formas a materiis
separatas et dari ab intrinseco sicut
ponit philosophus 8° metha. accusans
platonicos forma enim que est eiusdem
nature cum materia semper datur ab
intrinseco que autem est diverse nature
ab extrinseco ut intellectus aut in
telligentia ¶ Et hec forma fuit
illa etc. ¶ Accusantur platonici
et pictagorici et eorum sequaces
per modernos quod ipsi posuerunt ydeas
i. formas separatas a materiis. velut
si in aere permanerent et dari ab

extrinseco et secundum meritum dispositionis
materie ydee ille infundunt formas
ideo diversitas dispositionis materie exi
git diversitatem forme Informantur
ergo materie et perficiuntur secundum sue dis
positionis diversitatem hanc autem oppi
nionem improbat philosophus 8° metha.
¶ Sed sciendum in philosophie dictum
est quod plato in suis dictis quasi semper
fuit misticus et figuratus plus
ita quod sonus verborum est alius a
figura et significatione et sic
etiam fecerunt alii philosophi huius artis
¶ In istius huius operationis fine
reperitur aliquid quod est sicut forma
per se et cum coniungitur fit composi
tum quoddam ex forma auri et
est forma inseparata a tali materia
cum ipsa sit corpulencia ¶ Ad
aliud ergo refertur intentio aristotelis
et ad aliud intentio platonis et
aliorum ¶ Et ideo aristotiles pre
veniens sibi de reprehensionibus quas
facit contra platonem et alios an
tiquos dicit 3° metha. quod reprehen
dit eos secundum literam et sonum litere
numquam tamen voluit eos reprehendere
secundum sensum misticum et occultum et
anologicum neque potuit aut antea dixi
mus. Et quia in senectute hoc ar
chanum novit tunc eorum intentiones
laudavit et dicta approbavit Sed sic
forma sola mihi valet quia virtutes
et operationes manifestare non potest
nisi coniungatur materie ut fiat corpo

situm q matia e ar. vi. et impfta metalla compositu e auru ¶ Et hoc modo auru et argentu nobilius e lapide ¶ Ex dictis g° liquidissime patet q semp supius dictu est .s. q sit solus unus lapis tam ad album q ad rubeu omnia metalla pficiens in auru ut tota alqmia clamat ¶ Na cu forma omnu individuoru eiusde spei sit tantu unica qz g° omnia impfta metalla dicut al' debent fieri auru p alqmia g° p forma una solam g° p unu lapide solu. ¶ Omis g° alia forma e inutilis et sophistica.

¶ Amplius notandu est q i minerys argenti vivi nuq repit sul. nec econuso. propt quod na in aliquod aliud transmutat eu qm separo agentis et patientis facit inutio ut no fiat actio et passio g° nec gnatio ¶ Ars aut ipa gunges gnat usifur aut aliud si minys etia metallorz no repit ar. vi. nec sul. in sua na. Sed quoddam — tium ex hys ambobus gmixtum et digestu optinens naturas virtutes et ppetates ipsorum ut ex eo possit gnari unu quodq metallorz sm ipius gpoms diusitate et digoins et loci ¶ Quicuq g° ignorat radices minerarum et simplices et compositas ignorat radices et pncipia nature g° et artis no g° adhereat huic arti nisi ea pmitus investiget ¶ Et hoc innotuit auten i sua epla ca° de medicina sumpta ex animalib' gpans gpatione artis figuratie ad compatione ne dices ¶ Et inuenimus aqua animalium h' sicut argentu vivu quod e in mineralibus et oleu ipius hoc sic sul. et arsenicu quod e in animalib' et calcem eius hoc sic lap ex animalibus calx que e in mineralib' et elixir aggregatu ex eis sic elixir quod est in animalib' nome hoc est largius et melius et habundatius opans et sublimius etc. Cap^m 24^m

De similitudinib' gnationis fetus ex spmate et de sanguine mestruo et auis ex ovo gpendo generatione auri ex sulphure et argento vivo et lapis phorum ad generatione ipsorum. etc.

Quia locus sumptus a simili et a pportione in arguendo i qualibet arte et sciencia familiaris e et intellectu conferre vid' ideo gnatione auri a natura et ab arte ex sulphure et ar. vi. pdictam gnationem fetus ex spmate sanguine mestruo intendimus pportionalr explicare ut ex hys omnia q diximus a simili roboremus ¶ Erut aute pportiones nales verates noue et i audite ¶ Dicimus q pnci' gnationis fetus sunt duo .s. spma et sanguis mestruus qz i omi gnatione

ē nctīn agens et mātia ¶ Matia
aute et agens nō simul conueniunt
vt pʒ 2° phicorum / spma aut ē agens
et sanguis menst matia ut pʒ 12° et
16° de animalib⁹ / Et ut dicit au
roys 2° colliget / ¶ Et quia oīe
agens cum introductione forme sil'
sepant' a matia nec subicit' pro
ma· gnati sꝫ' spma sepabit'· ab
illa simul cū introductione forme
ꝙ aut sanguis sit matia gnati sic
pʒ ex eisdem gnamur et nutimur
et eguso dicit' 2° colliget / et 2°
de gnatione et corruptione et 12°
de animalib⁹ ¶ Cumā g' fetus
nutrit' ex sanguine / cū g° similr
gnatur ex eo / oʒ g° dicere ꝙ sper
ma sit agens / ¶ Vere g° dicit
phus 12° de animalib⁹ vir dat
formā et pncipiū mot⁹ / et femina
dat corpus et matiam / ¶ Et sic
in lacte coagulato ita erit quod ab
sconditur amare et femina ¶ Est
g° masculꝰ opans et femia pa
ciens / sic g° scamnū ex carpēta
rio et ligno / ¶ No g' erit spma
sic ps gnati / sed erit sicut motor
et forma et sicut sanitas q' accidit
infirmo ex sciencia medicinali zc'

Possumus g° in pposito dicē / ꝙ
sicut scamnū ē ex carpentario sic
efficiente et ex mestruo sic ex ma'·
¶ Eodē mō etiā oīno dicim⁹ ꝙ
aurū et lap phorum est / ex sulphu
re sicut ex efficiente et ex ar·vi·
sic ex matia· ¶ Et sicut spma
informat / fetum forma sibi sili
et nō aliena / et carpentari⁹ in
format lignū forma sibi simili
/ sic sulphur informat lapidē al'
ar·vi· forma sulphuris et non
aliena / ¶ Et io hoc sul' agēs
extrinsecū exhibit p digōnē ill'
sul' quod ē in potenciā ī ar·vi·
ī actu / Quod sul' informat ipm
argentū vi· forma auri aut
lapid' phorum ¶ Et hoc est ꝙ
aurū informat / coagulat / infor
mat / colorat / et fixat p actionē
illius / ¶ Est ptea aduertendum
ꝙ spma gnat exinde cor pmo et
pmam virtutē in corde sibi sim
lem / ī qm spma hēt pma vir
tutem gnatiuā ꝯtractā ab eo
aquo decisum est / et gnando cor
dat / simile virtutē gnatiuā cor
di / et post sepatur ab eo / et dere
linquit ipm solitariū / q' cor pot
de ceto gnare omīa alia sibi silia
p virtutē pmā introducta ī ipo
e spmate simile virtuti exnte
ī spmate absq' pncia spmatis
/ quia spma postꝙ gnauit cor
Jam totū opus suū pegit nec ē
de ceto necm ad gnationē ¶ No
solum in corporib⁹ animatis aīa
sensibili / ſʒ etiā animatis anima
vegetabili· hoc idē pʒ / p⁹ semina
tionē em determinato pyodo ger
minant semina p virtutē gna
tiuam insitam in ipis / Et in
quibus ascendunt semina diuisa

sup tram et in quibusda manent
i tra et ista semina adherent
gmini post sepant et paulatim
arescut in ipis gminib9 tanq va
na et inutilia ad gnatone ultio
rem qz simile vtute gnatiua qua
habebant introduxert in ipis
gminib9 et gmina optinuerut ea
et euanuit virtus q fuerat pus
i seminib9 postq̄ suu totu opus
pegit ¶ Propt q illa gmina st
et pmanent p se suffitiencia ad
gnatione sucessiue absq semib9
ex quibus gnata sunt ideo gnat
folia flores et semina i circulo
sic ista ex quibus origine traxe
runt ¶ Oms aut res q gnant
in sua spe multiplicant no ge
nerantur nisi a sibi similib9 in
na tanq a principijs et radicib9
suis sm modu quem diximus
¶ Est g° gmen sicut cor gnatu
et sepatum a semine a suo in quo
e tota virtus seminis gnatia om
membroz plante et pru ei9 sm
exigencia sue spei q admodum
in corde embrionis gnato a spma
te ¶ Eode modo dicim9 q sul
extrinsecu gnat ex ar. vi sulph. ue
quoddam quod et i de ceto pmane
atq gnare et formare quod est
sicut cor et pma vtute gnatiua
introducta in ipo a sulphure ex
trinseco absq eius pntia quia
sul extrinsecu iam totu opus
suu pegit ¶ Et hoc sul gnatu

ex ar. vi est cor et forma et tinctura
q admodum i homie cor etc. ¶ Sic
g° spma post gnatione cordis no
bz aliquid efficere de cetero qz ia
introduxit forma et etia qz impos
sibile est duo agencia concurrere
equalr ad eunde effectu sic et sul
extrinsecu postq introduxit i actu
simili hre se debebit g° sulphur
extrinsecu postq introduxit i actu
sul ex intrinseco ar. vi quod e sic
cor in forma argenti vi debet simili
separi ¶ Confirmam9 aut hoc
p phm 16° de animalib9 qui dicit
creatur aut cor pus a spmate aut
menbru conueniens cordi quod erit
pncipiu gnationis corpis toci9 etc.
Et post hoc dicit ¶ Et propt
hoc in creatione appet cor prius
int omnia alia menbra in actu et
hoc manifestu est sensui et simili
toni qm quando gceptu sustentat
ex semie matris et supflui scie
et fuerit solitariu dz regere se
sicut filius qui exit a domo patris
etc. ¶ Ex dictis etc. ¶ Et sciē
dum q sicut no est necce q pmu
mouens tangat suum mobile co
tinuo sz sufficit q iam tetigerit
vt pz in sagitatore et sagita. Sic
e de spmate et de illo a quo de casu
est s. corde quo gminauit spma et
corde quod gnat membra et fetus
¶ Vn dicit phus de 16° de anima
libus sic accidit rebus q st p se q

No
q no generant
res nisi a sibi
similibz in na
et multiplicantur
in sua spe

pmu mouens mouet no qz tangit
corpus e omo altius corp9 sz quia ia
tetigit in ptito ita e illud ex quo
e spma et no tangit post hoc.
¶ Vn ibide an hoc dicit no dif
fert dicere spma facit hoc ul' a q°
est spma. ¶ Eodem mo dicimus
i sulphure et ar. viuo qz postq
sul. extrinsecu tetigit ar. vi. et
creauit in ar. vi. sul. ex ipo i quo
e virtus pma gnandi et informa
di aurum no est nece ut de ceto
tangat ipm sz sufficit q iam te
tigerit in ptito. Ideo dignu est ut
hoc extrinsecu sepet. sicut ppe
tuum a corruptibili ¶ Amplius
subtil' aduertendu est q spma
qn est fortis et tempati caloris
tunc est potens digere matiam co
plete quia no potest fieri digo
gpleta nisi p calore completum
sicut indigestio p calore diminu
tum g° cum spma fuerit vinces
et potens bn digerere materiam
tu sit sicut motor et opans assim
labit sibi mcmo g° gnabit mascu
lum tu spma sit ex masculo.
¶ Et quia omis corruptio et alta°
est ad contrariu tunc qz spma non
potit vincere et digere bn matiam
al' menstruu propt penuria calo
ris no potit creare fetu sm simi
litudine forme g° erit altacio ad
contrariu et qz femina gciatur
mari mcmo creabit feminam quia

q sul. extrins. ex quo [illegible] in ar. vi. sul. [illegible]

e sicut opans et menstruu al'
mercuriu sicut paciens proptea
accidit q mares st calidiores
feminis quia caliditas atribui
tur agenti ¶ Sic eode modo
dicimus de sulphure et ar. vi.
¶ Nam qn sul. est bn potens
digere argentu viuu ex gpleta
actione caloris tuc sul. assim
labit sibi argentu vi. et faciet
ipm auru Et quia sulphur
ipm digens est citrinu io aur
est citrinum et masculu gplete
digestum ¶ Cum aut sulphur
non poterit bn digere ar. vi.
ex indigencia caloris tunc
erit altacio ad contrariu g° sul.
no assimilabit sibi ar. vi. g° no
fiet auru sz argentu. et ob
hoc argentum e albu sic argetu
viuu et e sicut femina et in
gplete digestu ¶ Et hec e ca
albedinis ar. v. et citrinitatis
auri ¶ Vnde sic femina e mas
occasionatus sm phm in libris
pallegatis sic simil' argentum
est aur occasionatu ¶ Est
aut citrinitas et albedo in auro
et argento no ex vtroq sz ex ar.
vi. tantu q admodu i ouo albu
et citrinu sunt ex pte femine
no maris qmuis no sint i ar. vi.
distincta sic in ouo. Ideo dicit
phus x 1a° de animalib9 ¶ Al
bum et citrinu in ouo no st ex
mare et femina sz ex feia tantu

In alijs aut metallis dicimus
q sulr s. extrinsecu aut nodu
potuit digere bn et vincere ar-
bi, propt paucitate caloris ut
in plumbo et stagno aut qbus
sit minus ut in ere et fro et io
ex ipis nudum potuit gnare
aurum nec argentu. qm sulr
no e vincens nec victu omo et
intempancia caloris sulphuris
potest ee causa tam in supha
bundancia q in deffectu et pot
vtraq in tempancia dici indigo
diuis respectibus postq no tenet
mediu. ideo bn dicit phus 18o
de animalib9 q mares et femine
Indigent tempancia caloris qm
omia naturalia et artificialia
no st nisi ptim [illegible] tempancia
determinata. Et cu calor vincat
valde exsiccat res humidas et
et cu diminuit multu no po
terit sustentare humiditates
et propt hoc indiget tepancia
Sic autem no fuerit ita acci
det istud quod accidit reb9 decoc
tis quonia ignis mult9 cburit
et paucus no potest digere et ppt
hoc indiget mascul9 et femina
ad creandum filiu tempancia
caloris etc. Et huic concordat
vbum galieni 9o de ingenio sani
tatis qui dicit omis error duob9
mois est in qtitate s. si ultra te
peramentu fuerit ul citra tem
peramentu. Nam ide facit pl9
et minus. Unde dicimus q so
lum auru e a calore tempato decoctu
et ne al vere digestu et citrinum
et masculum et assimilatu agenti
et nullum aliozu hoc hre meruit.
Rursus ne videamus ignorare in
tensionem uerborum dictoru aristo.
dicimus q qvis spma sit factor em
brionis ut dictum e tame no est
sic pncipale agens sz magis ut or
ganu et instrumetum quia aia
exns in spmate e pncipale agens
et mouens mota ab anima gnantis
Cu omne q heat anima habeat
eam actu ul potencia ul sm quid
vel simplicit ut dr 16o de anima
libus et vtitur spmate sic instru
mento cu calido et frigido ad gene
ratione et formacionem. ut ibidem
dr qvis verius sit dicere aliquid
fieri p motu instrumetoz q per
instrumenta ut ibi dr. Unde
dicit in eode membra oia facta sut
a calore nali. durcies vero et mol
licies et similia accidencia erunt In
menbris animatis ex caliditate et
frigiditate. mixtio uero ex q quod
dam erit caro. quodda os no erit
ex caliditate et frigiditate sz ex
motu generantis sic accidit in ar
tificialibus. quonia calidu et frigi
dum faciunt duru et molle i ferro
Gladiu uero efficitur ex motu in
strumeti sm sciencia artificis etc.
Unde sicut aia homis i qua est
spes et sciencia mouet manu sicut

No.
Ex solu auru
calore tempato d
et vere digestu

Instrumentu in quo e. ¶ Sic et aia
exns in spmate mouet spma sm
motu gnantis aquo exiuit et vti
tur ipo ut instrumeto mediante
calore nali et spma mouet mde ut
matiam ¶ Vn dr 18º de anima
libus qd cu spma uenerit i matri
cem mouet mde eode motu quo
ipm exiuit existit motu .s. ab aia
gnantis aquo exiuit spma et oia
membra sunt in potencia tam in
menstruo qd in spmate in actu at
nullu sz in menstruo passiue in
spmate vero active. et hoc facit
cum calido animali pporcionato
ordinationi astrorum quod est vitale
quod calidu no est ignis nec ab
igne. vt ibi dr cum ignis no ge
neret animal nec nutat ¶ Eo
de mo dicimus de sulr et ar. vi.
in opib9 nre. quoniam sulr no est
agens pncipale sz virt9 anial
occulta exns in ipo mediante ca
lore minere digerente e principale
agens intrinsecu intelligencie / aut
cu habeat spem hanc et omnes
alias sunt sic principale agens
extrinsecu cu corpib9 celestibus
et mouent sulr cum calore suo sic
instrumentu ¶ Sulr aut motu
mouet ar. vi. sicut matiam sibi
propriam ad gnatione eo motu quo
motu fuit ab agentib9 pmis ¶ Si
militer i opib9 eisde nre mensura
tis ab arte quia anima artificis

In qua e spes et sciencia et pncipa
le agens extrinsecu et mouet vir
tutem aniale digestiua et liq
factiua et gnatiua exntem i sul
phure p temp9 caliditatem ignis
mensurata ab artifice sicut pnci
pale agens intrinsecu et hec vt9
mouet sulr sicut instrumetu in
quo est ¶ Sulr aute motu mo
uet argentum viuu sic propria
nam al matiam ad gnationem
eo motu quo motum fuit a pmis
Et est auru in ar. vi. et in sul
phure in potencia actu — aute
no sed est in argento viuo passi
ue sicut matia in sulphure aut
active sicut in efficiente ¶ Vn
liquefactio et coagulatio et alia
accidentia fiunt a calido et frigido
forma uo efficitur ex motu instru
mentorum motorum sm sciam arti
ficis mensurantis et ministrantis
ea nre. ¶ Dicemus de mo qd ar.
viuu vulgare assimilat mestruo
et ouis venti ¶ Vn sicut ex me
struo absqz spmate no fit embrio
nec ex ouis venti absqz semine
maris auis gnatio quia virtus
anime no est in eis nisi in spmate
ul semine maris ut pz 16º de aia
libus ¶ Sic ex ar. viuo vulgari
nunqz fiet auru nec lapis phorum
absqz sulphure quia no est in eo
virtus gnatiua nisi p sulphur.
¶ Secdm hanc gr pporcione de
sulphure quia non est in eo vtus

no

Sz ex ar. vi. vulgari nunqz fiet auru nec lap phor

gñatiua nisi p sulr' / ¶ Scdm hac
g' pporcione de sulphure qui
ipm assimilatur spmati et semi
maris absq materia femine gñato
quoniã tota mã gñationis et nu
trimenti no est nisi ex femina
¶ Sic ex sulphure solo absq ar.
vi. nunq fiet aurum nec lapis
phorum quia in eo no est virtus
matie nec nutrimenti ¶ Et sic
ex albo oui fit gñatio pulli et
nutrimentum ex suo citrino. sic
similr gñatio auri fit ex argento
vivo et nutrimentũ eius ex suo
citrino. s. sulphure suo / g° et ge
neratio lapidis erit / ex albo. i.
ar. vi. et nutrimentũ ex suo ci
trino. s. sulphure suo occulto di
uino p actione sulphuris ex
trinseci regimine artis et arti
ficis ministrantis nec ¶ Proptea
nã sapientissima ĩ animalibus
pfectis in quibus ẽ dare marem
et femina sepauit mare a femina
qr ad gñatione temporibus con
gruis coniunguntur. Jn seminibus aut
quia no st corpa mobilia lo
calit' pncipio intrinseco coniunxit
nã in eis simul mare et feiam
ita q in quolz semine ẽ coniuncta
et indistincta virtus maris et feie
ad gñatione fienda ¶ Sic silr
natura propter eande cam coniunxit
in mineris metallorum sulr et ar.
vi. / ad gñatione ipoz / jdeo inne
ipoz omniũ st unio mixte / ex

sulphure et ar. vi. divisis a sulphure
et ar. vivo vulgi / tu sint simul
ibi gñata et mixta et coagulata
¶ Et ob hoc sicut mas no / gñat
in sba propa sz in passiua et oppo
sita sibi / sive agens et patiens sint
coniuncta sive sepata / sic similr et sulr
gñat no in sba propria sz ĩ passiua
et opposita sibi que dicitur ar. vivũ
¶ Si g' verum ẽ q in pnci° huius
capli diximus sm sententia aristo
Auroys et alexandri / s. ex eisdem
gñamur nutrimur pficimur et cople
mur et no ex exneis. g° ex eisde aurum
debet gñari nutriri pfici et cople
ri et no ex exneis. ¶ Cum g' aurum
sit gñatum / multũ pfectu et cople
tum a natura a solo ar. vi. ab ex
trinseco sulphure digo et ultimo
ab eo expoliato. sg' et lap phorum
ex eisdem dz gñari nutriri pfici
et compleri. s. ex quibus est aurum
et no ex exneis / quia sic cognitio
rei sumitur ab essentia et natura
rei et suis pncipiis et no ab ex
neis sic et opacio ipius ¶ Quia
g' ex impfis metallis debet per
hunc lapide aurũ gñari et nu
triri pfici et compleri p eorum
mixtione / g° ex solis ptibus eorum
que sunt ex eisde ut aurũ gñabitur
aurũ / et ptes exnee corrupentes se
parabuntur seorsum et tame ptes q
st in eis que sunt ex eisde ut aurum
sint al' sicut ar. vivũ. g° ex solo

o. sulr

de ouo

no

no / q ex eisde generamur nutrimur et pficimur et complemur et no ex extraneis

no

ar. vivo coniungabit auru et nutri
etur et pficit et complebit. p huc
lapide g° et ptes sulphuris q sunt
i eis cum sint extnee et corrumpe
tes sepabunt seorsum qz no nu
trebunt. ¶ Omis g° res ex sibi
similib9 pficitur et complet et no
ab extneis ut phus 2° de anima
dicit q nutrimentu i principio e
dissimile a nutrito in fine nunc
simile g° a similib9 res nutritur
et pficitur et no ab extneis ¶ Sic
g° patet q auru alquimicu est
quod debz ee unio ex eisde omo
et eode modo gnatum animale et
no extneis nec mo extneo ¶ Cum
g° in extneis laborant et modo ex
neo a na ex opant extnea faciut
et aliena simile aut et qui i eis
dem modo extneo opant ¶ Cu
pientes g° p artem alqmie nam
sequi non impendant labore in
ar. vi. solo vulgi nec in sulphure
solo vulgi nec cu aliquib9 aliis mi
mixtis sicut nec natura pmo nec
i argento vivo et sulphure vulgi
gunctim quod forsam vidr mira
bile sz in eo in quo sunt a na gunc
ta quia na ppauit arti sicut ancil
la ¶ Conmngit autem na ipa a pn
cipiis gnationis sic in latte buty
rum caseum serum q post digerit
admixte sepat et sequestrat sili
em et ars. ¶ Similitudines at
iste st sufficietes et verates etia

+ sicut

No. no no no
natura preparavit
arti sicut ancilla

Modo d. sz in eo in quo sunt a na gunc ta

ad hoc propositum ostendendum
q9 non sint totales qm animata
torum ad inanimata no pot ee
i omnib9 totalis similitudo no ei
gnatur auru ex auro sic animal
ex animali. Sed talis investiga
tio extnea et pulchra e ¶ Con
cludimus g° ex pdcis omnib9 q
quicuq sapiens callidus figuras
et anologias ubor cu omi yma
ginatione in hac arte investigare
voluit Cum ipa ars supra nam
et ratione naturale gsistat ut
pus ondimus oportebit ipm ne
cessario opibus divinis sup naz
et nalem ratione et intellectum
existentibus gsentire et fidem oi
mode adhibere q si solo ratione
adeptus fuerit fine artis non
penitus attinget. Capitulu
26m et ultimum in quo impo
nens fine tractatui concludit
et epilogat vera esse q dixit

Quia finis cuiuslz rei debet
gstitui sup suum pncipiu
io concludendo dicim9 q de hac
gone opinione hanc credimus et
tenemus et de ee et veritate artis
sine quo hec questio elucidari no
pot tenem9 q scripsimus sic sm
com nostra modica et expienna
nondum gpleta perpendere potuim9
et exhere ex libris famosor cu dif
ficultate no modica neq diximus
hoc ad derogandas et opiniones

aliorum q̄rias huic ad quorū in
tellectū et s̄cias nō attingimus
¶ Sz s̄m q̄ vnus quisq̄ s̄m ra
tionem cōphendit ita iudicet
si sit racō ex p̄ncipijs veris exiens
¶ Propt̄ enim nr̄m affirmare
uel negare nich̄ mutabr̄ in re ut
dr̄ p̄mo pyarmenias q̄rietas aūt
ph̄i forte fuit q̄z iuuenis erat
et intentus inquissicione ph̄ie tūc
et tū solum oppinatiue negat
quia dicit ¶ Ceterū q̄ dr̄a spe
sifica aliquo tollat̄ ingenio ego
nō credo possibile zc̄ ¶ Et pru
dencia nō est in iuuētute ut dicit̄
sexto ethicoz sz in senectute cū
ipā longa expiencia versetur
temporis ideo ipām negauit ¶ Et
simil̄r quia ē valde singularis q̄a
vnita tantū p̄ omem modū ut
sup̄ ostendimus ¶ Et similit̄
quia hēt racōnes ad destruendū
paratas et plures ad construen
dum aūt non sic ¶ Et similit̄
q̄ ē valde zc̄ ¶ Notandū q̄ oīs
sciencia et omīs ars ē de subiecto
suo vniu̇sali quod potest applicari
entibus pluribus et q̄si infinitis
vt gramatica de constructione logi
ca de sillogissimo nāis de corpe
mobili hec enim applicari possūt
entibus quasi infinitis similit̄ de
moralibus et artib⁹ mechanicis
¶ Sola aūt alq̄mia sit de s̄bo vl̄i
et cōne eius dicat̄ vniu̇sal̄ tamē

In q̄tum nō pōt applicari nisi soli
enti in ip̄ius opacione et omīs spe
culacio alioz entiū omniū sit appē
Ide solū ipā dicetur singularis et
particularis ualde cū nulla variacō
in ipā sit ¶ Et ideo ipā absq̄ erro
re est maxime s̄ibilis in speculati
uis eni solis magis discernim⁹ ve
ritatem et min⁹ erramus q̄ī ī vni
uersalibus ut pz p̄mo posteriorum
ī opabilibus aūt econ̄so vn̄ dicit̄
p̄mo posteriorum q̄sidantes p̄ticula
riter magis veritatē discernūt vni
uersalit̄ aūt discentes solū se ipos
decipiunt ¶ Cum hec sciencia 5ᶻ
sit opatiua et singularis habita
cognicione vniu̇salium suoz oppor
tet deuenire ad singularia ī opa
cione et tunc discerne veritatē
et iudicare et nō prius ¶ Iudicare
enī in opabilibus s̄m vniu̇salia
errare contingit s̄m p̄ticularia
aut non ¶ Vn̄ dr̄ 6° ethicorū
singularium est prudencia q̄ fiunt
cognita expiencia iuuenis aūt ex
pertus nō est multitudo eī tēporis — i. vlo q̄ multitudo tp̄is facit expirienciam
facit expienciā et s̄o posterioz
equiuocaciones magis latent in
vniu̇salib⁹ q̄ in singularib⁹ ¶ Vn̄
g° causa potissima apud eos qui
errant inuestigando artes q̄ expi
mento expiunt̄ quī assumunt re
aliquā p̄ticularē et ponūt eā vni
uersalē et s̄o quicquid p̄bant et
sicut actus et opaciones oīs sūt

singularium ut patet primo methaphysice sic
et probationes debent esse in ipso in quantum
singularia et non ut universalia.
¶ Est ergo rectificatio talium errorum
in artibus per cognitionem et discretio
nem rerum particularium ab universali
bus non enim potest dare iudicium in
artibus et earum operationibus nisi qui
sic sit discernere. Cum ergo quis
discernere scire veritatem alicuius rei
particularis non ponat eam universale
ne defraudetur et prosternat et se
ipsum decipiat nec velit querere vic
toriam contra veritatem sed conformet
mentem suam illi rei eo modo quo se
habet res illa sic enim fit inquisitio
veritatis rei. ¶ Et cum unusquisque
bene iudicet de hiis que cognoscit
et eorum sit bonus iudex ut dicitur
primo ethicorum et magis erratur circa
universalia quam circa singularia ut
dicitur 6o ethicorum et primo politicorum.
Et infantes non possint iudicare
et adiscere similiter senibus ut dicitur
2o physicorum et expertos magis pro
ficere videamus sine experientia ra
tionem habentibus ut dicitur primo me
thaphysice. Ideo philosophus tunc iuvenis et
sicut universalis et cognitione huius
experientie carens sola ratione motus
probavit hanc artem non esse veram
et hoc non sufficit quia omnis proba
tio que in aliqua scientia operativa
sit manifestatur et declaratur solum
in experientia utrum sit sic vel non an
tiqui philosophi autem et experti scientes

hoc tam ratione divina quam experientia
certa sententiaverunt et iudica
verunt hanc artem esse veram et seque
tem naturam ¶ Unde philosophus effectus
senex eam subtilissime inquisivit
per antiquorum dicta et ipsam cum ratione
possibili comprehendit veram et ipsam
experientia habuit et oculis vidit
et manibus tetigit tantum multipli
ci fallacia precedente et impositio
ne multorum sumptuum ¶ Et sic
discipulo suo in suo libro de secre
tis secretorum capitulo de lapidibus pre
tiosis scripsit eam alexandro regi
discipulo suo eodem more quo antiqui
philosophi scripserunt scilicet occulto figurato
et velato sermone ymo totus ille
liber est mysticus et est de hac
arte sicut de principali proposito
¶ Scripsit enim philosophus librum alium
in hac arte ad quendam suum disci
pulum nomine arda quem nondum
vidimus sicut recitat haly in suo
libro de secretorum ¶ Ad istius secretis
ergo artis mirabilis et divini finem
et complementum cum experientia etc in
idem alias ibidem desideramus quia adhuc
ipsa caremus et operationi raro dediti
fuimus. perducat nos creator omnium
deus ad cuius gratiam anhelamus a quo
hec et cuncta dona procedunt qui
in trinitate consistit et unitate unita
te manet sine principio et absque
fine Amen. ¶ Hanc questionem
perplexam sic solempniter et exqui
site investigatam ventilatam dis

putatam et determinata et roborata
composuit et ordinavit magister
bonus ferrariensis phisicus sub
anno d. m. ccc. 38° Anno a nativi
tate xpi qui tunc erat in civitate
pole almanica de provincia ystrie
In qua insuit quid de cognitione
speculativa pratica et operatione ipsius
intelligat deffendendo arte et an
tiquorum auctoribtatib9 et rationibus
Inherens et propas sui rones.
adiungens ¶ Rogo aut et admi
ro unosquosque in hiis intelligentes
ad quorum manus pervenit hec
preciosa margarita novella ne ea
communicent nisi intelligentibus
ad hanc questionem et arte esurien
tibus et naturalibus principiis eru
ditis ab insipientib9 aute et
pueris ipam occultent cum sint
indigni. ¶ Scripsimus prius
simile questione in civitate tra
gurii in d. m. ccc. 23° anno qua
cassamus propter magna excelle
ntia huius.

Explicit margarita no
vella composita p magistrum
bonum ferrarien phisicum atque
philosophum excellentissimum In Civi
tate pole in provincia austrie sub
Anno domini millessimo. ccc°
38° laudetur Altissimus omnium
scienciarum largitor Amen.

Desjoayne

Lany [illegible] cinquanta [illegible] a lo
xxij jor del mes de setembre foy bengut
en la botiga de mestre Alfons
Lamberto de la dita vila de [illegible]
en me foy logar y [illegible]
lo qual me's garay cxxij sous de
en quenes de los buey sobre en
del dit me buey raga

Johan de la
Borja di
nessar

BPH 18

TM 541